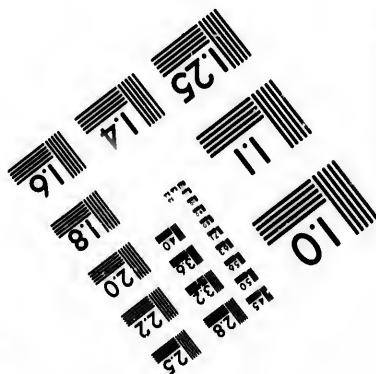
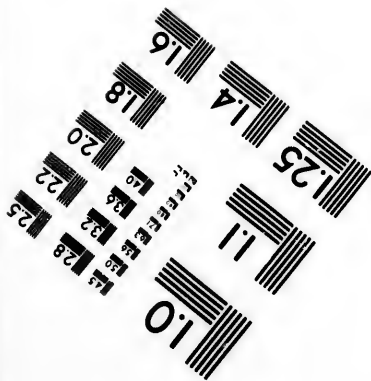
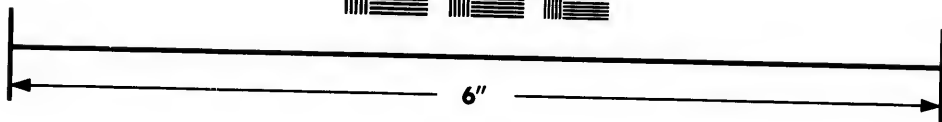
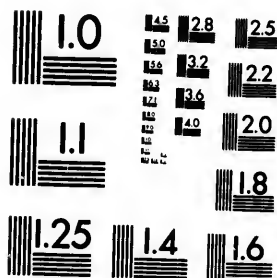

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

**CIHM/ICMH
Microfiche
Series.**

**CIHM/ICMH
Collection de
microfiches.**

Canadian Institute for Historical Microreproductions / Institut canadien de microreproductions historiques

© 1983

Technical and Bibliographic Notes/Notes techniques et bibliographiques

The Institute has attempted to obtain the best original copy available for filming. Features of this copy which may be bibliographically unique, which may alter any of the images in the reproduction, or which may significantly change the usual method of filming, are checked below.

L'institut a microfilmé le meilleur exemplaire qu'il lui a été possible de se procurer. Les détails de cet exemplaire qui sont peut-être uniques du point de vue bibliographique, qui peuvent modifier une image reproduite, ou qui peuvent exiger une modification dans la méthode normale de filmage sont indiqués ci-dessous.

☐ Coloured covers/
Couverture de couleur	☐ Coloured pages/
Pages de couleur
☐ Covers damaged/
Couverture endommagée	☐ Pages damaged/
Pages endommagées
☐ Covers restored and/or laminated/
Couverture restaurée et/ou pelliculée	☐ Pages restored and/or laminated/
Pages restaurées et/ou pelliculées
☐ Cover title missing/
Le titre de couverture manque	☒ Pages discoloured, stained or foxed/
Pages décolorées, tachetées ou piquées
☐ Coloured maps/
Cartes géographiques en couleur	☐ Pages detached/
Pages détachées
☐ Coloured ink (i.e. other than blue or black)/
Encre de couleur (i.e. autre que bleue ou noire)	☒ Showthrough/
Transparence
☐ Coloured plates and/or illustrations/
Planches et/ou illustrations en couleur	☐ Quality of print varies/
Qualité inégale de l'impression
☐ Bound with other material/
Relié avec d'autres documents	☐ Includes supplementary material/
Comprend du matériel supplémentaire
☐ Tight binding may cause shadows or distortion
along interior margin/
La reliure serrée peut causer de l'ombre ou de la
distortion le long de la marge intérieure	☐ Only edition available/
Seule édition disponible
☐ Blank leaves added during restoration may
appear within the text. Whenever possible, these
have been omitted from filming/
Il se peut que certaines pages blanches ajoutées
lors d'une restauration apparaissent dans le texte,
mais, lorsque cela était possible, ces pages n'ont
pas été filmées.	☐ Pages wholly or partially obscured by errata
slips, tissues, etc., have been refilmed to
ensure the best possible image/
Les pages totalement ou partiellement
obscurcies par un feuillet d'errata, une pelure,
etc., ont été filmées à nouveau de façon à
obtenir la meilleure image possible.
☐ Additional comments:/
Commentaires supplémentaires:	

This item is filmed at the reduction ratio checked below/
Ce document est filmé au taux de réduction indiqué ci-dessous.

10X	12X	14X	16X	18X	20X	22X	24X	26X	28X	30X	32X
			✓								

The co
to the

The im
possib
of the
filming

Original
beginn
the las
sion, o
other
first pa
sion, a
or illus

The las
shall c
TINUE
whiche

Maps,
differe
entirely
beginn
right a
require
metho

The copy filmed here has been reproduced thanks to the generosity of:

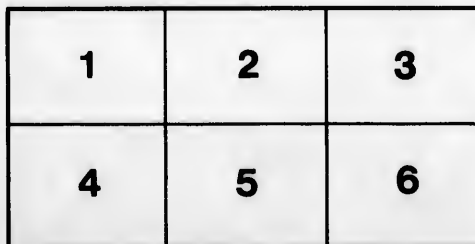
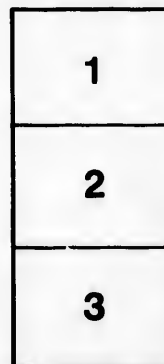
National Library of Canada

The images appearing here are the best quality possible considering the condition and legibility of the original copy and in keeping with the filming contract specifications.

Original copies in printed paper covers are filmed beginning with the front cover and ending on the last page with a printed or illustrated impression, or the back cover when appropriate. All other original copies are filmed beginning on the first page with a printed or illustrated impression, and ending on the last page with a printed or illustrated impression.

The last recorded frame on each microfiche shall contain the symbol \rightarrow (meaning "CONTINUED"), or the symbol ∇ (meaning "END"), whichever applies.

Maps, plates, charts, etc., may be filmed at different reduction ratios. Those too large to be entirely included in one exposure are filmed beginning in the upper left hand corner, left to right and top to bottom, as many frames as required. The following diagrams illustrate the method:

L'exemplaire filmé fut reproduit grâce à la générosité de:

Bibliothèque nationale du Canada

Les images suivantes ont été reproduites avec le plus grand soin, compte tenu de la condition et de la netteté de l'exemplaire filmé, et en conformité avec les conditions du contrat de filmage.

Les exemplaires originaux dont la couverture en papier est imprimée sont filmés en commençant par le premier plat et en terminant soit par la dernière page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration, soit par le second plat, selon le cas. Tous les autres exemplaires originaux sont filmés en commençant par la première page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration et en terminant par la dernière page qui comporte une telle empreinte.

Un des symboles suivants apparaîtra sur la dernière image de chaque microfiche, selon le cas: le symbole \rightarrow signifie "A SUIVRE", le symbole ∇ signifie "FIN".

Les cartes, planches, tableaux, etc., peuvent être filmés à des taux de réduction différents. Lorsque le document est trop grand pour être reproduit en un seul cliché, il est filmé à partir de l'angle supérieur gauche, de gauche à droite, et de haut en bas, en prenant le nombre d'images nécessaire. Les diagrammes suivants illustrent la méthode.

laire
s détails
ques du
nt modifier
rger une
le filmage

d/
quées

aire

by errata
ned to

ment
une pelure,
façon à

S

R

Oec

R

Med

E

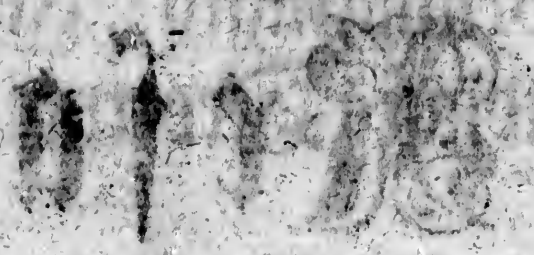
En
Resa
Til
Scorra AMERICA,
På
Kongl. Swenska Wetenskaps
Academiens befallning,
Och
Publici kostnad,
Förrättad
Af
PEHR KALM,
Oeconomiz Professor i Åbo, samt Ledamot af
Kongl. Swenska Wetenskaps-Academien.

Tom. I.

Med Kongl. Majests Allernådigste Privilegio.

STOCKHOLM,

Tryckt på LARS SALVII kostnad 1753.

ST. AMERICA

AMERICAN...
AMERICAN...

AMERICAN...

AMERICAN...

AMERICAN...
AMERICAN...

AMERICAN...
AMERICAN...
AMERICAN...

AMERICAN...

AMERICAN...

nytti
främ
löslig
iii

Stormächtigsta Aller:
nådigsta Drottning!

Sen om sina undersåtars wäl-
färd om Öfverhet: et
Lands tiltagande i wälma-
ga, rikedom och magt:
nyttiga wetenskapers hägn och be-
främjande, hafwa i alla tider oup-
lösligen följt tilsamman.

Et Samhälle, der någondera af
dessa saknas: der ofunitoghet och
förakt för gagneliga slögder och we-
tenstaper härskar, kan ej annat, än
hafwa swårt, at komma sig före.

Men deremot mångfalt sållt det
Land, der Öfwerhetens ömma om-
sorg, inbyggarens trefnad och we-
tenstapernas främjande byggt brö-
derskap och samsjeband.

Lyckligt Svea-Rike, hwars
inbyggare nu i sin dyra och milda
Öfwerhet få skåda de höga Kongl.
egenskaper i största klarhet lysa, som
andra folkslag antingen önska, eller
smickran ej sållan oförskylt tillägger
sina Regenter.

Allernådigsta Drottning!
Eders Kongl. Maj:ts ömma
nit

ndera af
het och
och we-
nat, än
ig före.

sållt det
ma om-
och we-
gt brö-

hvars
milda
Kongl.
a, som
eller
llägger

ning!
ömma
nit

nit, at främja alla nyttiga delar af
Landets hushållning, samt at bringa
dem hos oss til den högd, at wi måge
blifwa et trefwit, rikt och mäktigt
folk, och at wi deri måge jämnlif-
na, om ej öfvergå, de idogaste och
måst estertänksamma af våra Södra
Europæiska Grannar, är hos alla
Landens inbyggare i en wälsignad
ötanka.

Hwad upmuntran, hägn och be-
fordran hafwa icke wetenskaperna af
Eders Kongl. Maj:t redan fått?
och hwad tillwärt hafwa de icke ännu
at wänta, när Eders Kongl.
Maj:t sjelf använder de lediga stun-
der til deras idkande, och i de nytti-
gaste äger sådan insigt, at och den,
som upoffrat all sin tid härpå, ser sig
endast wara deremot en begynnare
och en läringe.

På Eders Kongl. Maj:ts
allernådigsta wålbehag och befallning
hafwa Därför från Norden blifwit
ansända öfwen til de längst afågna
länder, at utforska alla Naturens
gömmor, och at samla deß marg-
falliga arter. Naturens otaliga
hafwa lifsom silt från alla
werldenes orter, at få den nåden,
at wisa sig för Eders Kongl.
Maj:t. Det är genom Eders
Kongl. Maj:ts allernådigste om-
wårdnad och kostnad, at den lärda
werlden mantar en beskrifning och
uttydning på de Jord- och Berg-
arter, Växter, Djur och andra
märkwärdigheter i Naturen, som
omtalas i den Heliga Skrift, och
som finnas i de fordom så briggade
orter, om hwilket alt berättas öf-
wen sielfwa deß eget lands inbyg-
gare warit i tjockaste mötter.

In

Maj:tö
fallning
blifwit
slägna
aturens
marg-
otaliga
ån alla
nåden,
Kongl.
Ederö
se om
i järba
g och
darg-
andra
som
och
igade
s äf
ndog

In för Ederö Kongl. Maj:tö
fötter understår jag mig också, at
i underbänighet nedlägga hela be-
skrifningen af den Resa jag förrät-
tat til Norra delen af America,
hwaraf nu här den första Tomen
framtes.

Ederö Kongl. Maj:t har icke
allenast med nådigt wälbehag ansett
nyttan af en sådan Resa, utan ock
lätit mig wid min återkomst marg-
fallig Kongl. nåd wedersaras, samt
allernådigst lemnat de ringa Natu-
rens alster, jag från dessa orter
hembragt, et rum i Ederö Kongl.
Maj:tö förträffeliga Natural-
Samling, hwilken både til dyrbar-
het och myckenhet af rariteter swår-
ligen hos någon Potentat eller på
någon ort i werlden haft eller har
sin like.

In

Den

Den Högste Allmagten göre
Eders Kongl. Maj:ts Regering
långvarig och säll, och upfylle
Eders Kongl. Maj:ts önskan;
så ernär Swea-Rike rätta högden
af sin wälgång.

Framhårdar til min dödsstund

Stormäktigsta Eller
nädigsta Drottning!

Eders Kongl. Maj:ts

Allerunderdånigste och tropfickigste
tjenare och undersäte
PEHR KALM.

i synnerhet från af sådana, som hade någon särdeles nytta aningen til föda för folk, föder för boskapen, hienliga til wdra några ångars, sura morasens och torra backars förbättring, eller ehjest hade någon nytta wid färgerier eller til något annat wid Manufacturer och hushållningen samt Medicine, dem wi sedan med synnerlig fördel kunde cultivera hos oss?

Herr Archiatern och Riddare LINNÆUS trodde, at af alla sådana orter hade Norra America företrädet: ingen Botanicus hade med flit eftersökt och beskrifvit de växter der funnos: af de så, som kommit derifrån, hade man haft flera prof, at tillfällige af dem sålt wdra Växter mycket väl: der wero många, som hade synnerlig nytta, så wäl i Oeconomien, som i Medicine.

År 1745. bebjöde Capitain Meechanicus FRIEWALD, at i Kongl. Swenska Wetenskaps Academiens Handlingar utgifwa sina tankar om nödwändigheten och möjligheten, at Söringe af sig sjelf kunde äga rätt Sälle, och sedan han talat om sina mångfalliga försök, swårigheter, ringa uppmärksamhet ic. derutinnan, sluter han i förbeändte års Handlingar p. 29. sålunda:
 "Jag war fördenstul aldeles sinnad, at i et wigt
 "värter och glömska förwara all kunskap jag an
 "gående rätt Sälles aflande uti samfällige 10 års
 "tid kunnat förwärfwa mig. Men Kongl. Wetenskaps Academiens wårda Ledamot och den
 store

Företal.

"Store, Driestämman, Doctoren och Professoren
"LINNÆUS, har utspanat en species af Muls
"Bärs-träs, hvilket våra svårä Wintrar och är
"omildare Bärar otvifvelaktigt kan tåla, och als
"drig af dem taga mera skada, än våra Tassar,
"Gravar och Björkar, hvilket också ganska låts
"liden kan fås, och som han var upptäckt, sedan
"jag först fyrtyrds gjort allmänt, att hvad jag
"hålls försökt, så vid Mulsbärs-plantagien x."
Häraf blef Herr Archiater LINNÆUS ännu
mera förbunden, at desto starkare drifva på det
Americanska Resan.

Samma år i Oktober-månad, då Hans
Höggest. Excellence, Riks-Rådet, Præsiden-
ten i Kongl. Cancellie-Collegio, Hennes Kongl.
Majests Öfverste Marskalk, Hans Kongl. Högheits
Orns GUSTAFS Gouverneur, Åbo Acade-
mie-Cancelleren, Ridderen och Commendeu-
ren af Kongl. Majests Orden, Ridder af Svarts-
ta Örn, samt Cancelleren af alla Kongl. Majests
Orden, Herr Grefve C. G. TESSIN, tog emot
Præsidium uti Kongl. Wetenskaps Academiem:
hemställde Herr Vice-Præsidenten och Rid-
daren, Baron BJELKE, till Kongl. Wetenskaps
Academiem sin och Archiater LINNÆI tanka
om nödvändigheten af en Resa till Norra Ame-
rica, och tillika föreslog mig till den sammans förs-
rättande. Hans proposition blef af samtliga
Kongl. Wetenskaps Academiens Ledamöter
med första nöje afhörd och gillad. Men då blef
från

frågan, huru den sådana Resan så kunde ske, at den allmänna Cassan ej skulle behöfva deroföre tillitas, hvilken iasfwades til andra behof?

Kongl. Wetenskaps Academien beslöt deroföre, at annoda deras Excellencer. Herror Cancellerer öfwer Academierna inom Riket, at med deras högtgållande befordran så begå, det hwarje Academie efter råd och förnåga wille af Stipendier lemna något härtill. Detta verkstältes, och afgingo sijnor Deras Excellencers Cancellererens skrifweller til de dem anförtrodda Academier, angående denna saken.

Abo Academie, som för dess fattigdom och ringa inkomster, i jämförelse med de andra Academierna i Riket, har så godt som intet at meddela, hade näppeligen fått dess dümna Cancellers Nådiga skrifwelle, innan den genom då warande Theologie Professorens, nu mera Biskopens och Pro-Cancellerehs, Herr DOCT. JOH. BROWALLII omsorg, straxt samlade tillhopa det lilla hon kunde aflåta, och öfwerlånde det til Hans Excellence Cancelleren, hvilken ofördröjeligen lemnade det til Kongl. Wetenskaps Academien. Abo Academie tillkommer altså den heder, at hafwa warit den förste, som lemnat någon penning til detta behofwet.

Lunds Academie hade inga penningar, at använda til en sådan Resa.

Upsala

Företal.

Upsala Academie war wäl den sifte, som
gaf något härtil; men dette så mycket stödeligare,
så at hon tagit en af de dygaste Länningar härwid!

Wid början af år 1746. anuobade Kongl.
Wetenskaps Academien sin då warande Prä-
ses, Herr Archiater ROSEN, at på Kongl.
Wetenskaps Academiens wägnar anhålla hos
Hans Excellence, Præsidenten i Cammar-
Collegio, Herr Grefwe PIPER, om nådigt
bifall till et af de wid Upsala Academie inrättade
Pipersta Stipendiens lemnande til denna Resan.
Hans Excellence bad Kongl. Academien wara
försäkrad derom, at om ingen annan utwäg funnos,
skulle altid et af samma Stipendier stå til tjenst,
så snart det blefwe ledigt.

Ytterligare anhödt Kongl. Wetenskaps Aca-
demien hos Consistorium Academicum i
Upsala, om det icke benågit wille lemnas et af
Magnar-Stipendierne härtil, och at än mera
drifwa på samma sak, sleg den för sin nit och
ömhjet om Fäderneslandets upkomst ej nog saknas
de Öfwer Hof, Intendenten, Herr Baron
HARLEMAN, under det han war Kongl.
Wetenskaps Academiens Præses, wid sit
wilstande med deras nu warande Kongl. Majestä-
ter i Upsala, upp til Consistorium Academi-
cum, och än widare påminnte derom. Och som
et rum war ledigt uti Helmstedtska Stipendio,
så föreslogs, om ej det kunde härtil användas.
Consistorium Acad. lofwade bidraga dertil hwad
det

Söretak.

Det kunde, hwilket ock om Högskolansamma år skede,
 de, då det genom Herr Archiater LINNÉI
 bearbetaude gaf sit samtycke dertill; men som den
 Adle Högskole Magistraten i Stockholm af-
 wen hade at yttra sig härutinnan, så lemnades den
 samma del af Consistorli Acad. beslut. Den Adle
 och Högskole Magistraten hade ej så snart till-
 hämtat det samma, som den af sin wänliga och be-
 rednliga nit för gagneliga wetenskaper och landets
 utbehjelpande strax enhälligt gaf sit bifall dertill. Sål-
 ledes blef det Helmsfeldissa Stipendium gifwit
 till detta förehafwandet.

Som Kongl. Wetenskaps Academien i
 så måtto redan fått wid Upsala Academie et af
 Magnat-Stipendierne härtil, så kunde Hans
 Excellence, Gref PIPER, ej widare sam-
 tycka till et af de Piperska Stipendiers lemnande
 till samma resa; dels emedan det syntes wara emot
 Testatoris wilja, at en skulle wid en och samma
 Academie njuta 2:ne Magnat-Stipendier, dels
 ock för Præjudicater skull i framtiden.

År 1747. behogade war nu warande Allers
 nådigste KONUNG, såsom då Upsala Acade-
 mies Högga CANCELLER, genom ädlig
 skrifwelse till Consistorium Academicum dera
 städes föreställa, om icke 1000 Qlitar af Acade-
 miens Cassa kunde gifwas till denna Resa? hwil-
 ken Högga Befallning Herrar Professorer i
 Upsala strax wördstälte, och öfwerfände till
 Kongl.

Förrtal.

Kongl. Wetenskaps Academien en Summa af 6000 Dlr. Rmt.

Rissens Manufactur-Contoir har sedan den tiden gunstigt behagat skänka til Kongl. Wetenskaps Academien 1800 Dlr. Kopparmynt til denna Resans befrämjande.

Jag har för min del af min lön och egit utlagt öfrigt 5000 Dlr. Rmt på samma Resa, til Fäderneslandets tjenst, så ut min besparing, at wid hemkomsten sätta bo med, war snart rådadt.

Hwad ännu brustit, har Kongl. Wetenskaps Academien måst af eget tillsatta. Mig wille den swårighet, at just då Resan börjades, war Wärel-Coursen på England högre, än den någonsin hwarken förr eller sedan varit, så mycket mig witterligt är.

Kongl. Wetenskaps Academiens wärda Medlem, Herr Bryts Patron JOH. CLASSON, meddelte mig, på Kongl. Wetenskaps Academiens begdran, öppet Creditive til sin Commissionair i London, at kunna mig på hela resan alt hwad jag i penningar eller cheff hade af nöden, och har han desutom wid denna Resa gjort Kongl. Wetenskaps Academien och mig mångfällig tjenst.

År 1747, om Hösten, sedan Hans Kongl. Majest, på Hans Excellences, Grefwe TESSINS, såsom Abo Academiæ Cancellers, underdåniga begdran, förundt mig permission från min syster, och tillstånd, at i Kongl. Wetenskaps

Förelät.

Konigs Academiens ärender resa utomlands, och sedan Hans Konigl. Maj:ts ej allenast länmat mig des egit Höga Resepass, utan och alleruädigst gifwit befallning, til sina Ministrar wid Konigl. Franska, Spanska och Ungerska Hofwen, samt hos General-Staterna i Holland, at utwärfas för mig desä Maj:ters Resepass, anträdde jag den 16 Octob. (efter nya stilen, som öfweralt förstås här i Förelätalet) Resan från Upsala ned til Götcheborg. Jag hade utwält til följeflagare Trögårdsmästaren Lars Jungström, hwilken war wäl hemma i Trögårdswetenstapan och wärdternas ans, handslog, at aftaga allehanda i Mechaniquen, oförtruten på Resor, och i högsta måtto trogen. Wi förblefwo i Götcheborg för beständig motwind til den 11 Decemb. då wi gingo derifrån til sjö; men af en förfärlig storm drefne, nödgades föda Norrige. Här förblefwo wi til den 8 Febr. 1748. då wi derifrån affegladde til England, och ankommo til London den 17 i samma månad. Uti England nödgades wi, i brist af fartyg, at lämna öfwer til America, förblifwa ända til den 5 Augusti, då wi i Gravesend stego om bord, och lämnade den 11, i samma månad, England ur ögnafigtet. Den 13 nästföljande September sango wi se America, sedan wårt skepp natten förut stötte på en sandriswel; men genom den Höghets bistånd kommit straxt ossadé derifrån, och den 15 Sept. ankommo wi lyckeligen til Philadelphia i Pensylvania, eller det fordom

Företal.

fördom så kallade Nya Sveriget. Det som war
 kvar af detta äret, användes, dels at samla alle
 lehandas wårters frön, dem wi sände hem til Swe-
 riget, dels til åtskilliga resor der i landet. Fö-
 lande året 1749. genomfor jag en stor del af Pen-
 sylvanien, Nya Jersey, Nya Yorck; så up-
 för Hudsons flod til Albany, vidare öfwer
 sjöarna St. Sacrament och Champlain, samt
 hela det af Europeer bebodda Canada, och kom
 litet för Jul tillbaka til Nya Sveriget. Hvad
 wårters frön denna Sommarn blifwit samlade,
 såndes alla, samma Winter, hem til Sveriget. År
 1750. besåg jag Västra delen af Pensylvanien,
 en stor del af sjöantenn i nya Jersey; lämnade se-
 dan Jungström denna Sommarn kvar i Pen-
 sylvanien, at samla allehandas wårters frön, men
 den jag allena genomfor Nya Yorck, reste öfwer
 Blåa Bärge til Albany, så up för Mohaks
 flod, och vidare genom de bekanta grymme Iro-
 quois land, nämligen Mohakernas, Oneider-
 nas, Taskarorernas, Onondagernas och Kaju-
 gernas; sedan öfwer den stora sjön eller inland-
 ska hafwet Ontario ända til det märkwärdiga
 Niagara fall, som wäl får räknas bland de största
 märkwärdigheter i Naturen. Derifrån skedde
 Resan om Hösten tillbaka öfwer en annan del af
 Blåa Bärge, tills jag uti October kom åter til
 Philadelphia. År 1751. den 13 Febr. lämnade
 wi Philadelphia. Den 16 stego wi em-
 bord wid New Castle, at gå hem til Europa.

X X

Den

Företal

Den 18 ejusd. såg jag sista gången America, och tillstår, at det skedd med en mer än stor svöda, at jag skulle så snart lemna det; emedan det war så otaligt mycket ännu i alla 3 Natursens Rifven af mig ofedt och obestrikt, som jag nödgades lemna åt andra. Efter en swår sjöresa, ovanliga stormar och margfalliga lifsfaror, fingo wi den 23 Martii se England. Den 27 ejusd. stötte vårt skepp wid mynningen af Themse-floden så starkt, at wi med 2 me prampar ej kunde utösa så mycket watten, som trängde sig in genom botten på skeppet, utan nödgades söka närmaste land, hwarifrån jag reste landvägar til London, dit jag anlände den 29 Martii, och hade den fågnad, at några dagar efter se vårt skepp och saker anlända dit, sedan det blifwit botadt. Den 5 Maji lämnade wi London, och ankommo den 16 ejusd. til Gøtheborg, och den 3 Junii til Stockholm.

Utaf det jag på denna Resa anmärkt, meddelas nu den första Tomen, hwilken innehåller hwarjehanda observationer, gjorda i Norrige och England. Jag har, hwad Angelska Landt-hushållningen angår, utelämnat ganska mycket, at werket ej måtte blifwa för widlyftigt; men tänker, wil Gud, utgifs wa det i Academiiska arbeten. När jag talte om England, har jag ibland kommit at bruka några Angelska ord. Jag ser ej, hwi det skal mera tydas mig til last, än at andre bruka Fransiska. De äro dock nästan alle

Söretal.

alle på et eller flere ställen af mig föcklarade; till exempel så finner man uttydt

- Broad land p. 184. 205.
- Broad-cast-land p. 210.
- Common field 260.
- Farmer 156. 158. 164. 174. &c.
- Four-thorough land 205
- Four-thorough stiches 250
- Gentleman 176
- Gravel 147. 148. 180
- Hoing 231. 232
- Inclolure 146. 215. 217. 256.
- Loam } 260.
- Loamy ground } 260.
- Pebblestones 147. 356.
- Ridge 269.
- Ridge acre land } 269.
- Ridge half acre land } 269.
- Squares 471.
- Stiches 184. 205.
- Tea bouts land 350.
- Three bouts land 350
- Two bout land 260.

Acre betyder det samma, som hos oss Tunstund; men är mindre, än vårt Tunmland.

Månge, som genom böckers läsning mera hafva lust, at roa än gagna sig, lära snart blifva ledne, at så ofta i denna Nesebestrifning se nämnda Aker, Ång, och hvarjehanda till huse

hållningen hörande ting, som ovanliga i de mästa
 hårtills utkomne Rese-beskrifningar, då jag undan-
 tager Herr Archiatern och Middarens LINNÆI,
 samt dem, som följt hrens method, och några
 få andra; men det har jag varit ossigt med
 denna Resa, och mit hufvudgöremål, at samla
 sådant. Jag önskade, at wi hade ej allenast öf-
 wer hela Riket och hwar Province, utan ock
 öfwer hwar Härad, ja Socten, Oeconomiska
 Rese-beskrifningar rätt gjorda, så skulle wi ders
 af hafwa et förträffeligt hus och hjälpreda i wår
 hushållnings förbättring. Wi singe då deraf i alt
 utvälja det bästa, och rata det wi sinne i wår
 hushållning wara mindre fördelaktigt än andras;
 wi singe deraf anledning, at upmärksa på bättre;
 då komme snart hushålls-wetenskapen rätt i gång.
 Inmedlertid, at öfwen tjena dem, som ej hafwa
 hog för sådana Oeconomiska Rese-beskrifningar,
 har jag wid öfريان af hwar S. med annat tryck
 pärteligen gifwit tillkänna innehållet af Paragra-
 phen, hwarigenom den, som ej har smäl för uas
 gou wiss wetenskap, kan det förbigå, som han
 är mindre hogad före.

J de Angellska Länder har jag brukat det
 Angellska milstaket. i de Franska Fransofernas;
 det går ungefär 6 Angellska och 2 Franska mil
 på en Swensk. Jag säger ungefär; ty i en noga
 Mathematisk räkning felas mycket. I Norra
 America hafwa de ännu inga mätta mil, utan
 de hafwa tagit det endast ungefärligen; deraf sker
 ock,

Söretal.

och, at bland de der den ena wiken dubbelt längre än den andra.

Den *Måttsträckt*, jag på denna Resa betjent mig af, har varit den Swenska fot och alm. När jag brukat den Geometriska tummen, har jag alltid lagt ordet *Geom.* till; annars, när det ordet är utelemnadt, förstås alltid wärktummen.

På hela Resan har jag hwar dag noga uppteknat wäderleken. Wid Resan i Sverige, Norrige och Angland har jag wid tryckningen lemnadt det ut, såsom mindre nödigt; men så snart jag kennar Angland, och Kommer till America, skal det blifwa infördt; emedan det är en mycket uddig sak at weta, för de Americaniska wäxters Skötsel skul, utom annan nytta.

Den *Thermometer*, jag på resan betjent mig af, har varit Salig Prof. AND. CELSII, såsom den säkraste och allmänt antagna öfwer hela Sverige. De Thermometrar, jag haft med mig på denna Americaniska Resan, brukar jag ännu.

När wid örter citeras någon numer, utan at någon Bot nämnes, så förstår jag alltid Herr Archiater LINNÆI *Flora Suecica*.

Då mig blifwit berättadt någon smertlig ting, den jag sjelf ej kunnat hafwa tillfälle at se, har jag genientligen nåunt min sagesman, dels at wisa min tacksamhet mot den, som mig meddelat något, och ej gifwa ut för mig, det, som andra tillkommer, dels at det må stå för sagesmannens egen

Företak

räkning, i fall det befinnes mindre, enligt med sanningen. Vid det jag sjelf ej sett, utan måst lita på andras berättelser, har jag desutom gemenligen brukat orden verittade, eller säges, eller skal, men det jag antingen sjelf sett, eller alla med ett munn berättat, har jag sagt, at det är så.

Orters, djurs och stenarters beskrifning har jag med flit utlemnadt. De måsta Läsare anse dem för tröttsamma; desutom göra de böcker större och dyrare; men nyttan af Orter, djur och stenarter har jag alltid infört, der jag fått weta någon. Beskrifningarna skal jag, wil Gud, framdeles i et Latinskert werk meddela.

Skriffättet är ingen ting mindre än zirligt. Det är sådant, som jag den på rejan ofta med trött hand fört. At dageligen hafwa upmärksamhet på hwad en ser, och strax sätta det på papperet, utmattar ibland krafterna rätt så mycket, som annat arbete. Ofta, sedan man hela dagen haft på refor margfalliga besvärigheter, får man om afton, när andre gå til sängs, sätta sig ned och renskrifwa, hwad om dagen blifwit til minnes fördt.

Omilda Uttydare kan jag, ej mera, än någon annan undgå. De skola och hafwa någott at roa sig med. Ingen skriffläda har fatt

fatt
det
Kon
har
föde
det
ta
ning

från
nesla
fram
gjort
mött
dem
Clim
falt
Lun
miss
felas
egen
Am
gen
rum
ind
inbe
haf
och

Företal.

satte pennan i handen, utan min kärlek för det allmänna, och min skyldighet, at ålyda Kongl. Vetenskaps Academiens befallning, har bragt mig härtil. Ingen kan seja, at jag sökt eller söker härigenom någon vinst. Om det allmänna af denna Resa tillflyter någon nytta, har jag vinst nog. Mit omak och omkostningar äro då margfalt väl befallt.

Om någon förmon igenom de frön, jag från Norra America hemfört, warder Fäders-geslandet tillfallande, derom skal försakenheten och framtiden blifwa de öwäldigaste domare. Jag har gjort, hwad i min förmåga varit. Mig har mött den swårighet, at jag är wid den Academie, som af alla Swenska är längst til Norr, Climater bistrare, kolden om Wintrarna margfalt starkare, än i Upsala, Stockholm och Lund. Uti Upsala och Lund äro Academiiska Trädgårdar och betjening. Här i Åbo felas bägge delarna. Af de försöl, jag i min egen lilla Hortulo gjort, har jag funnit, at Americanska Mulbärs-träns plantor näppeligen af par tumes längd uthärdat kolden på de rum, der Thermometern stått 20 grader under frysningens puncten. Näppeligen kunna inhemska så spåda plantor tola mera. Så hafwa Walnöt-trän, Winrankor, Plomon-trän och andre, fast helt spåde, uthärdat wår Winter.

Förrtal

ter. Jär se, hvad de sija i framtiden i
men dertil fordras oförtrottenhet och ständig öf-
samt. Wore wi så lycklige, at det en gång
här i Åbo så en Academi trögård, så kunde
de något mera tillgöras.

De följande Tomerne af Nesan Stola,
wil Gud, med det förste och efter hand kom-
ma efter. Uttyd inmedertid, gunstige Läsare,
detta till det bästa.

Åbo, den 13. Julii
1753.

framtiden i
ständig och
och en gång
lid, så kunde

resan skola,
hand kom
ige Läsare,

År 1747.

Den 5 Octob.

ag begaf mig i H:Erans namn
efter middagen på resan ifrån Up-
sala, sedan jag dagen förut tagit af-
sked af 2:ne mina huldaste Gonna-
re; den ene, Hofrätts-Rådet, nu
Vice-Præsidenten i Åbo-Hof-Rätt
och Ridd. Herr Baron STEN
CARL BIELKE, en Herre, som i sin samfalte år
haft så stor omvårdnad och ömhet om mig, som nå-
gon Fader kan hafwa om sit eget barn, i det han
under hela den tiden ej allenast haft all omkostnad
osparad af allt hvad någonsin kunnat fordras til mit
uppehälle och mina studiers fortsättande, utan och
tillika härtills kostat allena på alla mina resor så in-
som utom: Riket, samt i allt varit min egen Infor-
mator. Den andre, vår tids berömda Natur-kän-
nare Herr Archiater CARL LINNÆUS, som wa-
rit min Præceptor i alla delar af Historia Natura-
li, samt handledt mig med största ömhet och al-
tid wårdat sig om min wälfärd. Skilnaden war der-
före swår; men mig sågnar dock högeligen, at jag
nu fått et önskeligt tilfälle til min studis afbördan

de hos Dessa mina hulda gynnare; ty jag är försäkrad, at ju större nytta jag genom denna resan kunde tillkynda den Lärda werlden, i synnerhet mitt f. Fädernesland, desto närmare skulle deras omkostnad och mångfalliga ynnest på mig wara betelt. Jag fortsatte då resan tillika med Jungström till Säfva Gästgifwaregård, der wi för det starka rågnets nödgades taga nattherbärge.

Den 6 Octob. genom Enköping, Westerås, Strömsholm, Köping och Arboga.

Ångstufwors affstärande och nyttjande. —

Wi reste på et ställe förbi en ång, som war full af stora och böga tufwor, så at höwårten derpå syntes ej warit särdeles stor. Här sågo wi nu en hop af karlar, hvilka med sina wanliga spadar och skottlar skuro af dessa tufwor horisontelt och jämnt wid markten. De sade, at dessa så affskurna tufwor sedan skulle föras til gödsel på återn, och der til samma ändamål huggas smärre.

Den 7 October.

Wi fullföljde sedan war resa genom Örebro, der jag gjorde min upwaktning hos Herr Landsböfdingen REUTERHOLM. Denne Herren gaf icke allenast tillkänna sit stora tycke för Historia Naturalis och de Oeconomiska studier, utan förrådde tillika sin djupa insigt deruti; men wiste i synnerhet genom flera exempel, huru Natural Historien ej bör stanna wid bara curieusiteter; utan syfta på nyttan i det Allmänna lefwernet.

Den 8 Octob. til Mariestad.

Den 9 dito förbi Kinnekulle, genom Skara, och til Gästgifwaregården Ljung.

Kärr

ställe
fe et
ytter
half
som
gefän
som
wes
götha
hafro
sant
sina
ned i
san,
ga ha
regår
nabe
in u
tes
löfslu
Herr
at n
at n
de ej
at g
bond
myll
som
til jo
fig;

Rårr-hjul, at bruka på måsar. — På et ställe emellan Kinnekulle och Skara blefwo wi warse et par synnerliga rårr-hjul. Sjelfwa löterna eller yttersta peripherien af hjulen woro gjorde af et mot half alns bredt asp-bråde, at hjulet såg nästan ut som et svartware-hjul. Diametern deraf war ungefär par alnar. Skräfwet på rårran war sådant, som allmänt brukas i Wästergöthland, och beskrifwes af Herr Archiatern LINNÆUS uti desz Wästergötha Resa p. 132. 133. Dese rårror, hwars hjul hafwa så breda lötar, brukas på måsar och mycket sant mark, at föra fram hö med; emedan hjulen med sina mycket breda lötar hindra, at de ej sjunka djupt ned i måsan. Folket drager då dese rårror på måsasan, emedan måsarne merendels äro så sanka, at inga hästar kunna gå derpå.

Den 10 Octob. fortsattes resan til Gåstgifwas regården Sollebrunn.

Dei ställen, wi denna dag reste igenom, liknade ganska mycket orterna omkring Moscou in uti Ryssland. Här woro stora skog, och hutes nästan ingen skog, utan endast någon liten löfslund här och där wid bharna; men der någon Herregård war, stod skogen tämmeligen behållen, så at man långt ifrån kunde häraf hafwa som tecken, at något Herregöds fans i neigden; ty bönderne hade ej skont sin skog. Mon icke menige mans iswer, at gå löst på skogen, skulle något släckas, om hwat bonde finge sin egen och afmåtta skog för sig sjelf?

Åkrarne woro här ganska stora. Jordmon måst mylla, med sand under af samma rödaktiga färg, som öfwer alt uti Ryssland, så at dese åkrar nog til jordmon liknade de Rysska. Diken låto sällan se sig; dock woro åkerstjefena lagda någorlunda i up-

högtning, fast ej så mycket, som i Westmanland och Nerike. Här war endast någon enda, som brukade litet höst-såde af råg och hroete; men wår sådet, som korn, hafra och årtter, brukades öfwer alt. Deras bröd war och merendels icke annat, än korn eller årt-bröd, eller och blandadt af bägge. Bonden tykte, at det lönte nog smaket, när han efter en tunna korns eller hafres utsåde fick 3 tunnor igen. Diker höllo de för skadeliga på denna orten. Den wanliga Wästgötha-Plogen bruktes här, hwilken i denna så lätt brukade jorden dock aldrig drogs under 2 par dragare. Åker-renarne woro så eller inga. Zarswoen war sådan, som bruktes up i Upland med järn-pinnar. Wält syntes på något enda ställe, och war åfwen til skappaden lik den Upländska.

Torf til brånse. -- Til brånse på desse fogslösa orter brukades torf i stället för wed. Emellan Gåstgöwaregårdarna Naum och Ellunga reste wi förbi et ställe, hwarest folket det i orten tog sin torf. Wi tykte det lönte mödan, at något noggare bese samma ställe. På alla sidor syntes stora kungshedar, som gemenligen straxt under öfra jordvärpan efter en half alns djup, hade en fin ljus sand; men på detta stället, der denna torfwoen gräfdes, war et lågländt och wått moras. Torfwoen gräfdes up i detta moras til en famns djup, mer eller mindre. Den öfwersta torfwoen togs sällan, emedan den ej skal brinna så wål, utan den kastas gemenligen ålbaka i gropen sedan de tagit bårt den torfwoen, som warit derunder. Jag skref med sit up de örter, som wårte på denne torfmåsa, och woro följande:

Eriophorum (Linn. Flor. Suec. 45.). Zarsull.

Denne wårte här tuftals, och ymnogare, än någon

någon annorstädes. Jag märkte, at då väginna wellades up, syntes spica ned uti den befärdig, så at det altså ej är under, at den så bittida blomstras om Wären.

Erica (309.) vulg. glabra. C. B. Ljung, i stor myckenhet.

Sphagnum (354.) ramis deflexis, täflade i myckenhet med Ljungen. Ljungen gjorde här tillika med Eriophorum tufsworna, och Sphagnum upfylte rummen emellan tufsworna.

Vaccinium (315.) Tranbär, stodo här och der.

Andromeda (335.) något enda stånd.

Erica (310.) ex rubro nigricans scoparia C. B. något enda stånd.

Lichen (980.) Kenmåssa, här och där.

Torfswen sadades gräfwas up med spada liter för midsommaren, eller den tiden om sommaren, när bönderne ej äro syfellsatte med åker- och ångsflötseln. Hon skäres i den storlek och skapnad, som små tegelstenar, bäres så med en grep ut på fältet, der hon breddes ut, och får så ligga wid på 14 dagar at torka: derefter wändes hon om, och lämnas ännu 8 dagar at torka, sedan köres hon hem, lägges under tak i en hög, der hon får widare torkas, til des hon behöfves. Den torfswen, som låg djupare, wat beck-swart och som en gytta; men då det ses noga til, finnas rötter och tågor deruti, af hvilka en del se ut, som rödaktigt hår, eller närmare, som dref hvarmed skepp diktas. Wi undrade af hwar för slags wärter detta kommit; men då wi bbrjade noga ransaka, kunde wi ej annat finna, än at dese hår-iska tågor woro vaginæ och nederste delen af ofswannämde Eriophorum, hvilka sedan derutinat, blifwit som hamp-tågor. Ju djupare dese tå-

gor lågo ned, till mera härlike woro de; men när
 mare up mot Dagen kunde wi tydeligen se, at de
 woro vaginæ och rötter af Eriophorum; ty der woro
 de endast halfrutnade. Utom ofwännämde wår-
 ter fanns äfwen i denna torfwen snällar både af A-
 rundo och Scirpus, hwilka wårter dock denna tiden
 icke funnos på detta moraset, utan måste wara hit-
 tomme den tid, när desse ställen warit säd eller träsk.
 Wid gräfningen finna de ock ofta djupt ned trä-
 stycken, både af Ek och Asp, ibland ock af Furu
 och Gran, fast nu på hel: denna trakten ej ses tecken
 till något trä. Ju djupare torfwen tages, desto bät-
 tre binner hon; men då de gräfwit till en samns
 djup, möter en fin hwit sand. Wi sågo stycken af
 torf, hwilka woro tagne wid botten, der denna hwi-
 ta sanden tager emot, som woro nog fulla af sam-
 ma hwita sand. Desse stycken woro ock merendels
 tyngre, än den andra torfwen. När den torfwen,
 som här gräfwes, blifwer wäl torkad, sitter hon
 mycket starkt ihop, och är helt hård. De nyttja, som
 sagt är, denna torfwen till bränse i stället för wed,
 hwartil den på wist sätt gör samma gagn. Men
 wed brukas, dock hålst at elda bakugnar med; eme-
 dan den skal bättre wärma stenarna igenom; eller
 ock blanda de wed och torf tilhopa. Om torfwens
 ofande hade bönderne samma berättelse, som jag om
 torf insödt i min Bohusländska Resa p. 118. den
 sades ock låga så, at de kunna arbeta wid den om-
 astnarna, nästan som wid annan spis-eld. Et lås
 af denna torf sades ock wara så godt, som wist:ne
 lås wed, om icke mera. Det war dock medynkan
 at se, huru här arbetades på, at göra et öde Ara-
 bien. Så långt som ögonen råkte, syntes föga nå-
 got trä: inga hus af sten: ingen början till träsplan-
 tering

de; men när
 den se, at de
 n; ty det wor
 nämde wår
 både af A-
 denna tiden
 ste wara hitz
 d eller träsk.
 upt ned träs
 ock af Furu
 ej ses tecken
 s, desto båt-
 il en famns
 stycken af
 denna hwi-
 lla af sam-
 merendels
 en torfwoen,
 sitter hon
 nyttja, som
 t för wed,
 gn. Men
 med; eme-
 nom; eller
 torfwoens
 m jag om
 118. den
 id den om
 Et las
 wift 2:ne
 nedynkan
 de Ara-
 söga nå-
 sås plan-
 tering

tering uti en så härlig jordmon. Det lilla fetaste jorden skulle nu sluteligen gå til kost. Inmedertid, hwad torfwoen angår, mon det ej kan säjas, at en stor del af bränn-torfwoen härleder sin början från Eriophorum och Sphagnum, med flera wäxter?

Uthusen på denna orten woro måst af tunna plankor med balkar emellan afdelte, samt täkte med balm. Sådane i alt, som beskrifwas och afritas i min Bohus-ländska Resa p. 260.

Spjällen woro wid Naum och omfrina den trakten ej ofwanpå korsstenarna, ej eller på sådant sätt inne i stugan i korsstenen, som öfwer måstadelen af Sverige brukas, utan det war inne i stugan, och just wid spisbandet, på sätt, som omtalt är i min Bohus-ländska Resa p. 254. men då wi sedan kommo närmare ned at Gøtheborgs kanten, sågo wi, at de på somliga ställen hade sina spjäll öfwerst på korsstenen, så at de med en stång som nästan liknade en bruns-wind, lyfte dem af och på; eller hade de ock en stega, at gå up på taket, at taga af och sätta på spjället. Annorstädes bruktes spjäll både ofwanpå korsstenarna och in uti stugan wid slutet af spisöpnningen eller murbandet.

Korsstenarne woro på åtskilliga ställen, der wi reste, öfwerdragne utanpå med bräder, at förhindra, det rågn ej måtte skölja bårt kall-bandet, eller rättare ler-bandet, samt skada korsstenarna och teglet. Spisarne och ugnarne woro på de flästa ställen upmurade endast af gråsten, samt starkt lerlagne på de ställen, der esden kommer at nåkas dem. Med et ord: sådane, som jag nämner om i min Bohus-ländska Resa p. 185. bristen på tegel här i orten har lärt folket betjena sig af gråsten til spisar.

Uthus wäggarne woro på ganska många ställen öfwerflådde utandå antingen med löf-grans eller en ris, at derigenom hindra, det rågnen ei måtte skada wäggarne, eller tränga sig genom springorna och wäggsfåten til den såden, som lades i lögar och lador. De hade slagit spjelor eller smala stänger längs efter wäggen, och der under trätt öfwer eller rifet, samt sålunda fast det samma. Sedan ris syntes på många ställen, hwilket setat på wäggarne så länge, at det nu war helt öfwerdragit med en gul Liehen. Denne plågseden, at så klåda wäggar, märktes wara brukelig ända mot Gøtheborg. De skola och hafwa den samma på många ställen i Skåne.

Strata terra. — Emellan Naum och Essunga woro åtskilliga sand-bärg eller kullar, hwilka bestodo af sand, fast öfwerflådde med en jord-skärpa af swart-mylla. Wi märkte, at i somliga woro strata af flerebanda slags jord, och det ibland sålunda:

1. Öfwerst swart-mylla til en tvårhånd.
2. Sand, ibland en aln, ibland 2. alnar.
3. Swart-mylla en tvårhånd.
4. Sand sedan ända til botten.

Ibland gick stratum N. 3. likasom parallelt med superficies af backen, ibland ei, ibland war det på sammar under öfwersta superficies. Atti upkastade biken låg jorden äfwen i flera hwarf. Wi mente först, at detta härledde sin början från den tid war net stått här öfwer allt; men fingo sedan se, at en flygsand warit wällande til allt detta.

Fönsterna woro somligstads satte up i taket; men det merendels woro de på wäggarne. På

mån

mån
i w

lösa
lerst
best

241
min

at ö

nari

ket

bred

war

dem

dina

en fo

åtsfi

wall

blan

af t

best

raf

går

star

de

ga

går

sta

gro

til

mi

många stål-
löf grans
gnat ej måtte
inom sprin-
n lades i lös-
eller smala
under trätt-
nma. Sko-
et setat på
öfwerdrä-
n, at så kläs-
a mot Gö-
na på måne

och Essun-
hvilka be-
ord-skärpa
woro stra-
sälunda:
hand.
alnär.

allekt med
ar det pat
upstade
Vi mente
tid wat-
se, at en

i talet;
a. På
mån-

många ställen hade de fönster både up i taket och i väggarna.

Gårdesgårdar af trä funnos så på dessa skogs-
lösa orter. De fläste hägnader woro af de bästa kul-
terstenar, just sådana, som brukas i Bohus-län, och
beskrifwas af mig i min Bohusländska Resa p. 146.
241. De hade den olägenheten, at Kreaturen med
minsta omak kunde stöta dem omkull. Här af kom,
at öpningar syntes på så många ställen, hwarest ste-
narna ramlat ned; men i brist af annat måste fol-
ket behjelpa sig dermed. Andre woro ock af stenar,
bredare nedan, och smalare öfwan til. Somligstads
trär öfwerst på stenarna lagde trädor längsefter
dem, til et eller par hwarf. Annorstads woro or-
dinaira gårdesgårdar af trä, gårdslen stupade, samt
en samn ungefär emellan hwart stafwer-par. På
åttskilliga ställen woro gårdesgårdarna af bara mull-
wallar, då gemenligen et litet dike war utanföre. I
bland hoar på dessa wallar en liten låg gårdesgård
af trädor. Dessa mull-wallar, som bestå af den här
befinteliga lösa sandiga jorden, stå ej länge bi, utan
rasa ned efter någon tid. På par ställen sågo wi
gårdesgårdar gjorde af bara gran- och Enris-
qwistar, satte med ändarna tvårtföre och utåt, så at
de med sina hwaka ändar nog syntes kunna utestån-
ga och af hålla bostapen. Förut war upfatt 1. å 2.
gårdes-trädor längsefter, samt här och där något
stafwer-par på och med hvilka gran- och Enris-
qwistarna fästas och stödjia sig.

Zusens wäggar woro på många ställen utan-
til brådsligne, på samma sätt, som i Bohus-län. Se
min Bohus-ländska Resa p. 252.

Trå-Tapeter, sådane, som jag beskriver i min Bohus-ländska Resa p. 51. sågo wi uti Sollebruns gästa gästare-gård. Wäggarne woro aldeles öfverklädde dermed. De hade med en höfvel höflat spånor af kasten på et bråde. Dessa höfvel-spånor, som således alla woro lika breda, woro trädde korswis och just som på et rifel eller säll, dock tätt tilhopa, så at det såg ut, som hade de warit wäfne. De hade så lagt, at den släta sidan af höfvelspan, eller den som warit upåt, då man höflat det från brådet, blef wänd utåt. Bredden på höfvelspan, hwaraf dessa Tapeter woro wäfne, (at jag så må säga) war ungefär par tvärfinger: wäggarne, som med dessa woro öfverklädde, sågo ej så illa ut.

Älderdoms minnes-märken kallar jag stenar, som här och där stodo upreste på höga backar, ibland en, ibland ock flere. De sågo aldeles ut, som de, hwilka finnas på dyliga ställen i Bohus-län, och äro på flere ställen omordade i min Bohus-ländska Resa. På et ställe emellan Ekunge och Sollebrun woro par små ärtehöggar på en backe.

Den 11 October skedde resan från Sollebrun til Lahall.

I början foro wi igenom en skog, der wägen war nog elast, och orten skogwärt, backot, stenig och morafig; men sedan wi rest en mil eller något mera, blef landet mera skoglöst. Wi hade sedan hela dagen en omwärling af slätter, högder, små äar och backar, höga, stora och branta bärg, höga backar, wäl belägna åkrar, så at denne orten synes wara en af de tackaste i Sverige. Götthälf kom omsider och gjorde oss följe på högra handen. Et feltes dock här i synnerhet, nämligen, en god hus-hållning, särdeles hward äkerbruket widgår.

Åkrar

vit i min Bo-
 ebruns gästa
 öfverflådde
 ånor af tan-
 som således
 wis och just
 sa, så at det
 hade så la-
 eller den som
 brådet, blef
 varaf beka-
 a) war un-
 med dessa

jag stenar,
 backar, is-
 les ut, som
 us-lån, och
 us-ländska
 Sollebrun
 Sollebrun

der må-
 ckot, ste-
 l eller nå-
 ade sedan
 der, små
 arg, höga
 orten sy-
 ödtha-elf
 handen.
 god hus-

Åkrar

Åkrarne woro här ganska wäl belågne, och lågo måst alla sluttade. På öfra sidan hade de höga bärgr, och wid den nedra togo ångarne eller en fjöland och wät mark emot. Sällan syntes någon åker-stäppa, som ej stafs igenom af en bäck, hwilken ibland lopp djupt ned, som en liten rännel; men gjordes dock höga och gräsberwårta backar. Jordmott war svart-mylla, blandad med sand, som under svartmyllan på de flästa ställen tog emot. Åkrarnas läge i dalarna, emellan bärgrn, der hettan om sommaren bles, genom Solstrålarnas tilbakabrytning från bärgrn, tyckes göra, at säden här skal snart mogna. Böndernas plågsed war, at nästan aldrig bruka något dike på åkern, ej eller med twär-diken hindra watnets nedsilande från bärgrn på åkrarna. Åkerstyckena lågo måst iämna eller i ganska liten uphöjning midt på, så at de något liknade Westmanlands sätt. Den delen af åkern, som om sommaren icke blifwer sädd, ligger i tråde, på det sätt, at sedan säden är om hösten affuren, plöjes den ej en enda gång up om sommaren. Bonden tror sig dock winna alt för mycket derigenom, emedan boskapen, efter hans sägen, har til en stor del sin föda om sommaren af det ogräs, som wäper uppå trådes-åkrarna. Höst-sädet sås här gemenligen wid Michels-måso-tiden, eller litet förut. De äro så, som så sin Råg wid Larsmåso-tiden. Rågre wille dock säja, at Larsmåso-Rågen gifwer mer och lönar sig bättre, än den, som sås wid Michels-måso-tiden.

Rudera efter en Skans syntes på stogen emellan Sollebrun och Wriel; men skjuts-karten wiste ej gifwa uplysning när och wid hwad älfälle den blifwit upkastad.

Den

Den 12 October reste wi om morgonen från Lahall til Götheborg.

Bärg. — Måst öfver alt på denna orten ses det ena höga bärget wid det andra, at landet här i alt liknar Bohus-lån. Denna ymnighet af bärg, eller detta bärgfulla landet tog wid så snart, som wi kommit öfver den pag. 10. tilförene omnämnda Fogen, hwilken börjades litet efter, wi lemnat Sollebrun. Samma backiga och morafiga sfog war på denna kanten, som en skilnad emellan Wästergötlens fälter och sandbärg, och Götheborgs bärgfulla land. Dessa bärg woro merendels på Sudwästra sidan branta och likom afbrutna; men på Nordwästra långsluttande, twifwels utan, som en åminnelse och betwis på hafwets forna brytning och wälde på dessa bärg.

Wid middagstid kommo wi til Götheborg, der wi straxt fingo förnimma, at wi hade ingen ting för alt wårt hastande med resan; ty den obehageliga trösten mötte oss, at intet skepp ännu på 6 wecor eller mer wore färdigt, at gå härifrån til London. Wi nödgades således fatta tålmod, fast wi bättre kunnat användt wår tid, om wi wetat detta förut.

En-ris på golf. — Här i Götheborg war på somliga ställen den plågseden, at de i brist af gran-ris, tog En-ris, hackade det smått, och strödde på golfwet. Detta gaf en oss behagelig luft, fast dock ej så ljuslig, som gran-riset, och lär den desutom ej wata ohälsosam. Utomlands, der jag rest, har jag aldrig märkt, at de brukat hwarken gran eller En-ris på golfwet, fast de på somliga ställen haft tilgång til bägge slagen.

Den

Dire
den
ne
hur
färd
Gor
gend
et a
på,
mär
fram
for h
besä
fförd
hwar
fätt
reco
så s
med

fjul
den
del
So
ten
dag
han
Hö
gra
hat
me

orgonen från

denna orten
at landet här
het af bärg,
snart, som
omnämnda
lemnat Sol-
skog war på
Västergöls
s bärgfulla
Sudwästra
od Nord-
en äminnel-
och wäl-

eborg, det
ingen ting
obehageli-
på 6 wec-
n til Lon-
od, fast wi
wetat det-

borg war
brist af
och ströds-
elig luft,
te den des-
jag rest,
en gran-
a ställen

Den

Den 13 October.

Åkrars bärring utan gödsel. — Herr
Directeuren GALL berättade en särdeles Historia,
den han haft af en wis man från Stottland. Dens-
ne mannens fader har haft et stycke åker, som, es-
huru han det gødde, dock aldrig wille bära någon
särdeles säd, at det kunde löna mödan. När nu
Sonen sedan efter fadrens död, kom at i ga mot es-
gendomen, försökte han, at handtera åkerstycket på
et annat sätt. Han lät icke föra någon gödsel der-
på, lät stitigt plöja den om sommaren. Så snart han
märkte, at några ogräs började sticka up, war han
framme med plojen och plögde up åkern. Han fort-
for härmed 3 a 4 år, hwar på han utan widare ans-
besödde den med säd, då han derefter fick en ymnig
skörd, och skal samma åker alt sedan burit wacker,
hwar gång den blifwit sädd. Detta är måst det
sätt som TULL uti England i sina skrifter så mycket
recommenderar, och som hans efterföljare än i dag
så starkt försäkra och påstå, at de uti wis jordman
med ganska stor fördel bruka.

*Preservativ för Boskap wid smittosamma
sjukdomar.* — En Herre i Danmark sådes wid
den sista der gångse stora Boskaps-Pesten med för-
del brukat följande: Boskapen släptes ej ut, innan
Solen om morgonen astorkat all daggen af mar-
ten, och om aftenen drefs den in i fåhuset, innan
daggen börjat falla ned på gräset. Dessutom gaf
han dem morgon och aften, at slicka något salt.
Härigenom want denne Herren det, at då alle hans
grannar, som ej så gjort, miste all sin boskap,
hade han all sin behållen osskadd, och sålnade ej
mer, än en enda, som fastnat i et moras, der den
sart

satt lifwet til. Då den samme upffars, fans, at den hade samma inwärttes kännetecken, som den smittade boskapen. Jag hade wetta af den, som sielf varit bekant med samma Herre.

Uc förwata ägg från rutnande och unkenhet förtälles af Herr Directeuren GRILL följande: de hade på Danska Ost-Indie skeppen inlagt ägg uti Puder-säcker; men som kårillet, hwaruti äggen således blifwit lagde, hade kommit at förläggas / skedde, at de foro fram til China och tillbaka, utan at de wiste hwar dese ägg tagit wägen; men då de wid hemkomsten til Köpenhamn lastade ut skeppet, finna de igen kårillet, deri äggen lågo. Det tyndes, äggen togos ut och försötes, då det fans at de ej tagit den minsta unkenhet eller röta, fast de woro 2 år gamla, och gått 6 gånger under linien; utan de woro som de varit helt friska och ganska wälsmakeliga i mat. Det enda, som de förglömt wid en sådan händelse, at försöka, wat, at lägga dem under en höna, och se efter om ock kyllingar af dem kunde utkläckas. Herr Directeuren GRILL mente, at det wore wärdt, at utröna, om icke frön af allehanda slags wärter kunde på detta sättet förwaras, at de ej på sijn skulle taga skada, utan komma helt friska fram. e. g. Thee-frön.

Den 14 October reste jag med Herr JACOB UT-FALL ut på 2:ne des gårdar, at bese jordmonen och betagenheten wid de samma. Denne Herren, som hade varit flere resor med Ost-Indiska skeppen til China, hade nu satt sig ned i ro, och endast tagit sig före, at idka landskiftelsen. Hans ungdom och denna tidsens wana hos en del unga Herrar, för ock hända somliga äldre, skulle lätteligen welat förbjuda

da

da e
och
Men
rit e
måst
ålder
land
som
land
lång
der o
som
ferbu

som
på s
den
gräs
uti
ce-D

Her
kant
någ
och
den
full
igen
med
til r
nåp
åter

fans, at den
den smit,
som sielf

h unkenhet
följande: de
agt ägg uti
ruti äggen
förläggas,
baka, utan
; men då
nde ut flera

go. Det
å det fans
ota, fast de
der linien;
och ganska
förblömt
at lägga
tyllingar
en GRILL
i icke frön
sättet för
utan kom

ACOS UT-
onen och
n, som ha
n til Chi-
tagit sig
och dens
för och
förbjue
da

da en, at tro, det hos honom skulle legat en så djup och mogen insigt i alla delar af landthushållningen. Men af hans tal skulle mången dömt, at han warit en Sextio-åra åkerman, då han likwäl ännu måste wänta en tid innan han får räkna sit 30:de ålders år. Önskeligt wore, at wi på flera ställen i landsorterna kunde råka dylika exempel. När de, som hafwa et uppstädat hustru, lägga handen wid landbruk, eller hward som hålst nyttigt är, gå de längre på et år, än andre på 10, och lämna den der omkring boende Allmogen et önskeligt efterdöme, som gör Riket mycken nytta, då alla påbud om åkerbrukets bättring såfångt upläsas för bonden.

En Stenwåle gjord af ljusgrå kalksten, rund som en Cylinder, och hinförd ifrån England, låg på Herr UTFALLS gård: den bruktes at i Trågarsden göra gångarna jämna med, samt at planera gräswallen. Til samma ändamål nyttjas den ock uti England. En sådan har äfwen Herr Commerce-Rådet LAGERSTRÖM på sin gård Claræbårg.

Den 15 Octob.

Harf. — Bland andra inventioner hade Herr UTFALL en särdeles harf: den war trekantig, hade quarters långa järnpinnar, eller något mera; men alla pinnarna woro frötte, och krokarna wände framåt. Han hade sielf uptänt den samma, at ransa dermed en sin åker, som warit full med hwitrot. Andamålet wardt ock wunnit der igenom; ty hwar gång i förstone, som de fört med denna harfwen öfwer stycket, och hästen komit til renen, war harfwen så full af hwitrot, at hästen näppeligen orkade draga henne. Således fick han sin åker ransad från en så skadelig ört. Mig wistes str.

ra högar af hwitrot, som på detta sätt blifwit tagen från återn.

Eftermiddagen skedde Resan tillbaka til Götheborg.

Den 16 Octob.

Et slags Rötter brukeliga til mat. — Så wäl Håradshöfdingen RAMSAY, som des broder Capitain RAMSAY gåfwo mig berättelse om en ört, den de sade wära wid sidor af bäckar der de bo, och efter den beskrifning de mig lämnade, tyckes den tämmeligen nära wära en art af Equisetum. De sade, at denna örten går djupt ned med sina rötter, hwarest på ändan af roten skat finnas åtskilliga förtlar, til rötters storlek och mera, hwilka hänga, som trädar tilhopa, och likna mycket Poteter eller Jordartischockor. Så wäl deras fäder, som de sjelfwe, hafwa ofta låtit upgraswa dessa rötter, som wära wid bäckes-bäckar, dock ej i mycket wät mark, gjort dem sedan rena, kokat dem i soppor, då de ej allenast gifwit soppan en mycket skön smak, utan ock sjelfwa smakat ganska behagligt. De, som dem åtit, hafwa aldrig märkt eller känt den ringaste olågenhet derefter. Mon det war Filipendula vulgaris? men det nekades. De af Herrar studerande, som bo deromkring, och äro hemma i Botaniquen, kunna snart gifwa uplysning härutiän.

Den 17 Octob.

Plog. — Herr UTFALL berättade, at et man från Skottland, som haft det namn, at han warit en käck hushållare, har för någon tid tillbaka warit här i Götheborg. Då denne sått se en af Westmanlands plogar, har han förskaffat sig en sådan, och fört den hem med sig, med föregifwande, at han fant dem bättre, ände Skott-

ffa.

ffa.
na
i jän
Sm
desc
bästa
om
plog
at ha
öfwe
til,
som
helt
fätt
och g
kraft
tid m

här
wit
dag
som
blif
tiga
bigo
len
tar
wa
den
någ
wa

ska. Jag är tåmmeligen ofsamman tanka, som den
na mannen; ty få af de Angellska plogarna komma
i jämnlihet, mindre ofwergå somliga af våra
Swenska. Om den utropade ELLIS uti Little Gad-
desden i Hertfordshire uti England, singe se de
båsta af våra Swenska trä-stockar, och än mera,
om han blefwe warse Herr Baron BRAUNERS järn-
plogar och trä-stockar wid Ultuna, är jag wis om,
at han låt sätta i alla Angellska Gazetter, at han
ofwerkommit en åker-machine, hwars litz ej warit
til, sedan Adams tid.

Smör. — Mig berättades ock här, at på
somliga ställen i England bruka de karna smör af
helt sot och nästan spenwarm mjölk. Så snart de
fått smöret utur mjölken, taga de strax karnsmjölken
och göra deraf ost, hwilken skal blifwa rätt god och
kraftig. Jag har detta af den, som sade sig en lång
tid med fördel efterfolgt det samma.

Den 18 Octob.

Kalk af mussel skal brukas af en del
här på orten at bränna. Sättet har jag beskrif-
wit i min Bohus-lännska Resa p. 180. men i
dag berättade en Capitaine för mig et annat sätt,
som han betjenar sig af, hwatigenom kalken, som
blifwer deraf, skal warda långt bättre och warak-
tigare, än då skalen brännas. Han låter med trubs-
biga och tunga järnstötar eller järnbultar stöta ska-
len i et kåril helt slud, så mycket görligt är: sedan sil-
tar han samma skal, då det fina mjölet sades blif-
wa en skön kalk, som uti alla delar icke skal gifwa
den bästa kalk efter, och är til murning så god, som
någon kan önska sig. Til rappning skal den ock
wara tjänlig.

At meta fiske skal Angelika Doctorn BLACKWELL hafwa varit mästare. Förenämde Capitaine, som varit hans granne, berättade, at BLACKWELL ofta på en afstund kunnat samlat sig par sät fulla. Han har icke brukat metmaskar til agn, utan haft åtskilliga artificiellt gjorda insecter och flugor. Hans philosophie sadet derwid hafwa varit denna: fiskarne se sällan metmaskar, emedan sådana icke finnas i watten, och fölgaktligen icke synas wara gjorde af Skaparen til födo för dessa kreatur. Men deremot tyckas insecterna wara skapade dem til uppehälle, emedan en stor del af dem antingen wistas wid watnet, eller då de flyga öfwer watnet, af hwarjehanda händelser falla deruti. Här af ses ock, at fiskarne ofta hoppa långa stycket i wädret utur watnet efter insecter. BLACKWELL trodde altså til följe här af, at en fiskare tilkom, at försöka med allehanda slags insecter, och se efter, hwiilka hwarje art af fiske måst tycker om, och som är dem begärligast. Med de samma, antingen in natura eller artificiellt gjorda, borde en sedan meta fiske, och då har han trott det bäst skulle lyckas.

Den 28 Octob.

W Enebårs mos tilredes på åtskilliga sätt. Rådman AHLSTRÖM i Götheborg, hölt följande sätt mycket godt: Enebår tagas, rånas wäl; läggas så hela som de äro, utan at stötas sönder, uti en gryta, watten slås derpå, lämnas så, at kokas til des de sjelfwa spricka sönder, hwiilket gemenligen plägar ske efter 3 eller 4 timars kokning ungefär. När det sedt, lyftes grytan af elden, Enebåren silas bärt ifrån sjelfwa Enebårs-lagen, så at samma enebårs-lag blifwer wäl ren. Lagen slås då uti en ren gryta

DEN BLACK-
 ande Capit-
 e, at BLACK-
 samlat sig
 t metmaskar
 gjorda inse-
 ktes derwid
 metmaskar,
 och fölgakt-
 ren til födo
 insecterna
 i en stor del
 er då de fly-
 delser falla
 öppa långa
 er. BLACK-
 kare tillom,
 och se ef-
 m, och som
 en in natu-
 meta fiff,
 as.

tt. Nåd-
 ande sätt
 äggas så
 ti en gry-
 s til des de
 n plågar
 När det
 s bärt iz
 enebärs-
 ren gry-
 så

ra; kokas förlänge, til des den blifwer så tjock, som
 behagas. Gemenligen bör den så, koka til des; den
 blis sakt en dag eller litet tjock wälling; emedan
 den ändock, sedan den kallnat, blifwer ännu tjocka-
 re. Den förvaras sedan uti en stensburt eller an-
 nat käril. När denna Ennos blifwer war är gome-
 malt, börjar den gryna och litasom säkra sig, och
 blifwer då ganska löd och wällmande.

Gläddernos hade samma man sielt läti göra
 af de gula eller glädder-bären, som detta är wurit i
 hans trädgård. De mogna Glädder-bären tagas, läg-
 gas i en påsa af mycket glesst lärst; samma påsa sät-
 tes uti en präsk, och präskas af satten från glädder-
 bären, som rinner uti en kruka eller annat rent käril.
 Denne utpräskade satten slås sedan uti en gryta
 hwar den så länge kokas, til des den blifwer så
 tjock, som en Rob eller mos. Den förvaras sedan
 uti en stensburt eller annat tjentigt käril. Wil en för-
 datt lägga litet socker deri, så blifwer den mycket
 behageligare, annars kan den också brukas utan sock-
 er.

Den 29. October.

Salt hölt en Skeppare för ganska nyttigt,
 at lasta nya skepp med; emedan det nya träwerket
 då suger och drager i sig af saltet och saltvatnet så
 mycket, at det skulle blifwa stickeligt gjordt, at i län-
 gre tider stå indt rötta.

Den 31. Oktob.

Gränsar plåga hållas för nog fintote, at om
 planteras; emedan de deteser ofta torlas bärt och
 gå ut. Men en heddelig man A. G. sade sig flera
 gånger hafwa försökt och riktigt befunnit, at då det

vidt omplanteringen noga tages i akt, hvilken sida af granen förns vänder sig mot norr, och sedan vid des plantering på en nytt ställe, sättes den af sådant ma-
 na tvärsides; så skola de nästan aldrig af omplan-
 teringen torflas bärt eller gå ut. Han sade, at han hade försökt detta ej en utan flera gånger, och det på flera orter. Han läde ock dertill, at man utan möda skal på granen kunna observera, hvilken sida vänder sig mot norr; ty på den sidan af trädet skal alltid finnas, om ej mer, dock såkert en groff, som är bärtvordad: och mente han, at detta kännetecken aldrig skal slå felt.

Den 2 November.

Stårkebärsbuskar (*Prunus Spinosa* See *Lin. Flor. Sv.* 397.) växte i gamla stor myckens-
 het på sidorna af bergen utan för Staden, ofta i
 mycket mager jordmon. Bladen voro redan affallne;
 men buskarne lyste ändock blå långt ifrån, af den
 mer än stora ymnighet af bär, som de voro lastas
 de med. Jag åt flere gånger nog deraf, utan at kän-
 na någon olägenhet derefter. De smakade ock dera-
 na tiden tämmeligen goda; ty frosten hade nu bärt-
 tagit måst all deras stråhet. Ganska få på
 denna orten, gjorde något bruk anvingen af bär-
 ren eller buskarna; dock sades, at somliga plåga in-
 saltat bären med något salt; men i Skåne se-
 la åtskillige (som D. J. L. mig berättat,) göra vin
 af dem, hvilket sker på detta sätt: Stårkebären
 plåckas, sedan de blifvit något frostbitna, stötas
 i ett mål funder med kärna och alt, sedan slås tot-
 het vatten på dem, eller kokas de litet. Samma
 vatten eller spad slås sedan från dem, lika så myc-
 ket annat vin, som spadet är, slås dertill, och lem-
 nas

hvilken så
och sedan mid
at så samta
af omplans
sade, at här
igor, och det
man utan
ra, hvilken
tidan af träs
fållert en
m, at detta
pinosa. Se
tor mycken
den, ofta i
an affallne
du, af den
voro lasta
tar at kån
de och den
de nu här
ka så på
n af här
plåga in
skåne för
göra min
ärkebären
ra, stödas
slås tot
Gamma
a så myc
och lem
nas

nas at jäsa. För det sedan stå någon tid, blir det
färdigt, och behageligt at druckas. Sjelfva h
ken torde kunna brukas til häckar, och är jag säker
at näppeligen någon boskap wille wäga, at tröta
ga sig derigenom.

Lagtorn wärte här och i stor myckenhet. Det
war underligt, at ehuru skogsbotten är, och ehur
ru smärt de hade här efter gärdes-gärdar och bäg
nad, samt ehuru årtulliga från Gotheborg wärte i
England och set deras förträffliga Lagtorns gärd
desgärdar eller häckar, sågs dock här ej en enda, som
besittat sig, at göra häckar omkring sin åker och
äng deraf, då jag undantager Herr Læros UTRALL,
som börjat hägna sina ägor dermed.

Lonicera (191.) eller *Caprifolium*, German Dod,
wärte mid bärgs-sidorna, fast den war bland de me
ra sällsynta wärter.

Uphögda streck i bärigen, sådant, som jag be
skrifwit i min Bohus-lännska Resa p. 4. sågoss på
årtulliga ställen på bärigen utan för Staden. Enkel
slingo i kors och tvär, och gjorde hyrtkända
gurer. De woro ofta mid 2 fingret högt, än det an
dra hällebärget. På somliga ställen woto dessa streck
och ränder i sådan myckenhet, at på länge håll ej
annat syntes, än som fullt med ror, wans uttröste
längs efter bärigen. Gemenligen bestodo de af awarta,
fast någon annan stenart ibland mångde sig deri.
Jag märkte och, at de måste singa från Öster til
Väster, så at en här västan kunde knäta dem som
en Compas.

Den 13 Novemb. 1747
Tatcanner. — Mäst under alla samband
B 3 af

af huf, så i Göteborg, samt i Förestaden, varon
 tal rännor, gendot hvilka wäntes ledde til visigt
 hden af hufet, det en antian ränna, som stod på
 pendelbart, tog emot det. Denna rännan lade
 nästan ända til marken, hwilken affbede det låg
 eller sud watten, som från taken samlat sig i tal
 känderna, och sålunda hindrade en sådant stapan
 de ränna, at wäggen ej tog wada af ragnet, wilst
 ter kom ned af taken, som wäl blåst och starkt wä
 det annars släges se, at föruga, at det nu wäl
 lätare, at samla i et läst af ragnet wänt från ta
 ken.

Uttan af Säg-spån. — Wid Säg-qwar
 nen, som drefs af wäder, samlades säg-spånor ut af
 Säg-qwarns drängarna, hwilka sålde den til
 stadsboerna. För en tunna här af fingo de gemens
 ligen en half skiffer. Denna säg-spån brukades för
 dan under mullen på inre taken i stället för mos
 under nattstugu-gålf, til fyllning helt allena, samt
 rundt troshornar och andra gulf, men wid dese gulf
 wottning borde observeras, at ej mycket watten
 finge brukas derwid, utan gulfwet skulle endast gå
 das wäl med wata trasor. Afkillige brukade oc
 k, at stung gulf med denna säg-spån.

Tal af Rör. — Qwarnhuset wid mofnäm
 de Säg-qwarn war täkt utan på med Rör (Arum
 do Linn. Flor. Suec. 99.) hwilken war fastad nä
 stan på samma sätt, om Herr Professor Linné i
 Kongl. Wetenskaps Academiens Handlingar för
 år 1746, hederde quart. skiffer om de Sägsta hufet
 taken, nämligen at på ställningen wid wäggarna och
 taket rundt omkring woro slagne splålor, deu ene
 et qwarter ofwänför den andra. De hade sedas bund
 dit

dit r
 2 tun
 nicul
 de sp
 takfo
 knip
 len a
 bund
 pers
 dan
 i 20
 wäxt
 taker
 länge
 såled
 det ej
 och st
 miral
 2
 tellis
 hwar
 befr
 det
 om d
 te hö
 stan
 höge
 Glo
 sand
 blifn
 lyet

dit rören i små knippor, hwar knippa ungefär af 2 tumms Diameter. Den ändan af rören, som pannicula är på, bants fast med bast wid öfwannans de spjälor. De begynte at binda sålunda ned wid kalkfoten, och gingo sedan uppföre, at de öfte Rörknipporne alltid kommo at täcka öfwer den öfra delen af de nedersta, der de med bastet woro fastbundna; och fast sidorna af qwarnen woro nästan perpendiculära, så suto Rören ändock qwar; emedan de woro wäl fastbundne. Qwarnen sadess stått i 20 år; men detta Rör-taket war redan öfwerwäxt med ättillige lichenibus. Som sidorne och taket stod mycket stupa; så kunde rågn-watnet icke länge stanna här qwar, utan rann snart bårt, at således et sådant tak kunde hålla nog länge, fast det ej war så kostsam.

Den 14 Novemb. war jag på ättilliga bärg och stränder, ända ut mot nya hwarfvet der Admiraltets skeppen lågo.

Byrtelår eller Lichen leprosus candidus; scutellis fuscis, margine albo, Linn. Flor. Svec. 942. hwarmed de här å orten färga rödt, hwars sätt jag beskriwit i min Bohus-ländska Resa p. 145. Utom det, at Herr Archiater LINNEUS äfwen handlar om den samma i sin Wästgöta Resa p. 146.) wärte här på alla bärg i gryfwelig myckenhet; så at nästan häraf kunnat fås till alla Sveriges Färgerier.

Flug-sand. — På somliga ställen emellan de högabärgen, som lågo litet från Gamla Elfsborgs Slott, fanns en fin, ljus, dock på rödt stötande flug-sand, fast i ringa quantitet. Jag kunde se huru den blifwit af wädret drifwen omkring; men här war en luffa at det war så litet deraf.

Bockbärs-ris. (*Empetrum* 832.) war nästan den enda ört, som wäxte i denna sanden. Den gick med sina rötter til mer än en alns djup ned i den samma. Tyckes altså at denna ört blir en af de tilliga wäxter til at fästa en sådan lös sand, och första början til svart-mylla. Af dess djupa nedgående rötter sker, at den på et så tørt och magert ställe kan hårdas ut. Det wore en stor förmon, om wi kunde desutom upfinna någon särdeles nytta af denna växt.

Glinta af den wanliga swarta fans och bit-stals i de sandgropar, hwarifrån flyg-sanden blåst bärt.

Blå krus-kol bruktes här omkring Götheborg ganska mycket. Aldrig har jag sett något ställe, hwarest så mycket varit planterat deraf. Om det ej war mer, än en liten koja, så hade den breddes wid sig et stort stocke land besatt med denna krus-kol, som til färgen war både blå och brun-aktig. Hufstoud-kol är här sällsyntare. Jag frågade efter orsaken, hwarföre denna här så mycket brukades? mig gafs til svar: at denna blå eller bruna krus-kolen är hälsofammare, än den hwhita, som blifwit märkt på många stuka, hwilka merendels mått illa efter hwhit eller hufstoud-kol, men deremot hafwa de besunnit sig ganska wäl, när de fått äta af denna krus-kolen, den de nästan ansett, som en medicine. Dess utom har han ock den förmon med sig, at sedon han sent om hösten eller i början af wintern blifwit affkuren och nedra delen af stäckarna eller stjellarna lemnade qwar i jorden, som det wälgar sse med annan hufstoud-kol, utspricka alltid om wären af samma stockar eller stjellar, nya telningar eller turiones, det de här kalla, at Kolen slår ut

spi

spire
ning
at om
ma d
gongf
långt
fätt,
wint
den
af ho
ligt r
stäng
nom
bebb
det,
höllo
at so
blat
såda
mitt
lig e

här
och
mel
la t
Ma
dng
på
hor
stut
hon

spiror, och det ofta i ymnighet. Dese spåda telningar eller så kallade spiror brukas här på orten, at om wåren koka i stället för kol, då deraf skal blifwa den härligaste och wälsmakeligaste mat en någonsin sig kan önska. Denne slags mat brukas de långt in på sommaren. Eljest inbårga de den på det sätt, at sedan kolen sent om hösten eller i början af wintern blifwit något frostbiten, ses efter, när den är twål torr och aldeles icke fuktig, då de skära af honom, och lägga honom in på en wind eller dylikt rum, der han breddes ut på bräder, läppar eller stänger, då den håller sig bäst: eller lägga de och honom der på hwarannan, och taga deraf alt som de behöfwa. Alt låta den hela wintern stå uti kolslandet, och taga deraf alt som de hafwa af nöden, höllo de här på orten icke rådeligt, utan föregåfwo at som wintrarne här äro mycket ostadige, at det icke bland fryser, ibland tår; så tager denna kolen af sådant skada, blifwer wisnad, seg eller på annat sätt mindre god. Til surkol sades denna icke wara nyttig eller god.

Lingon (*Vaccinium* 314.) bruktes öfwer alt här på orten, at insyltas, antingen hela eller i mos, och med mer eller mindre sött på. Huru hälsosamt medese äro i hifsiga sjukdomar, i synerhet at svaktla törsten och moderera hettan, sluttes af hwad en Madame berättade, nämligen, at då hon för några dagar varit plågad af hetsig feber, har hennes man på slutet låtit henne få litet lingonwatten, hwilket hon på en gång utdruckit, då tillika all hettan och sjukdomen war lika som den blifwit afstruken, så at hon ej mera kände det ringaste deraf.

Den 10 November.

Summer-flor brukas af bönderna uti Upland och är den kanten, til snus-dosor. Mon icke åstikligt annat kunde göras deraf, såsom kruthorn och mera sådant? En gammal Skeppare berättade, at de fattige här å orten bruka dem ofta, nästan i stället för en lykta, i det en ljus-bit sättes ned i dem, då de vilja gå i få-hus eller någon annorstäds ute. Ljuset lyser igenom dessa flor, hvilka äro half-pellucida, så at en någorlunda kan se göra hwad som behöfves, men wädret kan dock icke slåcka ut ljuset.

Björn-bär, (Rubus 409.) plåga en del af de förnämre här på orten låta samla och insylta med socker, honing eller annat sött.

Den 11. Noyemb.

Concha (1333.) testa oblonga lævi subviolacea, mytilus, sans här och der på stranden wid inloppet, der skeppen lågo. På Apothequet i Göteborg brattes skalet här af, at lägga Pomada och skabb-salvor uti, då någon köpte för en styfver. På stränderna wid och midt mot gamla Elfsborg funnos dessa skal i stor myckenhet drefne til stranden. Bönderne här på orten brukte dessa musflor til tvåggehanda: de som bo norr ut, plåga med en häf, hvars ring är af järn, samt hwarf eller med järnviggas uti, samla dem från Elfs-botten, i det de er litesstycke ifrån landet skrapa efter Elfs- eller Sjös-botten med samma häf, då musflorne samlas uti den. Djuret som ligger innom skalet, tages och sättes til agt på krotar, hvarmed de meta kottor, råvfi, hviuling, flundror och annan fiff. Huruvida dessa brukas til mat, kan ses uti Kongl. Wetensk. Acad.

Acad. S. för år 1748. p. 196. 197. Uti en Rudsdam
wid färgebadet midt mot gamla Elfsborg på Hi-
singen, fanns en annan art af mustor, som tyktes
endast vara en variation af Concha (1332) eller sids-
musta. De största af dem voro inemot af et quar-
ters längd, sambevidden och tjockleken proportioner-
rad der efter. De höllo de til på de djupaste ställen af
dammen; men om sommaren sadas de altid ligga
up emot bradden af den sidan på dammen, der Gos-
sen sticker starkast på. Af dessa finnes i denna Dam-
men en stor myckenhet. Färgkarlen berättade, at
de tillagas och bliskas til mat, på samma sätt, som
den förögdende, samt at de ej skulle vara mindre
wälsmakelige.

Ondberet eller fulstaget, en bekant sjukdom, sa-
des helt wißt botas dermed, at den svidande lemmen
sättes in i jorden eller mulden, och hålles der så län-
ge, til dess sjukdomen eller werken går bäst. Herr
STAF, såde sig här med botat åttifilliga, och bland
andra en bonde, som mot et helt års tid haft dens
na sjukdomen i låret.

Backar fulla med musselskal sågo wi på Hi-
singen på stan midt mot gamla Elfsborg. Stället der
de woro, kunde vara en samt öfwer watten Hari-
zonten af det förbi flytande rivieret. Stolan woro
merendels mycket söndergångne och lågo i små bi-
tar. Somlige woro dock nästan hela. De bestodo af
concha (1339) ochinata Rond. samt Concha (1342)
testa labrotunda, striis transversis innumeris, mar-
gine levi.

Stjärnen kallades här et slags huster, hwar med ålar
om vintertiden huggas (se höststående figur. Sjelfma
jars

järnet på ändan är 4 1/2 tum långt ut
om det, som sitter bundit til selswa
skafset. Bredden är 4 tum. Bredden
af hwardera grenen eller udden är en
tum. Tunbeten på järnet är som et or-
dinairt knifsblad. Wid A är det med
stålard lladadt fast wid stängen, och
wid b är det med en spå fast wid den
samma. Stängen eller skafset rättar
sig efter djupeten på det stället der
den hugges; den jag såg war 6 alnar
lång. Nyttan och bruket af detta
járn är, at om winter i hugges et hål
ut på isen ofvansföre der en tror den
hålla til. Gemenligen war det här
litet stycke ifrån stranden uti åsjan.
Om wintern skal han ligga lika som
knippetals tilhopa. De kanna då med
dessa ålsjern på botnen, til des. de få
igen hwar de ligga, hwar på de hug-
ga til med ålsjernet, och draga up dem
de råka. Sedan kanna de åter efter
och hugga å nyo. Det sådes, at de
karna då ej fara undan, fastän man
med lustret röde wid dem, utan de
ligga stilla på samma ställe.

Den 14 Novemb.

Denna dag wore wi på åtskilliga hårg och wanz
brado et godt stycke utom nya hwarfmer. Hwar wi
kommo sågo wi nästan inter annat, än böga hårg,
emellan hwilka i dälberne lågo wälbelägna åkrar,
och ångar, som bägge merendels wore gendelur-
ue af någon liten bäck. Landet war så aldeles foga
löst,

löst, at wi näppeligen sågo en liten Embuska. Vid bärge-åderne stodo dock stundom små buskar af hagetorn; men än mer af Slon eller ädgot Trne.

Åkrarne woro här ganska wäl belagne emellan bärgen, och sluttade merendels något; men ägarene handterade dem aldeles wårdslost. Wi sågo på alla åkrar näppeligen et enda dike: deraf sledde och, at wättnet stod och sörde nu öfwer allt på åkrarna. De woro och så fulla med ogräs, at årswårten af torn ej spiste deremot.

Sten-gårdsgårdar brukades här allestäds til hägnad omkring åker, ång, folgårdstappor, och gårdar. Aldrig syntes någon gårdsgård af trä. Den skoglösa orten gjorde sådana för dyra. Stenarne woro lagde löst på hwarandra til 5 a 6 quarters högd; men murens tjocklek war ej mera, än tjockleken af stenen. En sådan mur kunde utan särdeles swårighet sötas omkull. Omkring åkrarna, som hörde til Landshöfdingens ladugård woro dock fastare murar, som merendels liknade dem, hwilka Dalsfarlar plåga uppsätta. På et ställe af samma åker, war et dike wid öftra sidan om muren; men på den inra låg en myckenhet af mull, bredewid den samma, som gjorde muren fastare. På denna muren warte nog törne; men om det med slit blifwit dit planteradt, eller af någon annan händelse, är mig obekant. Imedlertid tyckes en sådan gårdsgård icke wara så oäfwen.

Rätta sten-gårdsgårdar, som skola wara durabla, borde ej uppsättas af kullriga, utan af jämniga och kantiga stenar, hwilka antingen äro sådana af naturen, eller genom sprängning, brännande ic. wid
det

Det man tillika gjorde åkren bättre. Höjden af en sådan mur är 10 qvarter, tjockleken i botten 3 alnar, och öfverst en aln bred. För dem bör gräfwas så djupt, at fundamentet kommer at läggas på fast grund, och om möjligt wäre så djupt, at kalen icke råtte dit ned. Man kunde i stället för Edene plantera på mullwallen Stärke-bärs buskar, hvilka på denna orteh wilja otroligt fort; men föraktas öfwer allt. Jag såg dock dessa buskar triffwas gansta wät i backidar, och merendels på torra och magra ställen, der de spridde sig ut på alla sidor.

Spartium ramis inerm. angulatis; fol. ternatis solitariisque. Linn. Fl. Sv. 589. Genista angulosa & scoparia. C. B. wärte i tåmmelig myckenhet på det högsta bärget, som ligger emellan gamla Elfsborg och nya hwarfswet, samt på de backar, hvilka ligg på östra sidan in wid samma bärg. Den wärte på de ställen, som lågo högst, uti den aldraz magraste jordmon emellan lungen: gick med små rötter til 5 a 6 qvarter ned i sanden, som war den jordmon hwart den wärte. Uti et hörn på Södra sidan af samma bärg i betaste Sol-badet, wärte en gansta stor buske, goda 2 alnar hög, samt nog wid. Det syntes ej, at boskapen någorstades bitit af honom, fast den stod ute på betesmarken, ej ellor hade sären rört honom, hvilka nu gingo nog på dessa backar i bet; men mögen hade tåmmeligen ätit ärtarna som fallit ned. I Angland brukas den til qwastar.

Ljung Erica (309) vulg. glabra C. B. wärte til stor myckenhet, så på backar, som i dålder emellan bärget. Wi sågo en bonde, som med en skara skar och samlade nog häraf; frågades hwartil han skulle

skulle bruka det? Han svarade, at han brukar det i stället för ved, at brygga, bränna och koka mat med, lade och til, at det ger en ganska stark hetta. Han samlade så af detta, som af Erica (310) ex rubro nigric. Scoparia C. B. emedan bägge desse värtar tilhåpa på et ställe.

Quartz-Stratum merendels af par alnars tjocklek, samt 8 a 12 samnars bredd fanns i et bärg, strax på Västra sidan om nya hvarfvet. Här låg gråbärg öfverst til 3 samnars tjocklek, bestod af en på rddt litet stötande smutsig quartz, samt svart mica eller skimmer, lika mycket af hvardera blandade fins emellan, jämte hvit spat isprängd. Der under tog förenämde quartz-streck emot af 1 ibland 2 alnars tjocklek. Denna quartz var snö hvit, helt ren, utan minsta blanning af annat: var så subpellucid, at då en hands tjocka och än större stycken sattes emot Solen eller Dagen, sken ljuset igenom. Under denna tog sedan gråbärg af samma slag som öfvanföre, åter emot. Emellan öfra gråbärg och quartz-strecket var en öppen springa, som gick långt in, och hade somligstads quartz-stycken fallit lösa, at öfra gråbärg hängde der långt utanföre; men var på undra sidan eller den, som som stötte mot quartzen, helt horisontelt eller planum. På NW. ändan gjorde bärgen en angel, der quartz-strecket ströf in i gråbärg, och syntes ej mera, fast jag gick öfver hela bärgen och såg derefter på andra sidan. Mot SO. stannade quartz-strecket tvärs af och gråbärg tog tvärs sidan emot.

Den 16 Novemb.

Coffé är efter Stepparen HALLS berättelse, som
fa

farit 4 gånger från Livorno til Alexandria uti Egypten, en important Warena för Judarna. Deurså köpa i Alexandria en myckenhet af Coffe-Bönor, som komma från Arabien, och betala wägesfär 12 a 16 styfwer för skålpundet. Dese sända de öfwer til Livorno, hwarest de äfwen köpa en myckenhet af de Coffe-Bönor, som komma från de Franska Colonierna i Wäst-Indien, och betala i Livorno wägesfär 6 a 8 styfwer skålpundet. Bägge sorten så wäl de Arabiska som de Wäst-Indiska, blandas wäl tilhopa föras sedan tillbaka til Egypten, hwarifrån de widare försas och försäljas til ätskilliga orter, så innom som i Rom Turckiska Riket, och passera då alla för Arabiska Coffe Bönor. Turkarna, ehuru starka ännare de äro af Coffe, kunna ej göra någon skilnad emellan rena Arabiska, och de utblandade Coffe-Bönor. Stepparen HELL kunde så mycket tryggare säga detta, som han alla resor varit fraktad af Judar i Livorno, och både fram och tillbaka fört en myckenhet Coffe-Bönor, samt märkt hela deras handel. Turkarne sadet tilreda Coffe anserolunda än Europeerne, hwilka af Turkarna besköllas, at de bränna bönorna för mycket, och derigenom ej allenast förtaga all deras kraft, utan och göra dem skadeliga för kroppen, och i synnerhet för bröstet; deremot rosta eller bränna Turkarna Coffe-Bönorna icke längre i en panna, än de se, at bönorna börja swettas, då de strax taga dem af elden och mala dem ic.

Den 19 Novemb.

Tecken för tilkommande Wäder, säja Eidsmän sig bland annat hafwa af Delphiner Linn. Faun. (266); ty dese skola altid gå deremot, hwarifrån

ifrån
i mo
mot
em
på m
det t

MAR
cella

Ste

ma

med

mit

ropa

wer

nägo

stön

orva

storn

men

efter

denn

gno

me

Me

folke

efter

få d

hän

men

Alf

at

fett,

ifrån vinden skal komma, så at om et skepp ligger i motvind och en Delphin kommer från den ort mot dem, dit de ära sig, göra de sig godt hopp om god hörd med aldräforsta. Jag hafwer sedan på min resa märkt, at detta slår så ofta felt, som det träffar in.

Tecken til storm berättade Styrmannen NORMARK det äfwen wara, om en St. Pehrs fogel (Procellaria (Linn. Faun. Svec. 249) kommer bak efter Skeppet, och begynner ropa der rätt illa. Då samma Styrman en gång seglat i Spanska hafwet med mycket foglig wind, har en sådan fogel kommit bak efter Skeppet sent om en afton och begynne ropa grufweligen illa. Skepsfolket blefwo här äfwer mycket förskräkte, och trodde, at detta betydde någon olycka; men Råcken, som mycket wistats på sön, tröstade dem dermed, at denna fogel ej wore orwanlig, utan at han endast bebodade en stark storm. 2 eller 3 timmar därefter, sannades spådomen, då en ganska håstig storm upwarte, som dock efter några timmar återigen lade sig. Framdeles i denna Resebeskrifning skal bewisas, at detta Prognosticon har all för stora exceptioner.

Det 22 Novemb.

Zaj (Linn. Faun. Sv. 269) skal finnas nog i Medelhafwet, som Styrman HABIL berättade. Sjöfolket skal hafwa den tro, at då denne börjar följa efter skeppet, skal någon af folket deruti dö inthom få dagar, antingen af sjukdom, eller någon olycklig händelse. Han sade sig just ej wela sätta tro dertill; men det har han på gångor funnit, at detta så skedd. Af denna säsånga tanka har jag och fettermera märkt, at somlige Angelske Skeppare warit. Jag har också sett, at det ibland träffar in; men om det skedd af en

händelse, eller om fisken kändt lukten af den sjuka, wet jag icke. Eljest berättade han en rolig Historia, som en Skeppare wid namn LIND, många gånger för honom förtält, nämligen at då han en gång seglat i Spanska Sjön, har en af Båtsmännerna, som haft på sig en röd mössa, hållit på at laga något uppå rått, då myskan fallit af honom under seglandet ned i sjön. Han gaf den då förlorad. 4 dagar derefter kommer en stor Haj och följer Skeppet, båtsmännerna kasta ut en krok med kött på, hvar igenom de fångade Hajen. När han skars up, funno de den röda myskan uti hans maga ännu ofskadd, hwilken blef tilståld dess ägare, som ingen ting mindre förmodade, än at få den igen. Detta war altså et bewis, at Hajen redan för 4 dagar och alt sedan följt med detta Skeppet. Uti LABATS beskrifning öfwer Amerikanska värdna har jag läst nästan en dylik berättelse, endast, at det war en hammare, som Hajen upslukte, då han föll i Hafwet.

Den 23 Novemb.

Gamla Elfsborg låg straxt brede wid och Väster om klippan, der wi hade wårt härbärge. Der hade uti forna tider warit et Slott, som sadet blifwit af de Danska förstört; nu syntes ej mera, än rudera deraf. Några gamla källar-hwalf syntes öck ännu; men woro alt fulla med grus och mull. Slottet har legat på en mycket hög, rund, och på alla sidor brant backe, som måst bestå af jord, aningen af naturen eller med konst ditsörd; men längre ned är Hällebärget. På Norra sidan flyter Götthäls Elf tätt förbi den samma, så at detta Slott warit i stånd, at beskjuta Elfwen, och hindra, at inga fartyg kunde mot des willja gå der förbi.

den sika,
olig Histo
nånga gån
an en gång
männerna,
at laga nå
under seg
rad. 4 da
jer. Keppet,
på, hwar
s up, fun
nu ofskadd,
ingen ting
Detta war
gar och alt
ts beskris
äst nästan
hammare,
wet.

och Wä
ge. Der
ades blif
nera, än
syntes ock
ull. Slot
h på alla
ord, an
ed; men
sidan fly
at detta
och hin
der för
bi.

bi. På de andra sidor har det varit med en djup
graf skildt från fasta landet, och war ännu samma
graf merendels full med watten. Landsböfdingens
Ladugård låg nu straxt på S. O. sidan om Slottet.
Emellan Slottet och grafwen woro, wid basis af
Slots-backen, wallar, bakom hwilka Soldaterne
twiwelesutan ståt, då de skolat hindra Fienden, at
komma öfwer gr. swen. Detta Slott hade legat
mycket wäl til, der ei de höga bergen och backarne
straxt litet derifrån i sud. wäst varit. På dem
synes ännu gwar lemmingar efter de wallar, Dan
skarne fordom upkastat. Midt uppå slotts-borgen
har varit en djup brunn, som nu är igenkastad. U
ti den sägs Commendantens Fru-hafwa kastat sin
gull-ked, då Slottet blifwit intagit. Menige man
tröt, at det ännu ligget ned i samma brunn. I
bland rüdera hafwa barn och andre funnit ätskilli
ge slags silfwer-penningar, af hwilka somlige warit
åtta-kantige. Sedan Dansken förstört detta Slott,
skal han börjat anläggä et annat på den klippan,
der nu nya Elfsborg står, at dermedst föreställa
de Swenska lag wid utseglandet efter Götha-Elf;
men som de Swenske ej woro särdeles belänte der
med, hafwa de drifwit honom derifrån, och des. Se
dan anlagt nya Elfsborg. De hafwa tagit teglet
dettil från det gamla Elfsborgs Slott, jäms. an
nat, som det kunde wara tjenligt. Straxt på södra
sidan om detta Slott synas rüdera efter hus, lät
lare m. m. der en del af Slots-folket då bott. Af
wen är det en gammal begravnings plats, der de
slagne blifwit begrafne. För hända, at det ock war
rit begravnings-plats, då Slottet ännu war i wäl
magt. På denna plats stod ännu gwar en stolpa
af Et, med Tyst, Krist på krefwen och Latinska
E 2 b 2

Bokstäfver, men äldre hade nu så utplånat samma bokstäfver, at de ej kunde lasas. En hustru som bodde på den här orten berättade, at vid Ekstolpen vore begravnen en af de samme, som vid fattningens införelse blifvit skuten, och at Ekstolpen blifvit gjord och påristad i främmande land af samma döds-Öas Gäst-må, som sedan skickat stolpen hit, och låtit den här upstättas, hwilket allt skal innehållas i skriften, som finnes på denna 6 quarters långa stolpen. Men wåta Historici kunna bättre gifwa oss berättelse här om. Jag har endast anfört, hwad folket här på orten nu berätta.

Den 24 November.

Kesan skedde middags tid från Klippan med wår skipp ned til Nya Elfsborg, der wi lastade ankar, emedan så wäl wår Skeppare Hahne, som Lotten, ej höllo för rådeligt, at nu gå längre, för den knappa och swaga vinden skul. Om aftonen forp wor til lands dit der Lofsarne bodde.

Ljus. — Den Lotten, til hwilken wi kommo, at i en natt-härbärge, hade inga ljus; men han wiste lifast utwäg, at i hast göra sig et sådant, som skedde på det sätt: han skof med en linn talgen helt full af et talg-stycke, tog denna sönderstämna talgen i sina händer, lade eu ljustweta berpa, och wellade så länge, til des talgen fastnat omkring berpan. Således fick han et någorlunda godt ljus, som han äminstone i nödsfall kunde betjena sig af.

Lampor brukas mycket af menige man och de fatigare här i Lanet, wid alla deras afton-syltor. Sätter huru de göras samt hwad dertil brukas, har

har jag tillförene beskifvit i min Bohus-låhnska Resa pag. 188. 189. Nu wil wil jag endast lägga något til, som jag då ei hade mig så wäl bekant. Tran, som i dem brukas, taga de, som bo i Helsingforsgården, af de fiskars inålswor, dem de Helsingforsfiska; men de andre, som icke idla fiskeri, köpa sin Tran från Göttheborg, dit den blifwer förd från Bergen i Norrige. Meningarne om dese bägge slags Tran woro ej enahanda. En del sade, at den Norrska war bättre, än den, som göres här på öarna, samt at lampor af den senare skola osalånge mer, än af den förra; men andre mente, at de äro lika goda, och at den Swenska ej osar mer, än den Norrska. Alle kommo dock deruti öfwerens, at den Norrska är klarare, än den andra. För en kanna Norss Tran betales i Göttheborg 4 Dal. Kop:mt och sades den kunna råcka 2 månader, för dem, som ordinairt göra sina afton sysslor. Kärilen, som brukades til lampor, woro af åtskillig skapnad och lynchne. Somlige af järn, andre af ler, gjorde af truksmakare, någre af koppar. De fläste kigo ut, som när tvåanne små djupa tallrikar sättas öfwer hwarandra med en smal fot emellan bägge tallrikarne. Den undre tallriken war alltid något större än den öfre. Orsaken och nyttan deraf war, at de ordinairt hade Tranen och wekan i den öfra tallriken; men då wekan brann, drog sig alltid något Tran wid ljuswekan ned från öfra tallriken til den nedra, der den fick samlas; och då deraf blef någon myckenhet, lade de wekan deri och brände den up. Således kunde de åsiwen til nytta använda den Tran, som rann ned, så at intet blef förspilt. Til wekar i lampor brukades Juncus, Linn. Flor. Sv. 278. beredd på sätt, som i min Bohus-låhnska Resa L c. om

talt är; men merendels skedde, at de icke nöjde sig med en, utan hade 2 wexlar i Lampan, hvilka lågo i bredd wisd hwatandra; emedan det då brann mycket ljusare. Wexlarne woro lagde tvors öfwer karrillet. Den ändan af wexlan, som brann, låg just på öfra bradden af lampan, så at ej någon särdeles inrättning war för wexlan gjord, som på andra lampor brukas. Måst all den öfriga delen af wexlan låg ned i Franen. Allt som wexlan hant förtåras af elden, drog och makade den sig sielf upp. En wexla af et quarters längd war nog tillräckelig, at bränna en afton och morgon; så långsamt förtårdes den. Lampwexlar af Juncus skola öfwen brukas öfwer allt i Skåne, som Herr Professor LECHE mig berättat.

Tång (Zostera Linn.) sadet, som bekant är, brukas til at täcka taf med, då öfwa i på den lägges torf. När et sådant taf stått 6 a 10 år, sadet Tången ej mera duga; emedan den då skal wara hel rutten; ty måste annan ny skaffas i stället; men den ruttna Tången tillika med torfwen föres ut på åtten, der den sadet göra en skön gödsel. Deremot anfördes exempel om en man, Lotsens granne, som fört halfruten Tång på sin åker i mening at göda den samma; men hast deraf den blägenhet, at hans åker på 3 år derefter ej burit någon sad.

Den 25 Novemb.

Gråswårtens minskning på ångarna. —
Bönderna sade, at för 3 a 5 år tillbaka insatt sig här en myckenhet af mass på ångarna, som ätit up allt gräset: ja de trodde, at han ätit up sielfwa grås-roten. Detta kan på wist sätt wara sant: nämligen massarna äto så up allt gräs, och det gröna på marken, at grås-roten blef helt bar.

En

e nöjde sig
 hwilka lägo
 brannin myr
 s öfwer lä
 låg just på
 särdeles in
 andra lam
 welan låg
 as af elden,
 wela af et
 bränna en
 den. Samp
 e all i Skä
 ttat.

bekant är,
 i den läg
 är, sadet
 skal wara
 tället; men
 bres ut på
 Deremot
 anne, som
 g at goda
 t, at hans

na. —
 infant sig
 som ätit
 ätit up
 ätt wara
 räs, och
 helt bar.
 En

En stark Solheta och tårka har sedan kunnat stöta
 till, hwilken då lätteligen kunnat upstå, förbrän
 na och döda den helt bara gräs-roten, hwaras
 gräs-wårten sedan så ansenligen kommit at min
 skas. Härtill kan läggas, at dese ångar ligga
 emellan de höga bergen, från hwilka Solstrålar
 na brytas, och hetta följakteligen på ångarna an
 senligt starkare.

Fönster brukades hos menige man på denne
 orten endast på taket, och ej på wäggarna. Se
 min Bohus-Lånhska Resa p. 17. sqq.

Äl-kupa kallades här en art fiske-laska, hwar
 med de här på orten fånga ålar. Den jag såg,

wat af par alnars längd, gjord
 på samma sätt, som en fiske-laska
 eller mjärda, af smala wide
 sprötter, hwilka dock woro så
 tät sammanwridne, at näppe
 ligen den minsta fiske kunnat
 tränga sig derigenom. På tjoc
 kare ändan war den ej rand,
 som ordinaira fiske-laskar eller
 mjärdar, utan accurat et trian
 gulum æquilaterum, hwar latus 3 qwarter långt.
 Dese latera woro dock ej af 3 särskilta stycken,
 utan endast af 2ne stycken; emedan 2 latera gör
 des af en krog eller rot. Wid dese latera såto de sprö
 tor, som gingo längs efter, och om hwilka två
 sprötorna woro sammanflätade. I lilla ändan
 war en öfning, hwarigenom Älen kunde tagas
 ut, och agnet lägges in; men då Äl-kupan lägges
 ned i watnet, täps denna öfningen igen med en
 stopp. Inre delen och struten af Äl-kupan, eller
 ingån

ingången, derigenom fisken går in, råckte in emot hal-åndan, at derigenom förhindra, det ålen ej måtte hitta ut tillbaka. På öfra sidan af denna ål-kupan war fast et smalt tåg eller rep, wid hwilrens andra ända satt et stycke kark, hwilken flöt på watnet, at dermed utwisa, hwar ål-kupan låg. Til agn bruktes råke eller inålsfwor, som wid rånningen togs utur fisk. Ål-kupan sänktes med en sten nid til sielfwa båten på de ställen, der ålen wistades.

Om aftonen rodde wi från skeppet up til mitt härberge klippan tillbaka.

Den 26 Novemb.

Tecken til Sunnan:wäder eller blidt wäder, lärde jag af en ung Lots, nämligen när Isen om winterens början, eller ock om wintern, skuter sig snart wid sidorna af Götha-Elf, och lägger sig, samt om det wid det samma rister och brakar i honom. At han sade sant, funno wi i dag, fast i går aftos ej minsta tecken syntes dertill.

Den 27 Novemb.

Järn-ugnar bruktes mångastådes här på orten i stället för kakelugnar i kamrar och stugor. De woro antingen trinda eller fyrkantiga. Storleken af de fyrkantiga war gemenligen sådan, at högden gick til 5 qwarter, längden 4 och bredden 2½ qwarter. De woro tämmeligen tunna. När det war mot half-brunnit, hade han redan blifwit så het, at ingen kunde hålla handen derpå, än mindre, när spjället nyss war skutit. Men de höllo sig deremot ej länge warma; ty efter 3 a 4 timmar, sedan det war utbrunnit, woro de åter helt kalla.

Kalla. I medletid war en sådan liten ugn i stånd, at hålla et lagom stort rum, af 3 a 4 famnars längd och bredd, warmt, när han eldades 2 a 3 gånger om dagen. De runda woro 5 qwarter höga, diametern 3 qwarter. Näppeligen woro de öfwerst något smalare, än ned wid basis. Höckelen af järnet på sidorna war $\frac{1}{2}$ a $\frac{2}{3}$ tum. Fördom såldes de för 24 Daler S:mt; men nu kostade de 30 Dlr. och mera dito mynt. Det torde wara en stor wedsparning, om i stället för spisar eller kakel-ugnar uti små rum, slika järn-ugnar bruktes. At de icke ösa, sedan en lärt at rått omgås med dem, intygås af tillräckelliga rön.

Den 28 Novemb.

Om morgonen reste wi åter från klippan ut till skeppet, som låg strax öfwanför nya Elfsborgs fästning.

Den 29 Novemb.

Salt kastades ut på däck af skeppet, der nog 35 låg, til at smälta den samma. Det ströddes ut så höck, som när sand strös på et gälf. Wänderleken war ganska tår och kall; men saltet hade dock efter par timars tid så dragit fuktigheten till sig, at måsta delen af isen war upsmält, eller åta minstone blöt, som en snö.

Wi seglade om morgonen et stycke ut på Rije fjord, ungefär $\frac{1}{2}$ mil från det stället, der wi före lågo; men kastade strax ankar, emedan vinden war knapp.

Den 30 Novemb.

Resan. Middags tid lyfte wi i S: Hans namn vårt ankare och begofwo oss til söd. Utan för

för Götheborg hade i 3 weckors tid legat 14 Angelska skepp, som nu tillika gingo til segels. När Loos tog efter några timars tid afsked ifrån oss, och wi lemnade snart de fåra Swenska Klippor, samt öfwerantwardede oss i den stora Gudens behag. Resan fortsattes hela den följande natten.

Den 1 Decemb.

Wi roade oss måst hela denna dagen, at under seglandet åskåda kusterne af Zetland, som nu woro hwita af snön. Men när ro blef snart all; ty kl. 3. eftermiddagen upwarte en faselig storm från Sudost, som i en hast så rörde up hafvet, at wågorna började gå Himmels högt. Wi hade en häck full med höns, som stod på däcket. En wåg kom och skölgde öfwer hela däcket, samt tog bårt med sig både häck och höns. Detta roade mig litet; men sågnaden förswan hastigt. Stormen blef förfärlig stark. Båtsmännerna sprungo up i masten, at taga in seglen; men innan de wäl hinte halfwägs up, hade stormen så grasserat med 5 de största seglen, at de refwos mer än i tusende stycken, som hade man med en knif skurit dem i bara smala twärhands breda rimsor från öfwan til nedan. Alla seglen woro dock spillet nya, och aldrig tilförene brukade. Wågorna gingo öfwer skeppet, och kunde ej det ringaste tecken synas af däcket för watten. Dese böljor skakade skeppet så häftigt, at råna på ömse sidor togo ned i watnet. Skeppet war lastadt med 1800 skeppund järn, utom en gruswelig myckenhet af plankor och bräder. Det är lätt, at föreställa sig, huru obehageligt ljud det war för en och hwar af oss, när böljorna och stormen började så skaka skeppet,

gat 14 Ans
els. Wår
rån of, och
opor, samt
ens behag.
n.

n, at un
), som nu
snart all;
ellig storm
hafvet,
Wi ha
äckfet. En
samt tog
tta roade
Stor-
sprungo
an de wål
ferat med
i tusende
rit dem i
n ofwan
nya, och
ingo of-
te tecken
ljor ska-
dor togo
d 1800
enhet af
ätta sig,
hwar af
ka fep-
pet,

pet, och wrånga det så på sned, at järnstångerna
ramlade til en sida, och gjorde, at skeppet ej mera
kunde stå rätt, utan låg ganska snedt. Med på
järnstångren lågo 6 stycken stora Järn-Canoner,
som med rep woro fastsurrade. Men HERRE,
Du Ewige GUD! i hwad tilstånd wi då blefwo,
når den faseliga skafningen slet dem alla på en gång
lösa, och började med et grusweligt bulker kasta dem
ner i skeppet från den ena sidan til den andra. Wi
wåntade hwart ögnablick ej annat, än at skepps-
sidan af dem skulle slås sönder, och skeppet således
gå i sank. HERRENS godhet war det, at folk war
der nedre tilstådes, når et af dessa stycken eller Ca-
noner slog up en af de nedra styck-gluggarna,
som wid skeppets nu starka last war en famn un-
der watnet, at watnet genom den kom in, som en
flod i skeppet: det war et faseligt tilbod, som dock,
Gudi lås! blef botadt. Skeppet tog ock af den
häftiga skafningen och brytningen läck, så at wats-
net i början stod 5 fot högt ned i skeppet. Båts-
männerna fingo då ej annat göra, än alt för et
stån wid pumpen; men et starkt rågn, som af kols-
den genast blef til Is, jemte det, at wågen slog alt
ständigst så häftigt öfwer skeppet, at de, som pum-
pade, stodo i kalla watnet up til median, gjorde,
at folket omsider blef utmattadt. Härtil kom, at
en del af Matroserne aldrig tillsörene warit til sjöf,
och således woro hel rå och ofskickelige, at göra nå-
got. Uck! hurudant tilstånd det war, når en del
af Båtsmännerna wid alt detta blefwo sid-sjuka,
en stor del gömde sig i skrymslor undan ned under
däckfet, och hade förr låtit skjuta sig ihjäl, än at
de dristat sig up, och de, som woro wane wid sjön,
blefwo af det myckna arbetet så utmattade, at de
näplig

nåpligen orkade röra sig. Härtil kom ock det, at då wågen slog löst wåra båtar på däcket, blef wotrenne stycken, som wille bärga dem, förlamade. Det, som ock än tydeligare stälde faran för ögonen, war, at en stor del af sid-folket, som tillförene säga annat låtit höra af sig, än eder och swordomar wid hwart ord, woro nu alla Gudfruktige och beredde sig til döden. Wi woro i et sådant tilstånd ifrån kl. 3. e. m. til kl. 6 följande morgonen, och wäntade under hela den tiden, at skeppet hwart ögnablick skulle gå i sank. 8 & 10 gånger war faran så stor, at wi alla enhälligt ropade: det GUD måtte anamma wår anda. Wår mer än gode skeppare HAHNE, war den enda, som wid alt detta wiste sig oförsagd. Han sprang med ögonen fulla af tårar på alla ställen, at sätta alt i ordning igen. Han upmuntrade oss. Han tilstår nu, at ehuru han 3 gånger förut i sin lifstid blifwit olyckelig med skepp, och en gång undkommit med blotta lifwet, har han dock aldrig gifwit alt så förloradt, som denna gången. Han bad båtsmännerna arbeta och stråfwa emot, så länge någonsin görligt war. Jag stod under hela denna tiden ned i Kabisan och hölt mig twehåndes fast wid en stega eller trappa, och fick nu gunga mer än jag wille; ty skeppet kastades ständigt ifrån den ena sidan til den andra, så häftigt, at wid hwar swängning stodo fötterna på mig mycket högre än hufvudet. Den ena wågen trängde sig in efter den andra genom luckan wid däcket, och följde öfwer mig, så at jag war så wåt, som hade jag varit dragen up utur sjön. Jag dristade es slappa stället jag stod på; ty listor, sängar, fittolar re, som alt för et kastades ifrån den ena sidan til

til den andra, hade lätteligen kunnat troga armar och ben sönder på mig. Här stod jag och väntade hwart ögnablick, at förfara, huru den stunden skulle se ut, och huru det skulle smaka, då de förtragne wänner, själ och kropp, skulle skiljas åt. Obland eftersinnade jag, hwilket wore rådeligare för mig at göra, när skeppet skulle gå i sank, antingen, at springa up och söka komma i slupen, om möjligt wore, eller bli nedre i skeppet, och der utvälja min graf; då jag wät nögdare med det senare, hålst som ingen i sådan hast kunnat få lös slupen, och om det så skedd, hade den ej kunnat et ögnablick stått emot en så stickande storm. Det wät altså den 1 Dec. den aldraswåraste dag jag i min lefnad haft, och natten emellan den 1 och 2 Dec. den ängstligaste natt jag lefwat. Jag lärde här, huru glad den må wata, som wid en stark storm får sitta i sin boja på landet, samt huru stor orsak det är för hwar och en på landet, at bedja den store Guden tänka på dem, som då äro på sjön.

Den 2 Decemb.

Åf den hisseliga stormen, som rasade förledne natt, gingo wågorna hela denna dagen grusweligen höga, så at skeppet här af ganska håstigt bröts och slingrade från den ena sidan til den andra. Wi hade och hela dagen ej up något segel, utan låto wädret drifwa skeppet hwart det wille. Samma håstiga swallwågor brusade ännu den följande natten, då och en håstig wäderilning kom wid midnatts tid, som snart hade stört oss i ny olycka. Wågen började gå högt, och slog löst båtarna, så at båtsmännen näppeligen annat wiste, än at låta

låta den gå öfver bord: men nåst den Högste, så blef sådant genom Skeppar HAINES sorgfällighet förekommit.

Den 3 Decemb.

Denna dagen nyttjades måst, at ställa allt i ordning, som af de förra stormar kommit i olag, och mot aftonen begynte wi rätta vår kosa mot Norge, som fortsattes hela natten.

Djupet i hafvet mättes på et ställe, då det fans vara 45 famnar. Botnen war sand. Ut utrona hwad grund det är, antingen sand, lera eller annat, sker på det sätt, at smör eller talg sättes under lodet, som på undra sidan är uthållat. Det förra brukas gemenligen om vintern; men det senare om sommaren. Således fastnar det, som fins nuid i botnen, wid smöret eller talgen på lodet, och följer med, då lodet drages upp.

Den 4 Decemb.

Resan stältes hela denna dagen til Norge, dit wi önskade komma, at få bota hwad som af stormen blifwit skadadt, eller satt i olag. Wi finngö kl. 9 f. m. Norska wallen i vgnasigte. Midmiddags tid, då wi nåskades närmare til sjelfva landet, satte wi up flaggen, til et tecken, at wi långtade efter Lots. Wi lofade ock då et stycke, som tillkänna gaf det samma. Sedan wi en stund väntat, och ej blifwit någon Lots warse, lofade wi å nyo en Canon, och således ånda til 5:te gången, då omsider 3 karlar kommo seglandes från landet i en liten båt. Vår sågnad blef ej ringa hårdöfver; men wi kastades strart i ny oro, emedan vinden just i det samma vred sig, så at han blifwit starkt

starkt från landet tvärt emot oss. Vi fruktade, at om vi ej fingo Loffen om bord, kunde det se illa ut för oss, emedan vi gått för när til landet, hållt om en håftig Sunnan-storm natten derefter. Kulle upvära, som kunnat kasta vårt skepp mot de der warande många och oss obekanta Klippor. Men vårt qwal blef stilladt, då vi efter mycket arbete mot vinden omsider fingo Loffen om bord. Han sökte om aftenen ännu föra oss i hamn; men som vinden war så ganska knapp, måste han afstå dermed, samt låta skeppet hela den följande natten gå och krypa i sidu. Det som wid denna dagens början nog oroade mig, war, at vår gode och oförtrunte skeppare HAHNE fått et så starkt håll och sting, at han hela föregående natten och största delen af dagen måtte städse hålla sig i fången, och ofta, då det stack hårdt, nödgades ropa så mycket han orkade; men styrmanne: besörgde imedertid om allt, och war sågnad förökades; då skepparen litet efter middagen å nyo började wistas bland oss på däck.

Den 5 Decemb.

Mot middagen anlände vi omsider lyckeligen til Grömstad i Norrige, der vi lade oss i hamn, til des vi fingo reparera vårt skepp, som af förenämde stormer tagit så mycken skada.

Zagtorn (*Cratægus* (Linn. Flor. Sv. 399.) brukades til pinnar i blåck, emedan detta trä är ganska hårdt och starkt.

Zummer. (*Cancer* Linn. Faun. Svec. 1248.) Vi köpte åtskilliga deraf. Folket sade, at dese fångas här i tåmmelig myckenhet. Vår följel-
gare

gare ERIC WETTERQWIST berättade, at up i Sver-
rige, til exempel i Östergöthland, bruka en del
bönder, då boskapen har blodsot, at gifwa dem in
Tormentillæ-rot, rödt laf, tjära och Libbesticka
hopblandade, samt tillika hänga en Hummer-klo
på boskapens hals, då de tro, at sjukdomen ge-
nom Sympathie skal botas.

Den 6 Decemb.

Fisken skal nu här i orten ej fås til den mycken-
het, som i forna tider. Orsaken til des förminsk-
ning föregifwa de flästa wara den, at de nu
så mycket öda ut Hummern, hvars rom likwäl
skal wara en stor del af fiskars förnämsta föda, och
efter den de löpa. Då de deremot i forna tider
aldrig tagit deraf mera, än de tarfwat til egis
hushåll. Nu gå flera jagter om året härifrån med
den til Holland. Men än troligare syntes det skal
mig wara, som en utgammal fiskare sade, näml. at
på de ställen, der wid hafskanten i hans barndom
bodde endast en fiskare, sitta nu ofta 5 och flere;
och på de ställen man då fiskade allenast med ef-
garn, utsättas nu 10 och flere; hårtill sades det
och mycket bidraga, at de utöda fisken i lek-
tiden, inuan han släpt sin rom. Månge trodde,
at wälsignelsen nu wore förswunnen för folkets
synder skull.

Hwad Sjöfogeln angår, så hördes äfwen
derwid samma klagan, at den ansenligen blifwit
förminskad emot hwad den varit i forna tider.
Til orsak föregafs de hastiga och owanligt kalla
wintrar, hwaraf de foglar, som om wintern i
myckenhet plår wara här qwar, frusit ihjäl. De
hafwa wid sådana wintrar funnit en myckenhet
sjöfoglar

sjöföglar höde på isen. Med skjutning sadas de och nu mera utödas, än isförene.

Äl (*Muræna Linn. Faun. Svec. 290.*) skal efter Peder CLASSONS berättelse i des Noriges beskrifwelse p. 120. och 153. ej ätas af Lorraine's inbyggare; emedan de kalla den ormens broder. Jag frågade vår wård: om det ännu så skedde? Han svarade, at han ännu aldrig hört eller sett någon Norrsk, som icke gerna ätit äl, då han den kunnat bekomma. Lärer altså denna seden varit i forna dagar gängse, eller allenast någon enda ort här i landet så brukat.

Den 8. Decemb.

Islands Waror, som från Island föras hit, sadas wara kött, hwilket skal wara ganska fett och godt, tal, smör, allehanda slags fiskwaror, äro skilliga slags yllestyger; i synnerhet äro deras ylleskrumpor och wantar bekanta för sin godhet.

Dyrheten på alla Waror, som behöfwas, sadas nu wara långt större här i Lorraine, än fordom dags. Orsaken föregafs, at skogarna nu blifwit mera uthuggna, så at bonden och timmerläraren har swårare före, at så allahanda slags wirtke till skepp och byggnad, och måste föra det längre wäg, då det således kostat honom långt mera. Han måste derföre stegra sit, och då nödgas samwäl andra deremot uphöja priset på sina waror.

Contraband-Waror här i landet, äro i synnerhet järn, lod och papper.

(*Apis Linn. Faun. Svec. 1003.*) brukas ej här i Lorraine; emedan de skola willas bäst i skogarna; men uti Zütland hafwa de best til myckenhet, hwars

hwarifrån hit föres honung, mjödd och wår. Några hafwa sökt, at hålla dem här; men de hafwa icke welat fort.

Ralk fås icke här i Wästra delen af Norrige; men längre i Öster brännes den til myckenhet, så at den ock föres derifrån til Jutland och Holstein.

Den 9. Decemb.

Swullna fötter sade wår wårduinna, at hon hade fått på sin re. således til Dannemark. Hon wiste ock swarta fläckor på sina ben, hwarest slogs hål af sig sielft, och derutur rann mycken materia. Hon brukade någon tid en salswa; men hålen tycktes snarare deraf blifwa större. När hon kom hem, har hennes moder curerat henna på det sätt, at hon tog det fina stoftet eller pulvret, som finnes i *Lycoperdon* (1115.) *subrotundum* eller så kallade *de Crepitis Lupi*, och lade fullt deraf i sären. Söga word par dagar förbi, innan hon blef fullkomligen frisk i sina fötter. Hon wiste sig aldrig hwarken förr eller sedan haft swullna ben.

Den 11 Decembr.

Östron fångas nog här på orten. De tagas antingen med långa tänger, eller med en särdeles slags häf, hwarmed de skrapas lösa från bärget, och falla i häfwen. Öfrån Michaelis til Påsk är bästa tiden at fånga dem; men när grönskan kommer i watnet, äro de ej goda.

Zägge-bår (*Linn. Flor. Svec. 396.*). De brukas här på orten, at stöta dem sönder med kärna och alt, och lägga dem i win eller brännwin, hwart af det skal få en god smak.

Öst

1
 par. Näs
 de hafwa

Nörrige;
 enhet, så
 Holstein.

1, at hon
 ark. Hon
 rest slogs
 materia.
 ålen tyck
 hon kom
 i det sätt,
 om finnes
 så kallas
 i sären.
 blef full
 ig aldrig

De tagas
 särdeles
 bärger,
 Väst är
 an kom

De
 d förna
 hwat
 Ost

Ost göras här af ko-mjöl, allenast til eget behöf. Eljest göra de hvarken af get- eller får-mjöl här någon ost.

Getter brukas nog här på orten; men än mer öfter på landet åt Christiania. Sömlige berättade, at af mjölken göres, som nyf sådes, ingen ost, utan hon brukas til wälling och annan supan-mat; andre berättade, at de ej gernä äto mjölken, utan brukade endast, at göra ost deraf, i synnerhet åt öfter.

Smör och ost göres wäl här i orten; men ännu mera, än til nödorstigt behöf för landman siel. Dersfore nödgas stadsfolket förskaffa sig all denna antingen ifrån Jutland, Irland, Island, eller andra orter.

Den 14 Decemb.
 Juldagen firades i dag här i Nörrige efter nya stilen.

Den 15 Decemb.
 Punch eller Pounce är en dryck, som mycket brukas af Angelsmän, och plåga Slepps-Captainer och annat höfost ofta låta bereda den samma åt sig, i synnerhet då de komma at ligga i någon hamn, och wela hålla sig rolliga med sina wänner. Här i Nörrige göres den af $\frac{2}{3}$ watten, $\frac{1}{3}$ Franskt brännwin, något Säckor, och $\frac{1}{2}$ eller ett helt skedblad Lemon-saft.

Den 16 Decemb.
 Nörriska Waror, som härifrån föras ut till främmande orter, äro i synnerhet, skedblad, watten, och

tråwirke, såsom bjälkar, mastar, bräder, tjära ic. allehanda slags fist, järn, koppar, tran. Af dessa Waror fås tråwirket och något tjära, samt järn på den sud-östra sidan i Norrige, som wetter mot Categat; men fist, Warorne komma alla från Bergen och den delen af Norrige, som ligger der omkring. Ifrån Trundhem utseppas mycket koppar: jämnväl föres och derifrån allehanda slags tråwirke, järn och tjära utomlands.

Såd. Landtmannen här i Norrige får näpligen mera säd, än han sjelf til sin nödorst behöfwer, så at han ganska sällan kan aflåta något deraf til städerna; utan sker gemenligen, at, om en bonde får något mer, så säljer han det samma til en annan bonde och landtman, som deraf ej fått så mycket han sjelf kan komma ut med. Städerna måste köpa måst all sin spannmål från Dannemart, hvarifrån årligen mycket säd hit til Norrige öfwerföres; men elsest, utan från Dannemart, får ej säd från andra orter hitföras, undantagandes til de orter, som ligga Nordan om Själlen, som de kalla. När oftaden ena orten här i landet får tilräckelig säd, måste åter den andra, för miswärt skul, köpa säd til egen nödorst, antingen af sina landsman, eller af den spannemål, som blifwit hitförd från Dannemart.

Den 17. Decemb.

Om morgonen kl. 10. reste jag i följe med Capitain HANZ och wår wård CHRISTIAN MÅNSSON GROOS, til Arendal. Wi fölgde tätt den fasta landvägen åt, som då war åt wånster. Alla fäster af händer, som stötte emot hafwet, woro ej annat än

höga,

höga
stra
Lån
fliv
at
med
och
Red
ställ
stra
och
porn
och
sina

rend
men
så n
land
Hol
infö
kost
ugn
hwa

här
med
m.
Co
W
Af
tan

høga, branta och kallota berg, utanför hvilka strax brådjupet war, ofta til 20 a 30 samnars djup. Långs ut med hela syd-kanten lågo större och smärre klippor samt brännigar strödde här och där, så at det för en främmande nästan är omöjligt, at med fartyg, utan Lots, komma til lands. Ty är ock icke underligt, at så många skepp på denna Redden ärligen förolyckas. Knappt syntes et enda ställe, der landet mot hafskanten hade en slät strand, utan war alt bara kallota klippor. Här och der woro hamnar, der skepp lågo. På klipporna långs wid hafskanten bodde Fiskare, Lotsar och Sjömän, såsom Matrosar, Skeppare ic. uti sina små hus.

Husen, som dese Fiskare och Sjömän på förrenämde klippor upbyggt, woro alla af trä timrade, men utan på beslagne med bräder. Alla deras tak, så wäl på husen wid hela syd-kanten, som uppe i landet, woro af tak-tegel, hvilka hit föras från Holland. Et tecken til en slätt bushällning, at införda sådana ting, som likwäl med långt mindre kostnad kunde göras hemma. I stället för kakel-ugnar bruktes järn-ugnar, at värma husen med, hwarom widare längre fram skal handlas.

Zummer (*Linn. Faun Svec.* 1248.) fångas här på samma sätt, som i Bohus-Län, nämligen med Hummertina, hwarit lägges agn, såsom fisk-rål m. m. hvilken sedan sänkes nid på djupet. Om Sommaren fångas Hummer på 6 a 10, men om Vinteren på 18 a 20, ja och flera samnars djup. Af denna Hummeru samla Fiskare så mycket som kan fås, och förwara den i Hummer-sumpar, utan

utan at den får något til mat. Två gånger om året, näml. sent om Hösten och bitida om Våren, komma Fiskare-fartyg hit från Holland, hvilka fara längs efter sjökanalen, och löpa up till Hutteren, lägga den i sina fartyg, de der äro gjorda som andra fiske-sumpar, med små hål på det rummet, der Hummern ligger, så at hafsvatnet kan fritt löpa både ut och in. Således föres Hummern utan mat både til Holland och andra orter. Genom detta Hummer-fiske lämnas väl ärligen wackra penningar af Holländare qwar till landet, fast en ganska stor del af de gamla hålla det för mera skadeligt än nyttigt; emedan de föregifwa, at fisken genom Hummerens utbdning skal wikt härifrån. Ty har och en stor del anhållit hos ämbetsmännerna, det de wille få begå, at Hummerfånget och dess försälgning til utlänningar måtte blifwa förbudt. Sorenskristwären (det är, Håradshöfdingen) BRÖNSDORF, med flera, woro af denna tanka. Grunden, hwarpå Hummern mest triffwes och wistas, är bärg eller klappersten; men på gyttja och sandbotten fås den sällan.

Sill fångas då och då något här wid stränderna. Fiskarena sade, at när den löper har utmed Kusterna, så få de föga eller alsintet af annan fisk, emedan fisken då lämnar landet och löper ut efter Sillen.

Lampor brukades måst öfweralt här wid sjökanalen om aftnarna i stället för ljus. De fläste, hällst de mera wälmående, hade Rosolja til bränsele i Lampan, hwilken hit föres från Holland; emedan den ej osar, såsom Tran. Men de, som ej hade råd eller tilfälle, at få Rosolja, betjente sig af

af Tran. Måst öfweralt brukades Bomulls-wekar. Sjelfwa Lampan war gjord af järn-bleck, til skapnad nästan som et stop, fast mycket liten, med en eller ock 2:ne piper, de der stodo midt emot hwarandra, nämligen alt som en wille, at det skulle lysa wäl. Genom denna pip låg Bomulls-wekan, hwilken drog olian utur Lampan genom pipan til sig, alt efter som det brann; men som det gemenligen sker, på något Olja eller Tran wid bränningen smånningom droppar och flyter ned, utom den, som föråres; så war strax under förenämde pipor lika som en annan pip, eller rättare sagt en liten ränna, hwarpå olian, som flöt ned, föll, och rann ned genom rännan i et litet kårill eller rum, som war strax under den delen af lampan, deri den olian war, hwilken genom pipan fördes til den brinnande wekan. Ty såsom öfwanföred är sagt, war lampan af blåck, och liknade til skapnad någorlunda et stop; men bestod dock af 2:ne lådor, eller rättare sagt, askar, den ena öfwer den andra. Utöf den öfra war olian och wekan, som brann; men uti den nedra samlades olian, som smånningom dröp ned från pipan, deri wekan låg; och då denne nedre asken blef full, slogs den derifrån uti den öfra tillbaka. Således blef intet förloradt. Sådana skola ock brukas i Skåne. Mot aftenen sent i skymningen kommo wi til Arendal, som ligger mot par Swenska mil öster om Grömsstad.

Den 18 December.

Bakugnar och Korffstenar här i Norrige woro i städerna af tegel; men på landet hos bönderna måst öfweralt af gråsten, hwilken war starkt öfwer-

öfversmetad med ler, at den ej måtte skadas af
 old och beta.

Tegelbruk sådes ej wara några här i Norr-
 ge, utan det Tegel och taktegel, som här behöfs
 des, föres alt hit från Holland. De hade för nå-
 gra år sedan uprättat et par Tegelbruk wid Aren-
 dal, som nu åter woro ödelagde, emedan det föres-
 gafs, at de ej kunde bära sig, efter som utlänning-
 gen sålde sit tegel för långt billigare pris, än de i
 Arendal kunde göra. Jag undrade mycket här
 öfwer, hällst som jag trodde mig wara försäkrad,
 at de här i Norrige hade samma, om icke större
 ymnighet och förråd på alla de Materialier, som
 til Tegel fordras, än i Holland; men jag fick strax
 uplösning häruti. En Soren-skristwaren, Hert
 PETTER BRÖNSDORF, hos hwilken jag tilbragte stör-
 sta delen af dagen, berättade, at til upsynings-
 och ämbets-män wid dessa werck blifwit tagne såda-
 na, som welat passera för förnåma, fört stor stat,
 och slagit stort på. Deutom hade de i början
 anlagt för stora och kostbara hus och byggnader,
 hwilket werket ej så lätt kunnat tåla, eller så snart
 betala. Men förnämsta orsaken torde sticka sig
 deruti, at utlänningen haft sin hand i sådet, och
 bestuclit betieningen, hwilken sedan gjort alt dyrt,
 om ; odugligt och omöjligt. Härtill kommer ock
 det, at arbets-folket på denna kanten är för dyr-
 legt, efter de genom leglation kunna hafwa så
 rika inkomster.

Stål-sten brukades öfweralt til Tobacks-puns-
 gar. Andra Tobacks-dosor af Metall, Måsing it.
 syntes aldrig i bruk. De woro til skapnad som de
 Kam- eller brefsoder, hwilka hängas på waggars-
 na

na hos oss. Tobacken sadet hålla sig mycket väl deri.

Åkerbruk. Sorenskristwaren BRÖNSDORF beswiste Åkerbrukets fördel fram för skogen, deraf, at på de orter här i Norrige, der bonden har tillräckelig skog, at samla sig penningar af, wanskötes åkerbruket; emedan han tycker, at då han hugget wirtke och säljer åt utlänningen eller andra handlande, får han strax penningar dertföre, som dock icke går så fort wid åkerbruket, der han skal wänta, til dess säden blifwit mogen och bärgad. Detta oacktadt så äro dock bönderna på sådana ställen gemenligen fattiga. Twärt om, der skogen blifwit uthuggen, så at bonden ej ser sig winna något dertigenom, har han blifwit nödgad, at sköta åkren bättre, och sker gemenligen, at på sådana ställen äro de måst wälbehållne; et tecken, at åkerbruket här i Norrige kan mycket bättre. Hit kan föras Historien om den 102 åra gamla gubben här i Norrige, hwilken af Konung CHRISTIAN V. blef tillfrågad, hwarmed han födt och födde sig? Gubben swarade: med skog, den han sålde til utlänningen. Konungen frågade, om han då ej fruktade, at skogen en gång skulle blifwa all, och hwarmed han då wille föda sig? Nej! Eders Majest. swarade Gubben, dertföre fruktat jag icke; ty då först börjar folket i Norrige må wäl, när skogen blifwer all. Han pekade på åkerbruket.

Blå-kål eller Kruskål brukades här öfweralt, på samma sätt, som tilförene är ontalt wid Gøtheborg. Måst wid alla gårdar woro små täppor, deri denna kålen war sådd. Hufwudkål och Rottkål finnes ej på denna orten. Orsaken war,

som sadet, at den icke wil komma fort. De lade dertil, at de ofta försökt, at så dessa senare slagen; men de hafwa wårt så uselt, at det varit oändelig skillnad emellan dem och den de fått ifrån Danne- mark. Herr BRÖNSDORF berättade, at han trodde dem wal kunna wåra här; men som ej Far och Farfar brukat det, så kunna de omöjeligen wåra och triswas. Samma beskaffenhet sade han ock wåra med Hwete, Bøner, Arter &c. Bønderna berättade mig dock sedan, at de satt hufwudfål; men at den nästan aldrig wil fröyta sig.

Glasbruk är et inrättadt wid Christiania; hwarest wackra glas och annat deraf göres. Detta skal ock wåra det endaste i Norrige.

Sår brukas föga af menige man; ty är ej underligt, at de måste köpa alla sina Kläder från England och andra utländska orter.

Mis-smör och Mis-ost göres nog at östra sidan i landet, til exempel omkring Christiania. Hos Herr Sorenskriswaren BRÖNSDORF at jag Mis-ost, som war ganska skön.

Kongsbårgs Silfwergrufwa sadet somliga är ej fasta så mycket af sig, at des egen betjening deraf kan underhållas; men andra är betalar den sig tåmmeligen. Med gullgrufwan sadet icke mer wåra bewändt, ej eller arbetas mer deruti, efter det aldeles icke lönar omakert.

Arter sås ganska litet på Wåstra kanten af Norrige; men på Östra så mycket mer, och utom det, at de bruka, som ordinairt, köpa dem,
baka

baka
lena
ter
någa
förn
jag
701
702
håll
man
dets
til
Erd
for
och
ska
Flåde
hafw
köper
land
ter;
far g
ej m
så he
and
per
dette
Mar
bot
som
brig
wer
dom
et n

baka de och tunna bröd deraf, dock ej af Arter al-
lena, utan hopblandade antingen med Bjugg el-
ker Hæsta. De sade, at de aldrig risa dem på
något ställe i Norrige; ej eller hade inbyggarena
förent hört, nat det sker på andra ställen, förran
jag berättade derom.

Kläde och Linne til all förnödenhet i et hus;
håll förskaffar sig en stor del af bönder och menige
man i denna Västra delen af Norrige, icke af län-
dets egen afvel, utan alt hvad Karlen behöfwer
til Råck, (hvilken på Norriska kallas Kjörel)
Tröja, Byxor, Strumpor, (på Norriska Ho-
sor) Myssa, Skjorta, Halsduk, Bantar m. m.
och hvad qwinnan tarfwar til Skjortel, (på Norr-
ska Kjörel) Tröja, Lintyg, Myssa, Kosta, För-
kläde, Strumpor ic. med et ord, alt hvad de
hafwa af nöden af Ylle eller Linne til hushållet, så
köpes det på de bästa ställen antingen från Ang-
land, Island, Dannemark, Island eller andra or-
ter; derföre ses måst öfweralt, at bönder och Lots-
far gå äfwen om hwardagen i Klädes-kläder, och
ej med Walmar, samt deras Hustrur och Döttrar,
så hemna i husen, som ute, i Cattans-kläder och
andra tyger, hwilka, som sades, mästa delen kö-
per för reda penningar utifrån; men huru länge
detta wil bära sig, lemnas til tiden. Hans Kongl.
Maj:t i Danmark har dock redan begyut tänka på
bot mot denna för landet så skadeliga handel, efter
som i Dannemark äro inrättade åtskilliga Klädes-Fa-
briquer, och als som de hinna tilverka Klädet, blif-
wer Köpmännerna så i Dannemark, som och stund-
om här i Norrige, af Konungen pålagdt, at mot
et wißt pris taga af Fabriquerne det tilverkade
Kläs

Klädet eller Tyget, och dem strax betala; en be-
 råmlig inrättning! I Danmark få ock åtskillige
 slags Kläden och tyger ej mer utifrån föras in, de
 nämligen, som de tilråckeligen af inrikes Fabriquer
 kunna få, eller ock aldeles kunna umbära. Hos
 Kotsarna och deras Hustrur och Barn sågs ej an-
 nat Klåde, än det de köpt utifrån; men en stor
 del af Bönderna in i landet bruka dock om Sönda-
 garna Walmars Kläder, dem deras egna Hustrur
 spinna och förfärdiga.

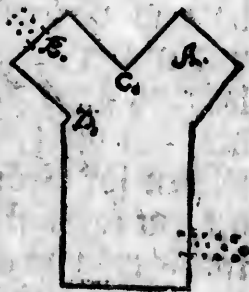
Den 19 Decemb.

Arendal är en liten fläck eller by, wid påf. så
 stor som Enköping i Sverige. Den är belägen
 på östra sidan om Arendals floden, som löper der
 förbi, bredewid en liten wisk, som floden gör in på
 östra sidan. Största delen af Staden, i synner-
 het den, som ligger på norra sidan om wiken, är
 bygd på pålar öfver watnet. Husen äro merent-
 dels 2 våningar höga, allesammans af trä, utan
 på beslagne med bräder, och målade dels gula,
 dels röda, dels mörk-blå eller grå. Ingot enda war
 utan målning. Fönster-lukorna woro färgade med
 åtskilliga färgor och på åtskilligt sätt. Husetaken
 woro allesammans af tak-tegel, Gatorne irregu-
 laira, smala och mycket trånga, så at en wagn
 swåriligen kunde komma fram. De woro alla laga-
 de med bräder, utom något enda ställe, som war
 stenlagt, fast mycket ojämt. En och annan canal
 gick in i staden, som dock war så smal, at alles
 näst små båtar slippa der fram. Stora Fartyg kun-
 de lägga sig tätt in til bruggan, och wid husen. På
 N O. och S. sidan ligga höga bärg rundt omkring
 staden; men på W. stryker Arendals floden förbi.

Några

Några
 sidan
 den,
 der i
 staden
 är ta
 wack
 sig in
 gen,
 ra sto
 emell
 ten k
 Uti d
 bänk
 der s
 bygd
 i 2:n
 gen i
 uti S
 Kung
 wärk
 torne
 wid I
 kan n
 merer
 ena d
 na,
 la 4
 gel.
 på,
 neda
 och d
 den t
 dels

Några så hus äro och bygde mycket högt up mot sidan af bårgen, så at de kunna ses öfver hela staden, i synnerhet om mörka qvällar, då ljus äro der i fönsterna. Kyrkan ligger på norra sidan om staden, byggd af trä; men tornet af sten. Inuti är taket måladt; men väggarna ej. Utställiga vackra måfings ljus-kronor hängde deri. En artig invention war wid bänkarna mot stora gångegen, at folket, som satt på gångegen, behöfde ej söra stolar med sig, utan wid hwart bråde, som war emellan bänkarna, war en hängbänk fast, hwilken kunde upfästas och nedfällas, när så behöfdes. Uti de främsta qwinnfolks-bänkar woro ej långs bänkar eller säten, som i de andra bänkar, utan der stodo lösa stolar, at sitta på. Kyrkan war byggd i O och W.; men på östra sidan war den delt i 2:ne flyglar, som grundritningen i hösstående figur utwisar; ty uti S O. flyglen A war Altaret och Kungss-stolen; wid B. war orgwårket, samt der bakom, Kyrkornet. Wid C stod Predikstolen; wid D war Sunten. Wal i Kyrkan woro 2:ne läktare, som räckte merendels öfver hela bakdelen af Kyrkan, den ena öfver den andra. I tornet hängde kläckorna, samt desutom tim-kläckan, och wisare på alla 4 sidor. Kyrkan war utanpå täckt med tältegel. Tornet lycktoades med et litet spiretorn midt på, samt 4 spiror, en på hwart hörn. Siwar nedan för Kyrkan på södra sidan låg Apothequet, och der utanför et stort hwalffisk-ben. Från staden war långt ned efter floden til hafwet en fjerdedels mil. Borgarena säges wara mycket wälbeshällne,

hållne, och en del ganska rike. De förtjenta aldranäst genom Skepps-byggnad, som på hela denna traktent startt drifwes, hvilka Skepp de sedan bårtfrakta til handlande på åtskilliga orter så in som utomlands, hwarigenom de winna otroligt. De utskeppa mycket träwirke, bräder, bjälkar m. m. och drifwa för öfrigt god handel med inbyggarena i ortent medelst åtskilliga framwaror och mat-saker, som här i landet ej så tillräckeligen kunna fås. Orten liknar såmmeligen en Stad i alt; men har dock ej Stads-rättighet och förmoner, utan lyder i sådant under Christiansland, dit de ock måste gå med sina twister af mera wärde, efter de sjelfwa ej hafwa någon Borgmästare. Den är ei särdeles gammal; ty för något mer än 100. de år wores der allenast några få kojor, och måsta handelen dees då wid Grömsiad; men ortens beqwäma läge, wid en stor och ganska djup flod, utför hvilken alshanda slags Skepps-wirke kan föras ned från landet, har gjort, at denna platsen på kort tid tagit löfwen för Grömsiad. Hårtill räknar en del ock det, at et ganska rikt Skepp för lång tid tillbaka rått på stranden på en Ö, nedan för Arendal, då folket derpå antingen drunknat, eller jag wet ej på hvad sätt omkommit, hwarigenom hela den rika ladninggen fallit Arendals då warande inbyggare til byte.

Colbiörnensvig är en by, som ligger på andra sidan om Elfwen midt mot Arendal. Der är en samling af åtskilliga hus, bygde ibland klipporna, hvilka hi 3 til största delen behos af Skeppare och fiskare. Orten är af naturen så ojämn och fullt med klippor, at der ej finnes så stort flatt stycke, som en liten stuga kunde sättas på.

denna aldrånäst
 denna traktent
 bårtfrakta til
 m utomlands,
 De utskoppa
 . m. och drif-
 garena i orten
 t = saker, som
 fås. Orten
 n har dock ej
 n lyder i så-
 dock måste gå
 De sjelfwa ej
 är ei särdeles
 e är word der
 andelen dees
 qwåma läge,
 r hwilken al-
 ned från lan-
 kårt tid tagit
 ar en del och
 d tillbaka rå-
 tal, då fokket
 t ej på hwad
 r rika ladning
 gare til byte.
 ger på andra
 Der är en
 d flipporna,
 Skeppare och
 min och full
 slätt stycke,
 Swals

Swalsfiskeben skal, efter Sorenskriswarens
 BRÖNSDORFS berättelse, blifwit sunnit långt in på
 landet i dålder emellan bårgen ned i jorden, til et
 tecken, at denna orten i fordna tider stått under
 watten; men när, lämnas derhån.

Lax fås i tämmelig myckenhet i Arendals Elf-
 wen. Sorenskriswaren BRÖNSDORF berättade, at
 han sielf ofta sett, huru underligen Laxen fångas
 wid et högt fall, som är något öfwanför Arendal;
 ty här far en Karl i en båt nedanför fallet, och med
 en häf tager up en myckenhet Lax, som wis tid om
 året i ymnoghet står nedanför fallet, och wil sprin-
 ga up för det samma; ingen annan fiskebragd bruk-
 kas här, utan i öpna färßen fångas laxen med häf
 på förenämde sätt.

Den 20 Decemb.

Om morgonen begofwo wi of siöledes tillbaka
 til Grömstad; hwarthån wi kommo kl. 2. e. m.

Swullnade Knå med wärk uti de samma,
 sade Christian Månsson Groos sig för några år til-
 baka haft. Han hade då haft stor swårighet at gå;
 men i synnerhet gjorde det ganska ondt, när han
 råkade stiga miste eller slinta något, eller eljest gå
 der ojämt war. Han brukade deremot åtskilligt,
 men fant deraf ingen lindring. En gammal A-
 dels-gumma i Arendal, som war bekant för sua
 curer, och såg hans wedermöda, bad honom ta-
 ga blåsera, arbeta den wäl sönder och mjuk, läg-
 ga deraf i ett linkläde, och binda så om den swull-
 nade och wärkande delen af låret och knäet. Han
 gjorde så, då wärken gått bårt, som hade den
 med en hand warit bårtstruken. Han har sedan en
 och

och annan gång haft någon Fänning af samma wärk; men så snart han brukat förenämde medel, har wärken försvunnit.

Deti 21. Decemb.

Nyårsdagen firades nu här i Norrige, hwarest den nya stylen är i bruk.

Rännor hade de på et ställe rundt omkring byggningen nedanför takfoten, hwarei rågn-watnet från taket samlades. På en af gastvel-wägar garna leddes detta rågn-watnet genom nog stupande rännor ned uti en i alns läng och 4 alns bred låda, hwarutur det genom en blåckpip flöt genom wäggen uti et kåril eller stort kar, som stod innansföre uti huset. Förenämde låda, hwaruti watnet från rännorne leddes, war 2 alnar från märken.

Krabbor (in specie här så kallade) war Caricer (*Linn. Faun. Svec. 1245.*). Denne finnes och nog här på orten, är mycket mindre, än Kråstorna, och uppehåller sig merendels wid stränder på grundt watten, fallan på djupet. Dessa Krabbor fångas om Sommaren ej långt från landet. De kokas och beredas til mat på samma sätt, som Hummer och Kråstor, och skola smaka ganska wäl. De fångas i små tinor på en famns djup, huggas sedan i små stycken och brukas jämwal til agn för åtskillig slags fisk. Här på orten kallas de Små Krabbor.

Råkor (*Linn. Faun. Svec. 1252.*) fås här något, fast icke til myckenhet. De kokas på samma sätt, som Hummer eller Kråstor, och det lilla köttet äses, som finnes i dem, hwilket hålles för

för mycket läckert. Dese säljas gemenligen på winkällare, der de ätas jämte et glas win, nästan som en läckemat til det samma. De brukas sällan wid måltider, utan desjemellan til tidsfördrif, så som det plågar ske med nötter. Här på orten äres ei stora Råkor af menige man, utan måst af de förnåma. Fiskare bruka dem merendels til agt efter åtskillig slags fisk, såsom Flundror, Bårggyltor, Torst m. m.

Den 24 Decemb.

Skidor, hwarmed de löpa på snön, och sådana, som Lappar och Finnar bruka, sants äfwen på denna orten. Deras längd war 24 aln. Bägge woro lika långa. Bredden war, som en twär-hand.

Qwarnstenar, sådana, som här brukas, woro til största delen af et mörkt skimmer, som satt mycket tätt til hwartannat, och bant tilhopa de små ljusgrå qwarq-gryn, som woro blandade deribland. Åtskillige små granater woro ock sådde deri. På något enda ställe sköt sig någon rand in af bara qwarq. Herr Archiater LINNÆUS har i sin Wästgötha Resa p. 115. wist dessa qwarnsternas förmon stam för dem, som gemenligen brukas i Sverige af bara standsten. Dese stenar huggas alla wid Trundhem, och föras derifrån til alla orter i Norrige.

Zandstårer brukades här at måja Korn, hafra och råg med. En del sådes dock äfwen brukas lia dertil.

Fiskens minskning. En gammal gubbe af några och sextio år, såde, at det wore så stor åtskillnad

Skilnad emellan den myckenhet af fisk, som fångas på denna orten i hans barndom, och det de nu få, som emellan dag och natt; ty då fingo de af allehanda slag en ganska stor myckenhet, som och då war både större och mycket fetare, än nu för tiden. På många ställen, der de då togo nog fisk med nät, sås nu intet. Jag frågade, hvad orsak war härtil? Mig svarades det samma, som tillförne är anført, nämligen at Hummern nu ödes alt för mycket ut, då ingen deremot i forna tider tagit mer deraf, än det behöfdes til eget bord, utan at sälja något til utlåningar, som nu i myckenhet sker.

Korn och Hafra äro de sädesarter, som här måst brukas, och deraf består måst allt Allmogens bröd, som bakas tunt, nästan som et papper, och är af samma slag, som Bohus-lånningens lassor. Efter en tunna Korns utsäde fås här gemenligen 4 a 6 tunnor igen; dock ibland något mera.

Til gödning brukas, utom wanlig bostapsdynga, den jord, som fixas i lårr och moras, den de föra på åkren, hacka sönder och föra ned med åkerjorden.

Til Bostaps-foder, i brist af annat, i synnerhet när Wären är iångt, nyttjas ung Ekebart, den de tälja i tunna och långa smala rumsor, gifwa den samma åt Kor, antingen allena, eller, om de hafwa råd dertil, med litet mjöl påströdt, då Bostapsen ej allenast skal äta den, utan och må deraf tåmmeligen wäl, fast de blifwa något magera, och ej mjölka stort. Den sädes åtminstone tunna uppehålla lifwet.

Stog

telse
nog
hela
hwa
höga
at u
stef
och
igen
den
utan
Lörn

de,
de sä
gen;
de n
Båg
was
nog
der d
ligen
nog a
i syn
ket br
en bo
ru de

stian
som b

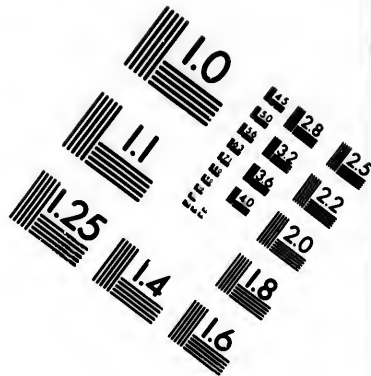
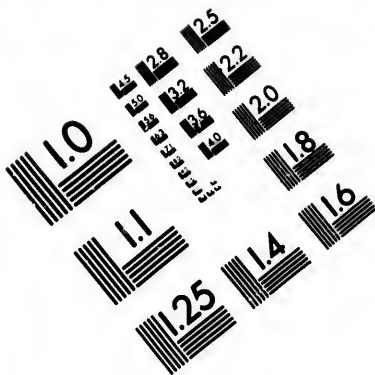
Skog har i forna tider, efter gubbens berättelse, hos hwilken wi nu wistades, warit i ymnighet på denna orten. I hans barndom har wid hela denna sjökanthen öfweralt stått stora Ek-skogar, hwaras måsta delen warit grusveligen tjocka och höga; men folket har med alla krafter arbetat på att utöda den; ty de hafwa hwart år fört den ena skeppslasten efter den andra med bara Ek-plankor och bjälkar m. m. härifrån öfwer til Holland, hwaras igenom skogen så blifwit utödd, at, der då stod den wackraste Ek-skog, är nu ej et enda träd qwar, utan kala och skallota backar med litet Ris, Et och Törne-buskar.

Lin, Hampa. En del af bönderna berättas de, at de så sielfwa så mycket Lin och Hampa, at de sällan behöfwa tilhandla sig sådant af utlänninggen; men största delen får dock så litet här af, at de nödgas köpa det måsta, och många alsintet. Bägge dese slagen skola dock tåmmeligen wäl triffwas här. Roswörter kallades Klåpor, och sås nog af bönderna, i synnerhet längre up i landet, der de skola triffwas mycket wäl, och blifwa ansenligen stora. Morötter och Palsternackor brukas nog af bönderna, som också triffwas ganska wäl; i synnerhet Morötter, dem de i sina hushåll mycket bruka; men för ungefär 20 år tillbaka, wiste en bonde näppeligen, hwad Morot war, eller huru den såg ut. De kalla dem här gula rötter.

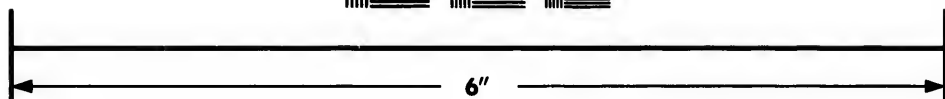
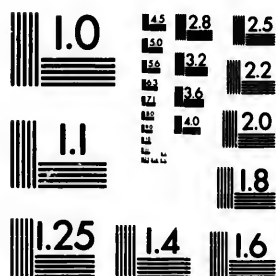
Den 25 Decemb.

Efter middagen fölgde jag med min wård Christian Månsson Groofs til Regements-Saltstheren, som bodde et litet stycke från Grönstad, och war

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

er mycket beffedelig man samt en särdeles god hus-
hållare. Jag talte med honom om åttfylligt.

Korn sås här gemenligen efter utsädet det 5:te
a 6:te, så at, då de så ut en tunna korn, så de
gemenligen 5, 6, 6 $\frac{1}{2}$ tunna igen, der återn är nå-
gorlunda wäl omlagad.

Aterbruket här på orten. Emedan de hafwa
finc åkrar och liten åkerjord, til hwar bonde-gård,
så brukas här wäst bara Wår-såde, efter som Landt-
mannen icke har råd, at lemna en del af åkren om
Sommaren osädd och i träde. Dersöre, sedan
såden om Hösten blifwit inbärgad, töres åkren ge-
menligen ei om Hösten, utan lämmas til nästa
Wår; men om det händer, at en jord-ägare har
någon sådan åker eller några åkerstycken, hwar på
mycket ogräs, som i sannerhet Hwittröth (*Triticum*
Aleu. Scop. 107.) på Norriska Öwret, wärer, då
plöjes den åkren up om Hösten. Om Wåren i
sluter af April eller i början af Maj, efter nya sty-
len, alt som årstiden och wäderleken sig fogar,
plöjes åkren up med den här brukeliga plogen, en-
dast en gång. Två personer följa då tatt efter
plogen, som med de tilldrene omtalte järn-hackor slå
fwänder alla jord-stycken eller den på åkren förda
twefwen, som ännu äro något stora. Om åkren
är någorlunda wäl brukad, hinna par personer
följa plogen, och hacka fwänder de större stycken, at
som karlen går fdrut med plogen; men är åkren
icke wäl brukad, eller jordmon elact, så fordras til
hackningen flera personer. När det är bestält, går
såningen för sig, hwilket sker samma dag, som det
plöjes. Orsaken dertill sådes, at de gernä wilja så
såden

säden i jorden, innan jorden hinnet döfna bäst,
 och det befutom är omiskt, hward wädetlet som kan
 komma. Alle som säden hinnet utsås, harswaas
 hon neder, som sker antingen en gång längs öfwer
 hela stycket, eller par gångor, nämligen först efter
 längden af åkerstycket, och sedan snedt öfwer den
 samma. Derpå räkas åkren, det är, at han med
 en räffa, som på Norrka kallas Riß, räffas och
 jämnas, til des han blifwer så slät, som en tryck-
 fäng. Vidare arbete göres ej betrod. Bønder-
 ne göda sin åker gemenligen hward tredje eller fjerde
 år; men andre, som mera förnä och hinna, hward
 annat år. De weta ej af någon brodd-waktning,
 ej eller hafwa de någonstän hört talas derom, för-
 jag icke icke det. De hafwa det inga wattu-räddor
 på sina korn-åkrar, utan endast något tätt emel-
 lan diben; men längre ut öfver, hwarest de haf-
 wa mycket wäta och sumpiga åker, brukas ej al-
 tenast en mycket diben på korn-åkrarna, utan
 ved ganska mycket wattu-föror, så at emellan hwar
 får at ej mera än 12 a 2 Stw. alnar. Säden
 kättes så på åkren i styck, eller, som de här
 kalla, i treswar. Wänt hänges den och på
 stänger, och där hon blifwer rätt, förer hon ut
 i rådan, och tröskas ut efter som de hinna.
 Bønderna sade, at kornet blir här alltid före-
 moget, än rågen; så at rågen ofta kommer
 at stå 14 dagar eller mera öfver kornet, innan
 han blir så mogen, at han kan skaras; ja, det
 händer och ej tillan, at rågen står mer en månad
 öfver, sedan kornet är skurit. Wår råg blir
 ras här mest, och Winter-råg af några st.
 Denna senaste get mycket mer än Wår-råg.
 Denna senaste get mycket mer än Wår-råg.
 Denna senaste get mycket mer än Wår-råg.

steyna; men Vår-Rågen ger åter, hwitare mjöl. Säden föres hem från åkrarna af en del med wagn med 4 hjul; men af de flästa med lätt. En stor del brukar intendera, utan föra hem den med slåda. Gödningen föres ut på åkern wid sista slåd-före om Wåren, eller ock med wagn om Wåren, då foret är färdi. Göslen lägges då på åkern lastats, lämnas så i högar, til det Snön gått bårt, då den utbredes, och något derefter nedföres. Vår-Rågen säs wid samma tid, som Kornet; men Winter-Rågen wid Michaelis tid.

X

Til måssans utrotande på ångar hade Galle Wåren i flera år med fördel brutat söhände: All den ost, som han funnat få af Öran, Tall, Ris och Låf, den han ibland brukar i stället för wed, låter han samla. Denna sprider han om Wåren ut på de ställen i sina ångar, der mycket måssa är. Af denna ost utrotas på lätt tid all måsan på samma ställen, han får deromot dersammastas det en den bärligaste gräs-wårt, så at gräset på de ställen sedan står lätelångt öfver knä, samt på ett sätt, der likwäl tilldorene näppeligen stått annat än högt måssa; men den ost, som han får efter Et, Drott och All, samlas och brukas endast til Träl. Af den utsläde och gwardlige ost wiste han ingen nytta, utan endast at den kastas i dynghögen, til at den öla gödslen.

Veronica (Linn Fl. Sw. 3.) Veronica mas lupina & vulgarissima C. B. kallas af dem, som bo i Flottiga Säden, Buslet, hwarist bönder, och äro som lilla bergsman, torla och förwara. Den växer på en öfver flut, lastwa de sönder

fänder Busleiten, samt gifwa den så in åt boska-
pen, som deraf skola blifwa bättre.

Ångars gödning hölt Fältåkeren för en gans-
ka nyttig och nödig sak. All den gödsel, som
faller efter Får och Getter, låter han antingen om
Hösten eller Vintern föra på ångarna, samt
strax breda ut den samma. Det får den så ligga
utbredd, til det han om Wärens lyckat alt sit
Arbete med plögnung, säning och nedhärving.
Då låter han med råssor, eller här så kallade ris-
wor, raka, det är, rånfa och härträffa all den
dynga, som han fört på ången, tillika med alt det
löf och amiat affkrap, som sedan förra Wären blifs
wit samladt på ången, hwilket alt föres på den
sådada åkern, och der bredas tunt ut. På
de ställen af åkern, der detta affkrap komwer at
lastas, får han långt mera och härigare sad, än
på de andra ställen, der icke något härat kommit
at utspridas. Orsaken, hwarsför han om Wärens
sälunda låter råssa sina ångar, sode han wara den,
at, om han lämnat dyngan der emar, så fter, at
i stället han skulle söra wytta och förbla gräs-wår-
ten, skulle hon långt mera bränna härat och minsta
den samma, i sonnerhet första Sommaren. Des-
utom skulle alt sådant, som läg på ången, wid
slättertiden komma bland hvet, som skulle förorsaka,
at boskapen ej gernä wille äta deraf; åtmin-
stone skulle de då mera skråda det. Härtill kommer
den nytta han härat hafwer, då han låter lasta
det på åkern, som näst ofwansföre är omnämndt.
Hwad nytta han eliest på ångarna hafwer af dens-
na gödning, är, at på de ångar, der han tillsö-
rene, innan han började bruka detta, sicet litet el-

Ier så godt som utslutet hö, wäret nu en sådan ymnoghet, at det står honom långt öfwer två Gräs-wårten blir. Deutom ganska tätt och hårlig, fast han self aldrig fått det något gräs-strö. Han har ock af detta sit arbete den förmön, at han alla år står dessa sitta ångar 2 gånger.

Til gudsrens föröbning brukar han, jämte andra här på orten omhugsnie hushållare, följande. Om Håsten upgräfwes i moras och får den jord och rått der fräas, hwilken då lägges der i högar, och lämnas så öfwer vinteren, då den (som han och flere här boonde trodde) blir mer thop och blifwer mera tempererad. Om Wåren föres denna jorden hem, lägges något deraf eller et hwarf på bätten i dyngdögen, der öfwer kastas den dynga, som målas utur Gårdsset. Derupå lägges åter et hwarf af denna jord. Öfwer dyngan, och så fortfares widare. Hwarrestes den sedan på wanlig tid föres på återn, och skal ansenligen bidraga til en fön och dusselig års-wårt. De äro mycket många, at lämpa lår-jordens utwälande efter jorden i sina ådrar; ty om ådrarna bestå af lera, äro de sorgfällige, at få sedan lår-jord, deri nog sand finnes. Twårtom, bestå ådrarna af sand-grund, sökes gerna sådan lår-jord, som til en stor del består af lera.

Zäst-dynga, som om Wintern fallit wid stallet, har Gårdsseten om nästföljande Wår låtit utföra på gräs-wallen, och der utbreda til en twårhands tjocklek. Deruti har han satt Hafsa, som sedan wurit oförlitneligen wäl, och gifwit honom en den härligaste års-wårt han sig tunnrat önska.

När

När han om Hösten bärgat Hafren, och welat se, huru marken ser ut, har han funnit, at all gräs-wällen warit som härtrötad och jorden helt lös och mör. Han sade, at han måst hwart år sår någ-
got Hafra på detta sättet.

Kappsäd kallades här på orten den såbesart, som sålunda tillagas: Om Wären tagas lika mycket af Wår, Råg och Hafra, hvilka bägge blandas wäl tillsammans. Denna bland-säd sås ut på återn, och fortfares om Hösten wid skärning och röfning, som med annan säd. Af denna Kapp-säden göres flat-bröd, det är, de tunna bröd, de braka här på orten, hwilket bröd skal smaka oför-likneligen wäl, så at den, som ej ätit det somna, skal ej kunna föreställa sig eller tro, huru behage-ligt och wäl det skal smaka; men det som i synner-
het sådes härvidt wara märkwärdigt, war, at om någon eljest wil försöka, at blanda Wår-Råg och Hafra tillsammans, och deraf göra flat-bröd, skal det på långt när ej smaka så wäl, som af denna Kapp-säden, då Wår-Råg och Hafra woxit til-
sammans på et åter-swocke. Wid Kapp-sädens mats-ning til mjöl bde märkas, at Kapp-säden förut måste wata ganska wäl rätt, innan hon föres til qwar-
nen, annars låter Hafren aldrig så wäl mala sig sönder och til mjöl, utan at sådor blifwa deruti, som ock med et sikt ej skola aldeles skiljas från mjö-
let, hwarigenom sker, at, då en äter af sådant Hafwer-bröd, smakar det något bäst, eller är ag-
gande; emedan de i mjölet qwarblefne fina sådor sticka både på tungan, i gommen och annorstädes,
det bekomma at fasta sig.

Färgning. Böndernas kvinfolk brukade icke stort, at färga på denna orten; emedan de merendels löpa sina kläder och tyger från utrikes orter, i synnerhet sina Högrids- och Söndagskläder. Någon enda af dem skal dock färga gult med björk-löf, blått med Indigo, brunt med et slags sten; måska.

Åkrarna up åt fjällen, 12. Norriska mil ungefär härifrån, fode Fältskären, som ärligen reser dit up wid Regements-möten, wara så steniga, at den, som ej sett sådana fönt, skulle ogödeligen wela låta inbilla sig, at der skulle kunna wäxa något Korn. De bestå snart sagt af bara Klappurssten, som här i Norrige kallas Kampsten, hwilken på deras åkrar skal ligga så tjockt och tät wid hwar annan, at näppeligen något tecken ses til jord eller mull deremellan; men de så litafullt sit Korn och så deri, och är näppeligen någon art i Norrige, de så ymnigare och härigare Korn, än äfwen i desse åkrar wid förenämde fjäll, hwarifrån det föres och försäljes til äfskillige orter uti landet.

At så god Bostaps-gödning. Fältskären hölt för bättre, at hålla mindre Kor och Boskap, men föda dem wäl, än at hafwa flera, och födra dem illa. Han sade sig hafwa försökt, at, då han haft 8 a 9 Kor och födt dem wäl, har han af dem fått både så mycket mjölk och så mycket gödsel, som då han hade 12, och födt dem sparsammare, nämligen då de 8 Kor om Winteren fingo så mycket hö och foder, som tillförene alla 12 Kor na; så gafs och desse 8 Kor lika mycket, om ej mera, både mjölk och gödsel, som tillförene alla 12. Deputom war både deras mjölk fetare och gödseln kraftigare, än då de wore flere om Winteren om lika mycket foder.

Talg-

Talg, ljus. Gållskårens Käresta beredde Talg-
ljus af en sådets Skapnad, som hon wid roär an-
komst satte på bordet. De woro utanpå utgrafne
i spiral, eller sågo ut just som skruf-stolparna på
en bol-prås. Hon sade, at hon tillagade dem så
handa: Först sköper hon ljusen til den storle och
höcklet hon wil; sedan utbällar hon dem med en
tuis spiraliter som en skruf-stolpe på förenämde sätt,
hwarefter de doppas en eller par gånger ännu i
härnan, at de må blifwa släta utanpå och ojämbete-
ten gå bäst, som wid skrapningen med tuiswen
lunnat förorsakas.

Wid örrers utwäliande af Bostap, sade
Gållskåren sig på sina ångar och betes-marker det
sunnit, at åtskilliga örter äro, dem Bostapen om
Sommaren ej äter, utan later så orörda, fast
han ej sjelf kände, hwad för slags wärter de woro.
Det hade han dock märkt, at om Hösten sent,
sedan förenämde qwarlemnade örter blifwit frosts
bitne, har Bostapen ätit up dem alle samman,
utan at de deraf haft någon olägenhet; men om
Bostapen om Sommaren lämnat dessa örter, ef-
ter de hade tillräckligt af dem, som då smalade
bättre, eller om de om Hösten äto dem i brist af
annat, eller om de förut wid Sommartiden warit
Bostapen skavelige; men nu mist genom fro-
sten samma deras förgift, det lämnade han alt
derhån.

Gentiana, (202.) major lutea C. B. Baggs Öra,
sades wära på åtskilliga ställen här i orten es
mellan bärnen, så wäl på fasta landet, som på
barna.

203. *Gentiana*, (203. B.) *corollis-hypocraterif.*
fauce-barbatis corroll. 60 calyce. quadrif. tillades
 här. Stångsurr, och berömdes, at han är för
 träffelig mot håll och sting, då hon tolas råpt i
 Spanskt vin, och det samma dricks af Patienten.
 Samma cur och nytta af denna finnes förut ob-
 serverad i min Bohus-läkarska rest p. 202. dock
 är der öl i stället för vin.

204. Störbjugg, hvaraf en man wid Christian-
 sand varit ganska illa plågad, särdeles i sina fö-
 ter och ben, hvarsöre han på Fälskåkers och Do-
 ktorers inråddande skal hafwa brukt åtskilligt; men
 hast deraf ingen hielp. Antelligen har en läring
 betat honom dermed, at hon tagit blomman af
 Helleborus (*Linn. Flor. Svec. 474.*) *Ranunculus*
mont. aconiti folio. flore globoso C. B. löst dem
 i watten, och lätit Patienten sätta sina ben i sång-
 ma warma watten, hvaraf han anteligen blif-
 witt frisk.

205. Syra (295.) *Acetosa pratensis* C. B. skal wara
 til nyfikenhet på denna orten. Christian Mån-
 sön Grooks berättade, at längre up i landet skola
 en del af menige man samla bladen deraf, lägga i
 en så eller et kar, lå kallt watten derpå, låta så
 stå en dag eller mera, då samma watten drager en
 sörlighet til sig. Watnet tappas af, alt som det
 behöfwas til dricka.

Den 28 Decemb.

206. Strax efter middagen följde jag Capitain
 HANE ut til Loisarna, som bodde en stundels väg
 Wäster om Grönst. Den häftiga stormen,
 som

for litet derefter tog til; nødgede og och flera, at förtärliga der både denna och den följande dagen: Jag fick då tillfälle, at prata härstädes med gamla Lotsar och andra Sjömän om årtilligt.

Waterns minskning här på orten. Jag hade nu tillfälle, at härrom anställa årtilliga frågor til försarna Lotsar, som woro här församlade, och somlige öfwer 60 år, då största delen af dese gamla män gofros mig det swar, at de aldrig märkt, det watern här på samma sätt aftagit, som i Öster-sjöt och Bohus Lahn. Wäl, sade de, tager wätnet här ibland mycket af; men så säger det åter derefter så mycket högre, och waxar detta hafwets stigande och fallande årligen, ja hwar wecka, hwilket alt härdrer ej så mycket af Ebb och Flod, som här ganska litet eller snart sagt icke märkes, åtminstone håller här ingen wiß gång; utan förnämligast af wädret och vinden uti hafwet. Ja en del gamla Lotsar försäcktade ifrigt, at klippor, som wid medelmättigt watten i deras barndom lågo antingen uti eller under wattu-brynet, ligga ännu denna tiden wid medelmättigt watten lika djupt. Det nekade de ej, at somlige intwiflar äro nu grundare, än fordom; men det tillfreswo de den myckna gytta, slem, årtilliga slags sjö-gräs och hafswäxter, med mera, som hafwet med storm årligen där inkastar. Således tilstodo de ock, at hafwet på de ställen, där stora floder falla från landet uti hafwet, wid och näst omkring Elfs-mynningen blifwer årligen grundare; men det sade de härdröra af den myckna åsia, gytta, sågsån u. som floden eller elfwen där förer med sig och lämna wid skoppet.

Jag

Jag hade så när ändrat all min tanke om wattenets aftagande; där icke en del utgamla män berättat mig, huru de erfarit, at små klippor, som i deras barndom, och då de började minnas, antingen stodo under eller uti sjelfwa watterubrynet, men denna tiden woid medelmåttigt watten så något litet ofwan för wattu, Horizonten, hwilket alt de förklarade på det sättet, at de säga bärigen och klipporne i hafwet gro, det är, wäxa och kuta up. Härtill komma följande Rön; måst på alla dar, ehwar man som hålft gräfwer, der jord är, finner man på 2 a 3 alnars djup *Ostron, Muskel, och Snäcke, skal.* Samma finnes uti ästfilliga woid hafwet belägna hamnar woid brunnars gräfande, ofta til 18 fot ned i jorden, samt underkundom leta och skal, som ligga hwarstals. 1 a 2 mil ifrån hafwet uppe i landet hafwa bönderne woid brunnars gräfning funnit strata af *Ostron, och Muskel, skal.*

Wid en bäck, som strart Wästtan om Christianland faller i hafwet, har jag nästan en half fjerdedels wäg ifrån hafwet och til par samnars högd öfwer hafs-watten. Horizonten funnit under 3 a 4 samnars jord uti Bäckes-bäcken et stratum af *Muslor, och Snäckor,* som bestod af den *Cochlea,* som i Bohus Lahn kallas *Rupunge,* se *Linnæi Wäsig. N. p. 169.* samt af *Conchis 1333. 1339.* och 1344. uti *Herr Archiater Linnæi Faun. Svec.* til et ofelbart tecken, at hafwet i forna tider stått där; emedan alla dessa *Tefacea* endast hafwa sitt tilhåll i hafwet och salt watten.

En hederlig man i Christianland förtälde mig, at, då hans Swärfader för 20 a 30 år sedan gräfde

grä
mu
8 a
ned

uti
tit g
til b
jord
Sn
at,
dra
lerar
men
ro ti
stäl
de,
på d
Gär
hwil
lenh
famt
Gan
1 a m
par
at d
legat
ratto
up i
ldr,
ning

ortet

gräfsde en brunn uti sin gård i staden belägen 3 musquet-skott ifrån hafsstranden, har han efter 8 a 10 alnars gräfsning funnit et skepps Antare ned i jorden, fast nu måst af rost upåtit.

En gammal man af dem, som bodde här midt uti Grönstad, berättade, at han wid sin gård låtit gräfsa en brunn af 18 fots djup, då han ända til botten, sedan han kunnit några få fot ned i jorden, sått strata af lera och Ostron-Muschel och Snäckskal listewis lagda öfver hwarandra, så at, då det ena stratum war af lera, war det andra af sådana slags skal, hwarwid märktes, at leran altid war ren och utan blanning med skal; men de hvaröfwen, som bestodo af dessa skal, woro tillika mycket blandade med sand. På ärskilliga ställen af samma ö, som Lottsarna bodde på, sade de, at allehanda slags sådana skal, öfwen midt på ön, skola finnas wid minsta gräfsning i jorden. Här någon på backarna här omkring Grönstad, hvilka ligga mot sjelfva sjön, sår han se en myckenhet af sådana skal bland mulen, ofta til par samnars perpendicular högd öfver watten-brunn. Gamla fiskare lade därtill, at Ostron-skal funnits 1 1/2 mil up i landet från hafvet, då någon gräfsnit par alnar ned i jorden, och skal ej wara ovanligt, at der finna dem. De trodde, at Ostron-skalen legat der sedan syndafloden. Märten Groofs berättade det samma, at Ostron-skal funnos en mil up i landet ännu hela och ofskadde, öfwen Muschler, fast han tafullt nekade waterns förminskning här på orten.

Ochafven, hvaröfve waterns aftagande här på orten så litet kan märkas, är twisfvelsutan hafwets

wets skådliga sigande och fallande, ibland mera, ibland mindre.

Slutet af de margfalliga Spörsmål jag i denna saken haft med ganska många Fiskare, Lotsar och Sidmän, blir, at huss-watnet här på orten wäl småningom aftager; men det ganska litet, och på långt när ej i den proportion, som wid Sfter-sjön. Märkwärdigt synes det och wara, hwad en och annan gammal man försäkrat mig, at wetnet i floder och bäckar här i Norrige denna tiden ej är så mycket, som det varit i forna dagar.

Ängar. På den Ort, som Lotsarne bodde, word några små ängar emellan bärgen. De hade til största delen tilfötene varit åkrar; men word nu allesamman lagde til äng, emedan denna marken nu icke war uträckelig til åker och äng för 7 Lotsar, i stället här tilfötene endast varit en. Således höllo de för bärtre, at köpa sig säd, och brukta all den lilla jorden til äng, hwarmed en och hwat af dem kunde hafwa 2, 4 til 6 Kor för sit hushäl. Men på det de måtte hafwa desto mer nytta af sina ängar, handtera de dem på det sätt, at all den gödsel de få af Boskapen, låta de ligga et år at brinna ihop. Sedan föra de den sist i April-månad på ängarna, sprida den strar wäl och tätt ut, lämna den så at ligga, til des den tiden i Maj-månad, då Boskapen plar tagas af ängarna, til at lämna gräset frihet at wäxa, då raka eller rassa de bärt all denna gödning af ängen, hwarpå den sedan ej brukas til något widare. Ängen bestras för Boskapens widare betande om Wären. Af denna gödning sade de ärligen wära en så stor ymnighet af gräs på dessa deras små ängar, at des står

and mera,

iag i den
te, Lofsat
pår på or-
nska liten,
om wid S-
ara, hwar
g, at wet-
enna tiden
agar.

ene bodde,

De ha-
men word
denna mar-
ång för
it en. Sår
och bruk
n och hwar
sit husbäll-
ytta af sin
at all de
gå et år at
April-må-
il och tåne
iden i Maj-
ngarna, til
a eller råssa
warpå den
gen befriga
Bären. Af
sa stor ym-
gar, at des
står

står dem til midjan och längre, samt är helt tätt.
Når stark torka infaller, är gräs-wårten här, som
på andra ställen, nog liten. De bruka ej, at så
gräs-frö på sina ångar.

Den 29. Decemb.

Hummeren (se pag. 47. och 53.) sedes ej
wilja frypa in i Hummer-tiner, når stark köld
är, utan endast i lindrig wäderlef. Här i Nor-
rige samlas årligen en stor hop Hummer, som
sedan köpes af Hollandare och öfverføres i deras
fisk-båtar härifrån til Holland, samt andra or-
ter. Fiskarena härskades förwara dem utan
mat i sina Hummer-sumpar, eller som de här
kalla Hummer-lehor, til det de af Hummer-
köparen blifwa afhämtade. Jag frågade af
de här församlade Lofsa- och Fiskare, huru lång-
ge de mente, at en Hummer kan lefwå utan
mat? De swarade påbälligt, at Hummeren i en
sådan Hummer-tina eller sump kan bärga sig öf-
wer år och dag utan mat. En gammal Fiskare
berättade, at han en gång varit med sin Sader-
ute, at fiska öfver Hummer, då de lagt 9 stycken
Hummer i en Hummer-tina. Rätt därefter bodde
de hans Sader, han sjelf kom at wissas Hemman,
ifrån en långare tid. Andeligen wid hemkomsten
sick han se, at sinna Hummer-tina ännu låg arwar,
utan at någon under hela hans frånwäro hade röft
henne. Han drages henne upp, hwar deruti sam-
ma 9 Hummer, hvilka äro hans berättelse, woro
föware och wätre, än någon Hummer, som hal-
nvison kunnat, som på den stann i denna Hum-
mer-tina men en kast, utan at utän mat, som jag
och

och Fiskare trodde fördomskul, at Hummerens
 endaste föda, under den tiden han förvaras i slamp
 eller Hummer-kista och tina, skal vara den äfva
 och slem, som finnes i hafsvatnet, och drifves
 omkring från det ena stället til det andra. Ewärt-
 om berättade de, at en Läst-kräfweta eller Vall-
 toffa (*Linn. Faun. Svec. 1244.*) näppeligen skal
 kunna hårdas ut öfwer 8 dagar utan mat. Til
 agn i Hummer-tinor för Hummer brukas de fisk-
 hufvuden, fisk-räf, eller det som ränsas utur fisk,
 eller också små fiskar, samt stycken af fisk, til be-
 wis, at Hummern kräfwet mera, än blotta hafsva-
 tnet til sin föda. De fånga Hummer, brukas öf-
 wer alt Hummer-tinor, som här merendels hel och
 hållne bestå af Wide, äro 2 a 3 alnar långa,
 diametern ungefär 1 aln öfwerst, emedan de icke
 äro bukige, utan allestädes lika breda. De äro
 äro rundaktige eller triinda, hafwa ingång på
 bägge ändar, äfwen af Wide, på samma sätt
 som en fiske-mårda. De kintas med en sten til
 bottnen, och et rep går från dem upp til wattu-
 brunn, deräst i andra ändan af repet är fast et
 bråde eller stycke trä, som stöter öfwan på watnet
 och gifwer tillkänna, hwar Hummer-tinan ligger.
 Utom förendande Hummer-tinor hafwa de ännu et
 annat sätt, at fånga Hummer, som om Sommar-
 ren brukas, och består deruti, at de wid mörket
 stilla wäder flera funder Fisk, Valltoffa ic. i
 stycken, lasta deka stycken om äfwen på de grun-
 da ställen, der de weta, at Hummern då uppe-
 håller sig, so sedan blinda om morgonen dit, in-
 nan Solen domnar upp, då Hummern gementli-
 gen ligger up i wattenbrunn helt stilla. Det taget
 på mid en låg, emedan man bäst seer at wata
 rådd;

radd; men sedan Solen gått upp, är ej möjligt, att få honom; ty han bidar på icke det ringaste. Om han då ligger på botten, och någon vil med en läpp eller annat röra vid honom, skuter han till vågs så fort, som en bliv, just i det samma en mättar med något är honom. Med Hammet bruka Fiskare här, att sitta omedelbara slags fisk, då de ibland hugga Hammetens bet i stycken och sätta utaf till agn på kroken.

Stor vattur/flod. De latte om hventte sådana här på denna orten; hventas lite ej tillfredne eller äminstone i mankamillne varit sedd; den var år 1717. om seshra Juldagen efter nya styllen; den andra år 1740. ungefär vid 20de dags tiden, då vattuet i Grönståd stigit upp i de näst mest sön belagna hus, ända midt på taket; och hvent. Vätret här då varit helt stilla och ligit. Den senare varade en half dag eller litet mer.

Sjöbällat. Så kallades här af Lotsfar och Fiskare det hafs-djur, som Herr Archiater LINNÆUS sin beskrifning. Svec. 1739. nämner Echinus subglobosus, verice plano. Svenska sjömän kalla dem Sjö-äpplen, hvilket namn dem sådes på gifvas vid Bergen. Dese finnas sallat vid stranden; utaf merendels på 16 & 17 farnnars djup, hvarest de ofta kropa ut i Gulmet; ända; men gbra ver för öfrigt ingen Rada. Merendels fås de på Glunder-garn. Det iblandliga, som sätter in i detta djuret, ätes ej, ej eller visste någon, om det kan brukas til något; men skalat satts i Loffack och stultet uphängt öfver bordet och påfång-stranfår, tabulter samt byst. De rotes då antingen

bara, endast at löftet blifwit tagit utist skalet, adde som mast brukades, ofmerklädde på särdeles sätt, med sidens lappar och medulla af Juncus (Linn. Flör. Sw. 278.) *lavis panicula non sparsa C. B.* nämligen just det samma, som de i Bohus-lån brukat till roelar i lampor. Vigorna här på orten gjorde sig i sannerhet den medan, at krusa dessa Sid-bällar eller äpplen, hvilket ledde på det sätt, at, sedan köstet war uttaget och skalet wäl tvätt, smetade de siden-lappar af grön, röd, gul, blå, svart eller annan färg, fast vid Sid-bällan med ägge-hwita. Med ofwonnande hwita medulla af Juncus gjorde de de allehandas figurer deromkring, såsom hjärtan, runda kalkitar, trehörningar och många andra figurer, mer eller mindre krusade, så nämligen, at hufva botten eller corpus och superficies af figuren bestod af siden-lappar; men periphersien omkring af medulla utaf Juncus, hwilken så wäl som siden-lapparna, war med ägge-hwita fastklistrad. Dessa Sid-äpplen sågo så lunda ganska wäl ut.

Sistens minskning på denna orten mot det den varit i forna dagar, war här en afgjord sak, som alla wiste tåla om. Gamle män sade, at, hwat de som hälsit i sin barndom satt ut sin fiske-bragd, hafwa de fått en ganska stor HEDRans-wälsignelse; då de deremot på samma stället nu för tiden så säga eller aldeles intet. Jag frågade efter orsaken härtil? då en del gaf samma swar, som ofwans för är omtalt, at Hummerens utödming wore för nämligast wärlande dertill; andre, at HEDRAn war gic här sin wälsignelse för landets spuders skull. Men såse Aldermannen, en gubbe per sig de, så de

de si
robt
kerh
sid-
wärl
enda
ofte
hwat
leu
Sant
den
Barn
sitta
en te
trodd
de si
dan
sin f
wärl
ro g
Här
bdes
fäp
nan
Vertit
myll
Hun
föda
sant
räm
så sin
sil b
hic
helt

de sig ej kunna begripa, at Hummerens uppdring
 wore rätt orsaken; utan han mente, at det i sin
 närhet kommet deraf, at nu äro länge efter belä
 sig-lanten långt mera Giskare, än det någonsin
 varit tilförene; ty på de ställen i Fårgården, der
 endast en Giskare bodt i hans barndom, äro nu
 ofta, stycken, och at det måst är så öfverallt,
 hwarest han hade sig Fårgården belant, så on
 feuligen har folket sedan hans barndom blåt sig.
 Gamle bönder up i landet hade samma berättelse
 om folkets tillökning, nämligen, at der i deras
 barndom varit allenast en bonde och landman,
 sitta nu ofta 3, 4, 5, som delt säs emellan, hwad
 en tilförene ägt i åker, och äng m. m. Gubben
 trodde således, at denna folkets förökning nu gjor
 de så mycket, at siken så ansenligt öftagit; eme
 dan de äro så många, som af hundra stola hafwa all
 sin föda, och således hettas de at, at utöda hos
 dem. Nu, sade gubben, fattes ofta på et ställe
 10 garn, der de i min barndom ej hade mer än ett.
 Hårtill bidrages det icke litet, at rånmörken nu ut
 ödes af Giskare om Winter tiden, innan han får
 räppa sin rått. De sammar stö öfwen med an
 nan sif, som således fångas i lete-tiden. Inmed
 lertid hörer han vel icke neta, at ja Hummerens
 myriska uppdring öfwen gör mycket till saken; ty
 Hummer-råmmen skal wara Lärrens förnämsta
 föda, hwilken i myckenhet, wid en wiß tid öm äro
 sänkar sig på de orter, der Hammeru släpper sin
 råmm. Wid Sil-råmmen hade han märkt, at,
 så snart han släpper den samma, stänker råmmen
 sig bätten, och fäster sig, wid hwad han rålar,
 hr. wfore och ofta både Lång och andra Gjö-gräs
 helt och hållet dermed sinnas öfverdrif. Det

än och bekant, at åtskillig slags annan fisk då hore
 petals samlat sig på samma ställen, at äta den
 samma. Dock wille en del gamle Fiskare påstå, at
 Ödl och Matris, skal nu finnas här nästan så myck
 let, som i deras barndom; men Lärken är gruf
 wäligen minskad.

Östron (*Lin. Faun. Suec. 1338.*) sadet inbott
 et år wåra lagn på det ställe, der de året förut disse
 hatt alderes barndom, fast de första året äro myck
 let små. Änwen wille Fiskarne försäkra, at nu
 mera Östron tages bäst på et ställe, ju mera wåra
 de der sedan till igen.

Den 30. Decemb.

Strugornas her Lofar, och andra, som bodde
 på darna, hade mest öfwaralt lifa Tagnad myck
 ty huru husen eljest wåro bygde, är tillförene om
 stalt. Dese hade Söster på 2:ne wäggar, samt
 meligen stora, nämligen på gaffel-wäggen gemen
 lichen 2 i bredd eller i en glugg, och på sidowäg
 gen 2 i bredd, hwaras dören war. Eljest hade de
 öfwerallt här i landet Söster på wäggarna, och in
 genkades upp i tiset, som i Bohus-län och Wä
 ster-göthen brukligt är. Hoshände grund-rättning

öfverhelt allfarna
 mans wdeligen
 A. bemärker sielt
 ma stugan, som
 de wiskas uti, B
 dör, CC. mist
 hus, at förwara mot uti. Med sielfra stugan
 A. märtes g. dören, at gå utifrån in i stugan, h.
 dören emellan dör och stugan, a. gaffel-wäggen,
 b. lotts

b. fö
 af ju
 en sk
 öfwe
 kölet
 hwar
 stuga
 der ti
 den
 utan
 les m
 gan,
 rar p
 kölet
 sig.
 bärt
 ställen
 et an
 taen
 stöp,
 len ä
 och w
 ses, ä
 äro d
 spisen
 wägge
 långt
 stugan
 rige:
 na, i
 en elle
 och Po
 der Le
 dem de

h. fönstret på dörrväggen. Vid d. står kakebänken af järn, wid e. en sparlakans säng, wid ee. är en särdeles art af säng, som har på orien brukas öfweralt, nämligen på väggen emellan stugan och köket är et hål så stort och långt, som sängen är, hvaras fter, at halsparten af sängen är inne i stugan och den andra uti köket, så at, då 2 ligga der tilhops i en säng, ligger den ena uti köket, och den andra i stugan. Dese sängar äro ej döna, utan byggda at omkring med bräder, at de se aldeles ut, som et långt och stort klädskåp, så i stugan, som i köket, och är äfwen på bägge ställen dörrar på sängen, at en kan stiga dit in så wäl uti köket som i stugan, och så täppa igen dörrarna efter sig. Således tager denna sängen icke stort rum på köket, hvarken i köket äter i stugan. På somliga ställen hafwa de, utom denna art af säng, äfwen et annat slag, som tilskedes litug, et stort klädskåp, men är så gjord, at den öfra delen afskides är et klädskåp, deri de hafwa mat, käll. r. men nedra delen är en säll-bänk, som om aftonen släppes ned och om morgonen hafas up, at då ej annat kan ses, än som wore det allsammans et klädskåp. I och k. äro dörrarna til wisk-huset, f. är köket, der köks-spisen står. Längs efter gaswel, väggen och dörrväggen äro gemenligen bänkar eller säten. Et långt bord står wid gaswel, väggen tvärt öfwer stugan på samma sätt, som hos bönderna i Grönstige: karm-stolar här och der. Omkring väggarna, i synnerhet dem, som icke hafwa fönster, äro en eller war långa hyllor, hwarpå de sätta Len och Porcellin-kärl. Gemenligen får en se möder Len-kärl hos hwar Lots, samt Silf-skedar, dem de doof ej oftare bruka, än då de hafwa främmande.

mande. På de väggar, som fönsterna äro, så gemmanligen äro tilliga små raster med gästnar måttningat på. I bordswäran är äterendets ex. Alisei Kapeller Tablette, hwar på de hafwa sina böcker, e. g. Psalms böcker, samt måendels hus ren och hwar en Dansk Postilla. Söndligstads hwar har sin ihuti brädslogne; fönster-lämnar och öron wäro måst färdigade. Ofwåk på söstugan war en nattfuga; med eller utan spis, deti främmande om nätterna singo ligga. Spisen i köket war af wägel, köpt från Holland. En uti rummen är is wäralt sparsat eller horizontala; lügenstädes är taf eller uphöjde. En stor del af bönderna uti landet brukade spis och ej järn-wägel i sina stugor. Spjället wäro färdigade, som på de bästa ställen i Sverige, dels wäro som i Bohus-län in uti stugan; men aldrig utan för wä forstenen.

Ömfälts folk war på ören bräda allsammans, uti lasta en last öfwer sig, hwart randig eller af önnor färd, då de äro uti af göra wänte. Älwen brukade de uti wänta wänta bursat. I östigt wäro de kladda, som ömfälts i Sverige.

Spån wäro wänta bruktes af Löfsernas ömfälts, hwar de spunno Lin och Hampa, som de af de bärliggande färd sig tilhandlar.

Perstun af hwarra lamstun brukades af mansfolket uti en stor del här i Norrige, då de om winteren wäro på resor. Det ludna af lamstunet wändes ut, och wäro lätt-härdigt, fast trusat. Inuti wäro de färdade med färd Lin eller annat wänt. De wäro så stora, uti de helt wäl öfweräckte både nacka, öron, linden oc. de kunde oc. knäppas tillhwa under hwarra.

Den 10. Decemb. följde jag den herrar, som
heller i Ordbok.

Den 31. Decemb.

(Linn. Flor. Sw. 8 19.) Populus tremula
U. B. brukades här på orten ofta i stället för Gran
och Furu till timmer, at bygga hus af. I vårt
kvarters hos Christian Månstör Groofs wote en
stora skogarna i den ena stugan af bara U.

ANNO 1748.

Den 2. Januar.

Jämsnignas brukades ofteralt här i Norrige
i stället för Iselt, ugnar i stugor och kamrar, at
göra dem warma med. På alla ställen jag war
här i landet, både hos förnämre och gemena, såg
jag ej någon ugn af Iselt, utan endast af järn,
samt det dock, så som några af de förnämre, som
bruka ugn af Iselt. Ej war, såret sagt, någon
bonde, som hette, åtminstone i den stugan här ut
stades och lög, hade en sådan järn ugn. Län
gre up i landet hade och en stor del bönder spid, war
ej järn ugn i sin stuga. Dessa järn ugnar wote
alla fyrkantiga, och till stornaden lika med dem,
som tillräkene på de dro beskrisne. Hela ugnen be
stod således af en fyrkant, som hade 6 stöcken,
samtligen 4 stöcker, samt en botten under, och en
afskärd. Dessa stöcker wote af gattit järn, mot
en Swenskt tunn tjelka. Höjden af en sådan järn
ugn war ganska liden i Swenska kwarter, län den
war om, bestod i kwarter och i 2 tunn. Den
war lika med och bred ofwan, som ugnen til
U.

Hugen mellan botten och inuti De 4 sidorna, hvaraf ugnen bestod, woro tätt ihopstätt, och fogningarna med kalk tillsmetade. Öfre botten war på hwardera sidan ungefär 2 1/2 bredare, än helling sidorna, så at denna kranen stod på hwaradera af alla 4 sidor, et var tum utom det andra. På sidorna woro ättilliga figurer gjutne, som gäms tillkänna, under hwilkens wälde och regering de blifwit försändigade, s. g. ibland stod på hwardera långsidan Danska Konunga wapnet med en Sol derofwanpå, samt dessa ord: Deo & Populo; på twärsidan den Danska Konungens namn inbundit, med en Krong öfwer, som regerat, den tiden ugnen blifwit glicen; s. g. 2:ne inbundna C. eller 2:ne inbundna P. Andra ugnar hade på långsidan den Konungens bröst-bild, som regerat, då ugnen gjordes, jämte en Krong och des namn öfwer; men Danska wapnen på twärsidorna. Ibland stod det på hwarje långsida både Drottningens och Konungens bröst-bild tätt ihop hwarandra. På några woro andra figurer, som Pyramider; Grundämnet m. m. Dessa kran-ugnar stodo alltid i et hörn på huset, och woro gemensamt med wäggarne och ad angulam rektum. På något enda ställe såg jag dem ad angulam acutam med wäggarne. Distansen emellan wäggen och ugnen war et godt qvarter; men wäggen lännares här mot katekugnen et bar, utan war på bägge sidor i wärdt til lilla högd och widd med katekugnen öfverklädd eller öfvermålad med hwit Holländsk list-sten, eller den hwit med blå figurer öfverdragna släta Holländska sten, hwaraf Holländska krukor äro gjorda. De som icke föredro skaffa sig sådant, hade i det stället öfverdragit

dragit wäggen omkring järnugnen med tiöck lera,
 eller ock, fast sallan, med Holländsk Klink. Den-
 na mur kallades brandemur. Ut detta fedde,
 dels af wäggen ej måtte af ugnens hetta taga skad-
 da, eller förorsaka eldswäda, dels af härigenom
 de värman in i rummet: emedan desse stenar,
 då de af ugnen blefwo warma, bettade nästan li-
 ka mycket ifrån sig, som järn ugnen. På den
 öfwar, eller öfwar ändan af ugnen, som wändes ut-
 af, war dörren redantil om 9 tum högd och bredd,
 hwarigenom wöden lades in uti ugnen. Sielfwa
 ugnen stod ungefär 3 qwarter från gälfwet, an-
 tingen på 4 tiöckra trä-fötter eller stolpar, eller på
 tvåanne breda stoder af tegel-sten, en under hwar-
 hera ändan. Korstens-pipan gick up bak i ugnen:
 war af Holländsk Klink eller ler, antingen fyrkantig
 eller rund. De trinda woro utända öfwerfladdde
 med groft lårst, som war fastlimat wid pipan, och
 med hwaras utända försade eller öfwergnidit. Wid
 början af korstens-pipan öfwanför ugnen war et
 litet spjäll, som kunde dragas up och stutas igen.
 Utanför ugnens dörran wid des hells gick ock botten
 något ut til et qwarter långd och lika bredd med
 ugnen, och formerade der en botten til skapnad
 som en sten-panna, hwaru koleu och askan samla-
 des och kunde sledes ej falla på gälfwet. Lång-
 sidorne wero så gäns, at de wid hwarit börn på
 ugnen woro tvärföre, och formerade der såsom en
 stälwe. Eljest gick botten ock på alla sidor par tum
 utom sidstreckerna. En del ugnar woro litet stö-
 re, andre något mindre. Med en sådan ugn woro
 de i stånd, at hålla et stort rum om kallaste.
 Wintern warmit, då de eldade 3 gånger om da-
 get. När de i swärre rum eldade 3 gånger,
 hade

Här be så mycket, som de ville sig önska; men
 står rummet ej desto bättre tinnadt och mjukt,
 äro de ofta med hästig vinter hålla eld i ugnen
 näst hela dagen. Dese ugnar sådes blifwa gynn-
 sa tillfallne ställen med järn-iverten Öster ut i lan-
 det, och betalas för en sådan 12. Daniska Riksdal-
 ler, som dörs och spjäll, som betales för 10.
 På somliga ställen stods 2 a 3 sådana öfver blott
 andra, men hade allénast en dörs vedst. Dese stods
 må stälte, och eos så vara en besparning för ved.
 När en län-ugn rätt handteras, och ej eldas för
 starkt, så at den spricker, kan här hårdas ut 2 a 3,
 så flera mans ådrar.

Tacksägelse. Gåston för Norriges befrielse
 firades i dag öfver hela Norrige, till en åminnelse,
 at detta landet genom höghälsig Konung CARL
 en XII:tes ödsfall till Friedrichshall undgick,
 at blifwa en del från Dänemarks Herrskapel.
 Öfverheten har således befallt, at en högtid, som
 en stor Gåst, och Tacksägelse, på denna dag
 må begås i hela Norrige. Den stora Gud må
 lånt våra förenade Konungars önsningar, och
 för gifwit åminnelse på flera sådana långa Gåst-
 der, både i Ryssland och Norrige. De Guds ord,
 som blifwit uttalande, at förtädas med denna åminnelse,
 woro följande: Östlings. Tekten Psalm 66:
 12, 13, 14, 16, 17. Högnings. Tekten Psalm 77:
 4-8. Åstonsång. Tekten Psalm 95: 1-4.

Matrill (Scomber Linn. Fauna Suec. 287.)
 fångas här på orten ärligen till myckenhet; det
 hafwa de det ene året samt mera än det andra.
 Siffrer berättade, at här än ej sås deras så mycket,
 som

som i deras barndom. 14. Dagen för Michaelis tid
 fanges den stora eldraketast, under fångas både
 med not och krol. De förskrädes för helt vinst,
 som Matrillen svarar efter Michaelis tid får en hinga
 åfmer ågonen och blir blind, ger sig ner till botnen
 och ligger i detta tillståndet i dryga hela Vintern,
 rända till Båren, då hinna på ågonen försvin-
 nar, och han från sin dryga kommer up i vatten-
 bronet. Deras sades, det se, at de aldrig om
 Vintern, eller ganska sällan koka med fiske
 få någon Matrill, och at den de då få, har en hinga
 na åfmer ågonen. Märten, Groods sades, at det
 stilliga Fiskare hafva föregående berättelse, men
 deremot tillfall har bättre deras mörping, som säga,
 at Matrillen vid Michaelis tid går här ifrån ge-
 nom Canalen til Spanka sjön, det de su-
 ra derof, at något efter Michaelis månan fångas
 Matrill i ymnighet emot Canalen, sedan i Cana-
 len, så vidare i Spanka sjön. Den tages
 med krol om Sommaren ut på drypet sålunda,
 at hvarst de blifva honom varse, fastas ut på
 varken några små Sillar, då den samlas omkring
 båten til tusendetal, at åta de små Sillar. Då
 troken sättes då antygen et stycke af en Sill, eller
 magen af en Matrill, och så snart troken fastas
 utom båten, ropar Matrillen genast derpå, at
 de ej hinna annat, när lyktan är god, än kasta
 ut troken och draga up. Således kunna 3 Per-
 soner ofta i en tings tid få båten full med Matrill.
 När, eller not, brukas, när Matrillen löper efter
 den små Sillen in i någon vif, då den der om-
 fängas.

De Fiskars sades sades vara åfstilliga. Sillen
 och åfsmarcket sades sig af sin egen fjäll, som på
 Morst

Nordsta kallades Drift. Fiskare wille helst wisse försäkra, at Gillen altid går i stora hopar rätt tillsammans, och då kuffasar den ena fjällen af den andra, hwilket fjäll strax ätes up af den Gyll, som först kommer efteråt. Eljest sadas Gillen tjena til föda för alla handa slags fisk, och den äldrabästa til agn på krol. Tårskens förnämsta föda, sadas af ärskilliga wata Gummer-rämn, den tiden kallan för den, samt det emellan sö-ids, (är en art af oniseus) som kolla wata bruna, af en nagels längd, och liten grand smälare, mångfotade; kolla finnas i myckenhet på fjödbotten, och jämrat mångfaldigt i Tårskens mage, då han rånfas. Zwicling sadas föda sig måst af Gill och Diator: Skundror af Gill.

Ostrons generation är en sat, som ingen ännu upptäckt. Jag frågade af gamla Fiskare, som hella sin lifstid idlat Ostron-fiskeri, hwar de kände om denna saken? Mig lammades af dem denna swar: Om Wät och Höst på en wiß tid förtimmet fallt med lilla som små grytt eller sand flyttandes i hafswatnet. När detta råkar mot bärg eller klippor, sänker det ned, fäster sig wid bärgs sidan, och blir så veras antingen Ostron eller Muslor, då nämligen, när det råkar en sådan botten, som det wil gro på; men i annor händelse drifs det ut til hafs, eller eljest förgås.

Den 5 Januarii.

De Tecken, som de här på orten boende hafwa til instundande wäderlet, har jag sökt göra mig underkännig om, och äro i synnerhet dessa: När wid Hösten eller Wintern watnet wid tidorna af flodet och älfweri snart ifar sig, och det är

wid

wid det samma starkt brakar och rister i samma is; är tecken til Gunnar- och Löwäder. När Nord-
 skenen stå mycket högt, skal det betyda storm; men
 stå de lågt och ibland liksom låga eller slanna up,
 tros det betyda en jämn och stadig wäderlek. När
 is kastar sig på wäcket i wilar och stoder wid lin-
 drig wäderlek, är det bland de säkraste tecken til
 Gunnar-wäder. När et slags Snäckor, som
 här kallas Käungar, och i Bohus-Län Kupulige;
 (se Herr Arch. LINNÆI B. N. p. 169.) om Sommar-
 ren krypa up efter bärg, ofta til par samnars högd,
 är man säker, at Östan-wäder kommer. När
 wäcket om Sommarren wid stilla wäder om mor-
 gonen och sedan hela dagen faller ut; men om af-
 tonen, efter Solens nedgång, stiger en eller par
 fot högre, wäntas säkert Östan-wind. När war-
 met börjar stiga mer och mer, wäntas När-
 stan-wäder. När Himmelen synes mycket svart
 wid Solens nedgång, följer storm strax derpå.
 När här wid stranden är medelmåttigt och ordi-
 närt wäcket, så är antingen långt eller mycket
 wäcker wäder uti hafwet; vinden blåser der då
 och gemenligen ifrån den kanten, som den blåser
 här på landet, til exempel: är vinden här på
 landet Nordan, så är den likaledes i sjön. När
 wäcket här wid stranden stiger ganska mycket, så
 är helt säkert Västan-wind och storm uti hafwet.
 Ju högre wäcket stiger, ju starkare är stormen uti
 hafwet. Orsaken, hwarföre wäcket här stiger,
 säses enhälligt af alla wära Västan-wäcket, som
 prägar in wäcket utur Nord-sjön i den stora haf-
 swiken, som är emellan Norrige och Jutland. Lik-
 folje häraf löper ingen fötsaren Norrsk Sjöman,
 som ämnar sig til England, Holland eller andra i

S. W. belägne orter, ut här ifrån Norrige, så långt, som watnet stiger här wid stranden, fast han och wid landet hade den bästa Östan wind, emedan han är förvisad, at han uti hafwet skulle få motvind och Västan-wäder. Stiger watnet endan långsamt och litet i sänder, så är Västan-winden i hafwet fogelig. När watnet här wid stranden faller ut, är säkert Östan-wind uti hafwet; faller det långsamt och sagta ut, är fogelig wind i skon; men faller det mycket och starkt ut, då är man säker, at i hafwet är Östan wind och storm. Orsaken til waterns fallande sades enhälligt af alla vara, at Östan-wäders drifwer watern ut wiken emellan Danmark och Norrige uti Norr-skön. Anmärkning: Dese 3 sista anförda tecken hålles här för de aldräwifaste. När Nord-steyen arbeta sig långt på himmelen, at de komma up mer och längre, än midt på den samma, (eller högre up från Norden, än til Zenith) så plär gerna Sunnar-wind och rustogt wäder följa derpå, fast det ej skulle ske, förr än tredje dagen derefter. När watnet om Sommaren wid wärdere wäder helt efter-middagen faller ut, wäntas Västan-wind följande dagen. När Korpen, som på Norrsta kallas Rammen, ropar mycket, plär den gerna vara et säkert tecken til blidt wäder. Derifrån som om Sommaren står en molnbank, och om Wintern en glänna eller öyning i skon och molnen, wäntas vinden. Hvad hafs-strömen widkommer, så går den, efter alla Lotsars, Fläckars och Sibfolks berättelse här på orten, wid Norrsta wallen nästan altid ifrån Ö. til W. Men deremot wid Jutland skal den nästan altid löpa ifrån W. til Ö. då den kommer til Halland och

Bohus-

Bohus-
ung
ske

96

då

men

då

ma

nå

följ

ter,

af

som

ses

D

cha

wid

och

i

och

en

den

alle

fö

här

lig

dm

86

mä

Norrige, så
 tiden, fast
 an wind,
 svagt skulle
 er vatnet
 Västan
 här vid
 uti haf
 är fogelig
 starkt ut,
 wind och
 es enhals
 mer wata
 norrige uti
 a anförda
 är Nord
 de komma
 na, (eller
 plår ger
 ja derpå,
 agen dera
 D wachere
 tas Wä
 som på
 plår det
 Derifrån
 och om
 och mol
 strömen
 ars, Fin
 ten, mid
 B. Men
 tid löpa
 land och
 Bohus-

Bohus-Län, ströter den längs man för stranden
 ungefär från S. til N.; men uti wilar kan dock
 ske här wid landet, at strömen går annorlunda.

Sill fås tämmeligen på denna orten. När
 Vinttrarna äro stränga, söker den ut på djupet,
 då det händer, at de den följande Sommaren ge
 mensligen så mindre deraf, än eljest. Twärt om,
 då Vinttrarna äro mycket lindriga, fås om Som
 maren derafter ymnigt. Den hålles för en föda
 nästan för allehanda slags fisk, och hwart den går,
 följer altid fisken, såsom Lärsk, stor Sill &c. ef
 ter. Om Vår-tiden leker den här på orten, hwar
 af sedan blir en oändelig myckenhet med små Sill,
 som i början äro så små, at de näppeligen kunna
 ses med bara ögon; men wara mer och mer til.
 De se små förblifwa här på redden tils mot Mi
 chaelis tid, då de följa med strömen, som här
 wid Norriska wallen gemensligen går åt Väster,
 och fardas så denna små Sillen vidare til Bergen
 i Norrige. Deraf skal det ske, at sent om Hösten
 och Vintern fångas omkring kusterna wid Bergen
 en sådan myckenhet af allehanda slags fisk; ty som
 denna små Sillen gått härifrån dit, så följer och
 allehanda slags fisk efter honom, hwilket och nog
 förnes deraf, at så snart denna små Sillen gått
 härifrån, så lika som försvinner Lörsk och åtskil
 lig annan slags fisk, dem de dock sedan få til stor
 ymnighet något derafter wid Bergen.

Den 6 Januarii.

Sphagnum ramis deflexis (Linn. Flor. Suec.
 864.) brukades här öfweralt i stället för annan
 möja, at lägga emellan stäckarna uti husen, eller

at mylja dem med: äfwen som jag ock sig i Ruse-land, at Sphagnum derstädes til samma nytta brukades. Zugenstädes blef jag warse, at de här omkring bruka Hypnum dertill. Och som Hypnum, hålft under Enebuskat tagit, när det i wäggarna brukas, wil mångastädes i Sverige skollas före, at hafwa wägglöf med sig i följe, så torde Sphagnum äfwen i det affeende wara rådeligare, at bruka i träwäggar, hålft det ock senare rutnar, än de flästa andra slags Mosar.

Den 7 Januarii.

Folket här i Norrige längs efter hela Sjö- kusten gosswo sig måst til sjöfart och seglation. Hade en af de der boende någon Son, så drog far- den serar omsorg, at gäken, så snart han hunnit til 14 a 15 år, och ofta förr, fick tillfälle, at blifwa antagen til Matros, lock's-mat eller dylikt på något Coffardie-skepp, at dymedelst i tid lära för- tjena sin föda. Orsaken, som förnådde folket, at så mycket lägga sig derpå, war den goda förtjenst, som de härigenom hade. Längs efter hela denna kusten hade nu på många år i rad blifwit ganska många skepp bygde af El. Mig förjåtrades, at förleden Winter hade här wid sjö-kanten, inkom 14 Norrsk mils distrikt, blifwit byggde 14 skepp. Luru El-stogen genom alt sådant blifwer ut- huggen, är ej svårt at finna, och der det så wil con- tinuera, lära barnen efter 50 år mångfaldigt sucka öfwer sina faders wårdslöshet, som så litet tänkt på deras wälfärd och utkomst. Zmed- lertid må de na häraf wäl; ty sedan de byggt sig skepp, förtrakta de dem så til handlande här i lan- det, som til utläningar, hwarigenom de förtjena

otro

otroligt. Dersöre ses och här åtkillige, som äga
3, 4 och 5 skepp, eller och del i så många. När
Lottar tagas undan, så finnas efter hela sidan
nästan inga andra hus, än de som höra till Skepp-
pare, Styrman, Båtsman och Matrosar, hvil-
ka alla på sådant sätt förvärfva sig anse-
lig egen-
dom. Häraf sker det, at då en någon tid varit
Skeppare eller Styrman, gör han sammanstoft
med andra, och bygger et skepp, hvarigenom
winsten ökes. Ar lyckan honom blid, så kan han
således komma i stånd, at bygga det ena skeppet
efter det andra, antingen ensam eller i sällskap med
andra, och så låta det gå för stakt på och från de
skilliga orter. Deraf at nu så många begifva sig
på seglation, hånder iämval, at fiskeriet här på
orten icke så starkt idlas, som för några år tilba-
ka. Inbyggarna hafva frihet, at bygga så måne-
ga Skeskepp de wilja; men de må at salja dem til
utlänningar, innan de själwe bruka dem, wal i
10 år. Skerwirket är aldeles förbudt at utföras,
fast det likwäl otroligt mycket sker i ländan. Med
bjällkar, bräder, mastar och annat träwirket, ut-
skeppas härifrån ärligen en gruswelig myckenhet;
men det wore artigt at weta, huru tilståndet här i
Norrige låter bli på adertonhundrade talet, om
werlden står så länge, och huru Norrige då låter
se ut, i fall folket får alt framgent så leka med skor-
gen, som de gjort här intil.

Stor brukades här öfweralt sådana, som i
Swerige, nämligen af läder med klackar under;
men när bönderne, om Wintern förde i skogen,
hade de utom skona et slags Snö-fäckar, hvil-
ka word af pelle tyg, förgadt eller stängadt. De

räkte öfra delen af skon så, at lagen sub tunc
 be komma in i dem; men räkte ej up til knä;
 som i Sverige brukelige är, utan endast ungefär
 et quarter öfvan för skon, det de bundos til
 om benet.

Pihéal item Pilor kallades här på orten en
 särdeles art af fisk, som öfra gör Fiskare stor skan-
 da; och ingen wet ännu, om den är nyttig til nå-
 gon ting. Det berättades endast, at den är myc-
 ket skädelig. En Fiskare hade i dag hem 3:ne sty-
 ken med sig, dem han wille wisa åt mig. Den
 finnes (som jag wet) ej beskrifwen hwarken i An-
 TENDI werc eller i Herr Archiater LINDA:s skrifter;
 den är en art af Petromyzon eller Neimogon, utan
 fjäll; färgen violet; men under buken är han hwit.
 Af de flästa kallades den Ingeris Päle, af somli-
 ga Sugare, äfwen af en del Enschirwier. När
 jag lade honom uti et stort bäcken med friskt hafsva-
 tten, och han legat deri en tima, blef watten
 helt fullt af et hwit och segt slem, eller rättare ge-
 lee, hwilket såg ut som et hust och pellucidt
 limn, så at, när en penna, pinna eller an-
 nat sattes deri, och drogs sedan upp, följde
 detta sega hwit pellucida limnet med ända från
 bäckenet til pennan. När denna pennan wesk-
 wades några gånger omkring i watten och
 drogs så upp, följde detta gelee med, til en tums
 tjockhet, och hängde då från pennan, samt såg als-
 deles likt ut den klaraste dropp-is eller is-pigg. Det
 blef på slutet så segt, at när jag drog up det, följ-
 de fisken äfwen med. Jag kastade bort detta limn-
 lla watten, och lade fisken i nytt hafsvatten.
 Då han legat deri ½ tima, var det watten lika
 dant, som det förra, nämligen som et gelee.
 Chri-

Ch
 ten
 bli
 lop
 lim
 far
 Ed
 In
 hwa
 ket
 qwa
 på
 som
 Kå
 efter
 wäl
 at d
 sin
 igen
 stad
 jag
 sig,
 Bili
 tro
 wo
 så s
 nad
 wat
 a 4
 lim
 som
 Mo
 til l
 anr

Christian Månsson Groos berättade, at om bå-
 ten står mer än half af watten, och en sådan fisk
 blifwit lämnad deri, skal efter några timars för-
 lopp all watten i båten blifwa fullt af et sådant
 limm. Detta djur gör stor skada; ty då kro-
 kar eller nät sättas ut, och ärtillig slags fisk, som
 Tärff, Kojlor &c. fastnar derpå, komma dessa
 Yngleris, Piltar, och fästa sig fast i Tärffen eller
 hward fisk som der hålft är, suga sedan så hårt blod-
 fet på fisken, at endast innom få timar ej mera är
 qwar, än skinn och ben. Merendels bita de hål
 på fisken, och krypa in i honom, då de på sätt,
 som sagt är, suga honom upp; men Glundror och
 Räckor så wata i frid för desse Piltar. Orsaken
 efter deras mening war, at Glundrorna gerna
 wälta sig ned i gottjan, och Räckor äro så hwaga,
 at de ej kunna få håll på dem. De äro för denna
 sin oart ganska förhatliga för Fiskare; emedan de
 igenom sit sugande tilfoga dem ofta ganska stor
 skada. När jag lyste dem utur watten, fick
 jag tydeligen se, at de släpte denna stemmen från
 sig, så genom näres och munnen, som per anum.
 Likaledes när jag handterade dem emellan fingren,
 krusades utur sidorna en hwit saft lit mjölk. De
 woro af blod half stela, när jag fick dem; men
 så snart de blifwit släpte i friskt hafs-watten, qwick-
 made de wid, efter en liten stund, slingrade sig i
 watten omkring som en All af och til; men efter 3
 & 4 timar blefwo de dock döde. Det förenämde
 limmet låt draga sig hel långt, blef omsider så flut,
 som det finaste silke, war ock nog segt och starkt.
 Mon ej detta kunde användas til någon nytta, som
 til limm &c.? Mon denna är Petromyzon corpore
 annuloso &c. Art. Gen. Pisc. 64.?

Den 10 Januari.

Hafs-watnets lysande märttes öfwerast i Norr-son. Då wi woto på resan från Gotheborg hit til Norrige, och hafs-wågorna om häfterna kommo at slå öfwer skeppet, såg det ofta icke an norlunda ut, än om någon hade lastat fullt med gnistror öfwer hela skepps-däcket. I synnerhet sågs detta, när hafs-wågen med sit buller och häftighet slog emot något. En gång, då en del af en hafs-wåg slog öfwer mig wid kabis-lukan, sågo de andra ej annat, än som hela den öfra delen af min kropp warit öfvertäckt med gnistror. När jag för sigledes från Grönstad til Christiansand den 13 Januarii, och wi kommo at ro om aftonen i mörkret, skedde ibland, då färlarna drogo äran na up ut watnet, at det war lika som de öst ut en käftoel med gnistror, de der med sit sten lågo och såsom höto långa stycket på watnet. Folket talade detta Morild.

Den 11 Januari.

Böndernas stugor längre up i landet skola ej wara så högda, som här wid sig-banten; ty där är spisen midt i stugan, ingen krosten, utan rösten går up genom et hål i taket midt öfwan för spisen: intet fönster på wäggarna, ej eller någon annan öppning utom dören, utan up i taket hafwa de et hål, hwilket är samma röf-hål, som nu skändes, som med en lufa stutes up och igen, hwarigenom de släppa in dageluset. I detta hål sitter ej något fönster, utan då solen är bårtagen, är hålet öppet. Då det snögar eller rågnar, täp pa de igen denna lufan, och betjena sig då af eld-ljus.

ljus. Tungen särdeles värma blir qwar i dessa stugor, som i symmetri äro brutelige up mot fjällen, Deribland finnas stugor, som äro ganska gamla, hvilka äro byggde af Furu-timmer; men så stora, at wäggen består endast af 4 stäcker; taken inuti äro ei sparr-tak eller horizontela, utan ås-tak; eller uphöjde från bägge sidor, ad angulum acutum.

Den 12 Januarii.

Grönstad är en liten by, belägen wid hafsstranden 2 mil Väster om Arendal, och 5 mil Öster om Christianland. Hafwet gör här en liten inwiik emellan Klipporna, wid hvilken den ligger, och har på Södra sidan hafswet, på Västra och Östra höga berg, at Norra sidan små täppor på en mot sjöit litet sluttande backe. Bredden och längden af byen kan wara ungefär et godt musquet-skott. Husen äro kringströdde emellan och på små klippor här och der, byggde på det här wid sjökanten wänliga sättet, nämligen alla af trä, utanpå brädslaghe, somlige, fast få, rödmålade, somlige tjärade utanpå. Gemenligen war wänningar höga, alla husen täckte med taktegel. De, som här bodde, woro mösta delen Skeppare och Styrman, eller annat sjöfolk, några få handwertare, såsom en Stråddare, 3 Smedar, en Skomakare, Snickare, Gullmed ic. Någon enda södde sig med fiskerie, allenast 2:ne små Köpman, som dock sadas äga stora Capitaler. En del woro Nedare i skepp, aningen at de ägde det allena, eller woro i Compagnie med andra. Den förnämsta Köpmanen war ägare af 5 stycken tämmeligen stora skepp, nämligen så, at han ägde allena några, uti andra war han deltagande.

Dese gingo så in som utomlands för frackt. De-
 ten har i forna tider haft Stads-frihet, och då war
 Arendal at räfna som alsmot haremot; men se-
 dan Arendal har börtjat tiltaga, har Grönshad
 mist sina Stads-friheter, fast det ännu drifwes
 handel med äckilligt smält. Hamnen härwid är
 mycket god, så at stora skepp kunna lägga nästan
 titil sjelfwa sjö-bodarna. Det är ock 10 a 16
 famnar djup. På W. N. och D. sidan skyla de hö-
 ga bergen öre, at skeppen af storm från den kan-
 ten ej kunna taga den ringaste skada. På S. el-
 ler hafs-sidan ligga en stor hop klippor, som alde-
 les hindra hafs-wägens inbrytning, och äfwen från
 den kanten göra hamnen trygg för storm. Det
 skal wara en mycket hård och sträng winter, när
 Is kan lägga sig i hamnen, och sker det sällan för-
 än wid slutet af Januarii-månad, eller ock, efter
 deras berättelse, som här bodde, då det fallit myc-
 ket Snö, som minskat hafs-watnets salta, at jag
 må införa deras egna ord, och költ watnet, så at
 det sedan snarar fryser. Således är denna ham-
 nen en af de bästa, som kan gifwas. Här war
 ingen lortla i byn, utan de betiente sig af Socrens
 lortlau, som ligger en fierdedels mil härifrån, och
 är af sten. Denna orten är mycket äldre än A-
 rendal. De som här bodde, ägde hwarcken åker
 eller äng, utan de köpte all sin föda af andra, så
 som ock hö, wed ic. Wid somliga gårdar fanns
 någon liten krydgårds-täppa, deri de hade blå
 eller brun krus-kål, samt litet Persilia och dyligt.

Den 13 Januarii.

Til at inhämta kunskap om landets bestaffen-
 het och hushållning, med mera, företog jag mig i
 dag

dag
 om
 fra
 båt.

f. m
 så a
 fram
 wor
 en b
 om
 stö,
 Grö

hela
 med
 kl. 7.
 togo
 nam

midd
 war
 givt
 gwa
 bägg
 at ta

2
 råde
 båta
 men
 3 a 4
 hwi

Dag en resa til Christiansand, som är belägen W. om Grönstads, 5 mil sjöledes och 7 dito til lands. Framresan til Christiansand stedde sjöledes med båt. Vi lämnade altså Grönstads kl. half 12. f. m. och hade hela denna dagen stark nortvind, så at vi ständigt måste med loverande hjelpa of fram och ibland med roende. Klokan 1, e. m. woro wi en stund uppe i Hamborgsfund, som är en belant hamn för sjöfarande, belägen 1 mil W. om Grönstads. Följande natten lågo wi i Bräckestö, som äfwen är en hamn, 2 mil W. om Grönstads.

Den 14 Januarii.

Om morgonen fortsattes resan, och wi hade hela vägen så godt som stam-mot, så at wi all med loverande måste hjelpa of fram. Om afton kl. 7. anlände wi lyckeligen til Christiansand, och togo vårt herbärge hos en gammal Sleppare wid namn Jöns Gregerlon, et mycket godt folk.

Hummer-tina. På et ställe, der wi spisade middag, fingo wi se en art af Hummer-tinor. Hon war hel och hällen af trä, gjord af smala björk-qvistar: skopnaden som en cylinder, längden 6 qvartter, diameterna mot en alm, hade ingång i bägge ändar äfwen af trä, och et hål på sidan, at taga ut Hummern derigenom.

Båre-Ankare. Fiskare och Lofskar hade allskådes ut med hela sjö-karten små ankare i deras båtar, som woro således gjorda, at de huggit stammen af en medelmättig Tall eller gran tillika med 3 a 4 af de stora qvistar, som gå från stammen, hressla qvistar tjente i stället för ankars-klor eller lit-

som händer, at gripa fast i botten med. Strax
 ofwansför qvistarna war mid
 stammen en hålla eller sten
 fastbunden, af större eller
 mindre storlek, alt som be-
 höfdes. Längden på stamme
 men eller ankarsläggen war
 4 a 5 quarter, och af qwis-
 tarna 2 a 2½ quarter. Af
 dessa ankare betiena de sig,
 då de ligga ute i hafwet på
 grund at fiska. Herr Professor LECHER har i an-
 ledning häraf lämnat mig en figur på de båts-
 ankare, som brukas wid de Stånkska fiske-lågen,
 hvilka jämråd äro af trä, med en aflång sten midt
 uti. Se hofstående figur.

Sångar. På somliga ställen woro sångar
 gjorda, som skäp, hvilka hel och hållne stodo i
 stugan, och ej, som här gementligen brukas, half-
 parten uti det ena och halsparten i det andra rum-
 met. På dessa skäp-lika sångar woro dörrar,
 igenom hvilka de komo in i stugan, at lägga sig;
 men om dagen stodo de igentäppta. Sadana sko-
 la ock brukas på somliga ställen i Sverige; men
 de äro mycket osunda; ty ångan blifwer om dag-
 gen innestängd.

Zafs-strömmen. At wid blåswäder må-
 ka, huru strömmen går, hafwa de för et tecken,
 at om det är Wästans-wäder och strömmen lö-
 per W. ut, blifwa wågorna hel små och kår-
 ta, och lika som afbrutna; men är vinden och
 strömmen enahanda, då äro wågorna långa,
 större och icke så afbrutne.

Den

Den 15. Januarii.
 Smör. En del af bönderna här på orten få
 des hafwa gult smör hela vintern, hvilket de lit-
 rock lärna samma års tid. Wär wårdinna, som
 war hemma up ifrån landet, föresåede, at de be-
 komna det gult om Winteren sålunda: Då de
 af grädda lärna smör, så, i stället at ljumt wat-
 ten eljest plågar slås deri, så slå de lum smjolt
 i lärnan. Här af blifwer smörret, efter hennes be-
 rättelse, äfwet om Winteren gult. Eljest berätt-
 tade samma war wårdinna, at, då en del bönder
 om Winteren ej hafwa mjölk, och endast litet
 smör qwar sedan Sommaren, taga de e. g. en
 mark af gult Sommar-smör, slå det i en lärna
 full med ljumt watten, och lärna, då de i stället
 för en mark få mot 2 mark smör, men är nu hvitt,
 gröngt och nästan utan det ordinarie fetma.

Den 16. Januarii.

Maniet. Manletter. (*Medusa Linn. Paub.*
Suic. 1286.) finnes om Sommaren til ymnighet
 här i hafwet, men om Winteriden då de alla
 bort. Om Wärens tidigt, då alle ting börja gro,
 taga de se jämnwal på wära. De äro i början hel
 små, som en hasel-nöt och mindre; men tillaga
 alt mer och mer tils in mot Hösten, då de ofta
 blifwa af en alns diameter och mera. Om Wä-
 ren, så länge de äro hel små, ätas de af Lärst,
 Hwitling och annan fiff; men sedan de blifwit
 litet större, wil ingen fiff här hafwa dem til mat.

Sommens förmon i Christianssand. Un De-
 stra hamnen wid Christianssand, der Torridals
 floden har sit utlopp i hafwet, är särst watten,
 hwaruti

Den

hvaruti skeppet om Winteren läggas. Af detta färsta watten hafwa skeppen den förmon, at, om under på skeppet sutte af allehanda slags testaceis och matkar til en twårhands tjocklek och mera, då de läggas dit, så falla de dock innan Wåren så aldeles lösa och bårs, at skeppet blir helt slätt under och utan någon sådan ohyra.

Hafsströmmen. På Östra sidan af Christianssand löpa 2:ne tämmeligen stora floder ut i Hafwet; den ena, eller Torridals Elfwen, ströfer rätt wid staden förbi, och den andra, eller Toftdals Elfwen, litet längre nedanför, der hon äfwen faller i samma intwik, som gör Christianssands hamn. Bägge löpa med tämmelig stark ström, så at alt hwad som flyter på watnet, drifwes ut til hafwet, ja båtar, som färdas från staden, drifwas ofta af den starka strömmen, som af dese floder förorsakas, hela 3 fjerdedels wäg ned åt. Sådan är altså strömen ofwan på watnet och i wattungbrunet; men ned wid botnen sadet wara en hel annan ström, som förorsakas af hafs-watnet, och går ned wid botnen från hafwet up til staden, hwilken ström förer med sig en myckenhet Namnetter ända up til stranden wid staden.

Den 17. Januarii.

Roskaps Foder. Efter middagen språkade jag med Conrectorn i Christianssand, Mag. MONTAN, som war barnfödd i Trundheim, om hus-hållningen och tilståndet der på orten. Han sade, at Norr om Trundheim wid hafskanten taga de Tång (Zostera Linn.) ur sön, breda den på stenet at torfa, lägga den så i stockar at förwaras.

Om

af detta
at, om
taceis och
a, då de
n så alde
under och

af Chri-
loder ut i
i, ströter
Toftdals
on Åfwen
tianlands
i ström,
rifwes ut
i staden,
n af dese
g ned at.
met och i
wara en
qvatten,
i staden,
Mannet

språkade
g. Mon-
om hus-
an sade,
taga de
i på ste-
erwaras.
Om

Om Vinteren blandas denna Tång ut med hö, eller halm, och ges åt bostapen, som skola begärtigt äta den. Han sade, at han ofta på sin födelse, ort wid Travackholm sett Kor om Sommaren wada ut i bass-watnet under halsen, endast at få denna Tångell. Desutom berättade han, at de på många ställen, Norr om Trundheim wid sjö-kanten, samla siff-huswuden, blöta dem i watten, ge dem åt Bostapen, och således dermed föda dem om Vintern; men mjölken skal likwäl deraf få någon särdeles och föga behagelig smak. Upp mot de der belägna ställen samla bönderna häst-dynga, blanda den ut med litet smält hö, och dermed föda sin Bostap om Vintern.

Bark-bröd. Folket Norr om Trundheim up mot ställen skola i dyr tid, efter Conrectorns Mag. MONTANI berättelse, bruka bark-bröd af Furu-bark til sit uppehälle. Ja, hwart år, fast och sådes-wårten wore tillräckelig, utblandas Hafran eller Bjuggen med Furu-bark, och deraf baka de sig bröd, hwaras de äta, hwilket sker endast för den orsaken skul, at ej afwänja sig från sådan föda, der miswårt skulle infalla.

Foder för Hästar. Ställ-bönderne der på orten taga samma Furu-bark, hwaras de plåga baka sit bröd, mala den små, blanda Hafra deribland, slå warmt watten derpå, och ge åt sina Hästar. Conrectorn sade, at, ehurumwät de föra hela Vintern starkt med dem, äro de ändock om Wåren hel feta och wälindende.

Foder för Får. Dertil skola de dersamma rådet baken af Björkar och Åspar, lägga den
uti

ut i et åmbare eller Gå, så hett watten derpå, och gifwa så Fären at äta.

Ulm-barks nytta. Ulm-bark skola en del här i Norrige i dyr tid bruka i stället för Furu-bark, at baka bröd af. Den som äter af sådant bröd, skal wäl blifwa fet; men benen i kroppen sades blifwa lika som utmattade.

Den 18 Januarii.

Måslupen mark. De ångar och utmarker, som ligga emellan bärigen, ehuru de wore tåmmeligen högländte, och sågo ganska härliga ut til sin belågenhet, wore dock så öfvertäckte med Hypnis Bryis, eller Mås-arter, at det war ynkan wärdt, hwilket lärer komma af boskapens sena betning om Hösten, samt tidiga gnagning och trampning om Wären.

Den 19 Januarii.

Starfswoen beskrefs wara en sid-fogel, til far-gen beck-smart: skal hafwa endast en torn: kan sluka en stor fisk i sig; men ger den ock strax från sig igen. Sjådrarna duga ej, at bruka til fång-skåder, mera än af Höns. Wid hans sjåder sades ock det wara märkligt, at om de lågas i et bolster-war, tränga de sig dock altid igenom warët, ehuru tjoct det ock wore. Mon Carbo Aquaticus Auctorum? men underligt, at en sid-fogel kan hafwa odugelig skåder.

Bråkor sades ätas af en del här på orter.

Sistimas (Linn. Faun. Svec. 125.) kallat öfweralt här i landet Wåga. Deras Dun skal wara

vara mycket skönt til bålster ic. Deras kött hålles för mycket läckert at ätas, i synnerhet bröstet.

Gaul är en särdeles art af sjöfögel, som beskrefs vara stor nästan som en Gås, och henne nog lik, til färgen grå. Den kommer om Vår-tiden ifrån de Södra orter, och flyger här förbi. Skal ock wid sin flykt hafwa den synnerliga egenskap, at de flyga alla i en rad, den ena efter den andra, och kan ibland raden räcka til $\frac{1}{2}$ a $\frac{3}{4}$ fjerdels mil. När den, som flyger främst, blir trött, begifwer den sig bak efter de andra, eller sist, och så wäxelwis. De ses här på orten nästan aldrig nedre på marken, utan de skjutas altid i flykten, om någon annors wil få dem. Deras kött hålles här för den största raritet eller läcker bit. Det är fett, och lika som smälter i munnen. De säjas fortsätta sin flykt Norr ut ända til den så kallade Gaul-måsan, som ligger emellan Trundheim och Bergen, hwarest de hafwa sit tilhåll om Sommar-tiden, och lägga sina ungar. De, som bo der på orten, hafwa sin förnämsta inkomst af dessa föglar; ty då de wäpnt en kulla ägg, gå bönderna åstad och taga bärt alla äggen, samt dunen, som ligger i boet, hwarpå Gaulerne å nyo börja at wärpa. Dessa ägg lämnas orörda, så at fågelen får utkläcka dem; men så snart bönderna märka, at ungarne blifwa utkläckte, gå de åter åstad, och bryta det yttersta på det ena wing-benet af eller sönder på alla ungar i hwar bo, undantagandes på 2:ne, en hanne och en hona, i hwar kull, på hvilka de lämna wingarna ofskadde. När ungarne blifwa fullwäxte, flyga de 2:ne bärt, hvars wingar ej blifwit sönderbrutne; men de andra lö-

pa endast och fläckta omkring med wingarna, då bönderna med sina hundars tilhjelp utan svårighet få dem fast. De taga ock då tillika bårt med sig det dunet, som nu efter den senare fullen finnes qwar i boet. Dessa foglars lött bereeds til mat på åtskilligt sätt: antingen ätes det färskt, eller toržas det, eller ock saltas det in ic. och brukas sedan i deras hushåll. En stor del deraf försändes och säljes til andra orter, så in som utomlands. Af fjädrarna hafwa de ock en stor profit. Denna marghalliga nytta har förorsakat, at om Wären, då tiden instundar, at dese foglar skola komma dit åt orten, håller Prästen på Predik-stolen en offenskelig bön, deri han beder, det Gud wille så laga, at dese foglar måtte i ymnoghet utwälja sit hemwist och göra sit näste på deras mäsar och ågor.

Skata. (*Linn. Faun. 76.*) Öfweralt finnes en myckenhet Skator wid byar och gårdar här i Norrige, som ock der göra sina nästen uti träden strax wid husen och ofta tätt bredewid och utan för fönstren. Deras lött ätes här af en stor del jäm wäl förnämt folk. En ung dräng, som bor här, men är kommen från Finland, plägar samla denna fågelens, så wäl som åtskilliga andra fåglars, så som Anders, Fjädrars ic. fjädrar, som hafwa de skönaste och måst prälande färgor, hwaraf han för färdigar Palatiner, som Gruntimmer bruka om sin hals. Likaledes Mussar, som skola se ganska wäl ut. Åtskillige Flickor här i staden bruka dessa och andra fåglars skona och af sielfwa naturen färgade fjädrar til det samma, och hafwa dessa musfar m. m. företrädet för dem, som utifrån hitföres; omedan de samma, som här på orten förfärdigas,

fænnit et det antare, kost det af rask was moelt
 sa medfarit, til et tydeligt bewis, at på det skil
 de warit sid i forna tider.

Debrunat. I deent staden hawda de i sou
 neret den stemon, at de åga en brunnt måst i
 hwar gård, som gifwer et måsthabande watten.
 Dæwid förtient det at måstas, at de brunnar,
 som ligga längre up mot bårget och midt i staden,
 gifwa om Høst, Winter och Wår mera gannigt
 watten, än de, som års belågne längre mot stran
 den, hwilket was fornta betaf, de watten skat
 sig til deha brunnar genom underjordiska ådoot från
 de stora bårge, som ligga ofwansfote; men deremot
 fænt, at då towa Comear infalla, uftager och
 minskas watten långt mera i deha brunnar, än i
 dem, som ligga längre nid til stranden.

Den 20 Januarii.

Åkærne åro ganska stenige på åtskilliga stäl
 len här i Norrige, så at de bestå nästan af ba
 bara flaparsten; icke desto mindre wårer på dem
 det utwærdigt. Kora i hela Norrige, som i gode
 det altid skalar med det, som kommer från England.
 Det berättades, at då bänderne påstaf hårt flap
 parstenarna från åkæren, har fornet skan der icke
 trivits så måt som före, hwarföre de med beswår
 måt tappa dem tillbaka på åkæren igen, då de strax
 wid första flod dererit wårst ändring i års wårten.

Bobwete: De Wåter på landet sås med
 Ras något lite Bobwete: afwærlades wid Jäder;
 men wil Christiania Ester i landet sål det såd i
 nyckelhet, hwaran de de hårtigaste Bobwete
 gyt sola komma.

Christen

Christianssand er en af de 4 Høftheder eller Stæters
 Stæder i Norrige, til storlet norden sidan som Up-
 sala, belægen på en waacker øst wid den delen af
 Nord-sjön, som ligger emellan Gotland och Norri-
 rige, 52 mil Öster om Nås, hwilket är den ytter-
 sta udden i Norrige mot Väster. Staden har
 Hafwet på S. W. och S. O. sidan, Torndals-El-
 wen på N. och N. O., den der del af gammelt kallat
 Otterå-Elf, hwilken på Östra sidan ströyer rätt
 förbi staden, och der kastar sig i Hafwet: på N.
 och N. W. sidan ligger höga berg rätt wid staden:
 på W. några små åker- och ångst-täppor emellan
 bergen, dem en liten bäck genomflår, som på W.
 sidan flöter rätt förbi staden, och der faller uti Haf-
 wet. Staden är anlagd år 1641. af Konung
 Christian IV. på det stället, han nu ligger. Han
 berömmet sig deraf, at Högstberömdte Konung
 sielf utskalat gatorna och stadens widd, wid det
 tilfället, då han låg med sin flotta utanföre, och
 wille hindra den Engelska och Holländska flottans
 förening med den Swenska. I detta tåg har Kon-
 nung Christian i sig drabbningen af en tre-spilka
 mist sit ena öga. På samma ort der Staden nu
 ligger, har tilförene varit en sand-hed, öfwerwaxt
 med Juru-Rog, af hwilken uti ej meris än qwar,
 än en lilla stor Tall, som står på Östra sidan
 om Kullen, och är derföre märkwärdig, at Stu-
 den af den samtida tagit sit wapen. Jordbruket
 hwarpå Staden är byggd, är bara Sand, och
 det som här i Norrige wid bassantena är sällsamt,
 at på planen, der Staden ligger på, der beständt
 och slät. Gatorna äro ganska flamma och raka.
 Häng-gatorna äro stöcket, de der löpa från S. O.
 til N. W. in linea recta och parallellt med hwar-
 andra.

Staden, for det første warden fra, hvoraf de
 kaster den fremad, som tilførsen af vandet. Den
 ne. De fra hammen er på langt nær ikke så dyb, som
 de andre, hvoraf de stene lastede stæpp, ei har kun-
 ne ligge til, utan endst find farveg, eller ock stor
 in, som forut blifwit friade ifrån sin eneste last.
 På S. og S. W. sidan om staden ligger 2:ne
 Kæller, eller find låge runde torn, bage i bredde,
 dock det ene ligger fræn det andra, hwardera på sin
 klippe med sielfwa kaste-sten, hwilke dock hwardera
 gemet broar hafwa communicatien med staden.
 Deße Castell, som således ligger i sielfwa indløbet
 til staden, gæra erten sæt for sundteligt indfald
 fræn sig sidan. Ettes ligger stas Søder om dem
 et ganske høgt bærg, hwardes en fiende kunde behu-
 ra bage deße Castell, at færtiga flera høge bærg
 deromkring, fræn hwilke en fiende kunde tilføge
 Castellernes och staden skada. I øfrige er ude
 omkring staden ingen mur, ja ei något skæret,
 utan han er på alle stæde öpen. Et eller blifwer
 man ut den warde någon Stads eller Tull-port.
 I denna Staden är en Stifts-Ämman, som här
 i Norrige är det samma, som en Landsböfvinge
 hos oss. Det är ock en Biskop, en General-Ma-
 jor, hwilken är Commendant, en Stifts eller
 Cathedral-Schola, och en hopt frige-folk, som lig-
 ga i Garnison. Staden drifwer wäl ännu tän-
 nelligen handel, såsom den der ligger ganske wäl
 till, men efter allas berättelse skal han på langt nær
 ej wisa mot det den warit för 30 a 40 år sedan, då
 en anseelig del af Borgarena warit stora Capita-
 lister. Desalerna til Stadens aftagande sådes wa-
 ra bländ annat följande: 1:o Borgarena hafwa
 mislätat Landemannen för mycket genom för frängs
 fins

stundende, i det de ofta om Høden født af Land-
 mannen en tunna Bygg for en Rdir.; och om
 Wären och Commaren, då Landmannen trängt
 ut, har han fått betala 24 a 3 Rdlr. för samma
 tunna Bygg igen. 2:o Nu på några år hafva
 de lidit en obetydlig stada af många deras barmis-
 stande genom skoppbrändt, så at de förlorat 7 til
 10 Rupp på et enda år. 3:o år 1734. den 6 Maj
 nov. styl. lade en häfzig wärdeld i tredjedelen af
 staden, jämte Korla och Rådhus, i alla de
 gången wid den olyckeliga händelsen mista snart
 sagt all sin egendom. Konungen i Danmark
 skänkte wäl då 2000 Rdlr. til Stadens uppbyg-
 gande; men det samma war just en olycka för måne-
 ga; ty som samma skänk war gifwen under det för-
 behåld, at ju större och yrastigare hus en bogde,
 desto större summa skulle hänsom tillställas af berde-
 de 24000 Rdlr., så bedrog det många, som ej ef-
 terstannade, at utgifternes tillita bleswa proportio-
 naliter större utur deras egen uting, at så ganska
 stort til med små hus och gårdars uppbyggande,
 bemisst de sedan ångraf, eller och derigenom tome
 mit på tuctes, at de måst lemna husen halfbyg-
 da, eller och blifwit obfärdade, at ossider såha
 dem at ändra för deras halfwa wärde. 4:o Es
 sed, som nu sith sig ut, at en del af Stadens
 Föreståndare och Borgerskap stå nu fer til med
 måltider och tracteringar, då ingen deruti wil gif-
 wa den andra efter, hwartigenom fer, at mången
 Borgare tracterar så länge, til deß han sitter i
 gäld och skuld öfwer åronen. 5:o Hafwa en del af
 Borgerskapet satt sig i miscredit hos sina Credi-
 torer utomlands, i det de sagit det ena efter det
 andra på credit, men ej betalt; utan då de trodt,

Högstugan. De stugor, som utvändigt hvar
 nedre på landets mid. sid. äro utskjutna, äro antingen
 guld-stugor, som utskjutna äro 58. eller 60.
 nederst utskjutna de öfriga stugorna, med de
 som äro utskjutna; men stugor på landets och till stugor
 som brukas i annat, än sådana stugor, som
 utskjutna p. 102. äro beskrefna, som den berättade
 Skriftdoen Hems Länstads nings men som jag nu
 på denna resan var så lycklig och fick se en så
 hana, så vill jag gifva här en något nägare be-
 skrifning derpå. Stugan är utskjut af trä, som
 en annan stuga, tallet inuti är et åstaf, hvars
 sidor löta sig mot hvarandra a och angulum con-
 xum acutum. På väggarne finnas inga fönster,
 eller är på dem någon annan öppning, än dörrar,
 hvarigenom de gå in i stugan. Högstugan guld-
 stugan är eld-staden, utskjut af stora och
 tjocka hållar, som ligga horisontala eller parallela
 med guldsvet. Högden af en sådan eld-stad var
 ibland 2, ibland 3 quarter öfvan om guldsvet.
 Längden 2 ellit 3 a 10 quarter. Bredden 6 a 7
 quarter. Vid sidorna var ingen mur, som gick
 högre upp, än hvar af de horisontalt liggande håll-
 larna af eld-staden, undantagandes på den sidan,
 som vätte mot bören, der en höf hålla var uprest
 på kant ad angulum rectum med planen af eld-
 staden, samt af 3 a 4 quarters högd öfvet den
 samma. Den öfriga elden gjordes och i den an-
 gel, som den upreste hållan stod. Längden af eld-
 staden gick i samma situation, som längden på stugan.
 Bakom denna på kant stående hållan var
 en perpendiculair stående stäf, från hvilken ad
 angulum rectum gick en lång arm, som kunde
 vridas öfvan för eld-staden, och derifrån all som

en
 det
 mid
 af
 3
 b
 det
 eld
 med
 med
 l
 h
 de
 de
 h
 C
 len
 de
 to
 u
 gon

den
 funt

en talle, på hvilken et par Litterer och gyltet hängdes. Ofwan för eld-staden var et förkånligt båd medt up i tallet midt hropp-dsen, samtligstads af en åns högd och en halv åns bred. Omkringta af 3 hvarter högd och lika bred. Denna högd tjente både till Litterer och fönster; up på högdens sidor det högt, så at det högten gief det högt. När elningen var ferd, täptes högd igen, ansluttes med et bræde, i hvars centrum satt en stång, hvar med brædet lyftes dit up, eller med en list, uti looken satt en ansånd hvarn gjord af en tornage, hvarn således var i stället för glas, och hindrade, at wännen icke gief ut. Detta var likaledes fastadt midt en stång, hvarn med det sattes up i hölet. Midt en af wägnarna war et stort fällbord. Stångarna stodo midt sidorna. Stänger mot stålens hölde samtligstads hafwa såsom lofwar up under hölet. Stångarna wore blå-swartha af röl; ty utom en dör och röl-hålet up i tallet samt en någon öpning på hela huset.

Spannals bodar wore allesteds bygde midt guldarna, på det sätt, at de stodo på 4 stycken til en åns eller 7 a 8 quarters höga stälpar. Hwar

stälpa war mot öfra ändan rundt omkring insuren twärt, på sätt som hos stående figur utwisar, då allt trådet ofwansför stämningen eller sägningen lännas ordet; men strax under sägningen stärs en del bärt. Detta hindrade mig och annan dylik öhyra at kunna komma up efter stälparna i boden; emedan den öfra lanten af stälpen tog emot, så at de icke kunde komma längre. Bron eller trappan til boden

den Rod et godt Stog skim fælske bader. Maden
 bader bader de sin afværdi op.
 2. **Baderne.** Maden er midt bader, og de
 af de af baderne, som er af Stog, salt, og de
 andre bader, som er af Stog, salt, og de
 for eldsmede, som er af Stog, salt, og de
 bader af totta Spangne, som er af Stog, salt, og de
 badering, hvorefter badering har, og badering snart
 ligger aldrig brude.

Åre: høgat. På det samme Stålen, der er i
 dag reste, blev der til varse Åre høgat, som men
 reudels tomt af en samme perpendicular høgde,
 som er af 3 fæmter diameter med bader, og
 størrel af dem, hvor der er bader med høg Stog.
 Omendilligen fæmtes sidene på bader og høg
 lændre høgde. Baderne sade, at baderne ligger
 stod dem i bader bader tilboga, hvorefter de og
 tallade dem i bader høgat.

Landets bestaffenhet. Vi fortsatte hela
 denna dagen med resa, och körde et långt stogs up
 efter Tostdals-Elfvæn. När vi kommit i mål
 från Christianland, finge vi bruka stada. Elf-
 væn var nu belagd med Is, fast somligstade så
 svag, at hesten, som lopp för min stada, på var
 stället slog igenom. Denna Elfvæns bader eller
 sidor voro mycket branta, ibland af 3-4 fæmter
 perpendicular høgde: alla sidor af sand-marl, som
 på många ställen var täckt med stog. Vi reste
 denna afton förbi 2:ne kyrkor af sten, den ena på
 Tostdals-Elfs-backen med et litet torn på: den andra
 i en lund utan torn. Hela vägen gaf vi annan
 utsig, än som en lödja af falsligen hoga berg,
 hvarets

bröta sig och lösa upp alla brötar. Brötar jag
 kastade ägonen, måste jag vilta ei annat. På
 många ställen lägo nedanför de högsta bärgen
 grufviga samlingar af lösa stenar både större och
 mindre, hvilka fallit och rasat ned från sidorna af
 bärgen. Denna märkte jag vid många bärg så
 denna som den följande dagen. Efter detta bereds
 fulla svovelsyre ut med större och med mindre
 Tall-Pog. Märkvärdigt var, at jag på denna resa
 na resan från Christiansland til Grönstad ei fun-
 de blifva något mera än var små Gräskar, öfver
 vil jag med sin jag berester. Sidorna på Västen
 torens svovelsyre med ärsilliga löf från, som Alf,
 Et, Kisel, Javel, Biter, ic. På Biter samtes
 jämbäl här och der små Stogar.

Getter. Får. Som jorden och marken af
 det förutnna så vad det var ärenadels bar, så ha-
 de bönderna här och der slävt ut sina Får och Get-
 ter, at lösa sin föda på marken omkring gårdar-
 na. Vi märkte vid på denna resan, at de hade
 Getter i hvart gård, dem de om dagen släpte ut
 på gården, at grada batten af ärsilliga bemsörda
 tran, och mera Et, Col, Alf och Alin. När
 Getterna gnagit af batten, brukades träden sedan
 antingen til bränse eller något annat.

Åkrar. Åker-strecken voro på hela denna
 orten ei således jämna och plana, utan midt voro
 på något högre, dock så, at det näppeligen kunde
 märkas. Ibland voro dege åker-strecken helt små-
 la, vid på af par sammars bredd, ibland och
 dubbel bredare.

Lundar. Luffande. Skulliga lundar måste
 sig

sig der og hvor smalle bøger, hvilke sig mig
 ikke er. Her og der stod någon Ek; hi og hi
 fik någon bæk igenom lunderna, som gjorde mæ-
 ket høge brædder, af hvilke kunde ses, at jord-
 men här war sand. På et och annat ställe siggo
 höge jord bækter up, hvilka hvilka höge bjura
 och rådgädder. När någon ifrån en sådan höge
 sig ned i bölberna, der mellan, kunde han sijn
 samt demid.

Dyng skæft. Et fel mærkte jag måst öfwers-
 ökt här på orien, som bestod deri, at de lade dyng-
 gan wid Käbus Däggan, utan at några skæftar,
 plantor eller bræder mynd emellan dyngskæften och
 och sjelfwa lodgen, hwarigenom dynggan lämna-
 des frihet at härtröte den samma.

Dosskaps fälter. Öwier tillades här det,
 som i Wästerbyen kallas Jäll-fälter. Se mitt
 Bohus-lånns N. p. 272 och at den slags bågmad,
 hwarmed Dosskaps om Sommar-nätterna instän-
 ges på något nytt ställe. Här brattes de på an-
 garna, sedan trädet b. sijn lagit, at sta Doss-
 ken ligga ut em nätterna, hwarmed de förd fort;
 til des nätterna började hyswa så tätt, at de icke
 redare kunde hafwa Dosskaps ut.

Lar: fiske. Lor sås ärligen til myckenhet i
 Torridals- och Fostdals-Elfvar; och här Torri-
 dals-Elfo Laren förestådet fram för andra.

Born. Binas är den masta fides-art, som
 sås här på orien. Bunderne uti den gården, der wi
 togo vårt natt-laget, sade enhälligt, at efter Lu-
 turnas ursåde så de gemenligen i medelmätiga år
 37 4 minnet igen, och at ären, horderna och
 handte

handterad, om de skulle få 2 tunnar; men på et andet ställe, der jeg var på samme dagen, forklarades, at de få 4, 6, ja 10 tunnar efter en tunnars mængde, ja bland og mere.

Der brugtes. Alern handterades här på det sätt, at då de sät på en tid, sänkas den til at ligga i lunda 2 a 3 år, och under hela den tiden löres den ej up, utan det tess vara en vinning, at Botsopen och Schmitten får sin föda af de der på warta drer. Derefter löres ältern up, och lös med Wäster-Någ. Eljest war älter-buiter måst enahanda med det, som tilldrone p. 68. är beskrifvit. Här märkes endast, at de aldrig plöja up ältern med en gång, innan de få Blugg der, hwarefter de härskar med säden, slappa sönder kortna och med ena äben ältern slår. En del göda under, en del på säden: der är, en del föra gödningen på ältern, breda den ut, plöja den ned, och få sedan derpå: andra få först ältern, sedan föra de gödningen derpå, och breda den ut ofwan på ältern, sedan de förut härskat med säden och rakat ältern. Frågades: hwilket dera är bättre? swarades, at om rågn kommer strax, sedan de sät, är då det bättre, som blifwit gödt på sädet; men kommer strax torra, är det bättre, som blifwit gödt under sädet; ty den ofwarpå liggande gödseln bränner wid stark torra hårt säden. Sedan så war rågen, som Regnet blifwit sturit, hwilket alt här på orten sker endast med hand-kära och ej med lia, bindes Säden i hand, och trådes strax på sädet at torras, på hwilka den hänger ungefär i 3 dagars tid, och som rådenleben är til, hwarefter den förut in i lodan, och torras efter hand.

På sandjord sådes det bästa och fridaste Bors
här förut, fast det i frugten affver Samochetund

Wagg-måsa. På duffliga ställen tvors
waggarna mysljade med *Hypnum caule subpinnat*
to, foliis secundis recurvis apice subulatis (Linn.
Flor. Suec. 880.); mer eligt brukas här öfverallt
Sphagnum ramis deflexis (Linn. *Flor. Suec. 864.*)
berst, hwarem tillräcke är nämnt p. 97.

Florasers upträdande til åker. Som allt
berättades, är de nu bonat här i landet af utlänns
nyttor och moras til åker, och dermed samman till
sin räddning. Men reste på en hälle jord, en sådant
moras, som wälgigen blifwit en åker utragit. De
hade genom många och stora ställen det som
det, och med affops-diffen af det wärdet. Sedert
mera hade de och utgräfwit jorden på de små ställen
ken emellan samma ställen, och gjort henne en
som en åker-jord.

Bus. Öfwan på stugan war gemenligen ett
loft eller lamnare, wland med, wland utom spis,
dit rökande och frammande blifwit wiste at ligga
om nätterna.

23. Lada. Mäst på alla tingar, i synnerhet
Pögg-ångar, bruktes här laddor, dit hvet samlades
om Sommareu, emedan de för föråret och hvet
då ej kunde stå det hem til gården. Hvet köres
in om Sommareu mäst med lada. Så stadt
Winter föret till, köres det från laddorna hem
til gården.

Den 22 Januariu.

Om morgnen förfästes resan afwer, och be-
wäpta och nödande jämsdarter, som på den
nagon

var långa. Gårdarna, såsom i Gården
 med, som var full med brenn-på, ströna, var
 mellan 1200 i 1500. Denna si, branta, var
 långa. Gårdarna, som var, de på, till, som
 var, 344 5. Gårdarna, som var, 344 5.
 af 3, 214. Gårdarna, som var, 344 5.
 var, samma, som var, 344 5. med, på, 11.

Gårdens gärdar, som var, 344 5. Gårdarna, som var, 344 5.
 till, på, 11. Gårdarna, som var, 344 5. Gårdarna, som var, 344 5.
 af, gärdar. Gårdarna, som var, 344 5. Gårdarna, som var, 344 5.
 Gårdarna, som var, 344 5. Gårdarna, som var, 344 5. Gårdarna, som var, 344 5.
 menligen af Gårdarna. Gårdarna, som var, 344 5. Gårdarna, som var, 344 5.
 till, på, 11. Gårdarna, som var, 344 5. Gårdarna, som var, 344 5.
 Gårdarna, som var, 344 5. Gårdarna, som var, 344 5. Gårdarna, som var, 344 5.
 Gårdarna, som var, 344 5. Gårdarna, som var, 344 5. Gårdarna, som var, 344 5.
 i Bohus-län brukas, och som i Bohus-län brukas.
 Refa p. 146. och 247. brukas. Gårdarna, som var, 344 5.
 som man alltid i Gårdarna, som var, 344 5. Gårdarna, som var, 344 5.
 G. Man får i Gårdarna, som var, 344 5. Gårdarna, som var, 344 5.
 Gårdarna, som var, 344 5. Gårdarna, som var, 344 5. Gårdarna, som var, 344 5.

Göding på Åker. En gödselens förmering
 bruktes här till en del af skräp på backar, bärg,
 moras och märkanden gräs-torf der samt. Det
 torf, som togs der spring tväret, och kallades af
 bönderna spring-torf, hölts af dem för en af den
 bästa. Denna upskurna torfströan fördes hem til
 gårdarna och blandades hvarstals bland den dyng-
 ga, som skattades utur Gårdarna, så at när de lagte
 et hvarf torf nederst uti dyng-skaffen, bars utur
 Gårdarna et hvarf, samt dynga derpå, tväret et hvarf
 torf,

fort, och så vidare återemis. Denna så tillas
 gade gddel fördes sedan, anläggningen om. Hosten el-
 ler Wästen, ut på åkern, och lodes det i sin last.
 Wi sågo på den denna tesa här och där af denna
 slags anläggning gddel, som dock föll om Gode
 måren, men som förledet host för på åkern, och
 det såd i last på åter spöckerna, som ännu
 outdrödd. Sed så såg vi flera på åkern
 ligg ställen som de bogar af drottne kaff, som mot
 laad uter från bong ställen, hvaraf de togo,
 och blandade bland dyngan, ut som de hade
 af nöden.

Sommar i Jäms. Om Sommaren hade
 de här mat på alla ställen, det vi fäste fram, sin
 hostan om denna om måtterna vid gården, utan
 de hade bogar från Jäms på betesmarken, som
 här merendels de bögs mat, det host och de
 om hättarna. De som i hvar ställe de i hvar
 sin hostan om in gårdarna om Sommar i Jäms
 na, som, ut betes sin åkern i hvar ställe de
 lagte emellan betesmarken och gårdarna, utom
 det, ut betesmarken ofta ligger ett gulligt stycke
 från gården. Da de 6 wille lämna Kreaturen fris
 bet, ut drinna genom åkerna, emedan de lättel-
 gen kunde således komma ut flada säden. Om
 soken gå hvar morgon och afton till dessa 6 bor-
 dar, och miska korna derstädes, bara sedan mid-
 ten strax beten i gården. Den dynga, som So-
 skaven om nätterna fölla efter sig i Jäms huset, må-
 las dageligen ut, och blandas på förefresne sätt
 med fort, hvaraf det sedan om Hosten eller Wä-
 stern lodes ut på åkern.

gade garnen, som om de wore hvita och se
förgade.

1101 Krabbe i tilluflor. Af Fiskare Edvard i dag
om hön af Concha (1332.) subviolacea, dem man
berödde sig mat på 2me sätt. 1301 Beröades de, och
skändes äro. Rättet tohott, woro gult och smut
lade tillvälligen wäl. 2:de sades Falen på glöda
och kändes af stelas i dag egen sätt, som war
jant i Fisk. Da de i min smäl ännu wore bättre,
än da de hore. 1102 Det ut af och tom at dyra
en af dem, samt han in ut den samma en hel liten
Krabba, som ej war större äwen stor Spinnet,
eller samt en liten Hafskudt. Eljest märkes
wid denna Concha subviolacea, at sådana som
oftast funnos på djupet, på hvilka Ostron wore
fastvärte.

Den 25 Januarii.
1103 Uthafson, såsom hoga, slaba w. wore utant på
samlingsstäds skredklädde med löf-qwistans af Et. och
Blörk, hwilket stedd at förekomma, det wäggan
na ej måtte taga någon staba af rågn, samt at det
ej måtte slä igenom wägg springorna in på säden.
De bytte hwart annat år om dessa löf-qwistans,
emedan de icke längre dugde, emedan löfwen ef-
ter den tiden började affalla. Detta bruktes ene-
dast af fattige, som ej hade råd, at bestå sina hus
man på med bräder. Löf-qwistarna wore faste
wid wäggen på det sätt, at längs efter wäggen
woro flagne spjälor, derunder qwistarna trädde,
då början stedd nederst.

Wäderlekens förändring från forna tider.
Jag tillsporde en gammal man, om han tyckte, at
wäder

wäderleken denna tiden wote skid skid det den varit i forna dagar? Han swarade: I mitt barns den tiden Wintarne fallore än mitt Debuten föll när Wintern otaligt snöa snö än snö, men dererhos vara Gornerna då med et machinere än i deha tiden. Stormarna komde på den tiden på löst när et så länge, som snö, utan skedde gemenligen i at då de rasat till, som i skidde de och i de om hålla de nu i den 3 dagar och i den mera. Måst allestädes, som jag i denna dagar rest, det jag af gammalt rest, som sådant swar, om wäderet i den i deras barnerna och nu. Wäderet varde rodt, ändock varit måst snöbarn, men et skidde den besid uti det, at de då haft en ung och en gammal tropp.

Loga och Lada. Säden, laborna här på orten woro aldeles byggde på samma sätt, som i Bohus-län; nämligen Logen med midt ut och på hwarbens ändan en lada. Log-gållswet war högre, än gållswet i laborna. På hwarbens sidan af Logen utåt gick en bred bro eller brogga upp till Logen, hwarmedelst de hade den beqvämighet, at de på ena sidan förde up med säden, lästet ut på logen, och sedan lästet blifwit på logen fullsträckt, förde de med toma härran eller wagnen ut på den andra sidan. Slagorna, hwarmed Säden träs fram, kallades här Slöjel. Skafet war uti när långt. Klubbens läng 6 quarter, des diameter i storändan, 1 1/2 tum; den war eljest helt rund och med bast fastbunden wid skafet. Tröskningen och kastningen skedde på samma sätt, som hos oss i Sverige. Lästen på logen och labor wore dels af bräder, dels af hylm, men längre up emot fjällen

tillfrefva deras uphof någon sten, som sammanligga på de ställen deke nu äro, hwilken af bägge wågans samwlande blifwit wrlden omkring, och således har så stenen som bäggewägen hufwdes at, at utösa och bärgwisa hällebänget.

Den 27 Januari.

En murarna på husen woro så inbuggade, at hugga et gicl perpendiculart ned i stäcken, utan på bägge sidor någon oblikt indt emne hwarannan fastande, så at den sidan eller planum af knuten som war inbuggen, gjorde en obtus wikel med det planum afbuggat i stäcken, som låg horisontelt omkring på öfra eller nedra sidan af stäcken. Denna hade den förnämde at knutarna es så lätt spjälles sönder; emedan de genom denna huggning blewo stadigare och starkare. Eljest woro knutarna uträp på et så långa, som hos oss i Sverige, utan nästan halsparten låstare. På ett husen woro i hufwde hörnen af knutarna äro perpendiculart stående bräder, af en tumms wicklet och et quarters swedd; inbuggne i wäggen på den djuphet, som wickleten af brädet war. Det ena brädet war inbuggat i hörnet på den ena wäggen, och det andra i samma hörn, men på den andra wäggen, så at bägge plana af desse bräder gjorde en *angulum planum rectum*. Brädernas latera *contigua* gingo helt tätt tillhopa. Ryttan dertus war, dels at skola inbuggningarna i knutarna, dels at göra rummet warmare genom det, at blis den hindrades, at tränga sig genom knutarna.

Peder Clauffon, som fbr något mer än 100 år tillbaka utgaf den belanta boken: *Norrige Gränslor*

omliggende örens sanfärdige Beskrifvelse, och
 har varit en namnkunnig man i sin tid. Hans
 velsmannen Thomes Paulsen i Christianland gaf
 mig följande underättelse, at han varit Sogne-
 Präst (det är Kyroherde) i Undal, som ligger 7
 mil från Christianland. En af hans anhörige
 och slägtlingar hafver ännu hans Portrait, om
 hvilket han är ganska rädd, och håller det som en
 heligdom. Målningen visar, at Veder Clauson
 haft et ganska långe skägg, samt at han sedt nog
 bart och bister ut. Han har på en gång och tillika
 varit Sogne-Präst, Krono-Boagde, Fullmä,
 Mantals-Commisarius, utom andra små ämbes-
 ten, som han bekladt.

Ell slut, hwat Norriska Nation beträffar, så
 är den måst i alt lik den Swenska. Uti språk är
 emellan bägge så ringa skillnad, at ofta det är
 större afbrötning uti sonliga Provincier i Swes-
 rige från den rätta Swenskan, än det språk,
 som i Norrige talas. Folket är stort, starkt,
 hårdigt, och af den gamla ärlighet och uprick-
 tighet, som Norden ifrån urminnes tider varit
 så allmänt berömd och utropad före. Framman-
 de, som komma dit, blifwa älskade, och all hiels
 betedd. Större och oförtrunare Sjö-män kunna
 aldrig gifwas. Jag har sett Lottar från Norrige
 fara ut til hafs emot skepp med en liten båt i en
 stickande storm, när vågorna gått himmels-högt,
 och då det varit svårt i et stort skepp at bärga sig.
 Samma omdöme om de Norriska gifwa alla Swens-
 ske, Angelske och andre Steppare, som blifwit
 tvungne, at söka hamn i Norrige. Många wela
 bestylla dem, som hälsade de icke aldeles wärdwaror;
 3 5
 ment

vidare jag skickade, at jag ei sett denna nation i detta
 land, och icke heller i den högen mittan. Drottningens
 herre se väl ut, om folket / sediga / lustiga, samt i
 detta kashälsitet, som på någon ort kan finnas.

Den 28 Januarii. Den 28 Januarii klodan 10 1/2 m. begafvo vi oss i HEDVANS
 namn til höf i den Grönland i Norrige til Ang-
 land. Vädret var vackert och vinden sögellig,
 och sögelligen resan lycklig, så at vi den 4 Febr-
 rings Angelika wällen i bognsigte. På resan se-
 reföll intet synnerligen märkwärdigt, met, att vi
 den 30 Jan. kl. 4 1/2 m. fingo se en ganska stor
 fisk, som en lång stund gief stänstet kappet i wät-
 tu-brynet. Då rygg senorna stodo öfwer wätet,
 sågo de på långt håll ut såsom segel.

Den 4 Februarii. Fingo vi sigte af Angelika wällen samt For-
 la 9 Fyrbålen, och om natten kashade vi ankare
 vid Margate.

Thermometrista Observationer anställes denna
 dagen så i luften som i hafs-wätet. I luften el-
 let i Ruggan på Ödra sidan om Skeppet wat
 Celsius Thermometer kl 10. 1/2 m. 44 grad öfwer
 0. Då jag den ena gången efter den andra lät ta-
 ga up wätten utur hafvet, hela åmbare, och satte
 Thermometern strax dert, lopp qwet silfret fort
 som en pil up til 8 öfwer 0, alla gånger, hwareft
 det ständigt stannade, och gief hwarken högre eller
 lägre; men då jag tog den utur wätet och hån-
 den i fria luften, föll den inom 2 a 3 minuter igen
 ned til 4 a 3 öfwer 0. Afskilliga anmärknagat
 om Thermometerns ändringar i wätten, i frik
 luften

liden strax derom, hola sig i de på flera ställen
 byggas; som de mid observationerna gjorda
 i krit-botten utmärkte sig i m. m.

Den 4 Februari.

Om morgonen mid Solens uppgång fingo vi
 Lots om bord, då vi strax började ut segla ut af
 Themse-floden; mid och uti hvittens utlopp i
 hafvet ligga vändeligen många bänkar. På väns-
 tra banden skäres ut stadse Angers wallen, som
 bestod af hvita lembär, hvilka mid vatnet ut-
 löm stodo perpendiculart, och utgäde denna köl-
 bet på långt håll nog kusterna af Estland från haf-
 vet; fast sten-stigar här war helt ännu. Vatnet
 war hvitaktigt, som kom af krit-botten; ty det ut-
 drog sig af ankars, coat ölt, som satt på ankars-
 stöten, hvara hvar stuta, måst uplöst och milt;
 som en tjock gottia; dock sanna drubland små storcken
 af Svart-trita, meninga sim-stenar eller testacea blef-
 wo vi warse der. På landet wiste sig der ena st-
 ban efter den andra med torn på, ut af sten, liksom
 wackra gårdar, wäder-öwornar ic. Bänkarne mid
 segelheden äro utmärkte med swarta eller hvita tun-
 nor, som flyta på watnet. I denna floden ar Ebb och
 Flod, som går långt ut om London. De siofa-
 rande betjena sig deraf på det sätt, at när det flö-
 dar upföre, följa de skepp och fartyg med, som äro
 na sig ut til London; men så snart Ebben börjar
 gå, lasta alle dese sina ankare och ligga stilla; då
 deremot de, som wilja från London, lyfta ankare
 och drifwas med Ebben utföre, hwarmed de con-
 tinuera så länge Ebben väder, och då den stans-
 nar, sälla de ut ankare. På detta sättet komma
 fartyggen både til och från London, utan at de sars-
 der

deles, brö sig om vinden, som blåser, så framt den
 ej är för stark. Det står ej af utlösa, hvad utlös-
 myckenhet af styren och fartyg, som på detta rivieret
 segla up och ned dageligen, i sinnet om Som-
 mar-tiden, då fartygen på somliga smalare ställen
 litasom måste tränga sig fram, och ofta wid det
 samma tillfoga byvarskuan stor stöda.

Den 6 Februari

Om morgonen fortsatte vi resan. Mid mid-
 dags-tiden seglade vi förbi staden Gravesand; på
 västra handen, midt öfver hvilken ligger et litet
 fisknings-werk. Elfvrens bredd, en mil wid på
 sjöparten Gravesand, war ungefär 3 a 4 mus-
 quet-stott.

Båtars styren. På somliga båtar hade de
 här inrättat styret så, at en kunde sitta fram i bå-
 ten, och styra honom. På öfra ändan af styret
 war satt et alus långt bråde medesboe, hvilket,
 då styret wände sig ända bak at eller i linea recta
 med båts-tdlen, war parallelt med bak-spegeln af
 båten. På bägge ändarna war föstade et smalt
 tåg, hwarmed de wände styret hwart de wille.
 Således kunde en binda repet wid armen och sty-
 ra, men litasfullt med handen göra hvad han wille.

Landets bestaffenhet omkring Themfen,
 det vi seglade, war nöjsamt och et af de tackaste
 jag ännu någonsin sett. Themfen war merendels
 3 a 4 musquet-stott bredd. På ömse sidor wore
 stränderna ibland något höga och branta, i syn-
 nerhet längre ned mot Gravesand, ibland helt lå-
 ga, enkannerligen längre up mot London. Näst
 wid Elfvren lågo merendels ångar. Längre up
 från

från stranden var landet stannande från högheden ned mot Elfvon, hvarek syntes åkrar, som således wots ganska wå beägnat. Inga huses lunde wol märka; men i stället för gårdens gårdar woto måst hägar af älskliga wags brukar. härliga bygningar måst af sten wäro allstäds dock sågs wi några små hus här och der af forskwirke, klädd med bräder. En myckenhet kyrkor prydde landet på flera ställen längs wid Elfvon, alla af sten och med torn, högre och lägre. En stor del kyrkor woto byggde på det sätt, som stads kyrkorna i Moscou, nämligen wäro litet öfwoord. Kortan lika som i wårt affsturen, med forfarande på öfswäds öfwoord. Chert syntes landet ibland fullt, dock utan bärg, undantagandes Kent-bärgen. På höghederna, och äfwen på många andra ställen, syntes les krog, och flera andra änder, hwars tran woto på fömliga ställen nog många. Kvit, brunt, svart, jaungel här och der wid Elfs-stranden.

Sår och hästar wote sig allstäds på åkrar och betesmarker til stor myckenhet, som wäderleken ännu war nog fulen. Marken war ganska bar, så at et det ringaste redden syntes til sig; men sålten böres jabe på fömliga ställen wisa sig wäro enlign gedne.

Arunde (99.) vulg. warte i myckenhet wid Elfs-breddarna. Wi sågo och den samma upptagen, i knippor bunden och lagd i stora högar på Elfs-bärs-larna. Derrud woto och trä-husen på många ställen täckte.

Wägar woto i brynet af Elfs-brädden, emellan Elfvon och de derwid belagne ångar och åkrar; ungesat 2 alnar höga, och bestodo af mull, samt brädd utansöts emot Elfvon, til at hindra, det

Elfvon

Silfver ei måtte föda, öfver åsar och ångar,
 de stor flod, inell; ty på lömliga ställen och
 mid det floder, var på det högsta, stor mängd
 är en hvar åstrarna och ångarna. Sägna
 stads vord de fö malla af vara ord. Ständes
 till de nittusen bestriffas.

Om afonen mid Solens nedgång framms vil
 in London.

Strax vid ankomsten adresserade jag mig
 efter det af Engl. Vetenskaps Akademien
 mig giva instruction, till Herr Abraham Seel-
 ding, Svensk Handelsman, der sådant, hvar
 sedan, under det mitt vistande i England, gaf mig
 en utstänkelig undervisning, hvar, råd och tips i
 hvarie handa, recommenderade mig dels hett, dels
 genom sina vänner, på alla de ställen jag hade
 nödigt af förpas, eller något matkost, och hade af
 Te, lämnade mig under hela mitt vistande, och
 hvar jag i penningar hade af höljen, samt de utom
 bewiste mig mörkfallig vinst.

Den 9 Februarii.

Mot 2 berättades följande sakom en
 säkert bot, man gör, at man får en fark Con-
 cha (1323) utur den tages fötter och
 lägges på utom några timar, då den hel säkert
 skal gå bätt.

Den 11 Februarii.

At göra Årter ännu hälsofammare och snäke-
 ligare, brukas en qvart, at mala dem på, så at
 de brytas midt i tu, och den talna hignar eller
 talet, hwilket är omkring dem, lösas. Det är
 belant,

belant, at alla arter, så snart värde himnan går
från dem, tillias eller gå af maten i två delar,
Sedan tages en manna eller dinstia, med smiltten
det lösgänga, samt en vidare mannas bädd.

Gurkor utslas hårda, gröna och nog väl
smaltliga på följande sätt: Sedan en Passablig
den sörsta och gröna, hälst små, göres en Salt-
sala så stark, at et höns-ägg deri kan stå: häri
lägges Gurkorna uti gummar. Derefter tagas de up,
lägges så af, ut Saltslaten väl får rinna af dem.
Derpå säges vinättika, hvitvini, Mustot, blott-
mar, Reglitor, Ingelära, Edugpeppar, Peppar, samt
andra Specier blandas. Detta sättes så på elden,
at det las starkt, och löses sedan af, sås så fort det
har fröer gurkorna, som äro lödda i et tilredt Värk,
då tillika lier dill lägges deri, och kammas af sål lita
Sugor, därnäst set til, om gurkorna då hafva sin grö-
na färg och äro nog hårda. Om de ej så väl sättas
de tillika med den saucen eller lakar de ligga uti,
öfver en sagda tid, at å nya blifva samma eller
något warmer, i smiltten sauce då lägges mer
alun, stort som en häsel, nit, hvilket gör, at
gurkorna framgån hålla sig både hårda och goda,
man at mykna. De tagas sedan af elden, läg-
gas tillika med den preparerade ättikan, Specie-
rierna &c. i en glas-burt eller fruka, hvortill de
sedan förvaras, til des de behöfwas. De kunna
äledes hålla sig hårda och gröna öfver nu år.
Stulle det märkas, at gurkorna, sedan de stå i
3 dagar, omista sin gröna färg eller mykna, at
ej af nöd, at lägga något alun deri.

Den 15 Februarii.

Thermometrista Observationer anställes i går.

Num

Rummet i som följde bodde mig, således hela dagen
 föll morgonen till aftonen, så som i London
 gör bäst genom kisten; emellan de i London
 hvar den deute, eller mera, hvar följde de, hvar
 följde de i något namn finna, så som i London
 galler i stället. Thermometern sattes på en
 stam af fönstret, då den beständigt höll sig mellan
 10 öfver 0; sedan på en annan, dock ej så högt,
 hvar den dock i början stod på 10 och 15 öfver 0
 men sedan jag för (i London) (i London) (i London)
 den) följde den ned till 0. (i London) (i London)
 de i Norge gjorde jag och sådana observationer
 i den stora salen, som vi bodde uti, så som en
 dag märktes af en liten järnsten, och det kallat
 öfver 2 gånger om dagen. Den dock var dock
 varm, men Thermometern höll sig på 20
 grader öfver 0; men då den höll sig på 20
 21, trodde vi, att det var en liten järnsten
 kall. Observationerne fortsatte, och då fönstret
 var starkt och lindrigt, uti i London. 3. dag
 hängde Thermometern följt morgonen till aftonen
 i samma rum, midt på väggen, emellan fönstret
 och spisen, då den hela dagen höll sig emellan 2
 och 5 grader öfver 0. I spisen brändes dock på
 för en bara sten-kol; men den följde ingen
 så som ständigt emellan 7 och 4 öfver 0. Så
 ledes förhöll han sig jämväl alla de öfriga dagarna,
 och gick aldrig öfver 10 gr. öfver 0. I
 Sverige ildas gementligen, så snart Thermome-
 tern går så lågt, som 10 öfver 0. 15 öfver 0
 les för lagom varmt; men 20 är för starkt värme
 för de mesta, väl förståendes, när Thermome-
 tern hänger på fönstret i kaminen.

tillit
 stark
 tarfu
 i kry
 för e
 Mid
 den i
 taga
 fäls
 hand
 wer
 och h
 så ha
 matt
 hand
 dags
 matte
 up
 wer.
 tor öf
 sen.
 som n
 dynga
 rigt w
 glas-
 woro
 nämde
 Högd
 hade p
 Öfwa
 tor och
 wit af

Den 19 Februarii.

Röts-kryddgårdar sägas på ättilliga ställen, tillika med hela stora fälten, dem Trögårds-måstare arrendbrat och besatt med alt hward i fältet tarfwas. Sångarnas längd och bredd war som i kryddgårdar wanligt är; somlige med tunna plantor omkring. De sluttade, fast ganska litet, mot Middags-Solen. Måsta delen woro på denna tiden öfvertäckte med glas-fönster, som kunde bärtagas efter behag. De hade derunder satt Blomkåls-frö, som redan war upkommit til en tvårhands längd. Rålen stod i jämna rader tvärt öfwer sängen, ungefär $\frac{1}{2}$ quarter emellan hwar rad och hwar planta. Efter köld och snö insunnit sig, så hade de lagt glaset öfwer sängarna, sedan Ryfska mattor deruppå, samt halm deröfwer til en tvårhands hand. Således hade de stått tils i dag wid middags-tiden eller litet före, då snön, halmen och mattorne kastades af, och fönsterna restes aldeles up, at Solen och lusten fingo fritt spela deröfwer. På somliga af dese sängar syntes inga mattor öfwer fönstren, utan bara halmen lag på glaset. Eljest woro sängarna inuti tillagade på sätt, som med drif-bänkar wanligt är, nämligen häst-dynga nederst, och sin god mull öfwanpå. Öffrig war en stor del af detta fält upfyllt med stora glas-fläckor, derunder afwen Blomkåls-plantor woro satte, 3 a 4 under hwar fläcka. Utom förenämde sängar, woro här långa Sparis-sängar. Högden af dem öfwan jorden war en alm. De hade på sidorna antingen bräder eller endast halm. Öfwanpå woro de likaledes täckte med glas, mattor och halm, som nu wid middags-tiden alt blifwit astagit. Sparisen derunder war til en tyms längd

långd och ansenligen tjock. På fältet stod en mörk
 renhet glas-fläckor med Sparis under. Alla des-
 se glasfläckor hade för kolden och snön skul ej
 någon halm, mattor eller annat öfver sig, utan
 stodo aldeles bara. De wore alle af et enda stycke.
 Rådissorne wore ock sädde på sängar, som nästan
 lågo horizontelt med marken. Uti snö-wädret ha-
 de de varit öfvertäckte endast med en matta, som
 om middags-tiden togs bort. De hade nu börjat
 komma up. Til skärm mot Nordan-wädret war
 wid somliga sängar på fältet uppsatt små hägnader
 af Arundo vulg. stäld perpendicular, samt til
 en half tvårhands tjocklek.

Den 28 Februarii.

Om morgonen reste jag ut på landet til en ort
 benämnd Woodford, 10 Engelska mil från London,
 uti Essex.

*Prospekten af Landet emellan London och
 Woodford*, der wi nu reste, war merendels jämns-
 gående endast i små uphöjningar. Hela wägen
 är ej annat, än et omskifte af wackra hus, frukt-
 samma åkrar, grönskande ångar m. m. Gemen-
 ligen låg en trädgård wid alla hus, fullsatt med ät-
 skilliga wackra trån. Wäggarna på husen wore
 öfwerdragne antingen med Syringer, Caprifolium,
 Hedera, eller Mespilus pyri folio sempervirens,
 eller ock någon annan. På några ställen war ej
 plank, utan häckar omkring trädgårdarna af Taxus,
 Alm, Hagtorn eller något annat träd. Allt Landet
 war indelt i inclosures, eller täppor och täckter,
 som alla omgärdades med häckar af allehanda
 planterade trån, entannerligen af Hagtorn, Glån,
 Eörne,

Eörne
 en ho-
 ten.
 Lond
 aluar
 De b
 bland
 stenar
 gårda
 Nu h
 gjort
 nom.
 magt
 starpa
 annar
 re än
 mans
 ständig
 häckar
 syntes
 nes do
 tet kom
 ger up
 digt b
 til fot
 das fr
 tränga
 sen id
 segland
 der lö
 konst
 dem b
 som be

Eörne, Björnbårs-buskar, Agrifolium, jämte
 en hop andra trär, hvilka komma att wäxa i häc-
 ken. Somligstads, entannerligen närmare till
 London, woro höga mull-wallar uplastade af por-
 aluars högd, i ställe för häck, omkring ålerna.
 De bestodo af den här wanliga tegelfärgade leran,
 blandad med en myckenhet grus och små flåta flint-
 stenar (Gravel and Pebblestones). Dese gärdes-
 gårdar eller mull-wallar behöfwa årlig omlagning.
 Nu hade mulden på många ställen rasat ned och
 gjort en öfning, så at Kreaturen kunde gå derige-
 nom. Men de äro ej här så swära at hålla wid
 magt; emedan wintrarna sällan äro här så
 skarpa at det blir någon tjåla i jorden, som
 annars är i stånd at skada en jord-wall snara-
 re än eljest. Landets täcka utseende måste altsam-
 mans tillskrifwas slit och arbete. Det liknar en be-
 ständig trä- eller lustgård, för de många lefwande
 häckar här allestäds finnas. Londons många torn
 syntes långt ifrån, och ehuru klar lusten är, sy-
 nes dock altid som en töcken stå öfwer staden, hvil-
 ket kommer af stenkols-röken, som i myckenhet stig-
 ger up af de oräkneliga spisar, hwarest elden ständ-
 igt brinner. Wägarne äro fulla af resande, både
 til fot, med häst, wagnar och karror, som fär-
 das fram och tillbaka, at en ofta likasom måste
 tränga sig fram. På somliga ställen synes Them-
 sen långt ifrån, jämte de der ut- och upføre
 seglande många skepp och fartyg. Här och
 der löpa canaler, somige gjorde med slit och
 konst, från Themsen up at landet, at på
 dem beqwämligen upföra Stenkål och annat,
 som behöfwas.

Den 4 Martii.

Bot för Brännsår. Bland bot mot Brännsår råknas och det för mycket godt, at så snart en har brändt sig, beströfles det brända stället med bleck, hwilket ej allenast förhindrar blåsor at upkomma, utan och tillika helar, som alt tillskrifwes Victrillen i blecket.

Den 7 Martii.

Strart Nore och Oster om Woodford ligger en wacker löfskog. Jordmon är, som på hela denna orten, en grof riddaktig eller tegelfärgad sand, som här kallas Gravel, blandad med en fin jord, samt en myckenhet ordinair svartaktig flinta. Skogen är högländig. Kammer och Rådjur sådes i myckenhet finnas deruti, fast wi icke blefwo några warse, då wi foro derigenom. Jaffe eller Funder wi finna någon ort i denna skogen stå i blomna, undantagandes de trån, som nedansföre nämnas. Eljest war marken öfweralt grön. Träden hade ej fått wåra långa, utan sedan de hunnit til 1 1/2 a 2 famnars högd, hade de huggit ned dem, til wed eller annat. Swaruppå de sedan slagit ut många grenar, och gjort såsom en Krona.

Träden, som funnos i denna skog, woro följande:

ILEX foliis ovatis acutis spinosis. (Linn. Hort. Ups. 32.) Agrifolium &c. Raj. kallas på Engelska Holly, war här måst af alla trån. Den wårte måst i buskar, dock ibland til trån af par famnars längd. Orsaken til des fårta wårt war, at den af de der omkring boende afhogs til wed. Denne, som

som hela Vintern qvarhållit sina gröna och täcke löf, war en prydnad i dessa skogar. Onskeligt wore, om den kunde komma fort i Sverige.

CARPINUS (*Linn. Flor. Suec.* 786.) *Ulfswens* bok på Swenska, kallades af Angelsmännerna Hornbeam, och fanns til ansenlig myckenhet: hade til en del sina löf af förra året qwar, fast nog förvisnade. På somliga wore de aldeles affalne.

CRATÆGUS, Sagtorn, i ansenlig myckenhet, fast helt små buskar. Löfwen wore aldeles bårta.

FAGUS, Bok, ganska mycket, hade ännu måst alla sina löf från förra året qwar, fast aldeles bårttårkade. Barken war helt slät och liknade Rönn.

QUERCUS, Ek, här och der tåmmeligen mycket. På de gamla wore löfwen merendels affalne; men suto til största delen qwar på de unga.

ULEX (*Linn. Hort. Upsal.* 212.) *Genista spinosa* major, longioribus aculeis, *Raj. syn.* 475. Kallas på Engelska *Furze*, växer på somliga ställen, i synnerhet i skogs brynet, i stor myckenhet. Den stod nu som bäst i blomma och prälsade med sina gula blomster. Mr. Richard Warner berättade mig, at den blomstrar måst heia året, undantagandes par månader midt uti Vintern. Som denna växt är ganska full af taggar, så är svårt at gå fram utan stöfkor, der han i myckenhet finnes. På långt håll skulle mången trott, at der varit bara Enbuskar; ty des blott se så ut, och växer aldeles på samma eller dylika ställen. Om des stora

ra nyttä til häckar &c. Kal framdeles förs
målas.

ROSA vulg. samt flera andra varieteter deraf,
wårte här och der. De hade nu inga löf.

RUBUS, Björnbärs-buskar, wårte här och
der, i synnerhet wid gårdes-gårdar. Stjälkarna
woro ofta 3 famnar långa, och deröfwer; men de
godo ej rata, utan när de wårt mist en famn i
höjden, böjde de sig ned till marken, och sedan
kröpo de längs efter den samma. Det war ej godt
at komma fram, der deke i myckenhet wårte, för
de as långa taggar. Till häckar woro de ej så
oåfne. Bladen woro på de mesta affalne; men
på några så woro de ännu qware.

HEDERA (L. F. S. 190.) arborea C. B. Raj. syn.
459. kallades af Angelsmännerna Ivy: wårte på en
stor del af träna, på hwilka den klängt sig upp. I syn-
nerhet hade den tagit sig hemwist uti Kronan, som
blifwit formerad, sedan Carpinus, Bök och Ek
blifwit afhuggne; men stielken gick från Kronan
tätt wid trädet ned till marken. Den hade gröna,
friska och täcka löf.

SPARTIUM &c. Linn. Flor. Svec. 589. wårte
här och der i skogs-brynet.

RUSCUS C. B. wårte på några ställen i sko-
gen; war hel liten. Bladen friska och gröna,
som ock hela Wintern setat på Blomman, hwilken
började nu spricka ut. Bladen slötos med en tagg:
örten war täck at hafwa i kanten på trädgårds-
sängar, der Burbom nu eliest brukas.

DAPHNE floribus racemosis &c. Linn. Hort.
U. S. 94. wårte här och der i skogen, dock på få
ställen.

Cli-

Gro-
dets
gäst
war
töid
qwar
wanl
mark
at ta
Får,
wa si
hafwa
elakt
derwid
hus,
mar
för de
at de
myck
inw
wa si
frö.
het,
slippe
och o
ren.
den
obeko
det ä
ofta
Gord
och
plöja

Climaten i England är helt annorlunda, än i Sverige, som Inwånarna få tillskriva dels landets belägenhet mera i Söder, dels och förnämligast det rundt omkring liggande Hafwet. Marken war här öfverallt nu helt grön och bar. Endast wid någon enda gårdsgård syntes litet snö ligga kvar, som kommit af den för 14 dagar fallna o-
 wänliga myckna snön. All Bostapen gick ute på marken i bet, utan at Landmannen hade af nöden, at tänka på deras föda: ja ofta gå Hästar, Kor, Får, Swin, Gås, Höns ic. ute och söka sielfwa sin föda på marken hela Wintern. För Korna hafwa de doel hus, at sätta dem stundom uti wid elakt wäder om nätterna, samt en höstack der brenn derwid i nödsfall; men Fåren bestås aldeles intet hus, utan de gå städs under öppen Himmel, Sommar och Winter, Natt och Dag. Det är endast för de små lammnen, som de göra sig litet besvär, at de ibland hållas under taf. Wid den sist fallna myckna snön, som låg mycket länge, hållas Fåren inwarterade allenast wid en höstack, at der hafwa sin föda, så länge marken låg öfverhölgd med snö. Det är alltså på denna orten ingen svårighet, at hålla en myckenhet Bostap. En landman slipper och det omaklet, at göra sig mycket besvär och oro för Bostaps fodrets samlande til Wintern. Uti husen, der folket wistas, brinner elden i spisen hela dagen, och spjäll är et aldeles obekant ting, såsom redan är sagt. Dersöre, när det är kallt, sitter folket rundt omkring spisen, då ofta den ena sidan är warm, och den andra fryser. Jorden och marken tager här så ringa skada af köld och frost, at man hela Wintern igenom kan ploja, och är nästan ingen månad i året, som ei
 någon

någon sädes-art plågar säs. Vår, Kåg, Korn och Arter woro redan sådde på åkrarna. Bönor, Arter och annan kryddgårds-frukt war sådd til en stor del redan i slutet af Februari-månad, ja midt uti och i början af den samma. Elvar, Floder och bäckar woro öftra, endast någon flötdam och liten pus hade ännu i slutet af Februari 36, då den här owanlige kölden war; men nu woro de alla upptinade. Det anses som en mycket owanlig ting, då Themse-floden i London blir öfverdragen med 36. En, som der bor, får ej den förmon, at många gånger i sin lefnad räknat det nöjet. Här faller wäl ibland om Wintern litet snö; men den blir sällan längre liggande än i 3 dagar, och när det sker, anses det som för något owanligt; hwarföre de här omkring London ej eller weta hwad släda är.

Den 8 Martii.

J blomma stående örter denna tiden runnos ej andra, än de så följande, som dels äro bland Englands wilda, dels planterade i deras trädgårdar. Jag undantager här *Genista spinosa* och *Ruscus*, som äfwen nu stodo i blomma; emedan jag litet tillföre nämt om dem. Wi wandrade wida omkring, och upptecknade noga, dem wi sågo stå i blomma.

CROCUS (*Linn. H. C. 18. 2.*) *vernus latifolius* C. B. war planterad i trädgårdar wid kanten på ört-sängar, och besynnerligen på ömse sidor af gångar, der den med sin gula blomma denna tiden gjorde en stor prydnad. Den sants ock med hwit, blå och blå-grå blomma, sakt sällan.

GALANTHUS (*Linn. H. C. 134.*) war planterad i trädgårdar på dylika ställen, som Crocus. Af våra i Sverige wilda warande woro följande i blomma, hwaraf endast numern utur *Linn. Flor. Svec.* anföres: *Alfina* 369. *Lanium* 494. *Senecio* 690. *Bellis* 707. *Corylus* 787. *Primula veris* 61. *Chelidonium minus* 460.

Den 9. Martii.

För middagen gingo wi omkring på de ågor, som hörde til denna byen.

Zäckar woro här planterade omkring alla åkrar, ångar, beteshagar, träd- och kryddgårdar, samt ofta omkring den ordinaira man- och så-gård. I stället för annat plant-omkring åkrar, ångor och beteshagar hade de aldrastörst gräf- wot up et dike, och kastat mulden bredewid på diket bradden. Uti samma upkastade mulst planterades sedan små telningar antingen af Hagtorn, (*L. F. S. 399.*) Björnbärs-busse (*409.*) eller Törne, (*406.*) blandade hwar om annan. Entamneligen bestodo häckarna måst af Hagtorn; dref war Björnbärs-buskar och Törne här och der innångt. Hagtorn war wäl 5 gånger så mycket, om ej mera, som de bägge andra tilhopa, och Björnbärs-buskar woro wäl 3 gånger så mycket, som Törnet. I början, så länge dese telningar ännu woro små, hade de uprest bredewid dem en död häck, som war en art af gärdsgård, deri grästarna af förenämde taggiga trån woro i stället för stängsel. Innan den gärdsgården hant blifwa gammal, woro de planterade träden redan så upwarte, at de sedan kunde utstänga all Boskap och göra fullkomlig

lig tjenst. Högden af dessa häckar war gemenligen
 1 a 14, ibland ock af 2 famnar, ibland ock en-
 dast 1 a 2 alnar. Tjockleken war från en alm till
 en alm och mera. Uti dessa häckar har sedermera
 en mängden, såsom wäder, foglar, möb. ic. plan-
 terad åtskilliga andra trån, som Ekår och Askår,
 åfwen Bökår, (786.) Glåder, (250.) Allmar, (219.)
 Agrifolium, (Raj. syn. 466.) Hedera (190.) samt
 andra löf-trån. Eken hade ej fått wåra hö-
 gre, än til ungefär par famnars högd, då hon blif-
 wit afbuggen antingen til brånse eller annat be-
 hof, hwaraf den sedermera utslagit från det
 afbuggna stället en myckenhet qwistar, som der ut-
 bredde sig såsom en Krona, och war et godt skydd
 för Boskapen wid stark Solken eller storm. Alla
 qwistar i denna Kronan blefwo som ofast afbuggne
 och hemsföde til brånse, då gemenligen andra stott
 å nyo slogt fram. Ibland, då häcken hade myc-
 ket widgått sig ut på sidorna, höggs den aldeles ned.
 En död häck upfattes i stället. Efter en kort tid
 hade de afbuggne stammar utsktit en myckenhet
 telningar, som sedan formerade en wackeraste
 häck någon kunde begära. Den wår sag jag,
 at desse trån, nämligen Hagtorn, Björnebars-
 buskar och Lörne hade, at de gernu krypa med
 sina rötter widt omkring ut mot återn eller ången,
 derest de ej med et litet dike strax utanför häcken före-
 kommit sådant. Om de så fått krypa, hade in-
 gen med lla kommit til det gräs, som war närmast
 intil häcken och wid den sidan. Utom den marg-
 falliga nytta, som desse häckar förorsaka, är bland
 annat den, ic. at mycken skog, som eljest skulle
 behöfwas til gärdset, härigenom blifwer spard.
 2:o Undwises det beswär, at årligen omåga gärdset
 gårdar;

gårdar;
 da siura
 ga ned e
 och en u
 4:o har 2
 dem em
 et makal
 men och
 tåde, so
 och förde
 da. 6:o
 emedan,
 kommer,
 näm fräg
 skrifwa,
 eller af g
 ständighe

Soet
 huset, so
 någon af
 stacken w
 under bar
 Wi tilbr
 noga este
 bestod, o
 Svec, Ar
 stis (62.)
 Cynosuri
 Plantago
 Cerastium
 (612.) T
 santhem
 67. war

gårdar; emedan desse en gång planterade uthär-
 da snart sagt beständigt. 3:o när någon vill hug-
 ga ned en gammal, har han en myckenhet brånse,
 och en ny uppkommer i stället inom en liten tid.
 4:o har Boskapen et ganska godt skjul och skydd af
 dem emot stormar och annat oväder. 5:o är det
 et makalöst beskärmt för åker och äng, emedan stor-
 men och andra kalla väder härigenom blifwa mo-
 tade, som eljest på stora öyna fält ofta värtyna
 och fördärflwa värtien, samt åstadkomma stor skä-
 da. 6:o äro det til en otrolig prydning för landet;
 emedan, hwart en wänder ögonen, ej annat före-
 kommer, än som hela landet wore en täck och anse-
 näm trägård. Framdeles skal jag utförligen be-
 skrifwa, huru desse häckar aldeles uga anläggas,
 eller af gamla förnyas och ansas, med flera om-
 ständigheter derwid.

Soet war lagdt i stackar gemenligen inwid få-
 huset, som här på orten merendels war belägit uti
 någon af ängarna eller betesmarken. Öfwer hös-
 stacken war intet skjul, utan litet halm. Den stod
 under bar Himmel, endast at den war omgårdad.
 Wi tilbragte en lång stund wid den samma, at
 noga efterse, af hwad för slags växter hvet här
 bestod, och besunno dem wara följande utaf Flor.
 Svec. Anthoxanthum (29.) Phleum (50.) Agro-
 stis (62.) Aira (67.) Poa (77.) Cynosurus (81.)
 Cynosurus (83.) Avena (96.) Lolium (104.)
 Plantago (123.) Rumex (292.) Rumex (296.)
 Cerastium (379.) Ranunculus (466.) Trifolium
 (612.) Trifolium (615.) Carduus (658.) Chry-
 santhemum (707.) Achillea (705.) Af 62. och
 67. war det nämnda, samt tämmeligen af 81.

Den

Den 10 Martii.

Träns plantering. Medan jag vistades i Woodford, umgicks jag ofta med Mr. Richard Warner, en Angelsk Gentleman. Af sina Föräldrar hade han ärfvadt wackra gods, dem han på Engelska sättet arrenderat bårt til Farmers eller Arrendatorer, och lejde nu af sit arrende här ute på sin gård, fri från all ors och mödosamt betymer. Så kunna liknas wid honom i en synnerlig bönjelse, at wara allom til tjenst, både inländningar och främmande. Han hade wackert rest, ägde djup insigt måst i alla wetenskaper, men särdeles i Horticulturen, hwari hans förnämsta nöje bestod. I hans Trädgård woro nästan alla de trån och buskar, som kunde tåla Englands Climat, och stodo hela året uti fri luft och under dyppen Himmel. De woro planterade i Labyrinth och på margfalliga andra sätt. Man kan se en förteckning på sådana trån, som tåla Englands Climat, uti Mr. Millers Gardeners Dictionary wid slutet af den samma. Jag roade mig ibland om dagarna, at wara tillstädes och se, huru han planterade alla handa slags trån. Han brukade ej mycket kink derwid. Jorden i trädgården bestod af en gulröd mull, blandad med sand. En liten grop gräfsdes för det trädet, som skulle planteras, hwilket ibland endast war af 3 eller 4 quarters, men ibland til 3, 4 eller 5 alnars högd. Gropen påfades då efter rotens storlek. Han behitade sig gerna derom, wid det trädet blef uttagit utur träscholan eller fria fältet, at nog jord fölgde omkring och med roten; men se Redde och ofta, at rötterna woro helt borta. När de nu sattes i gropen, lades ej någon gödning under eller omkring rötterna, utan den jord,

jord, som blifwit upkastad, då gropen gräfsdes, kastades på och omkring rötterna, som sedan trampades til; men det märkte jag ibland brukas, at sedan roten på trädet war satt ned i gropen, togos par spad-blad fulla af den öfversta jorden, som låg under de 2 a 3 år tilförene planterade löf-trän, hwilken jord lades närmast omkring roten, samt ibland litet under den samma, innan den öfre jorden östes derpå. Rötterna af *Agrifolium scuros* ej af wid det de sattes mid; men på *Taxus affars* ändarna på fibrerne rundt omkring. Wid Barr-träden, såsom *Taxus*, *Gran* och *Tall*, märkte jag, at oansedt det war rångaktigt wäder dagen efter, sedan de blifwit planterade, blefwo de dock om aftenen nog starkt wättrade omkring och öfwer deras rot. Orsaken sadess wara den, at de deriges nom snarare taga rot och fästa sig. Wid somliga trän, som om Hösten förut blifwit planterade, war gräs eller torkadt hö, lagdt på mulden eller jord-lupan, hwilket sadess wara skedt, at förwara röttera första Wintern för köld.

Den 11 Martii.

J gdt och i dag, samt några af de följande dagar, föll tämmeligen Snö, fast det war at räkna som intet mot den Snö, som hwar månad om Wintertiden faller hos oss i Sverige. Imedlertid sadess måst alla Angelsmän, at på ganska många års tid ej varit så mycket Snö här i England som nu. Denna Snön låg och ej qwar stort öfwer en wäcka, innan den war aldeles bårtsmält.

Hvad förmon en Angellsk Bonde wid sin
 landbruk har framför en Swenssk. Det är
 bekant, at Wintrarna i Angland (jag talar här
 enkannerligen om den Södre delen och omkring
 London; ty längre til Norr, äfwen i Angland,
 äro de skarpare) kunna på intet sätt liknas med
 wåre Swenska. Snön ligger sällan öfwer 2 a 3
 dagar på marken. Kor, Hästar, Får och andra
 Kreatur gå här ute hela Wintern och föda sig af
 gräset, som står grönt och växande hela året igenom.
 Ingen månad är om året, på hwilken de
 ej kunna plöja och så åkrarna. November, Decem-
 ber, Januarius, Februarius och Martius äro såls-
 lan så kalla, at någon tjåla skulle hindra at bruka
 jorden; derföre finnes och i Angellska hushålds-
 böcker för en och hwar af dessa månader utsatt,
 hvad plöjande och åker-sysslor de i dem hafwa at
 föråttå. Ingen är här, som wet hvad Glåde
 är; emedan Snön sällan ligger så länge qwar,
 at någon skulle kunne betjena sig deraf. Sledgo,
 som Lexicographi göra i Angellskan til samma,
 som Glåda i Swenskan, är ej annat än en
 Glåpa. Huru det är längre til Norr, lämnar jag
 derhån. Wintern kommer här mycket sent, och
 går ganska tidigt bort, om jag eljest får kalla det
 Winter; ty Angellska Wintrarne äro gemenligen
 sådane, som September i Osterbotten och October
 i Stockholm. Af et sådant Clirat och så milda
 Wintrar tilflyter en Angellsk Farmer eller Landt-
 man många förmoner, som en Swenssk Bonde ej
 får fågna sig af. En Angellsk Farmer slipper stö-
 rsta delen af wåra Winter-förslor. De milda
 Wintrar göra, at han kan betjena sig af Ris i
 stället för wed til brånse, och ej har af nöden, at

anwän

ann
 Ha
 ei a
 för
 må
 för
 eme
 Des
 rare
 säle
 til e
 som
 för
 nar
 tack
 hela
 gif
 gen
 at s
 En
 kom
 plöj
 qwa
 som
 fand
 gån
 wor
 bygg
 för
 wa
 gar

använda en stor del af Vintern til weds förning. Hans bränse är af hans häckar, som gemenligen ej äro långt från gården, utan kan bäras eller föras hem, alt efter som det behöfves. Aldrig må han förspilla någon tid med gårdfels huggning, förning och klyfning, samt stafwars hemförning; emedan han har omkring sina åkrar lefwande gårdsgårdar, hwilka långt ifrån at rutna ned, snarare wäxa til, der de rätt ansas, och förse honom således ärligen med tillräckeligt bränse, icke allenast til eget behof, utan ock at sälja åt andra. Husen, som äro bygde af sten, befria honom från timmers förning, och taken af tak-tegel, som aldrig rutnar, från näfvers, tak-trädens, tak-bräders och takspåns huggning och hemskoffande. Den öfwer hela Vintern bara och grönskande jorden, som gifwer Kreaturen merendels deras födo tillräckeligen, gör, at han på långt när ej har af nöden, at samla den myckenhet af hö och foder, som en Swenssk Bonde måste göra, om han annors wil komma fort. Afwen är det stor förmon, at få plöja och handtera jorden när han wil och har beqwämlighet, utan at behöfwa så bråsta och hasta, som i Sverige, derest alla syflor til födans skaffande för folk och Kreatur komma lika som på en gång. Alt så föda Fären på Roslanden med Roswor hela Wintertiden, at slippa Få- och Får-husbyggnad, at hafwa grönt utur löfs-kyddgården för största delen af året. Ja, at aldrig behöfwa frukta, at lida skada til sin Boskap af Wargar och Björnar, som der ej finnas.

Den 12 Martii.

Häckar i Trägårdar brukades här af äfki...

ga slags trån, som dels wåra wiidt i England, dels äro bitförde från andra orter; men äro nu så wanda wid Climatet, at de tåla stå ute hela året, och uthårda merendels Wintrarna wål. Herr Warner hade sig ej bekant, om någorståds i England brukades några Americaniska löf-trån til häckar, eller ock några andra Americaniska trån dertil. Jag wil indela dessa til häckar brukeliga trån i 2 delar, nämligen:

1. Trån til häckar, som altid hafwa gröna löf.

TAXUS (*Linn. Flor. Svec.* 825.) brukas mycket härstädes, låter wål klippa sig, och ser mycket wacker ut. Jag såg icke af något trä så många häckar i trågårdar som af denna, hwilken defutom war klipt i Pyramider och hundrade slags andra former.

ILEX (*Linn. Hort. Upsal.* 32.) *Agrifolium* (*Raj. Syn.* 466.) Af denna brukades flera varieteter så med som utan taggar, samt med *foliis ex albo variegatis*, jämte flera. Af denna kunde man få häck til var samnars högd och mera. En häck här af war en af de täckaste en någonsin wille se, och wore at önska, at detta trä kunde tåla wåra Wintrar.

ILEX (*Linn. Hort. Upsal.* 212.) *Genista spinosa vulg.* (*Raj. Syn.* 475.) Som denna blomstrar merendels hela året, så är den för sina wackra gula blommor rätt wacker.

PADUS (*Linn. Hort. Upsal.* 126.) *Lauro-Cerasus. Clus.* Denne fans måst i alla Trågårdar. Somligståds brukades den til häck, som war mycket wacker.

VIBUR-

VIBURNUM (*Linn. Hort. Upsal. 69. sp. 2.*)
Tinus Clus. *Lauro-tinus vulgo*, brukades på nå-
 gra ställen til häckar; men de äro ej särdeles be-
 quäma dertil. Se *Millers Gard. Diction.*

PHILLYREA, måst alla sorter deraf hafwa
 blifwit brukade til häckar; men då hårda Wintrar
 infalla, gå de ut, utom andra swårigheter.

QUERCUS (*Linn. Hort. Cliff. 448: 2.*) *Ilex*
folio oblongo serrato C. B. jämte åttstilliga varie-
 teter häraf, brukades alla til häckar omkring Wil-
 dernesser eller Labyrinther och irrgångar, samt
 andra quarter. Deße häckar woro ganska tätta,
 låto wäl klippa sig, och sågo mycket wackra ut.

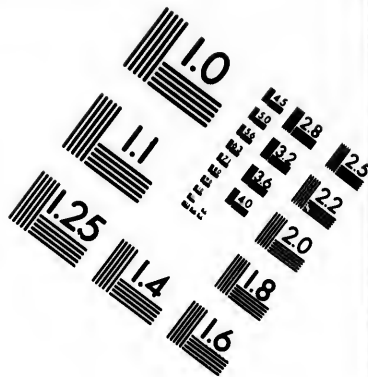
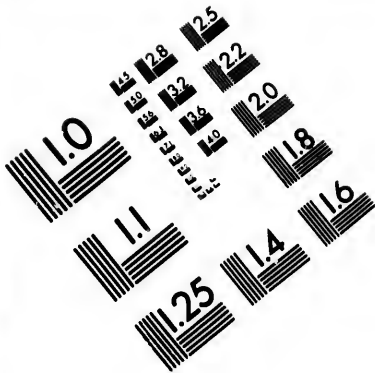
MESPILUS spinosa: foliis lanceolato-ovatis,
crematis &c. Linn. Hort. Cliff. 189: 2. *Pyracantha*
quibusdam J. B. brukades på många ställen til
 häckar, och såg wäl ut. Enkannerligen hade de
 planterat den samma mot stenhus-wäggarna på
 den sidan af husen, som wände sig mot wägen,
 der den klängde sig längs up efter wäggen, och
 med sina gröna blan hela året igenom gjorde wäg-
 gen behagelig.

**BLIXUS arborescens C. B. brukades på åttstilli-
 ga ställen til häck, så uti, som omkring trädgårdar
 och ordinaira gårdar: låt klippa sig mycket wäl
 och gjorde en af de tätaste och wackraste häckar.**

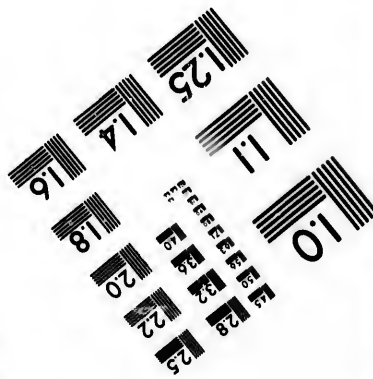
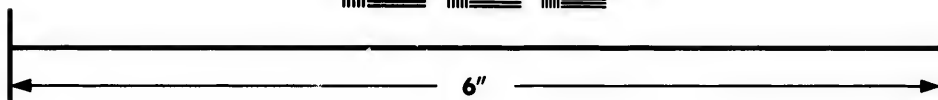
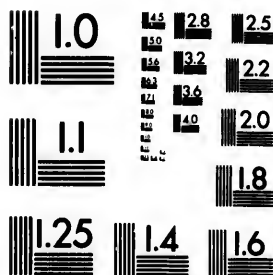
2. Trån til häckar, som hwar Höst fälla
 sina löf.

ULMUS (*Linn. Flor. Svec. 219.*) *Ulm*, bruka-
 des nog til häckar, och wärte ansefligen hög. De
 hade i synnerhet af denna 2:ne slag, en som wärte
 ganska

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

1.0
1.2
1.5
1.8
2.0
2.2
2.5
2.8
3.2
3.6
4.0

1.0

1.0
1.2
1.5
1.8
2.0
2.2
2.5
2.8
3.2
3.6
4.0

ganska hög, och brukades til häckar på någondera sidan af trädgården, at afvärja bläst; en, som war mindre, hvilken brukades til smärte häckar.

TILIO Dod. (*Linn. Flor. Svec. 432.*) Lind. jämte andra varieteter deraf, brukades på dylika ställen, som Alm, och wärte nog hög.

CARPINUS (*Linn. Flor. Svec. 786.*) war ibland dem, som ganska mycket brukades til häckar uti trädgårdar. Den klipptes merendels af, at den ej fick wäxa högre, än til ungefär 2 alnars högd.

ROSA sylv. foliis odoratis C.B. The sweet Briar or Eglantine. Denne brukades nog til häckar, såg ganska tät och tät ut, när den war grön och blad-full.

MALUS, Äppelträd af åttskilliga slag. Dese gjorde ej några ordinaira häckar, utan brukades til det, som kallas Espaliers, hvilka ändock göra samtliga nytta, som en häck.

CRATÆGUS, Hagtorn. Denne brukades på många ställen til häckar i träd- och kryddgårdar; men enkannerligen rundt omkring små köks-kryddgårdar, samt ibland rundt omkring innangården; emedan den wärte ganska tät, war taggig, och genom klippning kunde göras mycket wacker.

CORYLUS, Hasel, brukades mångastäds til häckar.

PRUNUS sylvestris C. B. Slån, brukades på många ställen til häckar, men måst omkring köks-kryddgården och mangården, på samma sätt som Hagtorn.

RIBES (*Linn. Flor. Svec. 195.*) Uva crispa L. Grossularia J.B. Krusbärsbustar, brukades på somliga

Somlig
wacker

S
bruka
trödd

E
sagt
fol.

Lond
fast
ne i

don.
före
Des n
hugg

graf
lar,
föreg
röbr

de.
efter
sågo

fåjar
dråg
bör

anti
Gör
röte
myc
fanc

när

konliga ställen uti trädgårdar till häck, war både wacker och nyttig.

SAMBUCUS (Linn. Flor. Swed. 250.) Slädet, brukades gammelt mycket til häckar omkring länds trädgårdarna wid London.

Den 13 Martii.

Stenkols nytt 2c. Det bränse, som snart sagt endast och allenast brukas i London, är Stenkol. På de orter, som lågo närmast rundt omkring London, war och Stenkol deras mästa bränse, fast de det och sådder under med risqvistar, huggne i häckarna; men par Svenska mil från London, och dit de ej hade något flytande watten, af fiska-båtar lastade med Stenkol up efter, brukades merendels båta wed, astringen af de träen, de huggit ned, wid häckars omlagning, eller af utgräfna trä-rötter, eller af annat, som Dymbunlar; Genista spinosa, m. m. Zinn och Silfwer-förqullningar togo snart en swart färg af Stenkols rötter, som de ej ofta blefwo skurade eller rengjorde. Upreste stoder efter forna Konungar, såsom efter Kung Carl I. Kung Carl II. Kung Jacob II. sågo ut just som hade en Morians eller Korstens-färges bild blifwit upfatt, endast i Konungslig drägt. När Snön legat par dagar på taken, bötjade han så en swart färg. Husen woto alla antingen swartaktiga eller grå af Stenkols rötter. För en främmande och oswan war denna Stenkols rötter mycket beswärlig; ty den lade sig all för mycket på bröstet, i synnerhet om nattetid. Jag fant hos mig self, at ehuru fri jag war för hosta, när jag då och då for in til London från landet, fick jag

Jag den alltid, så snart jag varit der en dag, hvilket aldrig slog felt, äfwen längre in på Sommarren, då lusten war warm, och det ej eldades snart i Staden; men så snart jag kom från London, och varit par dagar ute på landet, miste jag min hosta. Samma tal hade alla, äfwen infödde Angelsmän, som bodde långt ut på landet, och ej woro wane wid Stentols-rök, då de någon gång för sina angelägenheter kommo in till London. Men när någon varit en tid i London, hade han icke mer så mycket uppenbar känning häraf. Dock är jag icke aldeles obenägen, at tro, at denna starka Stentols-röken är äfwen en af de orsaker, som wälla, at så många i Angland plågas af Lungset och Heetique. Utan af Stentol blandad med Jer, hwaraf Tegel slås, skal göra Teglet mycket fastare och starkare, än eljest. Samma ästa sked på ledgrunds-äkrat, är en makalös gödsel. Farmers eller Ländtmän, som ha många mil från London, löpa och föra den hem en lång wäg, at göra på sina äkrar dermed. Utill uträddbar sadis den det wara ganska god och af föderaffelig nytta.

Den 14 Martii.

AGRIOLIUM *Raj. syn. 466.* är et träd, som i myckenhet finnes i skogarna uti Angland, och med sine beständigt gröna blar gör dem täcka äfwen midt i Wintern. Trädet heraf brukas til leksticker för barn; liksåledes til kniffkast, emedan det är hårdt. Ruskarnas pisse-kast bestå merendels här af; ty det är tillika böjligt. Förnämsta nyttan, som de göra sig af detta träd, är til häckar, som äro både tätta och wackra, samt wora nästan ewigt. Mr. Warner berättade sig kända en, hvars fader för

för 60
omtri
far an
kan te
framf
sina g
mar,
Bast
tes fo
til br

S
härde
rige
högg
stod
Här
i det
måst
morg
pund
wari
fast
trodt
ute i
unde
eller
lam
Der
lan
nat
da.
off

för 60 eller flere år sedan låtit plantera alla häckar omkring sina ågor endast af detta träd, hvilka häckar ännu denna tiden äro så tätta, at en hund ej kan komma derigenom. En häck af agrifolium har framför andra priset derutinnan, at han behåller sina gröna och vackra blån både Winter och Sommar, och således är et godt skjul för Får och annan Boskap wid blåst och elakt väder. Af barken göres fogel-lim. På skoglösa orter nyttjas ock detta til bränse.

Den 15 Martii.

Fåren i England tyckas nästan wara mera hårdade, at utstå elakt väder, än hos oss i Sverige. Hela denna tiden war snöglopp, kall och obyggheligt väder hwar dag. Celsii Thermometer stod ock ibland uti fria luften ända til 3 under 0. Härtil kan jag lägga det, at samma Thermometer i det rum, der jag låg, som ej blef eldadt, stod måst hela dagen i går i grad under 0, och i dag morgon kl. 7. 2 grader under 0 eller frösningepunkten, hwara kan slutas, huru kall det då varit ute på fria fältet. Jefe desto mindre, och fast Snön nu öfverdräcke marken nästan til en tvårhands högd, gingo dock Fåren natt och dag ute i täckterna eller de små instängda betesmarker under öppen Himmel, utan at hafwa något hus eller skjul, at gå under. Jag undantager små lam och deras mödrar, som blefwo satte under tak. Den förmon hade dock Fåren, at Snön låg så låt hela dagen öfver all marken, utan et och annat ställe blef snart burt, der de kunde söla sin föda. Den möckna ulen de nu hade på sig, tycktes ock rånnesjigen kunna bewara dem för köld. Här

hade de frihet, at natt och dag löpa omkring betes-
markerna; men på ganska många ställen brukas
ock, at låta Fären om dagarna gå ute an-
gen på åkrar, ångrar eller betesmarker, at beta;
men hwar natt sättas de i fällor på något åker-
stycke, der de ei allenast med sin dynga och urin
göda åkren, utan ock komma at stå i fällan helt
tätt och nära bredwid hwarandra, emedan fällan
med sitt war gjord så trång, at de således måtte
wärma hwarandra. Efter par dagar wid pass
ömsades fällan til et annat rum, på det all åkren
måtte blifwa lika gödd.

Den 16 Martii.

Om morgonen reste jag in til London, at få
wissh underrättelse, huru snart något skepp skulle gå
derifrån til Norra America.

Zusens byggnad. På alla ställen, der jag
for fram uti Essex, brukades Stenhus. De woro
ro alla murade af tegel; men hos en del Farmers
war teglet muradt emellan forskwert af trä, som
war uprest både ad angulos rectos & acutos.
Något enda uhus, som Labor och Logar, at rebe
sa sad ut, hast-stall m. m. war så wida af trä,
at wäggarna woro byggde af bräder, slagne hori-
zontaliter öfwer hwarandra. De ordinaira hu-
sen, hwar i socket wistades, bestods ofta af 2 a 3
wåningar, sållan af bara en enda. Jag talar
här om Farmers eller Bonde-gårdar. Taket på
husen woro alla af trä-tegel, både af det fyrkantig-
ga och flata slaget och af det, som liknar rämnor,
eller sådant, som hos oss i Sverige brukas. Det
förra eller det fyrkantiga och flata slaget brukades
måst. Detta tycktes hastwa förtärligt för det
enn-

concava eller rånor liknande; emedan, om en eller flere stenar af detta spracf sönder, kunde wattenet ändock ej rinna ned derigenom, som måst alltid sker på det concava. På somliga ställen hade de wid talets läggning af sådant fyrkantigt och flatt talstegel smetat ler under stenarna, hwarigenom hinders drades, at hwarken rågn eller snö kunde af wädet och blåst drifwas in på skullen. Korfstenarna woro gemenligen byggde wid någondera gafwelwäggen, ofta så långt ut, at gafwelwäggen gjorde en sida af korsten, och de 3 andra woro aldeles utom byggningen. Detta hade den förmon, at om sotet kom at brinna i korstenen, och korsten spracf sönder, war dock sällan någon fara af eld i byggningen.

Den 17 Martii.

Zuru hästar spännas före, köras ic. De af don, som här i England brukades, äro wagnat och karror. Glada weta de, som före är sagt, ej af; emedan Gudn, som sällan ligger på marken öfwer par dagar, icke lämnar dem den förmon, at nyttja den samma. För ordinaira Kustwagnar spännas et par hästar i bredd, som hos oss i Sverige, eller, der de äro tyngre, tu, try och flere par efter hwarandra; men för andra wagnar, hwarpå allehanda saker föras, samt för karror, der de äro stora, spännas hästarna på et helt sådeles sätt, nämligen ej i partals eller i bredd, som för kustwagnarna, utan alla i en en rad, der ena efter den andra. Jag har en gång sett ända til 8 sådana hästar spända alla i en rad efter hwarandra; dock är rart, at så se så många. Gemenligen brukas 5 & 6 hästar för en af de stora trof wagnar,

så spända i rad. De äro bundna wid och ef-
 ter hwarandra med starka järn-lådjor, hwaraf
 en går på hwardera sidan om Hästen, och der den
 kommer ibland at töra wid Hästens sida, är
 den öfwerdragen med läder, at den ej må gna-
 ga hästen. Tyngden och tjockleken af dessa lådjor
 är sådan, at andre, än Engelska hästar, sködel-
 gen skulle kunna hårda ut dermed; ty de hästar,
 som här i England brukas för dessa wagnar, äro
 som de aldrastörsta Ryttare-hästar i Sverige,
 feta och af en ogemen styrka. Med lokarna drögs
 hästarna läser eller wagnen, som är fästad efter
 dessa järnlådjor, och med twärhands breda rethmar,
 som ligga tvärrt öfwer häst ryggen, häras samtliga
 lådjor up. Sällan brukas några tömmor til hela
 denna långa häst-raden, utan de äro wande, at
 endast med Ruffens hwarjehanda och särskildta rop
 föras hwar han wil, stanna eller gå fortare m. m.
 Man ser och aldrig mer än en enda Karl följa och
 föra en wagn med 6 hästar, spända alla i en
 rad. Alla Engelska hästar, så många jag sett,
 hafwa hast swantsen afhuggen wid påh et qwarter
 från swants-roten, at hela swants-stumpens längd
 endast warit en twärhand eller et litet qwarter. På
 min tillfrågan om orsaken härtill, hafwa en del
 Angelsmän gifwit til swar, at det är landsens
 bruk, at hafwa hästarna så stumpswantsiga; men
 monne ej det får räknas för et skäl, at swantsen blif-
 wit afhuggen, på det, när de spännas alla i rad och
 tätt bak efter hwarandra, den föregående hästen
 ej må slå med sin oreua och gyttjofulla swants den
 andra i ögonen, eller full med orenlighet. De
 wagnar, som här brukas, äro säseliget stora, med
 ganska höga hjul, och blifwa lastade med en för-
 andrans

undra
 gar ha
 tunga
 wäge
 ra B

P
 men
 så ha
 de, d
 präld
 wagn
 för o
 på is

F
 qwin
 par o
 om, o
 ned o
 wäl
 wil b
 hwar
 ten s
 tinar
 fua
 en o
 ordn
 hel
 fört
 wore
 en m
 gare
 biffi

undrans-wård tyngd. Hwaraf sker, at inga wägar här i landet kunna stå bl, utan de stora och tunga wagns och kör-hjulen skära sig djupt ned i wägen, på sätt, som det sker på wägarna wid wära Bergslagor i Sverige.

Den 18 Martii

Pöfoglars nytta. En del Ängelske Gentle-
men höllo hemma hos sig en stor hop Pöfoglur,
så Hanar, som i synnerhet Honor, hwilket de gjorde,
dels efter dese Foglar äro mycket sköna och
präglade, dels och förenämligast derföre, at deras
yngar äro en bland de wälsmakeligaste stekar, som
kan önskas. De föddes om Wintertiden med sad
på samma sätt, som Höns.

Rena gälf zc. Gemenligen hafwa Ängelska
Qwinsfolken den egenheten, at hålla gälf, trup-
por och dyligt ganska rent. De troa et särdeles
om, at någon kommer in med orena skor, och soler
ned deras granna gälf, utan döb här särut ganska
wäl stryka skor och fötter rena, om han annors
wit hafwa frid med dem. Här af är, at utan för
hwar port står et fastlagit järn, hwarpå mansfol-
ken stryka mulen och annan orenlighet af skon,
innan de stiga in. Qwinsfolket lämna i för-tugan
sina *Pattins*, det är en art af trä-skor, som stå på
en hög järn-ring, i hwilka trä-skor de träda sina
ordnade läder- eller tyg-skor, och gå så dermed
bet fria från all orenlighet in i rummen. Ut-
förstagan, och sedan wid hwar dö, om det
wore an så många innansför hwarandra, ligger
en matta, täcke eller annat, at ingen stryka no-
gare mulen af skon, så at det snart sagt aldrig
blifwer fullst. *assentit.*

Den 19 Martii.

Frutost, som här i England måst öfveralt brukades af de förmögare, war, at dricka Thé, dock ej på det sätt, som hos oss i Sverige, at wi tage til oss en hop warmt watten på nykter morga, förutan något annat dertil, utan det Engelska sättet war något mera naturligt; ty de äto tillika en eller flera Skivor af Hvete-bröd, som de först halstekt wid elden, och, när det warit som warmast, bredt Smör derpå, samt sedan staldt det litet från elden i spisen, at Smöret måtte wäl badda in i brödet. Om Sommaren brukade de ej at steka hwete-brödet, utan breda endast Smöret derpå, innan de äto det. De falla rummen här i England om Wintern, samt at Smöret af källden då är hårdt och icke låter så wäl breda sig på bröd, hafwa til äfventyrs gifwit dem anledning, at således steka brödet och breda Smör derpå, medan det ännu är warmt. Måsta delen bruka, at slå litet grädda eller sött mjölk i Thé-cuppen, då de skola dricka deraf. Tjenstefolket i London så oc gementligen sådan frutost; men på landet så de låta nöja sig med hwad annat, som kan wänkas.

Midlags måltiden bestod ej mera här, än hos andra folkslag, af enahanda mat; men så hade dock Engelska Nationen deruti något synnerligt från andra, at kött-mat gjorde hos dem största delen och de förnämsta rätter. Köttet tilredes på äfwilligt sätt; dock i gemen at såja, war det antingen kokadt eller stekt. När jag nämner, at det war kokadt, må ingen indilla sig, at det war lagt i såppa; ty hwad wi i Sverige kalle supan-mat, ses nästan aldrig wara i bruk hos Engelmän.

Således

Således
wa hw
nästan
man en
de i An
sted til
war, I
dem på
ibland
men d
pa; w
som w
Ordot
tar,
Måst
i stora
och fö
stekt til
Engels
märkt
af Or
behage
som b
och to
drifwe
allena
annat
nerna
än an
han d
ter sig
ding
man
målln

Således äro allehanda slags soppor, de må hafva
 wa hward namn de wela, - liksåledes gröt, wälling,
 nästan all slags mjölkmat ic. hos de flästa Angels-
 män en aldeles obekant sak. Deras kommer, at
 de i England wid måltiderna nästan aldrig bruka
 stek til annat, än at ösa saucen på stek, taga rofs-
 mor, Poteter, Morötter ic. från fatet och lägga
 dem på tallriken med. Det är wäl sant, at man
 ibland får et slags kött-soppa eller så kallad Broth;
 men det är närmare et kött-späd, än en kött-soppa;
 utan kokadt kött brukas här på samma sätt,
 som wi hos oss bruke en kokadt skinka, bringstycke ic.
 Ortkött kallas Boef, Kalvkött Veal, Fårkött Mut-
 ton, Gläsk Pork. Inga Ragouer, Frecaseer,
 Mäcktstök ic. får en se hos dem, utan köttet kokas
 i stora stucken. Stek är Angelsmännerns delice
 och förnämligast rätt, hwilken dock ej alltid blifwer
 stekt til den hårdhet, som hos oss i Sverige. De
 Angelske stekarne äro i smärhet för twänne ting
 märkwärdige. 1. Har allt Angelskt kött, ware sig
 af Ore, Kalf, Får eller Swin, en fetma och en
 behagelig smak, antingen at det förträffeliga betet,
 som består af så kraftiga och wälluktande hö-slag
 och wänter i detta land, der ångsifbåfeln blifwit
 befröwen til så stor högd, eller något Glaktarena
 allena bekant sätt, at goda Kreaturen, eller något
 annat, är orsaken dertill. 2. Förstå Angelsmän-
 nerna nästan bättre konsten, at wäl steka en stek,
 än andra folkslag, som och ej är underligt; eme-
 dan de flästa Angelsmäns köts-wetenskap icke strä-
 fer sig til stort annat, än stek och Pudding. Pud-
 ding brukas liksåledes ganska mycket af Angels-
 män, dock ej så ofta, som kött-mat; ty wången
 wållid stek utan Pudding. Men ej tror jag, at nå-
 gon

gon Angelsman, som råder sig sjelf, ännu ätt när
 gon middags-måltid utan kött. Puddingar beres-
 das här på margsfalligt sätt, med eller utan Rusin,
 Corinthen och dyligt uti; men alla förhena dock
 det låsford, at de äro wäl tillagade. Poteter brukas
 nu ganska mycket tillika med steken. De äro
 kokade som wi koka Rostwor, och antingen lagda
 på samma fat, som steken, eller på et särskildt.
 En kupp med smält Smör står bredewid, at stå
 på dem. När de hafwa kokadt kött, lägges hela
 Morötter wid sidorna på fatet. Gurkor brukas
 mycket wid deras stek, inshlade på sätt, som till
 förens är omtalt; äfwen ärskilliga slags gröna sär-
 ker, som Lactus, Gallat, grön Kål och annan
 Kål, beredd merendels som Lactus eller Spinat.
 Rostwor brukas här tilkalades på samma sätt, som
 Poteter. Äfwen ätes mycket gröna Arter, när de
 kunna fås; men eljest, utom gröna, ätes Bönor
 och Arter mycket sällan. Appel-mos brukas och
 ofta wid stek. Deras Pies, som måst äro en art
 af Tårtor och Pastey, ses och smadom. Dit sluter
 måst alltid måltiden. Gemenligen sättes fram en
 hel, stor och wäldig Osk, då hwar efter behag
 får deraf. Woll-mat ses nästan aldrig wid de-
 ras måltider, hwarken middag eller aften, utom
 hwad deraf taget til Puddingar, samt i Théé om
 morgonen. Smör sättes sålän fram på bor-
 det. Deras dryck är ärskillig. De, som
 förnä, bruka måst win, andre öl, Cyder,
 hwagdricka; men alla Angelsmäns lifdrack är
 Panch. Efter måltiden sitter man gemenligen
 ännu en stund qwar wid bordet, åtminstone
 så länge, til dess wissa skäl af alla äro denck-
 ne, som gemenligen äro Konungens, Prussens
 af

af Wa
 rände.
 the of
 are af
 fört de
 den af
 mot i
 Osta
 om m
 herna
 wa de

Om
 SP

Swec
 le i y
 jordmo
 stor
 med
 de bon
 ter de
 Brogg
 dyckat
 på gö
 tall
 charr
 om S
 Skedd
 att bro
 dfriga
 idem
 dem til
 mont

af Wallis, den Rongh Familien, de fränwa-
 rande wänners. Den 20de Martii brukas af en del Angelsmän,
 men af somliga indles icke. Den är dock hos dem,
 som äta henne, mycket sparsam. Gällan består
 den af mer, än en rätt, som gemenligen är fört-
 mat, måstänbers stekt, samt likt Ost derefter.
 Ostet består den endast af kall mat och det, som
 om middagen blifwit öfwer. Som Angelsmän-
 nerna äta sent Frukost och sent Middag, så behöf-
 wa de ej så stort aftonmåltid.

Den 20 Martii.

Om morgonen reste jag ut till Woodford.

SPARTIUM ramis inermibus &c. (Linn. Flor.
 Suec. 189.) kallades på Engelske Broom, och wä-
 ke i ymnighet på höglandfare beresmarker, der
 jordmon bestod af en grof sand. Måst alla qwa-
 stas, som ute på landet brukades, af sofa husen
 med, word detat gjorde. Då hon war fört, ha-
 de hon en synnerlig ej särdeles behagelig lukt. Ef-
 ter Herr Warners berättelse toges denna af en del
 Bryggare, och brukas i stället för Humla, på
 drictat, som brygges dermed, blir mycket stark,
 och gör dem, som dricka derat, lugt druckna.

Den 21 Martii.

Stenpälcar brukades här mycket i Trä och
 Sand-gårdar. Sjelfwa Wästen bestod af en
 art brunn, som eller grof Marmor-art, men det
 öfriga, brogmed den droggs, war merendels af
 järn. Storsten änkillig, alt som en wille bruka
 dem till. En af dem, som låg uti Mr. Warners träs-
 gård

gård, war 4 $\frac{1}{2}$ quarter lång; diametern 3 $\frac{1}{2}$ quarter; somlige der sammastådes wore mindre. De brukades, at draga längs efter gångarne i trädgården, som här på orten wore bestrodd med grus och grof sand, at bymedelst trycka ned uphögningsarna af gruset och göra gängen jämna och släta. Detta skedde flere tesor om Sommaren, all som jorden på gångarna af hvarjehanda tillfällen. De som Mastars gräsning ic. pöste up; men til gräsrollens eller gräsets jämnande betjente de sig icke af stenwältar, utan endast af träwältar.

Den 22 Martii.

Rotor i myckenhet, Kadeliga för åkrar, och huru de utrotas. Vid alla byar här på orten fanns en gruswelig myckenhet af et slags Råtor, som af Zoologis kallas Cornix frugilega, och af Slåningarna i Sverige Rote. (se Linn. Faun. Svec. 70.) De hade byggt sit bo up i öfversta krotan af Allmar, Ekar och andra höga löf-trän, dit ingen kunde komma til dem. Ofta syntes i et enda trä öfwer 10, 12, 16, 20 och flera sådana bon, alla gjorde detta år. Det war derföre bejaktligt, men i synnerhet om inornarna bitida, et sådant skrik i dege trä, at den ena nöppeligen kunde höra, om en wisstades der när told, hwad den antog sade. Dese Kreatur gjorde åt Farmerne eller Landmannen en orrolig skada; icke så snart Hwete, Korn, Håsta, Ätter, med et ord, hwad slags säd som helst war sädd, öfvertäckte dese åker, och påklade up, så mycket de kunde komma på. När Ätterna söddes, som skedde näst all i drill eller i rader, och började titta up, samledes Rotorerna dit i stor myckenhet, började slå längs efter raden,

raden, såsom Arterna woro sådda, och rofste up
 alla dem de kunde finna, så at ej stort af Arterna
 blef qwert. Jag såg den Farmer, som hade den
 na Wår besätt med Arter et stort land åker, hvil-
 ket af desse skade-foglar blef så aldele förbårswadt,
 at han nödsakades plöja det up och oesa det sedan
 med Hafre; emedan näppeligen en enda Art war
 qwertlemnad. Fogel-skrämslor woro uppsatte på
 åkrarna; men kunde icke lujaga någon råddhoga i
 dem. Mången skulle tänka: emedan de altid hade
 sina bon uti trån wid boarna, at det ej wore swårt,
 at antingen skjuta dem der ihjäl uppe i träden, el-
 ler förstora deras bon, eller klifwa up i träden,
 och med långa stänger riswa ned deras nästen, el-
 ler på något annat sätt hindra deras förökels-
 de. Hårtill swaras: Ja wisserligen, om man haft
 lof dertill; men som Rotorna gemenligen warit så
 sluga, at bygga stua nästen i sådana trån, som
 stodo utanför Gentlemens och Herre-folks gårdar,
 och hörde de samma til, så word de från alt fiendes-
 ligt anfall befriade; emedan sällan någon Gentle-
 man tålde, at någon fick skjuta eller röra dem i
 hans trån, utan tyckte sig likasom wara besogad,
 at skydda dem; emedan de tagit sin tillflykt til ho-
 nom, och likasom anhöllo om hans förswar. En
 Gentleman kunde så mycket lättare göta det, som
 de här i Angland gemenligen aldrig selskive bruka
 sina åkrar och landtgodts, utan arrendera dem bårt
 åt Farmers, och leswa på de deras inlotande pen-
 ningar. Farmerne utrota wäl dessa Råtor mer
 delst skjutning, då de träffa dem på åkern, eller
 och taga de Råf-lator, kolade i watten, blöta så-
 den eller Arterna, som skal sås, deri, lasta dem
 så ut. Då Rotorna äta häraf, blifwa de yta i
 hufstwu

hufvudet, at de strax, då de flyga up, falla ned tillbaka, och antingen dö, eller af Farmernes folk slås ihjäl utan all barmhertighet. Säden sådes icke laga någon skada af denna sköpfung. I träden wid Farmernas gårdar syntes inga sådana böj.

Den 23 Martii.

Om morgonen reste jag til London, och kom ut tillbaka til Woodford efter middagen samma dag.

Orenligheten på gator 2c. mäta de uti Angeland at göra nytta af. Jag såg så wäl allestäds i London, som i de större byarna emellan Woodford och London, förrer enqvar gjorda ertill, at bortföra den orenlighet, som af folk, hästar, allehandas slags boskap, samt mångfalliga andra tillfällen, samlas på gatorna. Hwad sporr och annat af strax, som i London samlas i husen, kastas af hienstefolket ut på gatan, der de sedan af karlar skämmas tilhoppa i hugar, och läggas i dyngwagnarna, at föras utom staden til någon wis ort, der de afstjälpas. En sådan wagn eller korra, som brukas til stadens rening, har den förmon, at han ej tör på gatan ut wägen för hwen som helst honom möter. När Farmers och andre föra in någon ting til staden at säljas, föra de sällan med tomta last hem, utan de taga merendels wagnen full af denna godset ut med sig från de ställen, der den är samlad. Somlige af dessa ställen äro sådane, at grunden, der orenligheten lägges, börer andra til, som arrendera den ut at en annan, hwilken ej tillåter någon taga et last derifrån, som ej betalar något wist derför.

Andre

Andra
at en o
derifrån
mers för
bry sig e
på dera
falle, a
De, som
wa stor
Landtm
pence f
dan får

Gen
Angels
ga stäl
gar, m
at den
nämlig
de ned
bärt, l
små d
dock b
af unde
eller oc
och fris
häckar
utomde
mycket
får wa
wät, s
ej så lå
hafwa

Andra stället igen skola vara af den beskaffenhet, at en och hwar har frihet, at taga orenligheten derifrån, utan at betala någon ting dertföre. Farmers fördenksul, hvilka ej bo långt från London, bry sig ej om, at söka efter Marle och annan gödsel på deras egna ågor, emedan de hafwa så godt tillfälle, at skaffa sig utwåd gödsel från London. De, som sälja denna orenligheten, säges skola hafwa stor inkomst om året deraf; och en Farmer eller Landtman drager intet betänkande, at betala några pence för hwart last, han wid återresan från London får låta föra hem på den eljest toma wagnen.

Den 24 Martii.

Genista spinosa vulg. *Raj. syn.* 475. Kallas af Engelsmännerna *Tarze*. Den brukas på somliga ställen här i landet til häckar omkring åkrar, ånggar, m.m. men detta är ej så allmänt. Orsaken, at den så litet brukas dertil, sädes vara förnämligast, at, när den stått 3 a 4 år, begynna de nedersta grästarna at wixna, torkas och falla hårt, hwarigenom häcken blir nedantil gles, så at små djur kunna tröpa derigenom; men det kan dock botas således, at några frön årligen säas der af under häcken. Afwen om grästarna skaras af, eller och heltwa skälken nedantil, så står den at nya och friska teltningar. Helt brukas den mycket til häckar i trädgårdar. Dyttan af denna buska är utomdes, at den på denna skoglösa orten brukas mycket til bränse, hwaraf ser, at den här sällan får vara til någon högd. Helt skal den triffas wäl, så at, der den en gång fått faste, läser den ej så lätt utrota sig, hwarföre och Bönberna ibland hafwa stor slagenhet; der den fått nog innåla sig

på återn. Qvistarna brutas mycket, at tända up eld med; emedan de hafwa samma egenskaper, somuris eller balm, nämligen, at de fladdra til, och hastigt fatta eld, samt stiga up i en stor och ljus låga. På många ställen gjordes här af ut-hus och liders wäggar, på det sätt, at lider-taket stod på stälpar: emellan hwar stälpe woro störrar up-rätte, en half aln eller litet mera från hwarandra; emellan dem wreds Genista spinosa på samma sätt, som sprötorna uti en fol-skinda äro slätade i ormlika krökningar. Får äta des teckningar, då de nos uprunnit; men det sker endast af hunger och i brist af annan bättre föda. Kaniner skola mycket äta den samma. Det är skada, at den ej skal tåla vårt Climat. Ho wet dock, om den icke wödde kunna wåra ned i Skåne?

Den 25 Martii.

Om morgonen företog jag mig, på Herr Vice-Præsidenten Baron Bjelkes föstnad och anmodan, en resa til Mr. WILLIAM ELLIS, som bodde uti Little Gaddesden i Hertfordshire. Mr. William Ellis war en man, som hade et stort beröm för sin Practique i Landtushållningen; men ännu mera för sina många skrifter i samma wetenskap, dem han i dessa senare tider årligen utgifwit. Jag gaf mig på resan kl. 9. f. m. tillika med Jungström och en man, som war war wägroisare.

De förnämsta byar och städer, wi denna dag gen fore igenom, woro följande:

WALTHAM ABBEY, belägen 6. Engelska mil ifrån Woodford, at nu en liten Stad; men har i forna tider varit mycket stor. Husen äro tämme

tämme
digt så
ster. L
gård et
Anglan
högd.
at den

W

gen en
början
uti Esse
teter,
tider til

CH

gen en
sågo m
dar, (6
60 Aug
byen na
na båd
Canale
London

St

belägen
från Lo
Fet stor
der, sa
teter.

reisar,
mid sa
skal ma
hade. d
frugby

1777

tänneligen goda; Kyrkan byggd på et gammalmos-
digt sätt. När in til henne war et gammalt Kld-
ster. I denna Staden sågo wi uti en Herres träd-
gård et det största Tulipan-trä, som finnes i
England, hwilket täflade med de största Almar i
högd. Frukten hinnet dock icke blifwa så mogen,
at den kan duga at så.

WALTHAM CROSS, en wacker By, belä-
gen en Engellsk mil från sistnämde ort, samt wid
början af Hertfordshire; ty hertils hade wi varit
uti Essex. Här sågo wi en af Englands antiqui-
teter, en särdeles utbuggen pelare, uprest i forna
tider til en Drottningis äminnelse.

CESHUNT, en liten, men täck By, belä-
gen en Engellsk mil från Waltham Cross. Här
sågo wi ätskilliga härliga och lästfamma träd-
dar. En bäck, som war med konst grafwen mot
60 Engellska mil genom landet, flöt igenom denna
byen ned at London. Det är til en del från den-
na bäck, som watnet ledes genom underjordiska
Canaler och pipor in i bus, föt och köllare i
London.

St. ALBANS, en tämmelig stor och täck Stad,
belägen 12 Engellska mil från Cheshunt, och 20
från London. Den har i forna tider varit myc-
ket stor, och räknas för en af Englands äldsta Stä-
der, samt är märkwärdig för sina många antiqui-
teter. En det warande Kyrkas särdeles byggnad
wisar, at hon måste wara mycket gammal. Näst
wid samma Kyrka står ännu ett port qwar, som
skal wara uppbyggd af de Romare, den tiden, de
hade detta ländes herre. Porten är dock nu om-
kringbyggd, och samma hus brukar til fånge-bus-

3. Staden äro 4. Kortor; men en af dem nyttjas nu til marknads-plats.

HEMPSTEAD; belägen 3. Engellska mil från St. Albans, och 27 från London. Staden är liten; men tämmelig wacker; ligger ned uti en däl, har en Kirka med et högt torn.

LITTLE GADDSDEN är en lång by, belägen 30 Engellska mil från London. Wi kommo hit Klockan 6. d. m. Jag får ständeles meta tillfälle, at beskåda denna ort. Men witt jag anföra ättilliga anmärkingar, dem jag i dag gjorde på resan emellan Woodford och Little Gaddesden.

Utsigten af landet, som wi i dag rest igenom, war rätt wacker. Det samt ej det ringaste tecken hwarken til bärg eller grästen. Det war ej aldeles jämt och flak, utan gick i continuerliga bukter up och ned, så at det war lika som en samling af höjder och dälder; woc woro höjderna merendels på alla sidor mycket långsträckt ned i däl derna. Emellan dessa uphöjningar flöt ibland någgon liten bäck. Jord-mön war här den summa, som uti Essex och Hertfordshire, nämligen öfwerst swartmolla; men steyt berandes an rödgul eller Ocherfärgad lera; utblandad med en ymnighet af stintswoelen, samt på negben med Allte af en lilla färgad gravel eller groft gräs. Omkring Hempstead i Hertfordshire bestods en del bäckar af baren Krita. Alla dessa höjder och dälder woro indelte i ådrar, ångar, betedamsten, rum för sköder, eller bopar med trä och hvedegårdar, der wredarid, samt här och der sådana parter af allhandas slags träd, hvilka uti stället woren ibland angårade med lefwande gänter af frantziskan och annan, som gemenli-

menlig
Biden
lium.
dels a
wit d
sådan
icfe d
der en
så en
des g
här d
byggd
sten
Hertf
alt e
konst
bagel
wäst
derat
wägg
höga
at h
wof
plär
hwa
stätt
någ
i de
spid
med
sten
land

menligen bestodo af Hagorn, i hopblandad med Björn-bärs-buskar, Slån, Äst, Et, Agrifolium, Alm, m. m. Dese sista nämde hade merensdels af åtfälliga händer, som af foglar icke blifwit distörde. Jag såg ej det ringaste recken till en sådan gårdesgård, som i Sverige brukas, om icke de döda häckar, som ses på de ställen, der en gammal lefwande häck blifwit nedhuggen, af så en ny at måra i stället, kunna kallas en art af gårdesgård. Herre och Bondesgårdar woro strödde här och där. Husen wid de första woro präctigt byggde, och wid de senare ganska swackert, alla af sten. Med et ord: hela landet, så i Essex som Hertfordshire, der wi forso fram, liknade öfweralt en trågård, så at hwarken Naturen eller Konst och slit här spart något, som till et lands behagelighet fordras.

Husen, som wi på denna resa sågo, woro näst alla af sten; dock ej allestäds helt och hållet deraf, utan på några ställen woro förswerks wäggar. Merendels woro husen 2 eller 3 wåningar höga. Wid den Angelska husbyggnaden märkes, at husen gemenligen äro så byggda, at öfwen öfwersta wåningen, som hos oss i Sverige endast pår wara en wind, består här af lamrar och rum, hwaruti tjenstefolket gemenligen ligga, så at talet sluttar just rätt uppå detta rumet, utan at sedan någon Stulle eller Wind är deröfwer. Wäggarna i de öfra wåningarna bestå ofta af tunna bräder och snälar, öfwerstruken så på utan som innan sidan med ler och kalk, at det synes, som de woro af sten. Sådana tunna bräd-wäggar kunna i detta landet gå an, der Wintrarna äro så milda. Ca-

fem utanpå husen äro måst af tak-tegel, hwilket
 dock ej är concavt, eller har lika råmmor, som hos
 oss i Sverige, utan gemenligen helt flatt och flatt,
 fyrkantigt och affångt. De äro fastade på det
 sättet, at på undra resningen af taket, hwilken be-
 står af upresta spiror, äro slagne horizontela spjä-
 lor af trä hvarstals längs efter taket, den ena en
 liten grand öfver den andra, eller wid på 3 två-
 finger emellan hwar spjåla. På dessa spjålor eller
 tumstjocka, dock fyrkantiga spröten hänges det
 flata tak-teglet, då början sker ned wid tak-foten,
 och går så uppåt imbricatum. Ut i desse tak-tegel
 äro wid öfra ändan tu hål i bredd, i hwilka sättas
 trä-pinnar, som på nedra eller inra sidan blifwa
 3 eller 4 tum långa; men på öfra sidan afföras de
 jämt med öfra superficies eller ytan af tak-teglet.
 Alltid finnas tu hål i hwar tak-tegel, fast de ofta
 ej sätta mer än en pinne i ertdera af hålen; eme-
 dan en sådan pinne tycks göra tillfyllest. Rågn-
 wätinet kan ej råra hårt dessa pinnar, emedan de
 alltid äro wid öfra ändan af det tak-teglet öfversty-
 te, som lägges näst derofwarpå. Taket härskä-
 des se fördenfull utanpå aldeles ut, som kyrko-
 och andra tak hos oss i Sverige, täckta med fyr-
 kantig spån, endast at färgen gör någon skillnad.
 På en stor del af ut-husen och på en del af de fattig-
 gares stugor (hwilka dock woro af sten) bestodo ta-
 ket endast af haln. Tak-resningen war här måst
 hög och mycket brant, at smärre afföra rågn-wä-
 net; då och taken mindre råra. Somligstads
 spites något ut-hus af trä, hvars väggar bestodo
 af Ele-bråden. Gålfwen i husen woro merendels
 af Furus eller Gran-brådet, dem de löpt i London.
 Den nedersta wåningen bestodes ofta tegel eller

annan

annan
 de (som
 set, och
 utanför
 sida af
 Anglan
 gång fo
 det föga
 fra elde

At
 mål bel
 består a
 karna
 deles g
 len, em
 krar på
 rendels
 betesma
 war på
 färgade
 allmän
 dinaira
 gen fu
 rum,
 dite på
 nos wi
 omtrin
 på åker
 åkrar i
 all en
 dan to
 djuret
 na från

annan sten til gälf. Korffstenarna wore ofta byggde (som förr är anmärkt) i sielfwa gaswelen på huset, och det stundom så, at måst hela korffsten stod utanför hus-gaswelen, dock at gasweln gjorde en sida af korffstenen. Uti et så blidt Climat, som England har, war detta godt, i fall elden någon gång fastnade i korffstens-sötet; men eliest tycktes det söga duga, at baksidan af spisen, hwaremot måsta elden spelar, skal stå utanför byggingen.

Äkrarna wore öfweralt, för tot reste, ganfka mål belägne. Jag har nämnt förent, at landet består af bara högher, som slutta på alla sidor. Äkrarna ligga der/dre så til, at de hafwa särdeles gagn af morgon-: middagss-: eller afton-solen, emot hwilken de ligga. Ibland finnas ock åkrar på Norra sidan om högherna; dock war mestendels brukeligt, at lämna den sidan antingen til betesmark, ång eller andra Parcker. Jord-morwar här öfweralt den med sand utblandade tegelfärgade fetta leran, som omkring London är nog allmän. På åkrarna låg en myckenhet af ordinaire stint-stucken, somligstads så tjockt, at många skulle undra, huru säden kunde der få något rum, at rota sig. Jag blef aldreig warfe något dibe på åkrarna, utom dem, som stundom funnos wid de häckar, hwilka wore planterade rundt omkring åkern. Men de mångfalliga wattu-färor på åkern gjorde här gagn för diken; ty måst alla åkrar wore så lagde, at det icke war mera än en aln emellan hwar wattu-fär. Bredden på en sådan wattu-fär war 1 1/2 a 2 qwarter ibland, samt djupet 1 a 1 1/2 qwarter. De wore måst alltid dragna från höghden på åkern utføre, at watten måtte hafwa

hafwa frutt aflopp; men der åter sköpade för myc-
ket, woro de dragne parallelt med dalen, och ei
ända ned til den samna, på det en stor wattens-
flod ej måtte bärfkölja jorden. Guden. Inga
återrenar midt på återn; utan endast rundt om-
kring på sidorna wid häckarna; men dessa renar
woro måst altid aldeles öfwerflupne af måha, som de
wårsta wåra måslupne ångar. På somliga ställen
war ej så lätt med wattu-sårar, utan åter war
lagd i broad land, det är, i jämna och breda sty-
cken ungefär 20 alnar emellan hwar sår. Rummen
emellan wattu-sårarna woro lagde i små ryggar,
som hie kallades *firches*; hvilka woro högst midt
på, och sluttade på bägge sidor mot wattu-såten.
Således syntes här inga ballar af jord, som skulle
hindra watten, at flyta ned i såten.

Måga orter finnas och i Anglind. Wi så-
go i dag emellan Chef hunt och Bell Bart et stort
fält, dock ej jämnt, utan hade uphöjningar, som
gingo up och ned, hvilket war sbara bättre, än wåda
måga ljunghedar i Sverige. Detta fält räckte
mot 4 Engelska mil twärt öfwer, samt wid den propor-
tionerad bredder. Jord mott war regelmargad lera.
En myckenhet af den allmänna lungen warte der-
på. Eljest war faltet öfwerwärt med ljungruf-
wor, emellan hvilka fanns en myckenhet både af
Ormbunkar och måha; men endast något enda
gräs-strå. Jären gingo nu här i bet. På som-
liga ställen wårte nog Åfwen-bok, af en samms-
kängd, tåmmeligen tjock. Ståtarna woro af-
huggna til brånle. I öfrigt war det af ingen sär-
deles nytta. Detta war et Common land eller
allmänning, och låter derside bliffwit jämliad i
sådan

sådan
wid bli

R
landet.
wid en
word e
bet af
wåra f
framni
er gar
to sig
som ei
hans

der bet
höget
dragne
öfwer
laga d
stanno
oballd

R
Alban
til gb
hwhita
melig
ned h
lagd,
la far
föck
både

1776

sådan vårdelsöhet, utan at någon väntning der-
vid blifvit gjord.

Kaniner finnas på många ställen tillä häd i
landet. Vi sågo på förenämde häd några af dem
vid en backa, til sargen grå. Nu mind om dagen
woro endast några få uppe; men den stora mycken-
het af hål, som syntes öfweralt der i backen, samt
våra fölleslagares berättelse, at de i synnerhet äro
framme om nätterna, försätrade oss, at der låter warit
en ganska stor myckenhet af dem, fast de nu höl-
lo sig ned i jorden. De sados höra en Herre till,
som ei bodde långt derifrån, samt at ingen utom
hans instånd hade löf, at röra dem.

Såe gingo måst allestäds i bet på högderna,
der betesmarker funnos. På somliga ställen, der
högderna woro långslutte, syntes wattu-fårar
dragne med plog långt ned efter och iblandt snedt
öfwer sidorna. Detsam sados wara, at dymedelst
läga åt watten et frutt aflopp, at det ei måtte
stanna och syra, och dymedelst göra gräs-matten
obälsam för Fåren.

Krita syntes på många ställen emellan St.
Albans och Hempstead utspridd på åkrarna
til gödning. Åkerstyckena woro deraf måst krit-
hvita; emedan den somligstads war lagd i tåm-
melig mynnighet. De tänkte nu wid första tillfälle plöja
ned henne. Jordmon, på hwilken hon war ut-
lagd, war den öfra för-omnämnda grofwa rödgul-
la sanden, utblandad med en rödgul lera och stin-
socker. När wid Hempstead sågo wi en hel
backe, som guds-besod af krita.

Rosdynga låg på några ställen utförd på återn, lastals bredewid hwarandra; men ännu ej utspridd.

Urtäxa, både af Bryam och Hypnum, wårte i grufwelig myckenhet på alla utmarker, ångar, samt återrenar, som lågo wid häckarna. Den både på dessa ställen merendels starkt inrotat sig; ja många af deras ångar och utmarker liknade det utinnan de måst måslupne ångar hos oss.

Eldsvåda i London. 3 dag skedde eliest den stora wådelden i London, då öfwer 100 hus wid Börshen brunno up. Det hölts allmänt före, at i London icke varit så stor brand sedan den stora wådelden 1666. Wid den eldsvådan, som i dag tinnade, war märkwärdigt, at, ehuru stor den war, sunnos dock ganska många i London, så af mina bekanta, som andre, hwilka icke ens wiste af någon wådel, förr än om aftonen sent, sedan allt war släckt, eller fingo de först weta det om följande dagen af de Avisor, som i London dageligen utkomma, hwilket dels härrörde af Londons ofanteliga storlek, dels ock af den myckna och trosta stensolsråden, som i synnerhet denna tiden på året swäfwar öfwer Staden. At bleswo ej på wår resa warse någon rök af denna branden; eller wiste wi gifwa att derefter.

Den 26 Martii.

Om morgonen gick jag at hälsa på Mr. Ellis; men han war då redan utgången på sine åttar. Dersföre tog jag tillika med Jungström mig före en spatsergång ut på åttarna omkring Little Gaddesden, at bese de samma, häst som allmänt hålles

hålles
ten sto
funno
at de
igen n
senhet
pör, s
mycke
tecken
ling,
mågre
hade i
måst i
wis d
måst n
en gar
den d
upbr
hof at
ren ell
ling,
Den d
ägare
der w
ballad
måste
en Ell
än en
An b
måsen
Gam
na s
före,
Lanni

hålles före, ut i Hertfordshire och på denna lan-
 ten skola wåra de bästa åkerman i England. Wi
 funno nu här en del åkrar ganska wäl omlagade,
 at de måst lågo som kryddgårds-sångar, andra
 igen nog wårdslost handterade. Samma beska-
 fenhet war merendels med de inclosureer eller täp-
 par, som woro lagde til ångs-mark, at en del war
 mycket wäl stött, gräs-wårten ganska tät, icke et
 tecken til måka derpå. Andre stodo härliche af Wap-
 ling, St. Foin och dylika höslag; men så woro och
 någre, som förtjante war medomtan. Måken
 hade der så tagit öfverhanden, at den utrotat
 måst i grund de härliche höslag, som fordom blif-
 wis dilsadde. De liknade, med et ord, wåra
 måst måslupna ångar. Efter en stund rållade wi
 en gammal Farmer, och tilsporde honom: hwem
 den åkern tilhörde, som war med så mycket sit
 upbrukad? Sw. Det är wäl min, om jag får
 hof at säja. Fr. Hwem råder om denna inclosu-
 ren eller täppan, som står så grön och frodig af wap-
 ling, och hwat på icke finnes et mås-strå? Sw.
 Den är min; den är Mr. Williams. Fr. Hwem är
 ågare til denna åkern, som til en stor del står un-
 der watten, och är så illa häfsad? Sw. En så
 kallad Mr. Ellis. Mr. Ellis, swarade jag? Wi
 måste hafwa försagt Eder; eller är här mera, än
 en Ellis? Nej, swarade mannen, det är ej mer
 än en Ellis här, och honom hörer åkern til. Fr.
 An hwem råder om den täppan der bårta, der
 måken fått så gråfeligen tags öfverhand? Sw.
 Samma Mr. Ellis. Jag hade af sådana sällsam-
 ma swar snart förlorat all min Latin; frågade der-
 före, om det är den Mr. Ellis, som är så namn-
 kunnig för de många wackra werl: han utgiffat i
 Land.

den.

o på å-
 r ännu

wårte
 ångar,

Den
 tar sig;
 de der-

stest den
 us wid

bre, at
 m stora

m i dag
 tor den

a, så af
 s wiste

sedan
 om följ-

dagellis
 ondons

ch tve-
 iden på

o ej på
 den; c

Ellis;
 åkrar.

ig före
 e Gad-

allmänt
 hålles

Landbrugsbøllingen? Mannen svarede, at det
 er aldeles det samme, och hvad Mr. Ellis hærige
 bøcker i hushøllningen angår, dem lærnede han i
 sit værd; men det sade han sig wære säker om,
 at om Mr. Ellis icke förtjenste mera genom det han
 sitter och skrifer bøcker, och säljer Manuscripterne til
 Bøksæltere, än det han förtjenar med sit Land-
 bruk; skulle han snart få gå och tiggas; ty Mr. Ellis
 sitter näst hemma i sin kammar, och skrifer
 bøcker, och går ibland hela wöckan ej en gång ut
 på sin åker eller äng, at se efter arbetet, utan likar
 måst på sin dräng och unga Son, som emna til
 en gåse. Jag fruktade, at Farmiern sade detta
 af afund; och lærnade dertfore en sådan lärare,
 sedan han twungit mig, at åtminstone i mit sinne
 tillstå, det han hade en ganske stor förfarenhet i
 Landbruk. Wi hade nu wandrat genom en
 stor del af deras åkrar, ångar och inlosurer,
 och ändteligen kommit in på Ryelögården, at bese
 kyrkan, när Mr. Ellis self kom of til mötes.
 Han hade af någon fått höra, at främmande män
 från utrikes orter wöro komne, at besöka honom.
 Wi gjorde då, på hans begäran, honom följ-
 hem, at se de inventioner han upfunnit til Land-
 brukens bättring. Han wiste of en blån-
 ning af en särdeles gödsel, den han hade under et
 halmtal. Han sade, at denna gödsel ej skulle haf-
 wa sin like, at åstadkomma en mångfaldig sa-
 dens förökelse; men wi kunde ej förmå honom, at
 uplåta, hwarsaf denna gödsel wot sammansatt.
 Han wiste of sedan sin fyrhulka drill-plog, den
 han hölt af det wärde, at den ej med gull kunde
 upwagas. Denne finnes nu ofritad uti Mr. El-
 lises Farmers Instruktor, wold Trub-bladet. *Ed-*

dan d
 finnes
 cultu
 rånfa
 gröf
 Gade
 dige
 handl
 Dese
 som
 tryck
 Guid
 ga,

Bos
 sina
 römd
 de ne
 hemm
 dels
 bær
 hade
 wer
 Res,
 om n
 gjord
 förfa
 göra
 ständ
 som
 dera
 en
 dem.

at det
hårliga
de han i
sker om,
det han
terne af
Landet
Mr. Ellis
skriftet
gång ut
tan litet
ennu de
de detta
lättare,
mit sinne
renhets i
nom en
lofurer,
at bese
i mötes.
nde män
honom.
samt för
i handt-
en blott-
under at
kulle haf-
aldig få
nom, at
manfatt.
dog, den
ull kunde
Mr. El-
det. **Q**
dan

dan den dubbla Hertfordshire-plogen, på hvilken
finnes både ritning och beskrifning i Mr. Ellis Agri-
culture improvd. Item et Sätt med stål-trå, at
rånfa de små Hvete- och Bjugg-kornen från de
gröfsta, at derigenom erhålla utvaldt och fridit
Godes-korn; 3:ne små Tractater, som lågo sär-
dige och renskrefne, at lämnas til trycket, de der
handlade om Färens skötsel och Fåraberdens syfla.
Dessa Tractater wänte på den Boktryckaren,
som wille betala måst för dem. De äro sedan
tryckte under namn af The Shepherd's Sure
Guide, samt ett hwar bref til honom, samt åtskilli-
ga, dem han sjelf skrifvit.

Jag frågade Mr. Ellis, om han hade hemma
hos sig alla de slags Plogar, som han talar om i
sina skrifter, och i synnerhet dem, hvilka han be-
römde så högeligen för deras nytta? Han swarade
de nej, och föregaf til orsak, at om han hade dem
hemma, fick han icke hafwa dem i sted, emedan
dels Gendemen toge bärt dem, dels blefne de
bärtstulne af andra. Jag frågade, om han då ej
hade hemma de nyttiga plogar och andra slags
werktyg, som han sjelf upfunnit? Han swarade:
Nej, och gaf samma orsak dertill. Jag frågade:
om någon ästundade dem, huru en kunde få dem
gjorda, och om någon wore här på orten, som
försårbidgade dem? Han swarade, at ingen kan
göra dem här? ty det fordras et enkom för-
ståndigt hufvud dertill, utän han hade en man,
som bodde 30 a 40 Miljer från Little Gad-
desden, hos hvilken han lät göra alla sådana at-
en och hwar af förnämde och andra, som bestälte
dem. Det är då brådskyndighet, som willa hafwa

en sådan plog eller werktug, at betala omkost-
naden så för des försel från Snielaren til Mr. El-
lis, som derifrån til London, eller til hwad ort, som
hållt någon åstundade dem.

Wid mitt wistande i Little Gaddesden fråga-
de jag, wid åtskilliga tilfällen, ej en, utan gamla
många af dem, som här bodde, Farmers och an-
dre män, hwarest och hos hwilken de trodde, at
Mr. Ellis låt göra sina werktug, plogar ic. De
swoarade, at alla werktug, som Gentlemen och
andra, hwilka låst hans skrifter, beställa af ho-
nom, blifwa försärdigade af Plogmakaren, som
bodde uri Little Gaddesden just bredwid gården,
der jag logerade; ty Mr. Ellis gifwer och beskriswer
för honom modellet derpå, samt tingar med honom,
hwad han skal hafwa för trä-werker; men Sme-
den försärdigar järnen, som bodde strax wid par-
ken, efter det modell och beskrifning Mr. Ellis ho-
nom lämna, samt at han får af Mr. Ellis den be-
talning, som de kommit hwereus om. Sedan
sätter Mr. Ellis sjelf hwad price han wilt på plo-
garna eller de werktug, som af honom blifwit be-
skälda. Dese Farmers nekade aldeles, at Mr. Ellis
låter göra sina werktug hos någon annan man län-
gre härifrån, som här dock sjelf berättade.

Annu förestälte jag ej en, utan flere gängor,
dem, som här bodde, följande frågor:

Fr. Om Mr. Ellis brukar eller har brukat på
sina åkrar andra slags werktug, än de andre Far-
merne här i Parishen eller Byen? Sw. Alla swo-
rade enhälligt, at han aldrig brukat andra eller
flera, än de, och at de plogar, som han brukar,
äro de samma, som de brukat från wimmines tider;
men

men de
nöje sk
De int
af sam
fer, at

Fr.
annan
Gadde

Fr.
yminga
Åldrig
på sin

Fr.
sina åk
härstäd
ma så

Fr.
Sw.
rare m

Fr.
Var sm
näppeli

Fr.
Sw.
och D

Farmer
altid de
bot en
arbete
pence
plickta
til H. 6

men det sade de, at han någon enda gång för sit nöje skul brukat några andra, för hända en tima. De intygade enhälligt, at han säljer en ymnighet af samma verktyg, som han beskriyit i sina böcker, åt åtskilliga Gentlemen.

Fr. Om Mr. Ellis brukar på sina åkrar någon annan slags gödsel, än de andre Farmerne i Little Gaddesden? Sw. Absolut ingen annan.

Fr. Om Mr. Ellis får årligen af sina åkrar ymnigare skörd, än de andre Farmerne? Sw. Aldrig mera än andre; ty om han skulle få mera på sin åker en gång, så de mera en annan.

Fr. Om Mr. Ellis brukar föra och handtera sina åkrar på annat sätt, än de andre Farmerne härstädes? Sw. Aldrig, utan aldeles på samma sätt.

Fr. Om han har större myckenhet af Får? Sw. Ej mer, än de andre Farmerne, utan snarare mindre.

Fr. Om han har en myckenhet af Kor? Sw. Var stycken; ty i hela Little Gaddesden fin es näppeligen 20 Kor in alles.

Fr. Om han har en myckenhet af tjenstefolk? Sw. En enda piga och en gäffe, utom sin Son och Dotter; ty här på orten är den seden, at en Farmer ej håller mycket tjenstehjon, utan brukar alltid dagsverks-folk, för hvilken orsak i hvar by bor en myckenhet af fattiga, som låta lega sig, at arbeta för penningar. De gossar har 8 a 10 pence om dagen åt en Karl, som derföre är förpliktad, at arbeta från klockan 6. om morgonen til kl. 6. om aftonen. Det beröm sade de sig böra
 lenna

lemna Ellis, at han aldrig låter någon arbets-tarl
vänta på betalning, som ehjelt är mycket gangse,
utan han gifwer dem hwar afton sin dags-penning.
Nå samma sätt betalar och han straxt hwem som
arbetar något åt honom.

Färmerne påstoda, at Mr. Ellis förnämsta gö-
romål består i, at skrifwa Böcker, samt at sälja åt
Gentlemen de Wogar och wættig, som han der-
uti berömt, fast han sällan försökt dem sjelf.

Han har ehjelt varit en tid Tull-betjent: af-
wren en lång tid hos Bryggare i London. Den
Tractat han skrifwit om Bryggnig, berömdes
af åtskilliga i England, såsom den bästa af alla
hans skrifter; emedan han talar deri af egen försar-
tenbet. När han först kommit til Little Gaddes-
den, har han varit nog okunnig i Landthushåll-
ningen. Han hade lärt det mästa der; dock wille
hans grannar ei ägna erkänna honom för så god
Landtman, som många af dem, utan sade, at
han ei brukar sina åkrar och ångar så wäl, som
de andre. Med sin nu warande och andra Hustru
har han fått et rikt gifte, och med hennes pennin-
gar köpt den gården, han nu sitter på. I bör-
jan har han anstått åtskilliga försök i Landthushåll-
ningen och annat; men har ei varit särdeles lyckelig
derrid, utan mästa delen, hwad han haft öfrigt
af det han fått med sin hustru, har härigenom gått sin
lös, så at han blifwit nog fattig. Hans Hustru
har sögt så mycket deraf, at hon ännu ei kunnat
komma sig före. Efter den tiden, sedan han gjort
flera resor omkring i England, at annärka hwar-
shanda i Landthushållningen, satte han sig ned,
at skrifwa Böcker, och at låta försärbiga hwar
shanda

handa
wid ha
tänniel
är särde
ning sk
än gran
deras g
röm; e
resor g
idoghet
hwaraf
i andre
mindre
ldstigt,
och ibi
ställen
på hwa
trogen
granna
wid ha
fer, h

3
wid Li
war n
Hwar
4 tran
at hel
alla de
lång s
wid st
spände
hvarfr
en ung

handa åker-redskap, at fdyttre åt andra, hwar-
 wid han sunnit bättre sin råkning, så at han na-
 tånsmelligen kommit sig före igen, fast han just ej
 är särdeles rik. Genom denna trägna bökens skrif-
 ning ser, at hans åker och ång äro wårre ansade
 än grannarnas. I medeltid förtjona hans Skrifter
 deras goda och stora wårde, samt synnerliga be-
 röm; emedan han deri utfört, hwad han på flera
 resor genom England med mycket besvär och stor
 idoghet samlat i alla delar af Landthushållningen,
 hwaraf ganska mycket är, som fåsångt letas efter
 i andra Böcker, och som aldrig förut blifwit nämnt,
 mindre beskriwit. Han tyckes dock wåra för wid-
 löftig, föra mycket in, som icke hör till saken,
 och ibland finnes et mål infördt på 10, 20 och flera
 ställen i hans Skrifter. Wårst är, at en ej kan bygga
 på hwad deri säges; ty han han har warit för lät-
 trogen, och tagit för sant, hwad hans skalkaktiga
 grannar ofta gjort sig et nöje af, at gifwa honom
 wid handen, genom falska och rydteade berättel-
 ser, hwilket flere försäkrat mig.

Zarfningen, som wi i dag sågo på en åker
 wid Little Gaddesden, der ärter harfwades ned,
 war något synnerlig. De hade tagit 6 harfwar.
 Swardera harfwen, som war fyrkantig, bestod af
 4 trån, och i hwart trå 5 stycken järn-pinnar, så
 at hela harfwen hade 20 pinnar. De hade bundit
 alla dessa 6 harfwar i bredd, genom det de lagt en
 lång stång tvärr öfwer dem, och bundit dem fast
 wid stången. Framför harfwarne woro 6 hästar
 spånde i bredd, en häst för hwar harf. Med dessa
 harfwar, sålunda stälte, harfwades åkern, i det
 en ung gåse gick och ledde en af sid-hästarna, samt

en annan gick baketter, och dref på dem. De hade härvid den förmon, at återre blef snart harswad, samt at de til 6 harswar och hästar ej behöfdes bruka mera, än 2 personer. Jordmon war här gansta lös och fin, så at hars-pinnan lätteligen kunde riswa den sönder.

Den 27 Martii.

Mr. Ellis gjorde mig den äran, at tilbringa en stor del af dagen hos mig. Han hölt för et stort nöje, at språka med mig uti åtskilliga ting af Landt-hushållningen; dock tyckte han mera om, at fråga, än frågas. När jag tillsporde honom om et och annat, fick jag sållan annat swar, än at han wiste mig til någon af sina Skrifter, der jag skulle finna den saken uträckeligen afhandlad.

Han sade sig rest omkring måst alla orter i England, at se och skrifu up deras hushållning. Ofta, då han fått höra, at någon i Oeconomien förfaren man bodde på något ställe, och war nämr-kunnig för särdeles insigt i någon wiss del af Landt-hushållningen, hade han rest entom til den samma, fast den och wilstades 20, 30 och flere Engelska mil utur wägen. Då han märkt, at den andra varit mon om lit, och icke welat ut dermed, hade altid Mr. Ellis något angenämt och behageligt i någon af samma man ölskad del i hushållningen at berättat, då den andre sedan, til at betala det rigen, börjat förtälja något för Mr. Ellis, och så ymsom, tils Ellis fått weta alt hwad den andre hade sig bekant. Ofta har han ställt sig, som hans affigt ei varit, at lara någon ting, endast at så

desto

desto bättre insigt i hvad han ville; emedan de andre då ej tagit sig til vara för honom.

sedan några af hans böcker blifvit tryckta; har han self rest omkring, och haft med sig några exemplar, at sälja åt Gentlemen. Han reste då incognito, lät ingen weta, hwem han war, utan gaf sig et annat namn, och sagt sig vara sand af Boktryckaren, at sälja Böcker. Detta har han gjort, dels at samla flera observationer, dels at höra andras omdömen öfwer sina Skrifter.

Jag frågade, hvad han tyckte om Mr. Bradleys Skrifter? Han svarade, at Bradley skrifwit mycket wäl om Horticulturen; men i Agriculturen och Landthushållningen dugde han icke; emedan han war aldeles okunnig i Landtbruk. Mr. Ellis sade ock, at han aldrig tänkt skrifa någon ting i Landthushållningen; men då han fått läsa Bradleys Skrifter, och sett, huru illa de hängde ihop, har han fattat i pennan, at skrifa något bättre.

Mortimers Bökert i Landthushållningen såde han sig ej sett, mindre läst.

Switzers Skrifter hölt han i mycket wara ganska goda.

Eljest berättade han sig nu wara en man något öfwer 60 år; ty han såde sig wara född på 80 talet i förra Seculo. Näst hela sin lefnad hade han varit och war ännu rätt frisk, endast at han då och då haft plåga af Podager. Med Mr. Sherard såde han sig varit i skuldskap.

När jag såde, at han med sina Skrifter åstadkommit, at Little Gaddesden fått et odödeligt namn, och at ingen för hans tid wetat, om et Little

Gaddesden varit til, svarade han: No Prophet is accepted in his own Country. Luc. 4: 24.

Tobaken, som han hade med sig, och hvaraf han rökte, var starkt utblandad med Anis, hvaraf af den det luktade väl. Han hölt en sådan Tobak för mycket hälssosam.

Bot mot Ormbett. Mr. Ellis sade sig weta et souveraint läkemedel mot ormbett, hvilket är: Rodderi, at då någon blifwit buggen af en orm, måste han strax så ibland ormen, taga hans fott eller ither och lägga på det särade stället. Detta försäkrade han skulle öfvergå allt annat härtills upfunnit. Jag har sedan på mina utländska resor hört af ganska många, detta utgifwas som et af de säraste läkemedel mot ormbett.

Bot mot sära ögon. Mr. Ellis försäkrade, at sära ögon med ingen ting skola så väl botas, som genom fett och ither af Ornar och Swin, hvilket Sir Hans Sloane först skal hafwa upfunnit och sedan gjort allmänt genom trycket.

Wid det Mr. Ellis wille göra sig underrättad om Lapparnas lefnads-sätt m. m. nämnde jag för honom, såsom något synnerligt, at en nästan aldrig skal finna någon Lapp bekant med Skörbjugg, lade och til, at Herr Archiater LINNEUS tillskrifwer orsaken Lapparnas dött, som är, at aldrig bruka salt, eller äta salt mat, samt at man deraf twöles hafwa anledning at tro, det salt torde wara förnämsta orsaken til denna sjukan. Eljest berättade jag honom, at få af Lapparna bruka bröd, och mängen af dem, för handa, har aldrig sett det, utan at de betjena sig af torrlut fött och fisk i det stället &c. Men jag märker, at Mr. Ellis

Ellis
som ha
The
ger ha
Lapp
bjugg
&c. de
måsta
sutan
man
frågan
tra L
Skörbi
samt
har ja
något
Lans

L
fält o
den.
war i
ibland
til der
le sk
alt ut
deles
Provi
blom

Gad
Der

Ellis ej rätt fattat min mening; ty uti en Bok, som han sedan den tiden gifwit ut, och den han kallar *The Country Housewife's Family Companion*, säger han p. 22. och 23. at här af mig inhämtat, det Lapparne aldrig äro plågade med Eldersbjugg, af orsak, at deras bröd är torrad sist x. Der jag dock ej allenast tillfred saltet första och mätta, om ej endaste, grundorsaken til denna sjukan, och tvärt om, at der salt ej brukas, wet man ej af den; utan ock berättade för honom den frågan, som den store Boerhave gjorde til vår wästra Linnæus: om ej alla Lappar woro fulla af Eldersbjugg, emedan de bodde uti et så kallt Climat? samt Herr Archiater Linnæi swar derpå. Detta har jag sunnit nödigt, at här införa, på det ej något måtte stå för min räkning, som jag icke läns wid.

Den 28 Martii.

Om morgonen sparserade wi ut på ästliga fält och åkrar, de der lågo omkring Little Gaddesden. Wid hela senare delen af denna månad war marken här alldeles bar och grön, wärdtelken ibland tammelig wacker; men med alt detta spåtes in til denna dag näppeligen tecken til, at träden wille stå ut sina löf, mindre blomstras; så at efter alt utseende låra de ej se träden i löf härstädes särdeles långt förut om Wären, än som i de Södra Provincierna af Sverige. Hafel och Pil-arter blomstrade nu, men nästan inga andra trån.

Et stort fält låg på N. W. sidan om Little Gaddesden, der en myckenhet får gingo i bet. Der war en högd af landet, långsluttande på alla

fibor. Jordmon war samma Gravel och grus af röd-gul eller tegelfärgad färg, som förut är uttald. Här och der wiste sig nog tusnör. Hela fältet war öfvervärt med *Genista spinosa*, Ormbunkar och litet gräs på somliga ställen. Marken war, på de från *Genista spinosa* och Ormbunkar befriade ställen, zauska mycket måslupen. Orterna omkring Sköfde i Wästergötland, då Billingen undantages, likna mycket England til usigt, fast der finnas gråstenar, i stället at på dessa orter i England ligger flinta på åkrar och utmarker.

Orter, som skodo i blomman denna årstiden, uppteckades, at deras må tykna något lunda dömas om skillnaden emellan England och Sverige i den saken, och woro följande:

VERONICA flor. solit. fol. cord. incis. &c. *Linn. Flor. Suec.* 17. war här et argt ogräs på åkrar.

PRIMULA veris vulgaris *Raj. sen.* 284.

NARCISSUS &c. *Linn. Hort. Ups.* 74. sp. 2. På Rishjor.

Smultron.

RANUNCULUS, *Linn. Fl. Sv.* 460. *Chelidonium minus*. Dod.

LAMIUM fol. cord. obtus. &c. *Linn. Flor. Sv.* 494.

DRABA, *Linn. Fl. Sv.* 523.

ULEX, *Linn. Hort. Ups.* 212. *Genista spinosa*.

LEONTODON, *Linn. Fl. Sv.* 627. *Dens Leonis*.

TUSSILAGO, *Linn. Fl. Sv.* 680.

BELLIS, *Linn. Fl. Sv.* 707.

Zäffel.

SALICES.

DAPHNE; *Linn. Flor. Upsi. 94.* Laureola semper virens, flore viridi &c.

GENISTA SPINOSA vulgaris, *Raj. syn. 475.* var den, som på förenämde sätt af tulla biter värt mäst. Utaf det, at den af folket blef beständigt afhuggen til bränsla, var den nu väppelgen til en tvärhands högg. Tvänne gåsar gingo på et ställe, och med en särdeles art af lura eller vira högg af den samma tätt wid varjandra. Järnets längd på denna lura var en half alm, bredden 2 quarter, tjockleken wid baten ungefär 3 lin. Geom. Han var hvar på ena sidan, så at han allena kunde brukas af den, som var högerhänt, eller som wid det han håller i skafvet med bägge händer, hae den högra handen främst eller närmast til luran. Sjelfva lura-järnet eller bladet gjorde med skafvet, som var af trä, och den delen af järnet, som skafvet var fast wid, en mycket obtas angel, så at kartlen derigenom slapp, at lura sig wid det hvar högg til. Gåsarna högg således med denna lura ned både Genista spinosa, Ormbunkar, gammalt gräs, och hvar som föctom, hvilket allt de sedan råffade tilhoppa uti högar, bandt dem uti knippor, och brukade de smala stätten af Björnbärs-buskar (*Rubus Linn. Flor. Suec. 409.*) til band, at binda dem med. Det var derföre höggeligen af nöden för den, som skulle binda dessa i knippor, at han hade goda reantar eller handskar; emedan både Genista spinosa och Björnbärs-buskarne äro af de taggigaste träslag eller buskar. Vi sågo äfki lliga högar af sådana knippor, de der lågo här på stället, hvilka skulle föras hem til bränsla. Den

na Genista spinosa med sina taggar gjorde, at då någon wandrade, der den warte, ref den stora stråmor i skorna, och der den kom wid strumporna, skontes de icke. Den stak argt på benet. Wi blefwo sedan på flera ställen här i orten warse gåfar slå ned den samma på förefrefne sätt til brånse.

Flinta af det ordinaira och wanliga slaget, som brukas at slå eld med, samt på skjut-gewär, låg på återstucken ganska mycket. På somliga åttar wat en sådan ymnogh: deraf, at en swårli- gen kunde se någon bit af jorden för den samma. Den fanns här både af den ljusare och mörkare Sor- ten, samt ibland i större, ibland i smärre stycken. De störste som wanliga flöt; men måst woro de best små som knottaswar och mindre. Emedan man på denna orten icke ser det ringaste tecken til gråsten, så brukas ofta, at taga flinta til grund- walar på hus. På et och annat ställe äro ut- husen til måsta delen murade häraf. Eljest bru- kas gemenligen tegel både til grundwal och wäg- g.

Den 29 Martii.

Sår funnos allestunds här i landet til stor mye- kenhet, hwilket härörde dels deraf, at de fång- sälla desto mera ull, dels ock, at som ingen Nation är, som äter så mycket kött-mat, som Au- gelsmännerna, och bland den samma deras Mut- ton eller Sår-stel icke är at föraltia, så har den Farmer en ansenlig profit, som är ägare af en mycket det Sår, at föraltia annan deras nytta. Nä- stan alla deras Sår woro hwite. Bland hundrade hans näppeligen et, som war swart eller brunt el- let af annan sår. Gemenligen hade de antingen på

på ryg-
ullen
och
gande
delen
gemen-
små
räcke
wid pa-
swante
lunda
dan
mycket
föga
ra
tesma
något
ställe
men
utan
wid h-
på
balm
de,
andra
och
liga
der
håc
danti
af
ma
gång
lat

på ryggen, nacken, hufvudet eller annorstädes ullen färgad på et och annat sätt: röd med rödvita och watten tilhoppa blandade, genom hwilket färgande hwar och en lände igen sina Får. Största delen af dem hade 2 horn. Hwar Farmer hade gemenligen et Får, som bar en Källa på sig. De små Lammen hade mycket lång swants, hwilken räckte nästan ned til marken; men så snart de blifwit wid på et halft år gamla, stans halsparten af samma swants bårt, hwilket sådes se, dels at Fåren så lunda sågo bättre ut, dels och förnämligast, emedan wid den långa swantsen gemenligen fäste sig en myckenhet orenlighet. De Ängliga Fåren woro söga skygga, ännu äro på långt när ej som våra Swenska. De gingo dag och natt ute på betesmarkerna under öppen himmel, utan at hafwa något hus eller tak at gå under. På något enda ställe såg jag, at en såse gick med dem wall; men gemenligen och måst öfweralt kinuades de utan wall-hjon afdeles för sig sielfwa. Hemma wid husen hade de somligstäds små skjul upbyggda på stackuga stälpar, samt taket på skjulet utaf balm, derunder Fåren kunde gå, när det rågnade, eller eljest war elakt wäder. Någre hade och andra uthus, dit Fåra:herden wid dopligt tillfälle och somligstäds hwar afton dref in Fåren. Somliga Farmers hade hemma midt på få-gården under öppen himmel uprest lika som en krubba eller håk af 2:ne smala grundar, hwilka fästades nedantil tilhoppa, emellan hwilka lades fint hö, hwar af Fåren singo äta om nätterna, då de stodo hemma på gården. Fåren klippas här icke mer än en gång om året, och det om Sommaren. De sälles från Michelsmånad om hösten til denna tiden om

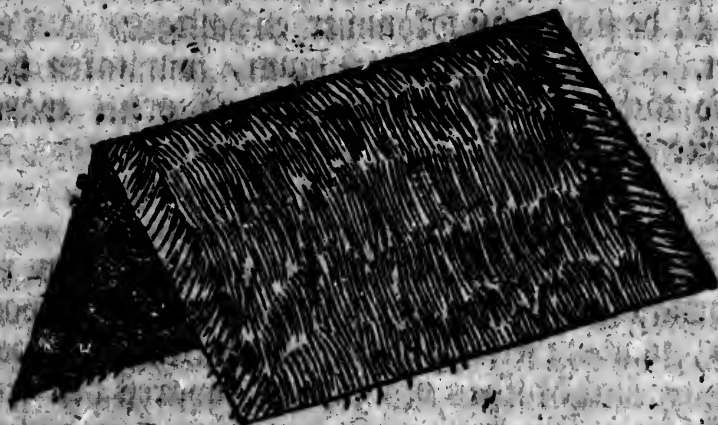
om Wåren, och längre, på Rossanden, hwat-
om bättre fram skal hämnas. Grindarna, hwar-
med och innom hwilka de fällas, äro af 4 alnars
längd ungefär, samt 7 quarterns högd, hwilka
grindar klafwas rätt utmed hwarandra i en rad,
i det en påla slås ned i jorden emellan hwar, och
man sålunda, alt efter myckenheten af Får, gör
en större eller mindre fälla. Från fällan går ge-
mentligen en smal gång, gjord af dylika grindar til
någon af de lefwande häckar, hwarmed åter å
omständ, at Fåren elakt wäder må kunna gå til
en sådan häck, och flytt sig der. Wid Får-fällan
är merendels en hö, sammanslagen af 2 bräder
ad angulum acutum, eller litet mindre än en an-
gulus rectus, samt en brädkapp wid hwardera
ändan, at ej fodret må rinna ut. Då det är elakt
wäder, lägges i denna hon Korn, Hafra eller
Ätter, at låta Fåren äta deraf.

Halm-tak bruktes mycket här på orten, så på
ut-hus som på stigar, hwar i folket bodde. Det
war altså härstädes ej swant, at se wackra
sten-hus med halm-tak öfwer. En stor del af ut-
husen wore dock af trä, nämligen wäggarne
gjorde af tjocka El-bräder. Taket på husen, ans-
tingen de då wore af tak-tegel eller halm, wore
gansta branta och wåra, så at det aldeles war o-
möjligt, at gå på dem, som hos oss i Sverige,
hwarst halm-tak beufas, utan til alt sådant dor-
de man hafwa stega, at stå på, det något war
at förrätta på taket. Rågn-watnet kunde altså
icke länge dwäjas på icke så tvärsuttande tak.
Halm-taken wore här gjorda på det sätt, at man
först test ut ställningar af trä-wirke, hwar på halm-
tak

taket
ro up
ror me
med d
och för
öfwer
zentel
til från
den an
De h
foten,
half a
men l
wände
wanse
han f
på ta
dan f
inra d

Halm
man
ända

taket skulle läggas, genom det, at spiror af trä woro upreste från bägge långväggarna, hvilka spiror med nedre ändan stödde sig på takfoten; men med den öfre batade de tilböja midt öfver huset, och formerades det en angulum acutum. Tvårts öfver och öfwanpå dessa spiror woro slagne horiszentela spjälor alt längs up efter spirorna, ända til kräppåsen, den ena raden af spjälor öfwanför den andra, ungefär en half aln emellan hwar rad. De hade sedan börjat lägga halmen ned wid takfoten, sålunda, at halm-taket kunde blifwa en half aln tjockt; ibland mer, ibland mindre. Halmen lades det således, at stov-ändan på halmen wändes nedåt, och den mindre eller smala just öfwanför; men ytterst wid sidorna mot röfvet wreds han så, at han der ej låg parallelt med den andra på taket, utan snedt öfre, nämligen nedre ändan snedt ut mot röfvet, och den öfre metta åt inra delen af taket, som ses af hosstående figur.

Halmen fästades sålunda, at när han war lagd, som man wille hafwa honom, bands den om wid öfra ändan med en widsja af Wide eller Hagel, och så fast

fast wid någon af de ofwännämde horisontela fjärdor. Nämligen, den nedersta raden af halmen bands först sålunda fast wid tak-bandet; sedan lades annan halm på den nyss fastbundna, dock litet ofwansföre, så at den senare kom at öfvertäcka öfra delen af den förut lagda och fastbundna halmen, samt då tillika banden, hvarmed den blifwit fastbunden. Härmed continuerades hwarstads ända up til kropp-åsen, til des hela taket sålunda blifwit täckt. På kropp-åsen lades af lång-halm så mycket och tveckt en wille, tvårt öfwer, då den bögdes och wreds sålunda ned på ömse sidor om kropp-åsen, samt bands sedan på ofwännämde sätt fast på bägge sidor om samma ås. På dessa halm-tak woro så lagde några klifkor eller annat, at nedtrycka eller qwarhålla halmen mot storm och wäder; emedan halmen war så wäl fastbunden, at det icke war af nöden. Desutom hafwa sådana twingder på halmen den olagenhet med sig, at rågn-watten gerna kommer at stanna deremot, och på de ställen åstgådkommer en hastigare röta på taket. Det war hwetehalm, som taken här woro täckte med, hwilken här på orten wäret mycket lång.

Den 30 Martii.

Swartmyllan, eller den jorden, som på åkrarna låg öfwerst, war här ej af en sådan swart färg, som jag sett uti Ryssland omkring Moscou, samt emellan Moscou och Tulou, hwarest den ofta ser swart ut som trut; utan den stötte här merendels något på rödgult eller en Gcher-färg, hwilket twifwelsutan kommit af den starkt derunder lita färgade Graveln och leran. Swartmyllan under gräs-

gräs-wo
gemenli

D.

lativum
Angelst
del af d
det altit
eller på
låg i h
dar den
och må
til 3 år
säs me
ter, se
gångor
säs me
lägges

Är

med S
four th
lagd u
fyra f
na. S
war en
woro
sluttad
Watt
lägna
djupaf
leken
öbland
bägge
och ne

gräs-wallen på backar och öflika ställen war och gemenligen af samma Ocher-färg.

Wåpling, eller *Trifolium purpureum majus lativum, pratensi simile*, *R. 17. syn. 328.* som af Angelsmän kallas *Clover*, war sådt här på en stor del af åkrar och inclosures eller små täppor, och det alltid, hwarest jag såg det, på broad-cast-land, eller på måst jämntlagt land, och ei på det, som låg i höga ryggar. Sedan denna är sådd, hårdar den sällan ut mer än 2 år, innan den går ut, och måste sås om på nytt. Somliga hafwa den til 3 år; men aldrig mera. Här brukas den at sås med något fädes-slag. Andra Sommaren efter, sedan den är sådd, bärgas den en, ja ofta 2 gångor. Derefter plöges landet up, och besås med hwete, til des det åter efter några få år lägges til ång igen.

Åkrarna på denna orten, som stodo sådde med hwete, woro merendels lagde i stiches eller four thorough land, det är, at hela åkern war lagd uti små ryggar, hwardera ryggaen endast af fyra fåror, med råta wattu-fåror emellan ryggarna. Bredden på ryggen emellan wattu-fårorna war en Svensk aln. Ryggarna eller dese stiches woro så gjorda, at de lågo högst midt på, och sluttade sedan på ömse sidor mot wattu-fåren. Wattu-fårorna woro dragne från den högst belägna delen på åkern til den delen deras, som låg djupast ned mot vålderna, alt i linea recta. Djupleken af wattu-fåren war et qwarter, ibland mer, ibland mindre; bredden en half aln wid pass. Wld bägge ändarna på wattu-fårorna, både öfwerst och neder, woro dragne 4 sådana stiches eller ryggar

ryggar med wattu-sårar emellan, alla af lika bredd som de andra, tvärts öfwer återn, eller at de stiches och wattu-sårar, som gingo från öfwersta til nedersta delen af återn, gjorde med dessa angulos rectos, eller stodo perpendiculairt på dem. Dessa tvär-ryggar låra temmit at göras för den orsaken skul, at då man plöjer up och ned efter återn, lämnas wid bägge ändarna alltid en bit oupplögd, den nämligen, på hwilken dragarne wändas omkring, som sedan måste på detta sättet plöjas up tvärts öfwer.

Humla blefros wi på intet ställe warse planterad wid gårdar och byar här i Hertfordshire, hwarest wi sårdats fram. Jag frågade Farmer-na, om de icke hade Humla här? De swarade, at de här på orten ej plantera någon Humla, utan de köpa, alt hwad de deraf behöfwa til sit behof, ifrån Kent och de orter i Angland, der de i synnerhet lägga sig på Hummel-plantering. Ut i Angland brukas ganska mycket den hålsosamma seden, at måst hwar ort lägger sig på något wist i Landthushållningen at upodla, nämligen det, som bäst wil der trivas och komma fort, och lämna det andra til en annan ort. De tro sig winna mera härigenom, än om de idlade alla delar af Landthushållningen; ty utom det, at den, som har många järn i elden, måste nödwändigt bränna somliga, så tycka de ej söna mödan, at twinga Naturen. Således är Åkerbruket deras förnämsta ödmål i Hertfordshire, Hummel-skötsel och Kirsbärs-träns-culturen i Kent, Sår-skötseln på en annan ort, Bostapens på en annan ic. De sälla då sin egen Wara, och köpa sig, hwad de

sjelfwe

sjelfwe
Wara
Ej
sjelf ej
och en
mar at
sårade
ra 12 d
lön.
far må
penning
på åker
de tro
hålla o
för mån
i hwar
Village
folk, se
de gå
andra
Här i
pence
Essex g
arbets-
helt den
bets-ko
om dag
sig mat
den, som
dricka
låta da
lar, som
18 pen
och alt.

sjelfve ej äga, eller ock byta de Wara mot Wara.

Tjenste-folk. En Farmer här på orten håller sjelf ej mycket tjenste-folk. Då han har en dräng och en piga, har han nog. Mången Farmer är ock, som icke har någon dräng. Mig försäkrades, at i hela Little Gaddesden ej skulle wara 12 drängar, som tjena såsom drängar för årslön. Ty här är den seden, at hwar Farmer brukar måst dagswerks-karlur, som arbeta för dagspenning, at förräkta alla sina skolor med, både på åker, äng, i lada med tröskning ic. hwarmed de tro sig mycket lättare komma ut, än at sjelfwa hålla och föda mycket tjenste-folk til sit landt-bruk, för många orsaker skul. Det är ock derföre, som i hwar Stad, Socken, By (Town, Parish och Village) bo en stor hof arbets-karlur och fattigt folk, som endast föda sig och de sina dermed, at de gå och arbeta hos Farmers, Gentlemen och andra förmögna för dags- eller wecks-penning. Här i Little Gaddesden får en arbets-karl 8 a 10 pence a 1 shill. om dagen. Uti Woodford i Essex gaf min wård 9 shilling i weckan at hwar arbets-karl, som han hade hos sig at tröskta, samt höllt dem dessförutan med swag-dricka. När en arbets-karl får här i Little Gaddesden 1 shilling om dagen eller litet mindre, så bdr han sjelf hålla sig mat, och bestås honom då af Farmern, eller den, som lagt honom, ingen ting widare, utom swag-dricka eller spis-öl, som öfweralt är brukeligt, at låta dagswerks-karlur få för intet. Timber-karlur, som satte up et nytt plank, fingo af wår wård 18 pence om dagen, och höllo sig då sjelfve mat och alt.

Ror hade de ej i särdeles myckenhet här i Little Gaddesden. En Farmer hade sällan öfver 3 a 4, ofta mindre. Det försäkrades mig, at i hela Little Gaddesden woro näppeligen öfver 20 Ror. Hela Wintern, ända til Mäji-månads, hållas de hemma wid gården i hus, och södas med tort hö; men sedan få de frihet, at om Sommaren gå ute i betes-hagarna, och der söka sin söda. Orsaken, hwarföre de här i denna och andra här omkring belägna boar hafwa så få Ror, sädes wara den, at de hafwa så liten betes-mark och ångar; emedan det mästa är bara åker; men på andra orter längre härifrån, der de hafwa stora betes-marker, sädes wara ymnoghet af Ror.

Getter brukades ej här. En enda Farmer, Mr. Williams, hade dock 2:ne stycken, nämligen en Böck och en Get, hvilka wistes mig, som något rart, det de trodde jag ej sett förut. Han sade sig hålla dem mest i stallet, emedan han war af den tanke, at hästarna mätte wäl deraf.

Ormbunkar, *Pteris* (*Lim. Flor. Svec. 843.*) *Filix ramosa major*, pinnulis obtusis non dentatis C. B. conf. *Raj. syn. 124.* wärte til ganska stor ymnoghet på högderna, wid och uti häckar, samt annorstäds. Hos en Farmer såg jag denna samslad, torkad, hemsörd och der lagd i två högar, hwardera af dem så stor, som et litet hus, samt täckte noga med halm. Jag frågade, hwartil de skulde bruka denna myckenhet af Ormbunkar. Mig swartes: Til allehanda slags bränse, hwartil eljest brukas wed, *Genista spinosa*, med mera. I synnerhet sade de sig bruka denna wid Malts be-

redning

redning
minu
fring
i stor
Af de
fen ti
rige.
af der
Herti
Little
en my
der be
na Te
Bof,
sågo
täcke
lar gi
du m
på län
gamm
bunka
han a
bruka
mång
annan
ligg
kalede
der H

Å
ångar
til des

redning och torkning, brygning och dyligt. Wid
 mina spalter-gångar sedan, på åttskilliga kanter om-
 kring Little Gaddesden, fann jag denna alltid wära
 i stor myckenhet på alla betesmarker eller högder.
 Af den goda jordmon war den gemenligen här wun-
 zen til större högd och frödighet, än hos oss i Swe-
 rige. Wi sågo och åttskilliga ställen, der de huggit
 af den samma, och samlat den til bränste. Uti
 Hertigens af Bridgewater-Parck, som låg rått wid
 Little Gaddesden, war et stort Tegelsbruk, der
 en myckenhet Tegel blef slagit. Det bränste, som
 der brukades, at läggas i Tegelsugnarna och brän-
 na Teglet med, war små tuippor och qwislar af
 Bosk, men enkannerligen desse Ormbunkar. Wi
 sågo stora högar här af ligga wid Tegelsbruket,
 täckte med halm. Folket sade, at desse Ormbun-
 kar gifwa wid bränningen en mycket starkare hetta,
 än många träslag. Genista spinosa sades ej
 på långt när derutinnan gå up mot denna. En
 gammal hederlig Farmer försäkrade mig, at Orm-
 bunkar böra räknas bland det bästa bränstet, som
 här af långlig försarenhet kunde intyga. Han
 brukade den til bakning och mycket annat. På
 många ställen ses och den samlat, och strödd bland
 annan halm under Boskopen i sä-gården, at der
 ligg och rutna, samt domedest öka gödseln. Li-
 kaledes brukas den, at lägga nedest på botten un-
 der Hwete-Ärt och Korn-stackar.

Den 31 Martii.

Förmiddagen gingo wi öfwer åttskilliga åkrar,
 ångar och betesmarker, at bese orten och landet,
 til des belägenhet.

Arter wöde här såddas på ganska många stäl-
len, och ded ut i broad-cast-land, eller på jäms-
na åker-stopen. Svart salt eller vitt enrellan
wattusfären war ungefär 10 alnar bredt. En
wår-får gick westerwid åndan. Men jag såg of-
til broad nytta; ty den lade lita som en mull-bänk
der wöre, och uphöllt det watten, som flöt of-
wänfrån der ned, då det hade rägnat; ty banken wid
wattusfären war så stor och bred, at den dämde
mot det nedslytande watten, och hindrade det af-
vinnande. Arterne wöde här antingen sådde på
samma sätt, som wi så wår såd, ellet och i rader.

Belägenheten af Byarna eller en *Parish*
war gemenligen sådan: Gårdarna wöro byggda
alle i en rad, ibland helt tät wid hwarandra,
ibland längre emellan. På ena sidan om och längs
wid byen låg alltid betes- och utmarken, och på
den andra deras trägårdar, åkrar, ångar och be-
tes-hagar. På den sidan, som utmarken war,
gick alltid en gata eller wäg tät wid och längs efter
Byen. Ibland syntes Kirsebärs-trån, *Walnuts*-
trån, *Bökar* och *Dylita* trån planterade utan för
Hortarna, dock ej tät. På den andra sidan om
Byen, som åkrarna w. lågo, war närmast wid
gårdar deras trydd- eller trägård. Derester tog
gemenligen åkrarna emot, dock ej alltid, utan de
ömsade med ångar och betes- marker. Alla dese
wöro instängde och omgärdade med häckar, som
bestodo måst af Hagtorn; men inblandade deris-
bland *Stärkebärs*-buskar, *Björnbärs*-buskar, *Tör-*
ne, *Agrifolium*, *Ust*, *Lind*, *Salices*, *Ek*, *Koz-*
gel-kirsebärs-trån, samt ofta en myckenhet af stora
Bökar, med mera. På somliga ställen lågo
Byarna

Byar
derwi
dock
uti V
dels F
glesar
alla s
woro
husen
utan
nåb f
uti en
kalla
stora

sa i
hwar
någe
afwe
dit i
war
skap
som
dock
som i
tar
siffre
garn
kalla
watt
Ofi
täck
följa

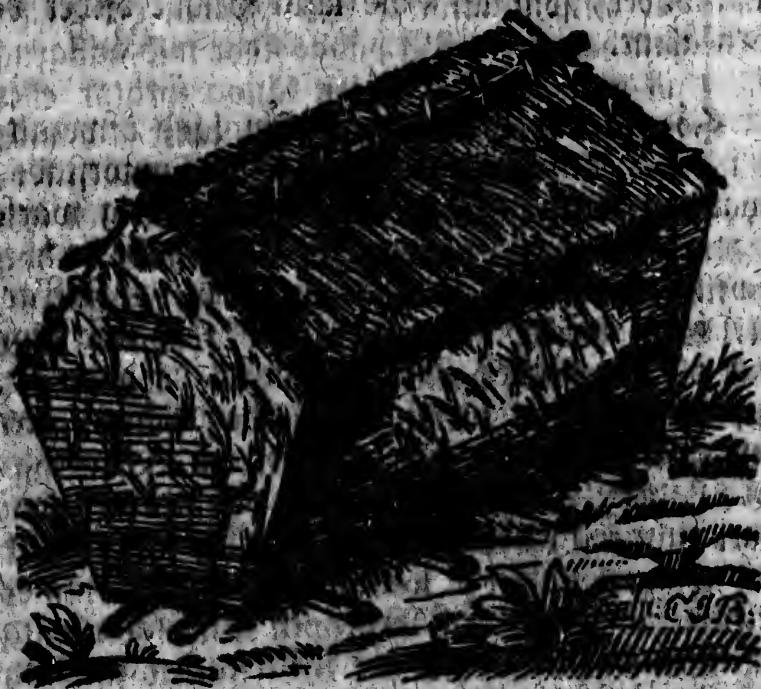
ga stål
 på sam-
 enrellan
 t. En
 såg of,
 ull-bank
 flöt of-
 ten wid
 bäande
 des af-
 lödde på
 i rader.

Parish
 byggda
 randra,
 och långs
 och på
 och be-
 en war,
 egs efter
 alvuds-
 utan för
 dam om
 fast wid
 efter tog
 utan de
 alla dese
 ar, som
 ide deris-
 ar, För-
 ar, För-
 af stora
 len lågo
 Byarna

Byarna på högder, annars stades i dällder, så at
 derwid ej war något wist. Fornlige Byar lågo
 dock ej på detta sättet, i synnerhet de, som woro
 uti Vale land; utan husen woro der bygde merens-
 dels kringströdder, som uti en Stad, fast mycket
 glesare. Åkrar och mätångda råppor syntes der på
 alla sidor. En myckenhet af allehanda löf-tras
 woro planterade både uti Byarna, utan för
 husen och längs efter gårdarna, samt rundt omkring
 utan för Byarna, hwilket alt richte til en pryde-
 ligh för Byarna eller Parishes, som lågo lika som
 uti en trädgård; samt til en stögd timot blått och
 kalla wäder, som uti Vale land spelade öfwer de
 stora åkrar.

Hö-stäcker brukas här i England öfweralt,
 så i Essex och Hertfordshire, som annorstäds,
 hwat jag wär. Jag har nästan aldrig warse-
 någon beskåda på ångarna. Således hade de hbet
 äfwen hemma wid gårdarna påstom mera i stäcker,
 änt i hus. Skönaden på Engelska hö-stäckarna
 war på alla ställen lika, nämligen de hade den
 skapnad, som de för sig höst stående hus, eller
 som en hö-lada på ångarna hos oss i Sverige;
 dock är taket nästan beantare, och nedre delen,
 som liknat waggan, är gerna gjord så, at den slut-
 tar sig mera inåt, ju närmare til marken, så at
 sielfwa tak-seien på sidorna och öfre gastwelit på
 gästwel-andarna (at jag för likhet med hus så må
 kalla dem) stå längre ut, hwilket alt är gjordt, at
 watten och rågh så mycket mindre må stada höet.
 Öfwant på äro dese stäcker gemenligen wäl öfwer-
 täckte med Hwete-halm. En hö-stäck göres här på
 följande sätt: När höet är wäl tørt, förs det til

den art, stacken skal göras, hwarrefter höet lägges i förenämde fyrkantiga busliga form, och trampas wäl. När hö-stacken aldeles fått sin rätta skapnad som et hus med röst uppd, börja de täcka den samma med hwetehalm, som sker sålunda: Litet ofswansföre takfoten af hö-stacken stickes hål här och der horizontaliter efter hela hö-stackens tak med en lapp; derpå tages lång hwetehalm, på hwillets ena ända göres et weck, och wrides halmen med wecket tilhoppa. Öfwersta delen af halmen eller wecket stoppas då med en lapp uti hålen, som äro gjorda uti höet, hwarmedelst den fastnar.

När halmen sålunda blifwit stoppad in under höets hela raden längs öfwer taket, börja de en half alm eller mera ofswansföre, at göra likaledes öfwer hela taket, dock så, at denna raden blir parallel

parallel
pade h
den ra
men u
på tal
af dem
kropp
derpå
spialte

lar,
wädre
har fr
hwi d
iti?
när de
än la
ges i
ligget
från r
sin bel
det; n
och an
skapen
som ta
så elat
Laban

parallell med den förre eller nedra, då denne instoppas på den halmen täcker öfver öfra ändarna af den nedra raden. Sådanda fortfäres, at instoppa halmen under höet ända till röset eller öfversta toppen på talet, då alltid den öfre halmen täcker ändarna af den nedra. Längs efter röset, som liknar en krossås, lägges först Ormbuntar, och så halm derpå, hvilken fastes öfverst sålunda, at långa spjälkor eller språtar läggas öfver halmen tvärs öfver talet, hvilka fastas fast med flera qvifster, som hosstäende figur utvisar, och med nedra ändan slås ned i höet, så at krossen öfwantit trycker ned spjälken och håller fast halmen. På bägge sidor vid gaslarna gå från högsta ryggen långa språtar eller stänger ned efter hörnen på talet, hvilka äro på samma sätt fastade med dylika krossar, som hålla fast halmen, och hindra, at icke wädret kan föra bort honom på hörnen. Jag har frågat åttilliga gamla Farmers och Landmän, hwi de ej bruka lador här, at förvara höet uti? De hafwa swarat, at de höllo höstackar, när de blifwa wäl täckte med halm, långt bättre än Lador. Orsaken sade de wata, at då höet lägges i Lador, blir gemenligen den delen deraf, som ligger närmast till wäggarna, till 1 eller 2 qwarter från wäggen skämt, unktigt och möjligt, mister sin behageliga lukt, at Boskapen ej wil gerna äta det; men tvärt om behåller det i stackar sin söta och angenäma lukt, ätes ganska begärligt af Boskapen, och är endast ytan af den orädda delen, som tager liten skada af rågn; men blir ändock ej så elakt, som det, hvilket lägges näst till wäggen i Ladan. Allt hö, som wat satt i stack på de orter

i England, der jag rest, tages en utur stacken på samma sätt, som hos oss i Sverige brukligt är, nämligen at man rifver af det öfversta först, och continuerat så nedåt; utan att hö skäres utur stacken med en hvedes dertil gjord knif, hwilket ser sålunda: När de behöfwa något hö utur stacken at Bostapen, börja de at skära på en af gaswels ändarna af stacken först, nämligen de begynna at dragfwerst mid ryggen eller tårpen at skära löst slingor ungefär af en alns bredd eller mera, allt som de wela. Således fortsäres med skärningen twärts öfwer hela gaswel-ändan upifrån ned til, allt som behöfwes. Wid denna skärning märkes, at det icke skäres perpendiculärit ned, utan ju mera en kommer nedåt, ju mera skäres bredt inåt stacken, så at alltid den öfre delen af stacken, der en skär, lutar öfwer och utanför den undra, på det höet i stacken icke må taga någon skada af wåta. På detta sättet skäres stacken sonder, tills nästan intet hö mera är öfver. Angelika hö stackarna hafwa altså den förman, at de ej taga skada af ragn, hwarken då de röras eller icke röras. Iwaremot det Swenska sättet gör, at en anslagen skal taga in hela stacken på en gång, eller löpa fara, at elast wäder skal skada honom, sedan han en gång blifwit rubbad ofwanda; at förtiga, det struktureren på den Angelika, på allt sätt förekommer wåta, det en del Swenska deremot måes mera befördra. Derjämte tro Angelika Farmorne, at höet, sålunda skärit litet i sänder från stacken, smakar Bostapen mycket bättre, ätes hållre af dem och behåller längre sin behageliga lukt, än om de wille uprifwa stacken på en gång, då åminstone en stor, om ej största delen af höets behageliga lukt skall förswinna och förloras.

St. Linn

St. Foin war sådd i en eller annan täppa. Vi sågo ibland hela täppan sådd härmed och det alltid i broad land. Här hade inga Får eller andra Creatur betat denna. War, hwartöre den stod här nog wacker, wårte merendels i Klasar, och war nu til 3 tvärfingers högd. Orten, der den wårte, låg emot Morgon-Solen; men en stor muckenhet af Måsa hade rotat in sig på de lediga rummen emellan denna St. Foin. Jordmon war den samma, som här öfweralt. När denna blifwit sådd en gång, kan den wara uti 15, 18 a 20 års tid, om det endast hwart tredje år gödes ofwanpå grunden, der den wåper.

Clover (*Trifolium purp. sativ.*) war sådd i en och annan inclosure eller täppa, och det alltid i broad-cast-land. På de ställen, som syntes warit sådda förledit år, stod den ganska grön, tät och wacker, af par tvärfingers högd. På äldre ställen war den något glesare, men dock af lika högd. *Lucerne* brukas aldeles icke at sås på denna orten; emedan de tycka, at den ej lönar middan.

Stogs-lundar syntes här och der. De bestods af allehanda här i England wårande löf-trån; to af bast-trå har jag ej sett något, der jag rest i Essex och Hertfordshire, utom dem, som med lit wårt planterade ut wid gårdar, och somligstads på fälten. Bolar wore dock de högsta trån i lunderna, som på denna orten wårte til en anseelig muckenhet. Fogel-firshår, Lind, Ask, Håset, Ek, Asp, Salices, Koplär, Hagtorn, Lörne, Glån, Hedera, Agrifolium, Björn-hårs-buskar, Lønn, med flera, såwde ofta med hwarandra i muckenhet; Afmenbot war här muck-

ket rar. På huse sidor om dessa lundar lågo qn-
tingen åkrar ångar, betes-bogar, trä-gårdar, ut-
märker eller byar. Agrifolium och Laureola sem-
pervirens, jämte Hedera, som klångde sig up ef-
ter träden, prydde dessa lunder nu. Vinter-tiden
med sina täcka gröna blan. Jag såg et och annat
stånd af Björnbärs-bröstar, (Rubus maj. fructu
nigro J. B.) som behållit sina gröna löf hela Win-
terent, fast somliga af dem blifwit bruna och lika
som brända. Genista spinosa wiste sig här ibland,
och kunde på långt håll bedraga en, at tro, det
han wöre en En-busse, så lit sons han. Hans
naturella jordmon är höglandta, torra och mar-
gra sand-märker och backar.

Mullwadar finnas i stor myckenhet så i Essex
som Hertfordshire, och tilfoga Landtmannen ofta
stor skada. Jag såg på åttskilliga ställen i Essex
den ena Mullwads-högen bredvid den andra,
och det i stor ömninghet, samt merende på åkrar.
Här i Hertfordshire syntes likaledes en myckenhet
af deras uplastade högar. De wäja ei för någon
jord, som är torr. Ut i Essex hade de sit tillhåll
under svart-myllan, äfwen så i Hertfordshire;
men så såg jag och här ut i Little Gaddesden, at
de uplastat sina högar i bara krita på en krita-backa
wid en åker. De fångas gemenligen här med en
särdeles art af fällor, som sättas ut för dem i des-
ras hål. Drängarna roa sig gemenligen, at sätta
ut efter dem dessa gillet; emedan Farmern eller des-
ras husbonde betalar dem något wiste, när de le-
werera till honom så och så många Mullwadar på
en gång; derföre samla de dem slitigt och hänga
dem up i knippor, till des de kunna hinna till dem
begär

begärta quantiteten, då de uprvisa den samma åt sin husbonde och så den lofwade betalningen. Dese Mallwoadars fällor skola framdeles beskriswas och afsritas.

Åkerrenar fumos wid somliga åkrar; dock mycket sällan. Bredden af dem war en Swenssk aln. Dese woro endast på de större åkrar, och tjente som skillnad emellan Farmernas tegar.

Åkrarna woro här måst öfweralt indelte i små inclosures eller täppor, altid med lefwande häckar omkring dem i stället för gårdesgård; men der häcken war nedhuggen, stod en död häck eller gårdesgård upsatt, til des en ny häck woxit up. Gemmenligen woro måst alle dese inclosures fyrkantiga, fast de ibland liknade Quadrater, ibland Oblonger; dock hade de ock ibland någon annan figur, som en någorlunda circular, trapetziformis &c. men de woro dock nog sällsynte.

Ängarna och Betes-hagarna woro indelte på samma sätt, merendels i lika storlek och figur, som Åkrarna. Största delen, om ej alla, af dem, hafwa tilldrene warit åkrar, och blifwa per ordinem iuccessionis åkrar igen; emedan Ängelka bruket merendels är, at ymsom lägga åker til äng och äng til åker. Största delen af dem woro så öfwerwärte med Måsa af Bryis och Hypnis, at wåra måst måslupne ängar i Sverige näppeligen kunna wara wårre. Hvad orsaken härtil må wara, wet jag ej. Fåren gå i bet på en stor del af dessa, hela året, dag och natt, i torka och wåta. Mon deras trampning, samt betning, wid det mårten ofta är nog wåt, gör, at gräset blir st

dadt, samt upröckt med rot och förtynat? Allet
 mon landet är mycket bevägadt för måsta? Jag
 skulle tro det; ty en mark ligger här ej länge, sedan
 hon blifwit brukad och lagd igen med plög, innan
 hon blir öfverluppen med måsta. Mon de rundt
 omkring planterade löf-trän bidraga något härtil?
 Det synes mycket likt; ty man skal gemenligen se,
 at måsta måstan håller til wid och under löf-träden,
 samt hållt i deras skugga, i synnerhet på Norra
 sidan om dem, hwadän den skottar sig mer och
 mer ut på landet. Jag såg dock här och der en
 och annan täppa, som måst aldeles war fri härif-
 från, och deri gräs-wårten war tät och mycket
 wacker, och när jag sig nogare til, så war deris-
 gan eller gödseln spridd ut öfver gräs-wallen
 verstades.

Ärter råstades på somliga ställen ännu denna
 tiden. Wid en stor saden-lada, som war bögd
 för sig sielf långt från andra gårdar wid ättar,
 sågo wi en stor stack af Ärt-halm ännu otröskad.
 Den bestod af de slags Ärt, som här kallas Ma-
 ple Pea, och brukas til föda för Stoin. Ärt-
 halm-stacken hade samma skapnad, som hö-stackar
 nu härstades, nämligen at den liknade en hö-lada.
 Den längd war 10 alnar, bredd 8, högd wid si-
 doerna 9 quarter, men midt på gästvel-andan eller
 til det, som liknade troppas, 5 alnar. Öfver-
 på war den täckt med hvetehalm. Rundt om-
 kring war den omgärdad med Glän, som war satt
 rätt bredvid den, och förhindrade, at Creatur ej
 kunde komma den när.

17. Ros-fåla eller Ros-blada, nyta til Sallad
 eller grön-säl. Det är bekant, at här i Eng-
 land

land är den sedmånjan, at så Roswor på åkrar til föda för Får, hwarsett de gå i het, hwarom mera längre fram. Rosworna stå alltså denna tiden här på återn. Quidjollen plåga skära af de unga flenta bladen, som denna tiden skuta ut, samt tillaga dem på samma sätt, som wi allerede Spinat i Sverige, med litet Smår, och äta den så tillika med deras iresur. En, som ej är härat, skulle hafwa swårt at föreställa sig, hwad behagelig och wälsmakande rätt detta är. De sade, at Rosblad den ej duga någon annan tid på året härtil, än denna.

Isjelfottar ännas här på orten willa. Ratslarna förde en til mig, som de tagit på marken, hwilken sedan practicerade sig ut genom dören natten derpå. En gammal Farmer berättade, at de se säga mästern af Roma, då de ligga ned på marken, samt eljest göra dem slada.

Roddynga war för och lagd i små lag rätt bredwid hwarandra på återn; men ännu outbredd; Den bestod merendels af Ham-buffa; ty här brukas ut breda en nyckenhet halm ut på så gården under Bostapen, der de ligga, hwilken halm sedan kätts utropa i högar, lärnas at ligga och rätta litet, samt föras sedan ut på återn. Denna utörde dyngan skulle efter få dagar bredas ut, på jorden, och landet besås med Korn eller Roswor.

Grindar brukades måst wid alla täppor eller inclosureer, hwarigenom man skulle föra med hest eller på drifwa Fären. Grindens högd war dock skildan äroet 6 a 8 quarter, ofta nog alla. War inclosure hade gementigen en sådan grund.

grind. Man måste lyfta den både up och igen. Eljest der någon gång-wäg gick genom någon inclosure, war gemenligen wid hällen en kuff-stätta på något ställe, deröfwer en kunde komma; ty här larna, som bestodo af taggiga Hagtorn, betogo en snart den lusten, at kuffwa eller tränga sig öfwer eller genom den, utan man måste gå genom grindsen eller öfwer stättan.

Den 1 April.

AGRI-FOLIUM *Raj. syn. 466.* hade af sig self wårt på somlig ställen här wid Little Gaddesden tatt utan för gårdarna på betesmarken. De der wid boende hade ständigt kipt af de samma med flit, så at deka träu ej fingo wära i längd, utan widgag sig ut med sina grenar til en anseelig widd. Orsaken, hwaröfwe de salunda klypt dem, war, at gränsfolken måtte få lägga sina lin-slåder, som de twättat, derpå at torkas, hwartil de nu woro ganska tjenlige.

Såg-ställen, hwarest de sågade sönder stäcker och klappar til bräder och annat, hade de här i England wid de bästa gårdar, samt på et behändigt sätt gjorde. I stället för, at wi hos oss i Sverige hafwa Säg-väckar, på hwilka wi med mycket beswär måste lyfta de stäcker, wi wille såga sönder, hafwa de här gräft en graf ned i jorden om en famus djup, mer eller mindre. Längden af samma graf är gemenligen 3 a 4 alnar; bredden 1½ a 2 dito. På alla sidor inuti är den gemenligen fodrad med bräder, at ej wullen må rafa ned från störuen ut i den samma. De Sagar, som här allmänneligen brukas, äro et bredt Säg-blad med

med ha
derföre
som ha
ten haf
wela sa
ma, u
således
höga s
andra
af åtra
foid ma
tull, g
hela tr
dee sty
en sam
bestri
anting

Sm
stor st
går et
Genele
hållun
rattar
egende
en gr
som p
på gr
En gå
om m
len, l
dast u
anled
medan

med handtag i hvardera ändan. En larl står
 derföre ned i gropen, och den andra ofvansföre,
 som hålla i hwar sin ända af Säg-bladet. Ståc-
 ken hafva de wältrat tvärs öfwer gropen, då de
 wela säga den tvärt af, eller längs efter den sam-
 ma, när de wela säga den til brådet. De slippa
 således, at lyska stäcktarna up på Säg-bäckar eller
 höga ställningar. När någon af Snickare eller
 andra köpa sig en hel Hol i skogen eller wid någon
 af åkrarna, säga de först omkull den samma tätt
 wid marken, och sedan de således fått trädet om-
 kull, göra de sig ej den omkostnaden, at föra hem
 hela trädet, som det fallit, utan de säga det i min-
 dre stycken på stället, der det varit, gräfva der
 en samns tung grop, eller af den skapnad, som nu
 beskrifwen är, hwarest de säga trädet sönder,
 antingen til brådet eller hwad de wela.

Snails eller Sniglar kunna ofta åstadkomma
 stor skada på åker och äng. Mr. Ellis wiste mig i
 går et bref, som han fått från en lård och förfaren
 Gentleman, hwilken har stor lust för Landhus-
 hållning, uti hwilket bref denna Gentleman be-
 rättar, at, då han efter sin Faders död emottog
 egendomen, fanns wid en sten-wall på deß ågor
 en grufwelig myckenhet af Snails eller Sniglar,
 som om morgonen för Solenes uppgång woro ute
 på gräset och åkrarna, der de gjorde stor skada.
 En gång märkte han, at, då Swinen släptes ut
 om morgonen, och kommo at gå förbi denna wal-
 len, lammade de all annan föda, och begynte en-
 dast upleta och äta deßa Sniglar. Han fick häraf
 anledning, at låta gåsar gå ut om morgonen,
 medan daggen ännu låg starkt qwar på marken,
 och

och samla dem i försat, samt försöka, at gifwa dem hemma at Swinen; då han hade det utsett, at se, huru Swinen med den begärlighet äro dem, som hade det varit deras utvånigaste födo. Han lät sedan ej försviga sig, at hwat det äro samla härut, samt föda Swinen härmed, som ej allertill blefwo smålfeta, så at hwat så af dem, utan det, då en Gris, som härmed war födo, slaktades, befans det som wara det wälsmälligaste, som någon sin kan gifwas af det släktet.

Tegelesten sönderstört til fint pulfver eller midt, bruktes här, at skura eller polera allehanda järn och mäsingswerk uti et hushåld, som huse skafar, lins-saxar, tulf-skast, edetanger ic. På gott af detta pulfver lades helt tort uti en flut, hwarmed järn eller mäsings redskapen gnides. Om detta pulfvret är wätt, blifwer redskapet, som gnides dermed, ärgig der efter.

Den 2. April.

Förmiddagen gingo ut omkring uti den Parken, som låg S. W. om och till witt Little Gaddesden, och hörde till Heragen af Bridgewater, som nyligen uti sinna helt unga år afslidit, och lämnat egendomen at sinna Syster och yngre Broder, hwilken nu war 11 år. Sjelfwa Stens-huset, som war mycket wackert, låg midt uti Parken, från hwilken gingo Prospecter til 4 Panten midt igenom Parken, huggne in linea recta. Parken bestod enkammerligen af böga, glocka och låta Bökar, med någon Ek blandad deribland, Hagtorn, Ask, Hagel och dylika syntes der ock på somliga ställen.

Hjort

Hjortens föda och nyttu icke. Vi sågo en ganska stor myckenhet Hjortar, både större och mindre, som höllos här i denna Parken. Några få af dem voro små-hvita; men de flästa merendels af sådan brun-grå färg som Harar. En man, som följde oss, försäkrade, at der voro öfver 1000 de stycken, som nu här höllos, hwilket vi dock icke hade svårt at tro, i anseende dertill, at vi sågo stora hopar här af på hwart ställe uti sommo i Parken. På åtskilliga ställen lågo nedhuggna och lagda färsta unga Bökar, Askar och Hagtorn, hwaras de gnagit Barken, så at dese tran nu voro aldeles utan bark. Det var dock, som af alla tran var mest lagd för dem, och hwaras de mest gnagit. Dese affkalade tran voro, sedan de blifvit torra, et stäteligt brännse. På et och annat ställe war hus upfatt, som gementligen bestod af et tal på stolar: der midt inunder gief en lång häck, hopfatt af 2 grindar, som med nedra delen voro tilhopa fogade, at hbet kunde läggas emellan dem. Här hade Hjortarna uti alla rådder sin tilhåld, och fingo sin föda af det hö, som då blef lagdt för dem uti häckar. Om Sommaren fingo de sin föda utaf gräset i Parken, men om Vinteren af det hö, som om Sommaren til den ändan blifvit fördt i labor, hwaras här i Parken waro flere. Det är bekant, at Hjortbanarna hafva horn, men honorna icke, samt at banarna falla sina horn en gång hwart år, då nya wäxa i stället. Det war också denna tiden på året, som de begynte falla sina horn. Vi sågo dem, som nu endast hade et; det andra war redan affallit. Rottan, som följde af dese djur, utom det rådet, ägaren hade af dem, är, at fört

tet hålles för en delice: Skinnen äro ståtliga til by-
 nor m. hörnen begärliga af ättilliga handswertare
 til kuis-kast och dulitt, jämte det, at de säljas til
 Apothecare för deras Medicinska nytta.

Är förekomma höets hopbrinnande. Ut-
 en af de lador, der hö war samlat för Hjortar-
 na, wistes of et sätt, huru de förekomma, at nyss
 inföde hö ej må toga någon skada af hopbrinnan-
 de, som skedde sålunda, at de slagit ihop tunnor
 eller fyrkantiga tuben af 4 bräder, til en famns
 längd, mer eller mindre. Bredden af hwar sida
 war 3 aln. Dese sättis här och der perpend. uti
 höet, då det lades i ladou, samt lagades så, at
 wädret genom de hål de lemnat, kom at spela igen-
 nom höet, hwaraf den warma ångan, som för-
 orsakar höets brinnande, kom at drifwa bårt.
 Dese canaler ställas i höet, då det lägges i ladou, och
 när det är impactadt, dragas de up, då de lämna et
 hål efter sig, hwarigenom ångan går up. Some-
 lliga betjena sig af tunnor eller fjällgar härtill.
 På lita sätt brukas dese, då en nödgas lägga ej
 aldeles turt sad i lador.

Hö lada med tak, at lyfta up och ned.
 Bland andra lador, hwar hö förwarades för
 Hjortarna, fingo wi här se en, som war på et
 synnerligt sätt gjord, det är, at när något af det
 hö, som låg uti henne, togs bårt, kunde taket fäl-
 las ned derester, så at det nästan alltid låg tätt på
 höet, der så åstundades. Sättet war detta: De
 hade i fyrkant slagit ned 4 stälpar, en i hwar
 höen. Stälparnas längd war 13 alnar, rodden
 emellan hwar stälpe war 7 alnar, Nederst woro
 emellan

na til by-
wertare
säljas til

de. Uti
Hjortar-
at nyß
brinnar-
trummor
a samne
var sida
oend. uti
s sä, at
pela iger
som förs
ea bärt.
adan, och
lamma et
Some
e härtis.
lägga ei

ch ned.
ades för
or på et
et af det
taket sä
g tatt på
tta: De
i hvar
roidden
est woro
emellan

emellan dessa stälpar gjordes väggar af El-bräder, som voro fastslagne wid stälparna. Höjden på väggarna från marken var 4 alnar. Öfver för led-wäggarna var en balm-tak emellan stälparna, hwilket tak hängde öfver huset, var convext och formerade oblikt en half cirkon, som dock bordt hafva varit oblonga latera. Tak-bandet woro af trä och byggnen i hwaraktiga wid ändarna. Denna väg led utan för stälparna, så att stälpen blef utan angeln, som a sidan af takfötter gjordes i hvarandra. Et krostigt trä var sedan slagt i ena ändan wid den ena takföttern, och i den andra wid den andra ändan, som formerade en triangel. Dock på det sätt, at denna krost kom at vara för formad i hörnet af en triangel, då samma krost hade en latus af 2 alnare, och formades af de två takföttern, som kom at gå midt igenom denna triangel. Det andra jag sett, har tillkommit gått inna i huset, och tvänna utansför, så som en träl, som stälparna woro äfstilliga till midt igenom, och ena lilla öfverför det andra. När jag var i huset fullt lystas högre up, så tog en Karl en stälpa upp, och med axeln lyfte den up, då en annan stälpa sattes uti något af vägen, så höll den stälpa det, hvar på taket sedan hwilken stälpa lyftes up, följde för bandets höjd uti med stälparna. Utte en fälla det till ned, togos pinnarna ut, at det sakta föll ned, så länge som ännu stades. Tjockleken af huset på balm-taket var 12 awarter. Stacken war full af hö, uplastad i par alnar under taket.

Af

Som g
denna
ten, a
märter
så anwo
i lodern
ter, som
ma om l
är, ställ
af de to
och mer
främst;
Fomma

LOT

J. B. Raj
denna w
los mind
rige i sy
lads bed
deraf he
ta wore
liknelige
dra gräs
the high
feeding
bits; La
Han sto
ma, som
getigen b
fenhet v

Råd
myckenb

Af

Af hvad wårter høet hærstædes bestod.
 Som græs-wårten på ångarna och betes-marken:
 denna tiden, war så stædig och af Creaturen afbi-
 ten, at jag smidjeligen kunde taga reda på de
 wårter och örter, hwaraf græs-wårten der bestod;
 så använde wi en par timar, at ransake høet hær
 i ådorna, och at utleta samt uptefna alla slags wår-
 ter, som deri fants, at wi deraf måtte kunna dö-
 ma om høets godhet. Jag wil, så mycket godligt
 är, ställa dem i ordning efter deras myckenhet, så
 at de wårter, som funnos hær i största myckenhet,
 och mera, än af de andra, få den heder, at stå
 främst; men de, af hwilka hær funnos aldramäst,
 komma at lämnas sist. De wro följande:

LOTUS. *Loti corniculata* major species
 J. B. Raj. Syn. 334. Jag kunde icke finna, hwaruti
 denna war stild framt Lotus i *Melilotus pentaphyl-
 los minor glabra* C. B. som finnes hos oss i Swe-
 rige i synnerhet. En gås, som war med oss, tal-
 lade den Ladyfinger Grass. Jag bar sedan et skänd
 deraf hem til Mr. Ellis, och frågade, om icke det-
 ta wore hans Ladyfinger Grass, som han så oför-
 likneligen berömmet, och låtter stå för alla ån-
 dra græs-slåg uti sin Modern Husbondmans! för
 the highest perfection the most proper Hay for
 feeding Saddle-Horses, Deer, Sheep and Rab-
 bits, samt för Carten, med store uphölsagde ord?
 Han swarade, at det war just det rätta och samma,
 som han på förenämde och flera ställen så hö-
 getligen berömt. Detta fants bland høet i stor myc-
 kenhet och måst af alla slagen.

Röd Wåpling *Linn. Flor. Sv. 615.* i stor
 myckenhet.

Zwic Wäpling *Linn. Flor. Svec.* 612. myc
ket, dock ej som föregående.

KAMBEYING *Linn. Flor. Svec.* 81. måst af
alla gräs-slåg.

GRAMEN lanatum Dalech. *Linn. Fl. Sv.* 67.
tåmmeligen.

Sundering *Linn. Fl. Sv.* 83. tåflade i myc
kenhet med nok föregående Gramen lanatum.

CENTAUREA *Linn. Flor. Svec.* 709. Jacca
nigra prat. lactifolia C. B. tåmmeligen.

LATHYRUS 599. Iylv. lut. fol. vicia C. B.
något.

PHLEUM, Ang. Lampe, *Linn. Fl. Sv.* 50.
tåmmeligen.

Ang. Zafre *Linn. Fl. Sv.* 96. något litet.

ANTHOXANTHUM *Linn. Fl. Sv.* 29. något.

HIERACIUM, en Sort beräf med fol. lin
hirlat. något.

FESTUCA *Linn. Flor. Svec.* 93. något stånd.

CHRYSANTHEMUM Bellis major J. B. dito.

BRIZA. dito.

AGROSTIS. Arif. maj. prat. dito.

SERRATULA. C. B. dito.

LINUM catharticum. dito.

VICIA, Hys. dater. dito.

FILIPENDULA vulg. dito.

PLANTAGO. fol. pubefe. *Linn. Flor. Svec.*
123. dito.

MILLEFOLIUM vulg. alb. C. B. et enda stånd.

Flera künde wi ej finna här, ehuru wi länge letas
de derefter. Papelionacea gjorde allena memot
dubbelt så mycket, som de andra. En del af hdet
hade unknat något; men mycket deraf war ofkad,
och luktade ganska wäl.

At befria Sâdes-stackar för möss. Uti Hertigens af Bridgwaters gård fingo wi se et särdeles sätt, at så bygga Sâdes-stackar, at ej mössen skulle kallias til dem, i det botten, hwarpå Sâdes-stacken stod, ej war ned på marken, utan stod på pelare, 6 qvarter ifrån jorden. Sâdes-stackens botten, som war af trä, war antingen fyrkantig eller rund. Den hvilade på 8 a 10 pelare, utom en annan dito, som stod midt under botten. Pelarena woro i fyrkant murade af tegel, hwar sida 2 aln bred. Längden af pelarena war 5 qvarter. Öfwanpå hwar pelare war alltid lagd en tjock hålla eller sten, som räckte et qvarter på alla sidor utom pelaren, och således förhindrade, at möss o görligen kunde komma up til stacken. Öfwan på dessa hållar war botten sedan lagd. På somliga ställen låg ej en sådan hålla öfwerst, utan öfre delen af pelaren war til 2 qvarters högd på alla sidor öfverklädd med en tunn polerad mäsing, som på lika sätt förekom mössens upstigande; emedan de smörligen kunde så förfäste på denna polerade mäsingen. Dessa Sâdes-stackar hade defutom den förmon, at wädret fick spela under dem. Öfwanpå betäcktes de wäl med halm.

Watten-konst, at draga up watten med: Förberörde Hertigs gård war belägen på en af Kritbackarna härstädes, hwarest ingen källa war, at så godt watten utur; derför hade de låtit gräfwä en brunn ned igenom Kritbacken til ganska många sammars djup. At så up watten utur den samna, war et stort hjul byggt, som hade en tjock arelstick, omkring hwilken gingo stora rep, som på hwardera ändan hade en stor balja fästad, dock på

Det följt, at när den ena bassen med watten gick up, gick den andra tom ned. Uti det stora hulet leddes en bäst, som med sin gång imte uti hulet dref det omkring, och således lyfres bakhorn up och ned. Utur basserna hålles wattenet i stora hoar, gjorde af bly, derifrån det sedan leddes genom blykanaler och rännor til de ställen det behöfdes. Vi säga så här reservoarer för detta wattenet mutade af vara regel.

Spånors förvarande. Utan för Hertigens gård hölla en hof arbets-ärlar på, at sögda atskilligt. Spånorna, som blefvo derest, lämnades ej, at ligga omkringströdde på backen, utan en af ärlarnas systla war, at samla dem tilhoga, lägga dem up i högar, som merendels liknade Coner, at så lämnas at torkas, hwarefter de fördes under tak, at sedan brukas til bränse.

Trärötters och quistars afsamning samlande till bränse. Jag har förut omnömt, at denna middliga Parken merendels bestod af stora och höga Bokar, med flera trån. De hade här och der nekhuggit några deras, sått den råta delen bårt, eller sågat den sönder til bräder; men det som af stammen varit quistigt och ojämt, blef sönderhuggit til wood och träswat up i sammar, at anslagen användas til eget behof, eller förnämligast at säljas til dem, som bodde här omkring; men hade selskipe ej någon tillgång på bränse. När Bårdarna och träden blefvo af och fullhuggna, stödde det när in wid jorden. 2 eller 3 år derest blef den oöfvermåttade stubben tillika med alla derifrån gåendes rötter, större och mindre, som man kunde finna, upgjafne, huggne i små bitar, och uplagde i fyr.

i första
högd
fömlig
hängre
gullu
högar
hängd
större,
ter ble
Angeli
träden
til 6
i full
er selt
tiges

gam
Dag
om S
föda
på R
den,
ej mer
sedan
den b
em se
Swe
brodd

Angl
het f
Sär
det g
och

i förlämliga anskyn högar, at tortas. Deras högd war 6 qvarter, bredden likadan, men fönlige af dem woro 31 ala långa, andres dubbelt så långa, eller 7 alnar. De hade wid råttens uppgång och samling warit så noga, at ut dessa högar lågo en stor hop fibrer af råttarna, hwaras längd ej war öfver 1 qvarter, och tjockleken ej större, än en Gås-penna. Dese så uplagde råttor blefvo sålde til bränse at dem, som bodde nära Angelika mil rundt deromkring. Qvistarna af träden samledes grannellgen iihopa, höggos af til 6 qvarters längd och mindre, samt bundes i knipor, at på ula sätt förfähas til dem, som ej heltwä hade någon tilgång på bränse. Sweriges fogs-öwande folk borde betrakta detta.

Råg, hwaräl den sås och brukas. En gammal Farmer berättade mig, at de ej sådde Råg härstädes til föda för folk, utan at den sås om hösten, at brukas följande Wår i April til föda för Får, sedan de förut ätit up Rosworna på Ros-landen. Wåten släppas då på Råg-brödden, at beta deraf, till dess den blir så stackug, at de ej mera kunna föda sig. En del hushållare bruka sedan lämna Rågen, at stå och wåra, samt då den blifwit mogen, skära den, men de släste på sig om jorden, derpå den wårt, samt bereda den för Swete-såde, då Fårens dynga och urin, samt Råg-brodden blifwa en skön gödsel.

Roswors råta ans. Roswor sås här i England mycket, så til föda för folk, som i synnerhet för allehanda slags Boskap, som Kor, Grisar, Får ic. Ut så den stora, bruka kloke hushållare det grepet, at sedan de kommit up efter sälingen, och blifwit något stora, brukas Höng om

bring dem, det är, at de med en grästa eller hacka,
 hvars järn är helt trubbigt och nästan rakt på ända
 den, sätt inemot et qvartier bredt, hugga här
 en del af de sådda Rosworna på det sätt, at emell
 lan hwar Roswa blir 9 tum. Detta mellanrum
 wet hackas med samma instrument så up, at jord
 den deremellan blir helt lös. Det är då i denna
 lösa jorden, som Rosworna så ansenligen tiltaga,
 at de wäxa til större storlek, än en mans hustru.
 De brukas sedan til åttfilligt. Antingen släppas
 Får på Roslandet, dock på en liten del i sänder,
 genom en fälla, då de der si allenast hafwa en
 ymnig föda af Rosworna, utan goda ork samma
 äter ansenligen genom sin dynga och urin; alles
 tagas Rosworna up til föda åt Får eller andra
 Kreatur hemma i huset, eller säljas de til sådona,
 som hafwa Får eller andra djur at göda, med
 mera dyligt, så at de på mångfalt sätt hafwa nytta
 här af. En gammal Farmer berättade mig, at
 h af et enda Acre land, när Rosworna wille någor
 bunda fort, gemenligen kunde förwänta sig 14, 16
 til 18 Vund Sterlingis intress, som dock allenast
 en wijk tid om året tagis in detta Acre land. Obs.
 Hoings-instrumenterne, som de brukade här på
 alla ställen, liknade aldeles de hackor, som de
 i Sverige, s. g. wid Ultuna, bruka wid Tobaks-
 hordas, hwilka för hända först kommit i modell
 här urån England.

Mr. Ellis fyrhjula Drillplog. Efter mid-
 dagen war jag hos Mr. Ellis, som då wiste mig
 nyttan af sin ny upfundna fyrhjula Drillplog. Han
 sådde denna dag litet Hwete genom den samma.
 Landet war förut wal brukadt, harswadet och lagdt
 i broad-land. En karl gick och drog Plogen, och

den an
 na Pl
 Plog-
 såddes
 na Pl
 trätt
 sären
 bundn
 list sat
 järn-
 den w
 Herr
 Kongl
 och ja
 trade
 sade,
 wit u
 som d
 mpete
 sant;
 hela e
 han e
 half
 ga or
 nåde
 wade
 frict
 på be
 stoll
 Jag
 res a
 hafn
 Hoe

den andre gick efter och skydde. Nyttan, som denna Plogen gjorde, war, at främst satt en liten Plog-bill, som plögde up sären, hwari säden, som såddes, skulle falla. Strax ofwänför denna Plog-bilen, dock mera bakåt, war en liten tratt, hwadan säden föll ned bakom Plog-bilen i sären. Utur den senare tratten föll den hwa hopsbundna gödseln öfwer den utsädda säden, och sist sattes harsken, som antingen hade tinnar eller järn-skällor, at igenharswa säden. Med et ord: den war näst af samma construction, som den Herr. Probsten Westbäck upfunnit och bekräftat i Kongl. Wetensk. Acad. Handlingar. Mr. Ellis och jag woro ej af lika mening härom. Han smickrade sig så mycket af sin inuention, at han och sade, at sedan Adam blef skapad, har icke blifwit upfunnit et så nyttigt Instrument och Machine, som denna Drill-plogen. Jag äter skulle alt för mycket beklaga människo-slågtet, om detta wore sant; ty sedan Mr. Ellis med 2:ne karlar tilldragt hela eftermiddagen, at bruka denna plogen, hant han ej fyllest så ut en kanna såd. Föga war en half får sådd, innan man nödgades stanna och taga om plogen. Då wille säden ej rinna: då fastnade mulden i hålet af bottnen på tratten: då harswades kornen ej wäl nid, så at här woro frictions frictionum; och hade man i alla tider ej kunnat så på bättre sätt, än här skedde i dag, hade människo-slågtet långt för detta af hunger dödt bårt. Jag nekar dock ej, at, om denna Plogen rätt gøres och brukas, kan den wid somliga sådesarter hafwa sin stora nytta, som wid arter ic.

Järnbroddar, at klifpa up i träden med. Hos en arbets-karl fick jag se i dag en särdeles art

af järn-bröddar, som de bruka, då de wela lifswa
 up i något trä, sånliken at taga flören-ungar,
 kväsk-ben eller något annat, ty som träden här,
 till exempel Björktr. äro till många sammar nedan
 till aldeles utan broddar och helt slätt, så kunna de
 ej på annat sätt komma up, än med stegar eller med
 dessa järn-bröddar.

E De förre woro för lössamma
 och bestårliga at bära allestäds
 med sig; men de senare ej så. De
 ras Kaptad kan bäst ses af hoo-
 stående-Figur, hwarest C B A D
 wisar hela brädden, som är af
 järn, och D E remmen eller ben-
 det, hwarmed den bindes fast wid
 beket. A B är den delen af bräde-
 den, som kommer at wara under
 skon, hwarpå en står, då en lifs-
 wet up. Längden af rummet emell-
 lan A och B är just wadad efter
 bredden på skon. C är hellswo udd-
 den på brädden, som alltid är på
 inre sidan om seten mot trädet.
 Längden från F till C är just två
 tvärfinger. Den är slipad hwast,
 som den skarpare och hwastare
 knifs-udd, at en så mycket bättre
 må kunna hugga in i trädet med
 den samma. Denna udden sluter
 sig ej i en acumen, som en knifs-
 udd, utan är mera trubbig, och liknar närmare
 en smal huggbår; dock är udden ej aldeles så
 trubbig, utan mera oval. Wore den så smal-udd
 sig, som en knif, wode den ej wara så stark, utan
 skulle springa af.

Järna

Järn
 Tarkat
 Der.
 midt i
 stort fe-
 der.
 gat flä-
 saken v-
 järn-sp-
 omwou-
 se, än i
 tes i tr-
 gen i tr-
 så kni-

R
 berättat
 ma så
 nämlig
 at blod
 än då
 slag
 Han
 ga lif
 jest be-
 närna
 wälsta

E
 med
 An a
 ger r
 av ob
 17

Järn-spil summen midt i et træ. Några
 Karlar höllo på i dag, at säga i tu fläckar til brø-
 der. Vid det de sagade en stor flabb af Rist
 midt i tu, kunde de på en stund ei så sag-bladet
 stort fram, utan åtskilliga tander veri ginge loss
 der. Anteligen, då de med mycken myda sått så-
 gat flabben midt i tu, och wille se efter, hwad ve-
 saken war, at sägen så stannade, summo de en stor
 järn-spil midt i trädet. Den war på alla sidor så
 omwuren af trädet, at wi näppeligen kunde annat
 se, än den warit ditwärt; ty ingen förrutnelse syn-
 tes i trädet omkring honom. Det lärer warit Na-
 gen i trädet, då det warit ungt, och blifwit sedan
 så fringwuren och innesluten af det samma.

Den 3 April.

Kaninens slag och gällning. Mr. Ellis
 berättade, at de här brukat Några Kaniner på sam-
 ma sätt, som et Swin eller annat Kreatur slagtas,
 nämligen, at en sticker det i struben och tappat så
 ut blodet, då fötten skal wära länge behageligare,
 än då de slås ihjäl på det wanliga sättet med et
 slag öfwer nacken, eller lika som Garar dödas.
 Han mente sig wära den förste, som så begynt så-
 ga lifwet af dem genom blodets aftappning. El-
 lest berättade han sig altid låta snöpa en del af ka-
 narna, då deras fötr skal blifwa margfalligt mera
 wällsmakeligt, än när de lämnas öfödpade.

Spisars skaphad. Västan brännes mer
 med af en Farmer och Landman i England,
 än af en Bonde ic. i Sverige. England ligger
 några grader mera i Ödret, än Sverige,
 och det defället med watten öfslutit, som mildtar
 fötten

kölden om Vintertiden. Dersföre är ej underligt,
 at det är så stor skillnad emellan Wintrarna i Ang-
 land och Sverige, så at, då Boskapen i Swe-
 rige måste födas inne i hus 7 a 8 månader, går
 den här ute måst hela året, Winter och Sommar.
 Mången skulle dersföre ej kunna föreställa sig, at de
 Engelska stugorna, hwari folket om Vintertiden
 wistas, wore kallare, än de Swenska, och än
 mindre skulle någon wela tro, at en Engelsk Bon-
 de, Landtman, Torpare eller annan skulle bränna
 så mycket om ej meta wed om året, än en Swensk,
 i synnerhet emedan här äro så blida och karta
 Wintrar, samt orten desutom på de flästa ställen
 när London mycket skoglös; men ändock är alt det-
 ta merendels och på wigt sätt sant. Jag får näm-
 na orsaken: Spisarna äro här måst bygde på alla
 de sätt, som hos oss i Sverige, endast med den
 åtskillnad, at här aldrig brukas spjäll eller något
 annat i des ställe, at instänga wärman; utan spjäll
 är för en Engelsman, som aldrig wärit utom Ang-
 land, et så obetant ting, at det är swårt, at så
 beskrifwa för honom, hwad spjäll är, at han skal
 kunna begripa det. Nej, här går all wärman fritt
 up genom korfstenen. Fönster, dörrar, tak, gälf ic.
 äro ej stoppade eller tätgjorda, utan luft och köld
 får fritt spela derigenom. Ingen måste på inra el-
 ler mellan-taket. Dersföre är ej underligt, om det
 om Vintertiden är lika kall inne, som ute. På
 landet i bond-stugorna är gemenligen elds-hården
 så låg, at han är et planum med sielfwa gälfwet.
 Spisarna äro och der inuti så stora, at 3 a 4 sto-
 lar kunna rymmas inuti sielfwa spisen, derpå de
 sitta, at wärma sig. Så snart luften begynner
 bli något sval, som gemenligen är från och med

en stor
 April
 gonen
 wärma
 wintfo
 gaste m
 ligt, a
 mycket
 samma
 Präst,

många
 ras ä

at hela
 högbo
 ligen,
 och m
 jord,
 af en

uplö
 at lö
 bewä
 huru
 ledit
 med
 halmt
 tur
 3 s
 Färe

en stor del af October til och med en stor del af April, brännes merendels wed i spisen från morgonen til aftonen. Här omkring sitter folket och värmar sig, och då többen är något starkare, ses kvinnofolken sitta wid elden, utan at göra det ringaste mer, än prata. Dersfore är ock icke underligt, at en Engelsk Bonde icke bränner om året så mycket, om ej mera wed, än en Svensk. Det samma kan ock säjas om en Engelsk Borgare, Präst, Gentleman &c.

Den 4 April.

Förmiddagen gingo wi omkring på ganska många åttar, at göra våra anmärkingar wid deras öfverbrut med mera.

Jordmon härstädes. Jag har förut nämnt, at hela denna orten består af bara högder. Dessa högder äro ej annat än bara Krit-bärg; ty gemensligen, då det gräfves en aln ned i jorden, ofta ock mindre, tager sjelfwa Krit-bärgen emot. Den jord, som ligger öfverst i dagen, är här öfverald af en brun färg, hwilken stöter litet på gull.

Åkers gödning, såning med Roswor, upförming &c. På et ställe hölt en Farmer på, at töra up sin åker, som tilförene waric gödd och bewärd med Roswor m. m. Jag frågade honom, huru han stödt denna åkern? Han svarade: För ledit är i Maj-månad fördes Krita på den tillika med en myckenhet dynga, som här är näst bara halm, hwilket allt sprides ut och töres ned. Ut i september wid Michels-måso-tiden släptes Sären derpå, hwarest de sedan gått och betat til denna

denna dag. Åkern blef, då den såddes med Kof-
 tå, lagd i broad land, och i dag, då den ä ny-
 beryade plöjas up, lades den således i broad
 land, hwarade de ornade i morgon så korn, om vä-
 derseken blir wacker. Fåren med sin dynga och
 urin, samt en del af de half rutnade Kofwore, som
 nu plögdes ned, hjälpte äfwenligen til at göra jor-
 den fruktig. De plögde först 4 a 6 fåror wid
 båda ändarna af åkern tvärs för den samna, och
 sedan plögdes hela åkern längs efter, så at alla de
 andra fårorna stodo i parallellt på fårorna
 wid ändan, som hastar ut at trampade ned wid
 wändningarna. Jag frågade orsaken, hwi han ei
 förde de fåror, som blifwit plögde wid ändarna,
 sist, som wi göre? Farmern swarade, at som
 han i morgon torde wela så endast en del af åkern,
 nämligen det han hinner plöja up i dag, så hade
 han af nöden, at föra långfårorna wid ändan
 först; ty det bör märkas, at uti enskilda tappor
 eller inelofurer äro aldrig några åkerrenar midt
 på åkern. Diken ses och aldrig i dessa orter på åkrar.
 Inelofuren ser inuti ut, som den wore endast et
 åkerstycke, den må wara stor eller liten; derför
 när han för fårorna wid bägge ändarna, för han
 dem på en gång från den ena ändan af åkern til
 den andra, hwarigenom arbetet lissas. Alltså, om
 han i dag plögt på wårt sätt, nämligen lagt åkern
 först i fåror, och sedan dragit tvärfåror wid bäg-
 ge ändarna, at upföra den jord, som han wid
 ändarna wände plögen på; så hade han endast
 förmit at föra et stycke af tvärfårorna wid än-
 dan, nämligen så mycket, som swarade mot den
 delen af åkern, han fört up i dag, hwarigenom
 han fått mer nytta, än om han låtit gå från ena
 ändan

ändan
 som fan
 Ha Hert
 la bruka
 andra a
 hård, s
 tes altid
 i bredd
 stollen
 mers sa
 hwart i
 göddes
 fer's me
 tredie a
 hwart

Te
 Drogar
 färdt o
 som me
 ti altid
 u

Bu
 gras de
 en lång
 der stod
 Et kul
 wore
 Där h
 up den
 up mu
 alla de
 samna
 utwisa
 a gwa
 ma

Andan til den andra. Åkern väggdes någ gränd,
som sådes sse, at utöda vorde. Den tusen år
Hälsjö församling. Plogen vändem, som til alla det
la brukades. För samtliga bruktes två hästar, för
andra 3, åter för andra 4, om grunden var
hård, spändes väl 6 hästar för plogen. Här sats
tes alltid hästarna partals för plogen, nämligen 2
i bredd, och ei efter hvarandra, som på samtliga
ställen skal vara brukeligt. Utskillige församling
mors sade, at åkern ei göddes oftare med kva, än
hvar 16, 18, 20 år. Det lätet förbedars, at, der han
göddes oftare, blefve jorden för torr, lös och luc-
ker; men med annan göddes åkern alltid hvar
tredje år. I samtliga Församling gödda den sålund
hvar 20 år.

Tränverket i Plogarna. Åkern-verket i
Plogarna var härstades af Alf, såsom at verket
härut och segt trä; undantagandes wänd-
verket, som merendels var gjordt af Bök, emedan Åkern
ei alltid fänts till den träket.

**Huru gamla Bök och Ek stubbar icke up-
gräsdas.** Ut en af åkrarna var wid en häck
en lång åker ren af 5-6 samnars bredd. Här och
der stodo tioga Bök stubbar samt då och då någon
Ek stubba. Träden, som voro på de se stubbar,
voru merendels afhuggna för 20-30 år tillbaka.
Här hölt en Karl på, at gräsa och hugga
up dem, som skedde sålunda: Han häckade först
up mulen på ena sidan om stubben, tillika med
alla de små rötter och fibrar, som gingo från den
samma, med en vira, af den skapad, som sig. A
utvisar. Längden af denna vira från a til b var
3 qvarter. Den var hvar och något bred
på

på båge ändar; men med den åstiknad, at ägget på den ena ändan wär wändt sålunda, som ägget på en ordinair hugg-yrå, och på den andra ändan som på en hacka eller skars-yrå, fast skapnaden af denna hacka eller yrå hwarken liknade en hugg-yrå eller hacka. Alla dese löshuggne rötter samlades

Fig. A.

Fig. B.

ihop och lades i små högar, at torlas. Sedan började han på, at hafwa söndet stubben, som skedde sålunda, at han hade en hop järn-wiggar, af hwilka han satte några i en rad midt och tvärs öfver stubben, slog in den ena efter den andra, och dy medelst spjälkte den samma. Sedan continuerade tarlen, at sätta den ena järn-wiggen bredvid den andra, alt som råmnat i stubben blef stor til, ända til 4 och flera wiggar i bredd, hwaraf stubben mer och mer spjälktes, och gick altid den halwa delen af stubben, som började widga sig ut från det andra, emot den sidan, som

för tarle
ny rötter
som på de
des tiam
hackan,
Dag, st
Stubben
den klar
han satte
hwilken
framträd
järn. For
mid stån
futte då i
ler mid r
den änd
Lar, drog
från den
skafne s
Denne
med k
samu s
kroky n
derskide
lar A
den mar
hela st
Andalen
had i n
dett och
denne
at m m
hvarom
ång.

som Karlén förent gräst båret jorden och hacket
 ny abeteria; emedan det ej fanns den resistance,
 som på den andra. När han nu fått stubben såles
 des tillrämligen sönderbruten, brukade han järn-
 haken, (se fig. B.) som han på Engelska kallade
 Dog, at vidare aldeles slita och bruta ifrån halfröa
 stubben, i det han hängde haken D B A fast på
 den klippa stubben uti seltwa rännan wid A. Ses
 här sattes en stark stång genom järningen C D E,
 hvarliden stång war skedd med järn på den ändan,
 som trädde i järningen. Wid ändan af denna
 järn-Roningen woro 2:ne järn-tänder, hvar-
 mid stängen kunde fastas wid stubben. Han
 satte då den järn-skodda ändan ned mot marken el-
 ler wid roten på stubben, och började hända den an-
 dra ändan af stängen ned, då tanden A på haken
 drog och led det löstfilade halfröa sticket båret
 ifrån den andra halfröan af stubben. På föres-
 krifne sätt var han sönder och led hela stubben.
 Denne Dog war hel och hällen, så med ring föra
 med skof af järn. Diametern af stängen war 7
 tum, Krofens längd en half alm. Bredden på
 haken wid B, der den war nöckast, war 2 tum,
 derhuden på hakan en tum. Inuti hakan emel-
 lan A och B woro åtskilliga inbyggna stäror, at
 den måtte fastas desto bättre. Sedan han fått up-
 heta stubben, högs och flöfs den sönder til roed.
 Därafen, hvarre Karlén tog up dessa stub-
 baren war, dels at härigenom bekväma roed,
 dels och förändringast, emedan han willo taga up
 denna breda renen til åter. Han berättade och,
 at många Acre land på detta sätt mångenstäds
 häsomkring blifwit uptagne och gjorde til åter eller
 äng. Med en redskaps dref han med järnwig-

garna, och då han gick hem; hade han 2 bräder af den längd som klubben, hufslagne wid sidorna ad angulum rectum, dem han lade som et taf. öfver klubben, at den ej måtte taga någon skada af rågn.

Måssa nog på Reitsjord. Jag har tillbragt ne sagt p. 364. at all jordmon på denna trakter war ej annat, än Krit-grund. Jule desto mindre märkte jag, at måsen wille utroligen wäl trivas på den samma; ty måst alla ångar, återrenas mot häckarna, betes-hagar, utmarker, med et ord: all gräs-grund, som ej ofta blef omlagad och gdd, war så öfvervärt med måssa af Bryis och Hypnis, at våra måst måslupna ångar i Sverige näppeligen kunna wara warre. Wi märkte, at på somliga af dessa måslupna ställen wote här och der gröna plättar af et frödigt grönt gräs, hwilket wi tillskrefwo Järens dymga och urin, som de låra fällt på dessa ställen, eller något annat god dande ting.

Zumus Bøkar fällas omkull. Här på orten är Bøken den måsta bland alla trån. Hon hugges sållan ned med tra, utan sägas med en lång-sågl omkull, hwilket sker helt rätt wid marken, eller näppeligen en trår-hand öfwanför den samma. När således något mer, än halsparten af trädet blifwit affsågat, och det med sin tungd börjar traska ned på såg-bladet, at det ej kan dragas fram eller tillbaka, slå de in järn-wiggan i sjelfwa hålet eller rännan, som såg-bladet gjort, och således lyfta på en sida up trädet, at det med sin tungd icke kan hindra såg-bladet.

Bøkars sönderfågning och sågspåns nytta. På en af åkrarna hollo par tælar på, at såga såg-

der

der
De
som p
na, na
ned i g
quartet
bläder,
ro såga
ändan
dret,
spån til
ningan
Det blev
nor at
ej dugo
hagom
blev på
na så
tals,

1. B
samm
garna
god jor
lett
torn
ritigar
de
smala
wid h
har de
ten;
tunn
tjock

Det Bötat all smala bräder, at drutas til flösklar.
 De hade grävt sig et hål ned i jorden, på sätt,
 som p. 220. är omtalt, hvarvid de lade stäckarna,
 när de sågade, på utid den ena parten stod
 ned i gropen. Träet sågades först i flabbar af 6
 quarters längd, derefter til så smala och tunna
 bräder, som fans nödig. De flabbar, som wor-
 re sågade tvär af, ställes på andra, så at den ena
 ändan stod ned på jorden och den andra up i vä-
 dret. Den östra ändan var täckt af den såg-
 span til en nyck-fingers tjockhet, som föll wid såg-
 ningen. Denna ledde sig den ändan, at hindra,
 det flabban ej skulle taga några sprickor eller räm-
 nor af spän. Jag frågade, om denna såg-span
 ej dugde til någon annan nytta? Glere, som jag
 hörom tillsporde, gaf mig det svar, at, då den
 blir torr, brukas den til bränst, samt at den sam-
 ma sålles på foglösa orter per bushels eller tunn-
 tals, at drutas vertil.

1. Bötars Alder. På en af de största Bötar,
 som här var nedruggen, räknade wi sås-rings
 gåmar, ut så weta trädets ålder, samt at se, huru
 god jord-möten war, at drifwa wäden snart til stor-
 lell. En wär-hand ofwansför märken war diame-
 tern netto 7 quarters. Wi räknade här 86 sås-
 ringar, som utwiste, at trädets ålder war 86
 år. De innersta och yttersta sås-ringarne woro nog
 smala, nämligen af $\frac{1}{4}$ a $\frac{1}{7}$ delars tumms tjockhet; men
 wid den tiden, då trädet warit wid 30 års ålder,
 har det gjort den starkaste wäxten årligen i tjockle-
 ken; ty en enda sås-ring war öfta der til en half-
 tumms tjockhet. Böga war någon under $\frac{1}{2}$ tumms
 tjockhet, wän gemenligen emellan $\frac{1}{2}$ och $\frac{1}{4}$ tum.

Det var mycket lätt, at mäta diametern på storsten, ty den var med sag fullständig. Längden af denna stoc från storänden till den lilla var 14 alnar och 3 quarter. Säsringarna afnades sedan i små änden, som der störste trädets ålder, till 65 år. Diametern var här 3 quarter och en tum. 5 quarter och en tum, här trädet var afslygget vid roten, var diametern af det samme 5 quarter och 2 tum: periphæria på samma ställe var 4 goda alnar.

En Eks ålder. En Ek stubbe mättes, huru gammal den var; då vi af säsringarna funno, at dess ålder varit 40 år. Diametern af denna var 2 quarter och 7 tum: Säsringarne mycket tjocka. Eken har efter en Gubbes berättelse, som rådde om återn, blifvit nebbuggen för 2 år och berättad, så at vi således ej kunde få se dess längd. Jordmon för dessa trån var den samma, som ofta föreut är beskrefven.

Flinta jämn på en sida. Vi fingo här et stort flintstycke, som på ena sidan var så jämnt och slätt, som et bräde. Bredden och längden på den släta sidan var vid näst, litet mera, än 10 quarter. Men denna flinta i bönian varit en 100-årig flinta, som kommit at ligga mot något slätt bräde stycke, eller blifvit huggen med andra? Utan på den släta sidan var blandad med en halt petrificerad flinta. At ej lämna i förgätenhet, vill jag nu påminna, at här på orten rundt omkring Little Gaddesden ej finnes något annat stenslag, än det ordinarie flinta och sammangrutningar deraf.

Arberskarlars stoc. De stoc, som arberskarlarne

karlar
stagn
efter
Kund
titt b
salort
under
med d
De h
sista
som
tillho
T
na på
ger s
lit E
bland
gon
som
häng
tring
Farn
här
i Oc
at s
gref
dera
dra
båd
alt
alla
de

Tarlarne gementligen brukade, woro starkt järn-
slagne. Under klacken satt et järn, som passade sig
efter klacken, och liknade någorunda en hästsko.
Rundt omkring salorna woro slagne spitar, helt
satt brederis hwarandra. Istwen war midt under
salorna slagne satt med spitar, långt mera, än
under wåra Dattarlars skor, så at de kunna gå
med dessa en lång tid, innan de blifwa utnötte.
De hade stundom lösa stöfwel-stast, som ej woro
fasta mid skona, utan brukades på samma sätt,
som damaskar hos oss, endast at de rennades
tilhopa på yttre sidan om benet.

Tegel af den gula jorden. Af den rådbru-
na på gult stötande jorden, som här öfweralt lig-
ger strax öfwanpå Krittan, göra och bränna de här
sit Tegel, sedan de förut blandat litet sand deris
bland. Somlige sadas göra Tegel deraf utan nå-
gon sands tilläggning. Denna gula jorden ser ut
som en gultröd lera, och är ganska seg och hogs
hängande.

Eftermiddagen spåtserade wi en lång stund om-
kring åkrarna och markerna med Mr. Williams, en
Farmer här i Little Gaddesden, som af alla dem
här bodde öfstridigt war den största Practicus
i Oeconomien. Han räknade för et särdeles nöje,
at så berättat för mig sina hwarje handa hushålls-
grip. När wi singo se des åkrar och ångar med
deras bruk och härd, kunde wi ej nogsamit förmis-
dra oss deröfver; ty de öfwertråffade margfalligt
både Mr. Ellis och de andra Farmernas åkrar; ja
alt hwad Mr. Williams tilhörde ute och hemma uti
alla delar af Landhushållningen, war sådant, at
de andras icke kunde gå up deremot.

Åkrens gödning. Om görligt år och tiden tillädel, låter han göda sin åker hvarst år med den öfvel, som blir efter Kor, Får och Hästar, på det sätt, som nedanføre skal nämnas. Tiden, då han låter föra ut denna gödset, är om Vintertid, på de dagar, som väderleken är sådan, at han ej kan bruka hästarna til annat åkerbruk. Om gödning med Krita hade han samma tal, som p. 239, tillførene förmål är.

Nedbuggna häckar till bränse. När han hugger ned någon gammal häck, at få en ny at växa i stället, använder han, som vanligt är, en del af den nedbuggna häcken til en död häcks uppsättning; men det andra, som sedan blir öfver, och at det måsta, vare sig öfver eller tiockare virke, låter han hugga färtare til 6 awarters a 2 alnars längd, blöder det i små knippar, och säljer til bränse at de tringliggande, som tarwa sådant, eller lämna det til betafning at dagswerk. Arlar och dyllt folk, som arbeta hos honom. För 2 a 3 flabbar af det gröfre virket, af hwilka hwardera är litet tiockare än en arm, får han lika mycket, som för en knippa af öfver.

Åkersland. Vi följde honom öfver en af des åkrar, som hel och hållen war besädd med åfkilliga slags Åker. Åkern bestod af 10 Acre land. Åkerns wero nu myt 3 twär-finger höga. När Åker-stjälken blir 3 a 4 twär-finger lång, föres med wälten öfver åkern, at göra den slät. Han sade, at Åkerna taga alsingen såda deraf, utan det är dem nyttigt. En del af dessa wero sådda för 8 weckor; Maple pea för ungefär 3 dito.

Vicia

Vicia
Åker-öfver
af flera
De de
hade de
woro re
låter h
de häst
hem och
således
måra,
Hösten
lige så
Clover
sådt,
S
Rigo v
res ma
dagar
eller ti
gamla
gen m
ga oc
omfri

2
här i
höga
ne de
at de
de m
de p
uti h
fluga

Vicia 26. Sädde för hästar. På ättskilliga äker-stycken hade han låtit så *Vicia* eller *Wicker* af flera arter. Et af dessa slaget berömdes mycket. De der wore sädde sista Höst på broad land, hade den egenstapen, at de tåkte Winter-lödden, och wore redan 3 twär-finger höga. Uti Maj-månad låter han slå dem, och gifwer dem gröna halmen för hästar, som är dem ganska hälsofam, rådsar dem och gör dem feta och wälmående. Sedan de således uti Maj blifwit aflagne, så de stå och wäxa, antingen at widare slå en annan gång mot Hösten, eller at låmnas til at samla frön af. Somliga slag af *Vicia*s wore sädde nu i Wår. Med *Clover* war ock et och annat stort äker-stycke besädt, som nu stod ganska härligt och grönt.

Gropar, der de fordom tagit *Krita*. Wi sågo på flera ställen uti åkrarna och äfwen på betes-markerna stora djupa gropar, der de i forna dagar tagit *Krita*, antingen til åkrarnas gödning eller til något annat. Uti såsta delen af sådana gamla gropar war icke allenast botten öfwerdraggen med tjock gräs-wall, utan i somliga stodo höga och tjocka Bökar. På alla backar rundt omkring denna trakten syntes sådana gropar.

Bökar, skadeliga för häckar. Allstädes här i häckarna rundt omkring åkrarna wårte stora höga Bökar. Många inclosurer wore så omgifne deraf, lika som af en häck. Mr. Wiljams såde, at desse tjente åkrarna til söga nytta; ty dels drogo de med sina widt utspredda rötter södan både från de på åkern sädde sädes-slagen och de andra trån uti häcken, dels och förnämligast, at de genom sin flugga och wättnets droppande från deras grenar

och till lilla som dödade de häckar och trån, som växte under dem, hvar på allestäds syntes i de gamla åren; till under alla dessa trån wore häckarna mycket mindre och glesare, att förtiga, det desse med sin skugga utroligt mycket beförbrade Måsharnus växt och utväxande, särdeles på Norra sidan om dem belägna ångar och betes-hagar, hvarrest alltid fanns, att Måsharnus under deras skugga trefs aldrabäst, och derifrån utväxade sig sedan ut på den öfriga delen af mården. Men Farmerne måste veta detta, så de hade ej lof, att hugga ned så utriga och för landet prydeliga trån, mer än de nödvändigt behöfde; emedan så af dem ägde sietiva de gårdar, de bodde på, utan arrenderade dem af andra.

Soe till gödsel. Utstilliga åkrar wistes of nu såddas med Hvete, på hvilka Mr. Williams låst till stöd för till gödning. Han har låtit köpa den samma i London, och fört det derifrån hit, så att det kostat honom 10 penes buskeln, innan han fått det hit, hvilken kostnad han dock ej ångrade; emedan han räknade för en bland de utvaldaste gödningarna på åkern. Han hade i den låtit siet håraf öfver gräs-wallen på några af de instängda små ångar, hvilka han sade wara dels ganska gödande, dels att Måsharnus derigenom utrotades.

Ekbart de Garfware. Ungefär 3 eller 4 wettor här efter börja de falla ned Ekbar, så barten af dem, den de sedan sälja till Garfware. De få till gemenligen en Shilling för gard deras, eller bart upstaplad till en Cub af en gard.

Bölar och Skollore till föda för Swin. Af de Bölar, som här i ymnighet växte, samtades årligen

Årligen en
föddes
af nya myr
Swinens fö
deras föda e
en stor hop
nom, att de
samma fört
rätt hvarig
se af Bölar
så snart de

Gräse
har fört ut
weddla ut
sya 475. 11
Williams,
orten, att
små knippon
ningen. De
anman wed
som härde
öfwen som
der i höga
betjena sig

Åsta
Åsta öfwer
ångar, de
öta gräs-
härlig göd

Dikes
et dikt nyl
gen verur

Älgen er för myckenhet eller hvarmed Svina
 som föddes. De äro här af stola må ganska wäl och
 af hwa mycket feta. Likaledes såmas El-don til
 Swinens föda, dock sika de äro i godhet til
 deras föda ej up emot Bål-ollon. Somligt hängte
 en stor hop Swin förledit är, som skedde deriges
 nom, at de gifwit dem El-don at äta, innan de
 samma fört ägga någon tid och sika som präpare-
 rad, hwarigenom Swinen dogo, hwilket aldrig skal
 ske af Bål-ollon, dem de kunna äta utan skada,
 så snart de falla ned från trädet.

Genista spinosa, at bränna tegel med. Jag
 har förut nämt p. 199. at de måst öfweralt på dessa
 medlösa orter bruka *Genista spinosa vulgaris* K. J.
 syn. 475. til bränse i spisar. Nu berättade Mr.
 Williams, at den samma likaledes brukas här på
 orten, at bränna tegel med, då de samla den i
 små knippor, torka och stoppa under Tegel-brän-
 ningen. Dessa knippor i Tegel-ugnen, i skället för
 askan med. Jag såg och sedan wid Tegel-bruket,
 som hörde Hertigen af Bridgewater til, at denne,
 afwen som Drumbunkarna, war samlad och lagd
 der i högar knipptals, at wid Tegel-bränningen
 betjena sig deraf til bränse.

Aska til gödsel på ångar. Han hade strödt
 Aska öfwer gräs-wallen på en och annan af sina
 ångar, dels at utrota måkan, dels at härigenom
 öka gräs-wårten; ty han räknade Askan för en
 härlig gödsel på ångar.

Dikesjord til gödsel. Med uti en dåld war
 et wile nyllert wplastadt. Jorden, som blifwit ta-
 gen utur, war lagd i högar bredwid diket, at

laga någon tid; men sedan skulle den föras på den
jern, spridas ut och blandas med den öfriga åker-
sullen, såsom en gödsel. Denna jorden, som
var i grafven utaf diket, var måst en hvar
hvarannla.

*Tytan of the two wheel double Hertford-
shire Plough,* eller den tvåhjulade dubbla
Hertfordshire plogen. Vi följde sedan hem
med Mr. Williams till den gård, der han wiste om
the two wheel double Hertfordshire Plough, som
ingen annan i hela Little Gaddesden utom honom
hade. Det är berätt, at denna Plog består ena
hvar af en Plog af i hvar på den samma ård 2:ne
Plogar, den ena framföre, den andra bakester.
Plogarna gbr en trol emellan bägge Plogarna,
hvarigenom ser, at hwardera Plogen ploger en
särskild och ny ård, så at den senare Plogen wans
der sin ård uppå den sären, som den framre Plogen
gjort. Således upplämnar denna Plogen 2 säror
på en gång, och som alla hwardera årtar härskades
merendels ård lagde in two bout lands, eller hward
de här kalla four-thorough stiches, så åstadsom
mer denna dubbla Plogen den främre, at, då an-
dra måste ploga 2 gånger fram och 2 gånger tilba-
ka, at göra sådana four-thorough stiches, eller
eggas, bestående af 4 säror, behöwer han med
denna Plogen 2 gånger mer, än en gång fram och
en gång tillbaka, och wern således blifwer så lagd.
Han wiste mig helt stora åker stycken, som han
med denna Plogen lagt uti Two bout lands.
När denna Plogen brukas, måste altid 3 par häs-
tar sättas för den samma, i stället det för andra
Plogar, behöwer mera, än 2 par och mindre.
Återn

föras på de
öfriga åren
orden, som
eft en åren

Hertford-
de dubbla
sedan hem
in wiste om
flough, som
tom honom
består ena
na dro 2:ne
na bafester.
Vlogarna,
in plöjer en
logen wän-
mre Vlogen
gen 2 färor
r härstades
eller hwad
åftadrom
at, då an-
tygot tilba-
tches, eller
er han med
fram och
oer så lagd.
som han
out lands.
3 par hä-
för andra
och mindre.
Återn

Återn bör och wara mycket lös och torr, der denna
Vlog skal kunna brukas: ty om Återn er af lös och
torr, sade han, så börja brukta denna, emedan
den då blir för tung, så at inga hästar ärla yrage
den. Vlog, åren och wa mirtes bör och wara gull-
sa starkt, om den ännars skal hålla. Med et
ord: en lös mulla och sand, ord skulle denna gull-
vlog tjenst; men er så mjöla och hård åter.
Halm af Korn, Zwete, Äster, Bonon
er godsel. Här och der på häng, så gärd Rodd
här ar under öppen Himmel, at lägga foder i för
Bockaren. Hacketarna woro sammanfatta af 2:ne
länga grindar, sådana som i Sverige brukas,
skall för hästar, at lägga deras hö uti 2:ne så
dana länga grindar woro wid nedra ändan tillhöra
fastade, och de öfre ändarna utwidgade från hwar
andra, at de sålunda formerade en hock, hwar
uti fodret kunde läggas. Denna hock
par hacket af trä, nämligen en under hwar
ändan, af den högd, som war begravnings
Bockaren kunde künna up til fodret. Uti desse hock
skal lades halmen af Zwete, Korn, Gafre, Bock
eller Bonon, samt hö, hwaraf Kor och Får
äta om nätterna. Korna stodo hemma hela Win-
tern dag och natt, och äto af fodret i dessa hockar,
när de wille, ty de gingo lösa i så gården; men
Fåren woro endast hemma wid gården, då det
war rågnaktigt och elakt wäder; ty elst föllades
de om nätterna ute på åkrarna, eller gingo i in-
closureserna. Af denna halmen i hocken äta Krea-
turen en del, och en del draga de ned under fötter-
na, hwilken sedan blifwer utbredd, öfwer hela så-
gården, och lämnas åt dem, at ligga och trampa
på.

på. Galdes fortæres helle dret, hvortaf høet
 den af halmen, som ligger frugterid ofvet hela
 frugteden, anseelig blag. Kreaturen falla stæn-
 dlar sin dynga och urin derpå, utom hvad annat
 oftrap, som dit lastas. När denna samling li-
 dit til någon nyckenber, stättas der tilhopa i sto-
 ra högar, som yemmeligen det om Wäranden, och
 lämnas så, at ligga och betinna tilhopa en tid,
 nämligen i 3 a 4 weckor, ej mera, emedan den får
 Enba, hvarigenom en Farmer kan få en nåcken-
 der koy och utmatt gbdsel för sin aller. Denna sal-
 tet, at kassa sig gbdsel, brukas af en och hvar Far-
 mer, så här i Little Gaddesden, som i Parishes
 eller Gofmaria rundt omkring. Jag såg ej alle-
 nost fågårdarna fulla af nedtrampad halm af alla
 ofvannande fådes arter, utan mångenstäds Orms
 buntar blandade deribland, at öka gbdseln. Wid
 eller utanför gårdarna blef jag allestäda warse stora
 halmhögar hopstättade, som äro lämnade, at lig-
 ga och betinna tilhopa. Denne så präparerade
 gbdsel föres sedan wid lägligt tilfälle ut på åttars-
 na med tårer, hvarest den lägges i små lag tät
 beverwid hvarandra, bredes ut och föres ned.
 Erfarnerligen föres den ut då, när wataktigt wä-
 der hindrar, at betta hästarna til plögnig. När
 denna halmen måkas eller stättas i högar, lastas
 måst altid något mull ofvet halmen, eller täckes
 den dermed, at ej Solen må få torka den för mys-
 tet, och draga kraften derifrån. Dese hopstättade
 högar ligga altid under öppen Himmel, fast
 skäl torde wara bättre.

Aestilligt slags foder de Hästar. Mr. Wil-
 jams föres och ut sit stall, at se, på hvad sätt hon
 brukar

brukat
 med sk
 kallades
 ten, bl
 samt hu
 gor om
 deraf tr
 dem mo
 höfdes;
 felle: S
 och Ar
 tet af S
 mindre
 skreit,
 Tobak.
 pa, wa
 äro det

Sir
 på Littl
 hværes
 strata
 1:0
 de jord
 gdforg
 all a
 1:0
 3:0
 et half
 4:0
 W
 en stan
 dermed

brukat föda och fodra sina hästar. Han hade han med sig åkarna låtit söndertröja de åkslag, som kallades Maple pea och Grey pea, uti grofwa ströcken, blandat dem med Malt-dust eller Malt-sån, samt hvit och svart Hafra, hvilket han flere gånger om dagen lät gifwa åt sina arbets-hästar, som deraf mjödes oförlifneligen väl. Detta foder gifte dem morgon, middag och afton, och allt som behöfdes; men deras wauliga föda war följande harkelse: Han hade låtit skära sönder halmen af Korn och Ärtor, Hwete-agnar och ar, hvarmid satt litten af Halmen till en twar-handa länad mer eller mindre, samt hö. Detta allt war så smutt sönderstarkt, at det foga war grofve, än grof Larkshod Tobak. Sedan hade de blandat alla detta tillhopa, och lagt det i ett uti trubban för hästarna, som äto det gernit och mjödde wäl deraf.

Strata uti Kritisgröpar. I den backen, hvars på Little Gaddesden war byggt, war et Kritis-brött, hwarest de i forna tider tagit Krita. Här waro strata i denna ordning.

1:0 Hwerts svart-mellan eller den tegelfärgade jorden, bestod af hruktnade watters och den tegelfärgade lera och Krita, somligstads ett half all, annorstads en all.

2:0 Krita af det ordinarie lösa laget, 6 alnar.

3:0 Et stratum af den tegelfärgade leran, netto et half qvarter.

4:0 Sedan bara Krita ända til botten.

Måte-hus. Utom det, at Mr. Wiljams war en stark Farmer, så hade han tillika stor förtjenst dermed, at han wälstode Malt, och sålde deraf till alla

alla chiltmålsgånge. Den wiste of Malt-huset,
som war med stort. Gallsbet war gjort af den
sten / kallad Freestone, som hogas med 6 Engels
Pa mit härifrån / hwilket bötas sönder til stoft,
blandas ut med watten, och tillredes som ter, samt
göres sedan deraf gäl i Malt-hus. Gallsbet war
något sluttande, så advarnet tunk rimna af från
Maltet. Denne Freestone, slakta med gruswan,
der den tages, skal framdeles beskrivas.

Ståbarnarnas brut, at mala Malt och
Ätter. Här wistes of 2:ne Ståbarnar, af
hwilka han brukade den ena, at mala Malt uti,
och den andra, at söndertrösa de Ätter, som han
blandade med Saffra ic. til söda af Saffarna. De
hade hwardera et stort smörgåshull, som gjorde
arbetet lättare för den, som skulle ärgga henne.

Den 5 April.

Om morgonen togo vi en of de smärre Far-
mers eller Landman, som war bekant om äfers
bruk och Landtbrus-hållning, med oss, och begofwo
oss på wägen til Ivinghoe, hwilket ligger uti Buc-
kinghamshire. Angens må från Little Gad-
desden uti N. W., hwilket ligger uti Hertfordshire
ytterst på gränsten mot Buckinghamshire. Af-
sten med denna spår-gång war, at så se orterna
omkring Ivinghoe, emedan Mr. Ellis berättade,
at uträggen af landet på lordens war aldeles Risd
ifrån hwad den war wid Little Gaddesden, ty i
Little Gaddesden är Chiltum land, men omkring
Ivinghoe Vale land. Chiltum land kallas det
land, som består af höga backar och Risd-ägg;
Vale land åter, det landet består af stora fält och
slätter, och ligger merendels i vått.

Agri
tes från
folium
hæntis
af denna
wål wo
afhugg
sån ro
ter. C
hel rak
ter wå
dels son
ttå; m
med hie
ne funn
ma bes
ingen
kas til

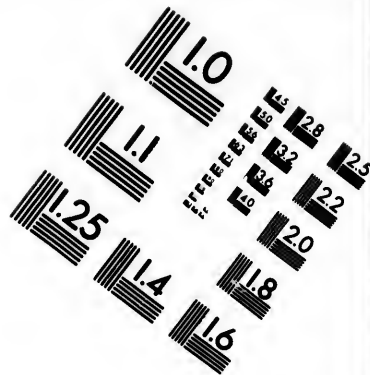
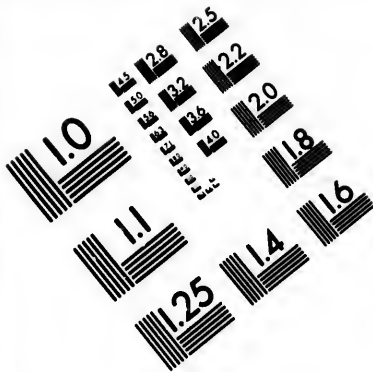
Så
nan gå
fätt, se
stående
omslag
uppgång
och kal
S
en anse
spinosa
torra se
wer på
at wid
utan d
höga g
äro br

Agri-folium anseelig stor. Wid en häck, lät-
tes från en gård; blefvo wi warde et trä af Agri-
folium Ray: 770. 266. som war et af de största jag
härens fett uti England. Wi tyckte, at högheten
af denna Agri-folium war 18 alnar, och hade det
wäl varit högre, om den icke up i skatten warit
afhuggen. Wi måtte peripherien en alk ofwän-
skän roten eller marken, hwarest den war 9 alnar
lång. Stammen war til 8 alnars längd från roten
hel rak och slät, endast at här och der utånpå bar-
ten warde små knolor, til storlet och figur merent-
dels som Håset-nötter. Dese wore hårda och af-
trå; man syntes icke hafwa någon communication
med hellsma trädet inom barken. Wi hade tillfres-
ne funnit på Dölar just dylika knolor och af sam-
ma bestaffenhet. Karlen, som följde oss, wiste
ingen annan nytta af detta trädet, än at det brän-
tas til bränse.

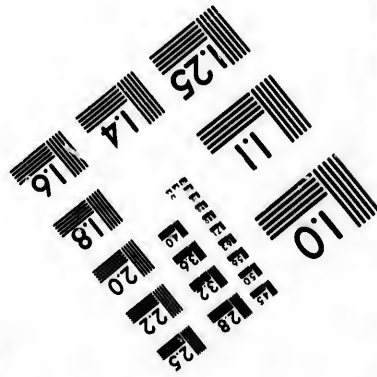
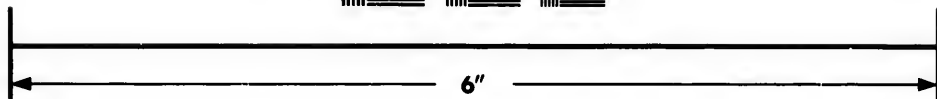
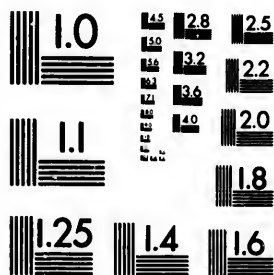
Sådes-stack på stälpar. Wid en och an-
nan gård sågo wi Sådes-stackar bygde på samma
sätt, som tillförene p. 229. är beskrifwit, nämligen
stående på stälpar. Stälparna wore midt uppå
omslagne med polerad måsing, at hindra mösens
uppgång til Sådes-stacken, som här bestod af Sweto,
och kallades af wår Förljesslagare a Wheat frame.

Skätt-lärta. En gåse tom stutandes med
en anseelig stor Skätt-lärta, lastad med Genista
spinosa til bränse, den han hug it på de stora
torra fälten, hwilka lågo här tätt bredwid. Skätt-
wet på lärnan war bygdt som en strinda, endast
at wid hal-delen eller mot Kalmare war ingen grind,
utan den stod der öppet. Nämligen, här wore
höga grindar, hwarest på ordinaira skätt-lärro-
ars bräder framman och på sidorna.

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

1.0
1.2
1.5
2.0
2.5
3.2
4.0
5.0
6.3
8.0
10
12.5
16
20
25
32
40
50
63
80
100

1.0
1.2
1.5
2.0
2.5
3.2
4.0
5.0
6.3
8.0
10
12.5
16
20
25
32
40
50
63
80
100

Supra sätes. Vi hade hela någon stund in-
 mot Ivingho på höger handens inlofningar till
 med lifvande hälar, omgårdade tappor af älfvra,
 ängar, betes marker, samt ibland någon gård,
 men på vänstra handens var et mycket stort fält
 och utmark, som i vissig någorlunda syntes likna
 inna stora marga Ljung-bedar i Skerrike, endast
 af Jungs, samt härpå, samt af landet låg
 här et fält, utan upbögd sig framman, och
 framman tog af igen, eller ständade utåt. Det
 var måst, all öfvermåst med Geniska spinnor,
 hvilken här et var stort öfver en stor hand hög;
 emellan den af fattig folk alljämt afhögs tatt vid
 marken, och stredes hem til bränst. Då en allig
 stället inkom sig Örnkullarn förtigstade var
 nog tyfvar. Några gräs-streda vido sig här och
 der emellan Geniska. Jordmon var den brun och
 rödgula jorden. Hela fältet, med mycket mera,
 härde Geniken af Bridgewater till.

Jordmon i hålderna, en flintsand och dess
 myra. Det var curiösa, at merstidels med et
 alla hålder emellan högderna bestod jorden måst af
 borta stent, grus, eller en grof sand, som et var så
 dan, som var nästa sand i Skerrike, nämligen
 af Quartz, utan det bestod af borta flinta, sådan
 som det öfverakt finnes, hvilken var funderman-
 ler stis en grof som finare sand. Et någon lie-
 ten, och jords blanning härstund var stigen på
 denna en rost-färg. Vi sökte med lit längd, som var
 icke kunde blifva varit någon sandstun af Quartz,
 men sådant. Et den sand här någon annan sand-
 art, såsom eller mindre, än flinta. Det sand
 bo här på orten, såsom den sand med lit

hvaraf
 hus, b

Ra
 fölgde
 hus, f
 ve, at
 gen, l
 på sam
 af Kal
 smålas
 är en
 med fl
 de, so
 roal,
 Keita
 hon lå
 tes, k

Wäre
 bereda
 Swe
 at Ma
 da oc
 rena

Allest
 Byar
 mark
 finna
 up,
 ford
 skar
 hop

hvaraf de göra och bränna tegel; och då de mura hus, blandas den med kalk.

Kalk af Krita. Jag frågade af Karlen, som följde of, hwad slags kalk de bruka här til sina hus, samt hwar de få den samma? Han swarade, at de gräfwa up ordinair Krita utur Kritebärgen, lägga den samma i högar, och bränna den på samma sätt, som wanligt är, at bränna Kalk af Kalk-sten, då Kritan, sedan hon blifwit bränd, smålas sönder til et fint pulfver eller mjöl, hwilket är en ordinair Kalk. Af denna Kalk, blandad med flint-sand, mura de alla sina stenhush. Alla de, som bodde här rundt omkring, berättade jäm-wäl, som en ganska bekant och allmän sak, at Krita brännes hos dem öfweralt til Kalk, i det hon lägges i Kalk-ugnar, och efter bränningen släcks, hwarom mera längre fram.

Näslor til grön-kål. När Nästorna först om Wären upkomma, pläckas de af quinsolken, och beredas til grön-kål, måst på sätt och wis, som wi i Sverige tillaga Spinat. De hålla här så före, at Näslor, sålunda, eller of på annat sätt tilreda och åtne, skola wara mycket hälsofamma, och rena blodet.

Dagg-maskar, en begärlic mat för Antor. Allestäds på fältet, så wid Little Gaddesden, som Byarna och Solnarna rundt omkring, ses hela marken full med mass-hål. Wid alla dessa hål finnas små högar af fin mull, hwilken masken häfe up, då han gjort hålet. Omkring Woodford i Essex är marken på lika sätt full med masskar och deras hål. 3 dag blef jag wärs, at en hop Antor lupo omkring på fältet, och likasom sökte

R

efter

efter något. Jag frågade Karlen, som följde oss, om han visste, hvad de letade efter? Han svarade, at om nätterna och morgonen helt tidigt krypa maskarna utur sina hål ut på marken, då Anforna för den orsaken skul gå om morgonen helt bittida ut på fältet, at leta efter dem, samt äta dem ganska snålt. När det lider litet längre in på dagen, at Solen kommer högre up på Himmelen, krypa maskarna ned i sina hål under jorden, då Anforna också, emedan de ej mer kunna nå dem, vända om tillbaka från fältet, och wandra hem til gårdarna. Wi singo sedan flera gånger se, at Karlen sade sant. I Woodford hade Mr. Warner 4 stycken Giff-måsar, som gingo i hans trågård, och följde flitigt efter, då arbetskarlarne gräfde i trågården. De se woro mycket behändige, at sluka i sig de maskar, som wid jordens omwänning blefwo upkastade.

Jordens tjocklek på Britan i dålderna. Karlen, som följde oss, berättade, at då en grop gräfwoes i dålderna emellan Krit-bårgen, kan en ofta få gräfwa til 14 och 20, ja flere fots djup ända ned, innan en kommer dit, hwat Kritau tager emot; men deremot behöfwoes ofta ej, at gräfwoes på Krit-bårgen eller högderna öfwer en eller 2 fot, innan selsfwa Krit-bårgen tager wid. Jordmon war här allestäds i dålderna til en stor del den tilförene p. 256. beskrefna Flint-sanden, hwilken merendels altid hade en rödaktig eller rost-färg.

Genista spinosa til bränse. Wi sågo många genstäds på den tilförene p. 256. omtalta stora torra betesmarken ansefliga högar af Genista spinosa, som här war huggen och sedan hoplagd, at derifrån föras

föras
ling
förna
giord

en af
de h
rad,
myck
Lång
De t
på,
som t
kan,
les b
Lar
Söd
ten,
Wola
här h
ntom
gor h
gen
Bury

Iving
gefär
ort,
sidor
ter
N. 9
åtra
na i

föras hem til brånse. Detta brånse war en samling af Genista spinosa, Ormbunkar och torrförna af gräs, hwaribland dock Genista spinosa gjorde det mästa.

Burbom planterad på torra backar. På en af de här warande mycket höga Kritt-backar, hade Hertigen af Bridgewater låtit plantera, dels i rad, som häckar, dels i form, som små skogar, ett myckenhet af Burbom (*Buxus arborecens* C. B.). Längden af dessa trån war 8, 10 til 12 qvarter. De tress här ganska wåla. Orten, som de warte på, war en af de högländraste och aldratorraste, som kan gifwas, der gräs och andra wårter af torrtan, för och hånda af jordmons magerhet, aldeles bårtwinat och dödt ut; ty dessa lågo just för starkt Sol-baddet, litet nedanför högsta kullen på Södra sidan af en hög backe. Til utsigten, torrtan och magerheten, liknade backen nog Wolaks-backarna wid Upsala; men jordmon war här helt annan, nämligen den gula Kritt-jorden, intom det, at denna backen war emot 2, om ej 3 gånger högre, än förenämde Wolaks-backe. Hertigen af Bridgewater låter sälja mycket af denna Burbom til London åt Handwerkare.

Åkrarnas belägenhet, jordmon ic. omkring Ivinghoe. På Södra sidan omkring Ivinghoe, ungefär en Engelsk mil, innan en kommer til sawna ort, ligga faseligen höga Kritt-härg, som på näst alla sidor äro branta; men aldranäst på den, som wester åt N. W. Nedanför dessa Kritt-härg äro N. W., N. och N. O. sidan ligga mycket stora åkrar, hwilka merendels äro helt jämna, och likna i utsigten nog åter-fälten i Upsala. Åkrarna här

här omkring, hvar på hvar sitt, woro lagde dels i broad-lands eller mast samman åker-stycken; dels i two bout lands eller i smala ryggar med wattu-fårar emellan; dock brukades broad land mera. Broad landen woro, och merendels het flata, eller så godt som föga ting högre midt på. Här syntes inga diken, inga åker-renar, ja, ingen gårdesgård eller häck omkring åkrarna. De lågo i common field eller i teg-kisten, fast ingen ren war emellan tegarna, utan de skildes endast af en smal wattu-får. Fårigen och jordmon blef här nu helt annan, och särskild från den wi sett förut; ty fårigen på åkrarna war här mast hwit, eller ganska ljust-grå, som gjorde, at, då någon såg dessa åkrar på långt håll, kunde han ej annat tro, intan han wäl tagit dem i ögnafigte, än at de warit öfverbredde med Krita. Jordmon war och här helt annan; ty den bestod af en här hård art af Krita, som här kallades Hurlock, och har gärna den egenskapen, at hon swårigen wil gå sönder til nytta för återn. Ibland, när det är stark torra, lades hon råmna ganska mycket sönder. — Eljest kalla de denna jordmon loam eller loamy ground, och är just, at jag må så säga, som et medium emellan Krita och en styf lera. Den är af en krittaktig art på wigt sätt; men Krita är så hård, at den icke lätteligen kan uplösas eller göras til någon nytta på återn. Jag talar om det jord, som gräddes up i Kritt-backarna; ty den, som sams på åkrarna, war genom folkets nit och gödning mera lös; dock synes den mast hafwa de egenskaper, som en styf lera, nämligen, at hålla fulltrigheten oöfver. På Norra sidan om de stora högar woro åkrarna ännu wid middags-tiden helt wät

wät
war
len
nen
gi
På de
tramp
som
hwar
gads
Det
na,
huru
Little
helt
af den
alla
så af
flint
ställe.
den:
tre
sta
De
skedd
ter så
bruka
För
sänk
Weg
plou
mer
och

wätaktiga, hwilket kom af den starka frosten, som
 war natten förut, hwars qwarlemade wättsa. Den
 sen ännu ei hunnit uporka; men då wi mot afton
 nen giugo hem, war mulen på åkrarna helt torr.
 På de wätaktiga wägar, der jorden hiet mycket
 trampad, såg den aldeles lika ut med et kall-bruk,
 som arbetas til murning. Hjulen på karrorna
 hwarmed de körde på wägarna, wore härpå så fara
 gods, som hade de kört i et kall-bruk med dem.
 Det war synnerligt, at ingen flinta syntes på åkrarna,
 om ei någon enda bit, som dock är mycket
 huru den kommit dit, då deremot åkrarna omkring
 Little Gaddesden och i alla Chiltern land, wore
 helt fulla härpå; utan i det stället ligga här stycken
 af denna hårda Kritt. På samma sätt syntes i
 alla backar, hwarest de tagit jord, hela brottet be-
 stå af sådana hårda Krittstycken; men es en enda
 flint-bit deribland, undantagandes på något enda
 ställe. Hwete sådes wära ganska wäl i denna jor-
 den: Korn tämmeligen: swart Hafre något här-
 tre. På wätare ställen skola Bönor trivas, gans-
 ska wäl; men Arter sådes icke wela fort, and the

Sår i fällor på nyss sådda Korn-åkrar.
 De höllo nu här som bäst på, at så Korn, som
 skedde i broad land, och härswades såden strax ef-
 ter sårningen ned. Den Plog, som här öfwarakt
 brukades, war endast och allenaft den så kallade
 Fot-plogen (the foot-plough). Mången skulle
 säga, emedan den tu-hjula enkla Hertfords hure
 Plogen (the two wheel single Hertfords hure
 plough) har framför andra Plogar så stora förmö-
 ner, det de wäl skulle nyttja den; emedan den allmänt
 och wälkom allenaft brukas i Hertfords hure, som lig-
 ger

ger allenast 3 eller 4 Ängelsta mit häckfrån. Men
 de sade, at deras Gök-plog är bättre, emedan den
 förhånnde Hertfordshire-Plogen med sina hjul
 skulle kinnna fram i denna jorden, som på wisst
 sätt är ganska blöt och sank, utan hjuhlen skulle
 sänka djupa ned, samt blifwa fullklibbade. På
 dessa nyss-sådda Korn-åkrar stodo ätskilliga fallor,
 hwaruti de om häckerna hålla Gården, som med sin
 dynga och urin ansenligen goda åkern, der Kore
 net är sätt. När Gården stått en natt på et ställe,
 såsom fallan nästa morgon til rummet der bredes
 wid, och fortfares således öfwer Korn-åkern i hel-
 sa 14 dagars tid, sedan det blifwit fadt, ända til
 dess det blir par twar-singer högt. De hafwa till
 tid en knippa godt hö, som strös ut i häcken för
 Gården, då de om aftonen komma dit. Gården
 bestodo så här, som öfwerallt, af sådana grindar,
 hvilka äro gjorde til skapnad aldeles, som wåra
 wärdiga åker-grindar i Sverige, fastt allt wettligt
 dem, som bruktes til fallor, war mycket flentare,
 på det de måtte wåra så mycket lättare, ut dräsa
 och bära fram det ena stället til det andra. Bredd
 den eller längden, hwad jag wil kalla det, på dessa
 grindar war merendels 4 goda åkrar, höghen 7
 swarter. De hade så många sådana grindar i
 förred, som deras myckenhet war af Gård. När
 de sättas up til en fälla, klafwas den ena grunden
 wid den andra på det sättet, at en stor stäs mid
 med en klubb midt emellan sid-tråder af 2. ne. grin-
 dar, wid hwißen påle ena ändan af grunden bin-
 des fast, och består således fallan af en hög grin-
 dar satte i ryllant, samt en nedestågen påle emel-
 lan hwar grind, hwarwid de äro fastbundne, at
 de måtte så fridigt. I dessa fallor så Gården om
 nätterna

wa särde
 Nordan
 ganska s
 som Går
 det mid
 ga sig.

Klä
 åkrar,
 och der
 som war
 Ivingha
 låta sig
 andra i
 tar, de
 bitar, s
 te, plö
 sig näp
 kern oc
 de der l
 tigheten

Åk
 stora s
 na om
 gon hö
 gårdse
 häckar
 andra
 gra, c
 dre sa
 hwar
 ra sig
 tillat

nätterna under öppen Himmel, och tyckas ej hafwa särdeles varmt på wida fältet, när et starkt Nordan-wäder blåser; emedan åkrarna här äro ganska stora och ligga öfne för samma wäder; men som Fåren klippas här endast en gång om året, och det midt om Sommaren, så kunna de wäl bärga sig.

Blådes-klutar til gödsel på åkern. På de åkrar, som woro sådda med Hwete, sågo wi här och der klutar eller små lappar af gammalt klåde, som war nedplögt i åkern. De, som bo här omkring Ivinghoe, och ligga 34 Engelska mil från London, låta sig ej falla beswärligt, at af Skräddare och andra i London köpa allehanda gamla klådes-klutar, dem de födra derifrån hem, skära sönder i små bitar, strö öfwer åkern, som de ärna så med Hwete, plöja dem ned, och så Hwete deri. De sade sig näppeligen weta någon ting, som så göder åkern och främjar sådes-wårten i sådan jord, som de der hafwa; ty dese lappar hålla länge qwar fuktigheten, äro en skön gödsel, med flera förmoner.

Åkrar utan häckar eller stängsel. Alla dese stora flacka åkrar, som woro belagne ned i dalarna omkring Ivinghoe, lågo helt öppna, utan någon hägnad eller stängsel, hwarken af häckar eller gårdsel. Jag frågade, hwarföre de ej planterat häckar omkring åkrarna til stängsel, såsom på alla andra orter der i negden? Mig swarades af några, at häckar icke wela fort i denna jorden. Andra sade, at åkrarna ligga här alt i teg-skifte om hwart annat, så at det således icke gärna låter göra sig; ty om den ena wil fram, wil den andra tilbaka, och om den ena wil plantera, wil den an-

dra icke, och således lemnas det ogjordt. Hårtill kom-
mer, at ingen hade här frihet, at göra det, utom
en synnerlig act af Parlämentet. Jag war täms-
meligen nögd med den senare orsaken; men den för-
ra hade jag swårt at sätta tro til; ty jag såg gamla
häckar på et och annat ställe wid ålern, der trä-
den tycktes wela triswas så wäl, som up i Chil-
turn land omkring Little Gaddesden &c. ty Hag-
torn, Glån, Björnbärs-buskar och andra löf-
trån gjorde här så wackra och tätta häckar, som i
Hertfordshire. Jag frågade widare: huru Krea-
turen då kunna afhållas från, at springa in i å-
krarna och der göra skada? Härpå lemnades mig
det swaret, at hwar Farmer håller en Få-herde,
hvilken följer med Kreaturen och Fåren, och drif-
wer dem på de ställen, som dem är tillåtit at beta
på, samt afhåller dem från, at löpa in i åkrarna
eller ångarna, at der göra skada.

Zuru åtskillig slags halm, Ormbunkar &c.
beredes til gödsel. På et ställe strax utan för
Ivinghoe låg wid wägen en stor dyng-stack af dyn-
ga, halm &c. skotad tilsamman, at brinna tilhoya.
Längden deraf war 8 famnar, bredden 4, högden
änemot en famn. Den bestod af det foder, som
de gifwit och bredt ut under Boskapen i få-gården,
nämligen Hwete-Korn-Böne-Art- och Hafre-
halm, jämte en myckenhet Ormbunkar. De för-
fara härmed, som det tilförene p. 251. är förmält.

Zuru de göra sig nytta af orenligheten på
wägar wid byar. Allestäds, der jag rest här i
landet, har jag märkt at, halm och annat bösje blifwit
strött på de ställen af wägarna i byarna, som wa-
rit wäta och orena. Affigien har dermed warit,
dels

dels at
torrare
genom
ty den
och an
Kreatu
jord,
något
eller i
nad af
under
famn.
Soler
ligga
tilhoy
skön

E
go w
hwi
från
hugg
stälpe
som
refon
Gor
mot
ga. af
fale
emel
eller
gra
stac
ma

dels at få wågarna genom byen beqwåmligare och torrare, at gå på, dels ock förnämligast, at deras genom förskaffa sig tilökning på gödsel för åkern; ty denna halmen eller bysjan blifwer af folk, hästar och andra Kreatur nedtrampad, blandas ut med Kreaturens dynga och urin, samt den gyttja och jord, wågarna bestå af ic. När det således legat någon tid, skåttas det wid wågen tilhopa i större eller mindre högar, hwilka merendels hafwa skapsnad af en cub eller oblong. Deras högd är fallan under 6 qvarter, men wäl mera, ända til en famn. Gemensligen fastas litet mull öfwerst, at Solen ei må torka det för mycket. Här får det så ligga hela Sommareu i hög, at rutna och brinna tilhopa, hwarrefter det utföres på åkern, som en skön gödsel.

Sådesstackar på stålpar. I Ivinghoe sågs wi en stor hop Sådesstackar wid deras gårdar, hwilka alla stods på stålpar, wid påß 6 qvarter från marken. Stålparna woro måst af FreeStone, huggna i fyrkant. På ändan af hwardera stens stälpen war lagd en flat hålla af samma sten-slag, som räckte långt utom stälpen på alla sidor, at förkomma, det möß icke måtte slippa up i stacken. Somliga hade stålparna attingen midt på eller mot öfra ändan rundt omkring klädd med en tunn gasska flat mäsings- eller blåck-skifwa, hwilken således hindrade mößens upflöwande til stacken, emedan de ogörligen kunnat få fäste på mäsingett eller blåcket. Dock war tillika nödigt, at ej några stänger, werking eller annat kom at resas mot stacken, hwaraf de lätt kunde betjena sig, at komma up. Dese Stackar woro dels fyrkantiga,

dels runda, och kan deras skapnad bäst ses af hös-
stående figurer; ty de hade dem ej af flere slag. Of-
wanpå woro de, så wäl, som alla Sädessäckar på
dessa orter, ganska wäl täckte med halm, hwilket war

gjordt på samma sätt, som om hösäckarna tilförene
p. 211. är utförligen handlad: Uti sådana säckar
war icke allenast upsatt Hwete, Korn och Hafra,
(ty Råg säs ej på denna orten) utan äfwen Ärtor
och Bönor. Utom de fötter eller pelare, som stodo
runt omkring sidorna, war alltid en fot eller pel-
lare satt midt under säcken, för större styrka skul.
Stälparnas antal war gemenligen 9, nämligen en
midt under och 8 rundt omkring. Det är ej nå-
got ringa nöje at se, huru regulärt och jämt halm-
ändarna, som wetta utåt, äro lagde på alla sidor,
och rundt omkring, liksom woro de med en sax el-
ler knif jämnade allt ut omkring. Dessa Sädess-
säckar stodo alltid hemma wid gårdarna och aldrig
ut på åkrarna. Säden kan i långliga tider för-
waras god och ofskadd i en sådan säck, utan at
den skal orya eller taga någon skada; ty mångfal-
lig försärehet har wist, at alla slags frön förwa-
ras

ras bäst
på botten
eller Eld
giga från
af om n
räs tagg
det, san
ibid ma
bäst midt
na ej m
tal-fote
täckte r
säckarna

W
en stor
ofswanp
nar fun
och äte
sota ic
af wäl

B
den af
goda
Får,
Kärl
at af
gas i

P
Pa
delen
nägra
alla B

ras bäst och längst i sina egna fröhus. Nederst på botten bredes hålst ut Genista spinosa, Hagtorn, eller Glån, och stundom Ormbunkar. Dessa taggiga trån brukades i synnerhet till botten derför, af öm någon händelse fört möß i stacken, skulle deras taggar betaga dem det nöjet, at wistas längre, samt eljest hindra andras upstigning. Med tid starken woro stackarna alltid smalare, och bredast midt på, der deras tal lyktades, på det sidorna ej måtte taga skada af rågn, som dröp ned från takfoten på stacken. Art- och Bönestackarna woro täckte med halm på samma sätt, som Sädesstackarna.

Wälte. På en betesmark uti Ivinghoe låg en stor Wälte, hwilken war gjord på det sätt, at ofwanpå wälten war likasom et tak, hwarpå stenor kunde läggas, då en wille göra wälten tyngre, och åter tagas af, när en wille wälta något, som icke behöfde så mycken tyngd. Diametern af wälten eller stacken war 3 qvarter.

Bladen på Hedera til föda för Går. Bladen af Hedera arborea C. B. sades samlas här af goda Hushållare, som gifwa dem gröna åt sina Går, hwilka skola äta dem ganska begärligt. Karlen, som fölgde oss, wiste äfwen berättat, at af trädet göres som små ätter, hwilka läggas i sår, at hålla dem öppna med.

Bestrifning på Ivinghoe. Ivinghoe är en Parish eller stor by, hvars inbyggare til största delen föda sig med åkerbrut. Dock woro här och några få Köpmansbodas, såsom wanligt är i alla Parishes eller stora byar i England. Husen eller

eller gårdarna äro ej bygda alla i en rad, som i Little Gaddesden, utan mera i en rundt form, som i en Stad. Midt i Parishen står en wacker stenkyrka med torn på, dock ej bygd på det waneliga sättet i England, nämligen öfwerst affkurst, utan med spir-torn, hwaruti satt en tim-fläcka, utan wisare. Alla hus i denna Parish, utom en del uthus, hwilka woro af Ek-bräder, woro bygde af sten eller tegel, dock alt emellan för-merke, som gick både ad angulos rectos & acutos. Taket nästan alla af halm, wäl bygda och ganska branta. Allstäds wid gatorna och rundt omkring husen woro trån planterade, så at orten låg mäst uti en trågård. Byen ligger eliest mäst uti en dal. På östra sidan äro höga Kru-bärg, på hwilka åkrar gå ända til öfwersta kullen.

Säg-spån af Böt til bränse. På somliga ställen blefwo wi warse, at de uti sina lider hade bland annat bränse äfwen högar af Böt-spån. Deras nytta, då de blifwit torra, sades endast wara den, at eld derigenom kan hållas i spisen; men at de icke byga, at koka mat med. Några qvistar läggas altid nederst i spisen, hwaruppå sedan beße fastas.

Glinta til gälf och grundwal på hus. Somligstäds bestods Förugugälfwen endast af Glinta, som der war lagd i ler, så at den flata sedan kom at wändas up. Mångenstäds war jämswäl grundwalen på hus, ofta til en eller 2 alnars högd från marken, endast murad deraf.

Allchanda slags halm til gödsel. I hwar och en sägård war Hwete, Korn, Hafre, Bönor

gra andra diken, än wattu-fårar emellan dese breda ridges. Deraf kommer ock, at det, som stått närmast wattu-fären, aldeles blifwit dränkt, och fördärfwat af watten. Nästföregående är woro dese låga ställen sådde med Bönor. Alla ryggar och wattu-fårar woro dragne från högden af åkern ned til dällderna, at wattenet så mycket fortare måtte aftrinna. Djupast ned i dällden lopp en liten bäck, näppeligen större än et ordinairt dike. Sålän syntes någon flinta, mindre någon annan sten på dese åkrar, som nu denna Sommaren lågo i tråde, och skulle om Hösten säas med Hwete; men ännu war ingen början gjord, at föra up dem, utan de woro i samma stånd, som då Bönorna affuros.

Åkrar och annan jordmon 2c. Wi gingo sedan öfwer förenämnda bäck, hwarest åkrar på andra sidan togo emot, som woro af en hel annan färg, än dem wi nyss beskriwit, fast de endast af en liten bäck woro skilde från de andra; ty jordmonen war här icke mera hwit, utan af en mörkaktig färg, samt hade nog flint-stenar. Den twectes ock ej wara så styf, som den hwita jorden, utan mera lös och liknade mylla. För sin låga belågenhet skul war den liksåledes lagd uti breda ridge lands eller ryggar; dock woro ryggarna här icke aldeles så höga, som de förra eller på andra sidan om bäcken, hwilka aldeles liknade Wesmanlands åkrar; utan dese woro mera lika våra åkrar i Merike, hwarest ryggarna ej äro så höga. Det war förundrans wärdt, at en liten bäck af 1 a 1½ alns bredd skulle göra en så stor skillnad, hållt som samma bäck ej war öfwer en aln djupare, än

sjelfwa

sjelfwa
saken
til D.
Den h
ten.
eller 3
ler lite
men d
går fr
som på
har tre
belågn
da; m
ten, l
rinner
med si
början
rit i d
stray p
blifwit
wit ne
den på
för det
sidan
furer,
af åkr
mötte
de der
frarna
mil D
swarta
swarta
ridges
Wesm

sjelfwa wattu-såtarerna i åkren på bägge sidor. Orsaken torde wara denna: Bäckens löper från W. til O. På Södra sidan ligga höga Krit-bärg af den hårda Krit-arten, hwilka långslutta mot bäcken. På Norra sidan om samma bäck ligga til 2 eller 3 Engellska mil, små högder af annan jord, eller litet mörkare, som äfwen slutta mot bäcken; men deras sluttning är så liten, at det näppeligen går från horizontal-streket. Den hwita jorden, som på Södra sidan om bäcken finnes i dällderna, har twiſwelsutan blifwit nedfölgd från de närwid belagne Krit-bärgen; emedan jordmon är enahanda; men at den ej kommit på andra sidan om bäcken, lärers skedt deraf, at watten i bäcken, som rinner tämmeligen fort, altid fört det samma bärt med sig. Jag skulle och inbilla mig, at i första början har jorden på Södra sidan om bäcken warit i dällderna af samma swarta färg, som den är strax på andra och Norra sidan; men har sedan blifwit öfwerhölgd af den hwita jorden, som blifwit nedfölgd från Krit-bärgen; ty den swarta jorden på Norra sidan om bäcken lär så tacka bäcken för det den fått behålla sin färg. Här på Norra sidan om bäcken blef landet åter indelt i små inclosureer, eller med lefwande häckar omgårdade täppor af åkrar, ängar och betesmarker, fast här och mötte of ganska stora åkrar eller Common fields, de der lågo i teg-skifte, samt woro uphögde som åkrarna i Merike. När wi kommo par Engellska mil Norr om Ivinghoe, fingo åkrarna ännu en swartare färg, så at jordmon der war måst som en swart-mylla. Alla woro lagde i 10 alnars breda ridges, tämmeligen höga, aldeles som åkrarna i Wesmanland, endast at en stor del af dese ridge lands

lands woro så, at längs midt efter högsta ryggen war Dragen en liten wattu-sår til 1 a 1 1/2 quarters djup. Wattu-sårarna emellan ryggarna woro nu måst fulla med watten. En stor del af dessa åkrar hade förledit år warit besädda med Bönor, och woro nu lämnade denna Sommar i träde. Måsta delen af åkrarna lågo lågt och på wattenaktiga ställen. Några deraf woro nu sädda med Bönor, och det i broad cast, samt sedan nedplöjda. Detta land, hwarest Bönorna nu blifwit sädda, hade, om Sommaren förut, warit sådt med Hwete. At detta landet war lågländt och wätt, kunde äfwen ses af åttskilliga Juncis aquatilibus, hwilka wårte på sjelfwa åker-styckena.

Dikes-jord til gödsel på ång. När wid wägen war på et ställe et dike, hwarigenom en stor del af wättnet hade sit lopp, som kom från nyss nämnda åkrar, de der bestodo af en swart jord. Detta dike, som blifwit igensylt af den swarta jorden, hwilken wättnet fört med sig från åkrarna, war nu uprånst. All mulen, som blifwit tagen derutur, war lagd i en hög lång bank längs wid diket på marken, hwarest den nu skulle lämnas at ligga någon tid i öfna lusten, at likasom tempereras. Derefter skulle den föras hem til gården, fastas uti dyng-stacken, der den skulle ligga en tid, at draga til sig mera saft från den samma, och derefter föras ut på åkern eller ången, och spridas ut öfwer gräs-wallen, hwarest den otroligen skal öka gräs-wårten, i synnerhet om rågn råkar falla strax efter, sedan den blifwit utspridd.

Åkrarnas belägenhet &c. vid Carrington. Vid Carrington, som låg på Angelka midt norr om Ivinghoe, bestod åkrarna af en jord, hvilken var mest svart, som frukt, ganska fin och lös, och såg nästan ut, som den swarta jorden, den vi gräfwä utur våra lärr i Sverige. Gällat finnes någon flint-sten deruti. Hela åkern var lagd i breda ridge lands, eller ryggar, på samma sätt, som i Merike. En del af den var nu besädd med hwete, hvilket nu stod grönt och ganska vackert. Midt längs efter högsta ryggen gick en liten watten-sår af et quarters djup, eller ibland litet mera. Bredden på hwart och et ridge lands eller rygg, var merendels alltid 10 alnar. Hwete hade alltid blifwit sät på ordinairt sätt och reberpligt.

Salta til bränste. Vi sågo på en åker stora högar af hwete-halm, samt åkern på et och annat ställe wid gårdarna denne halmen lagd i högar, dels under skjut, dels icke. De berättade, at de skulle bruka förenämde halm på denna wedslösa orten til bränste wid wattens-totning, distars-twättning &c.

Kornet såddes. Allstäds, der wi i dag wandrade omkring, höllo de på, at så Korn, både på jämna åker-stycken och på breda uphögda ryggar. När Kornet är sådt, harswa de det neder. Gemenligen woro 3 eller 4 harswar bandna i bredd, på sätt, som tilförene p. 193. är beskrifwit, samt en häst för hwar hars, så at de alla drogo i bredd. En enda liten Gåse lorde alla dessa hästar och harswar, så at til 3 och flera sammanbundna harswar, samt lika många hästar, behöfdes endast en liten Gåse.

S

Stora

Åkrar

Stora återstycken sådda med Bönor. Åkrarna, som lågo straxt Norr om Ivinghoe, hvilka voro mycket lågländta och våta, voro nästan hel och hållna besädda med sådana slags Bönor, som de här kalla Horse Beans, eller Håst-Bönor. Det är med dem, som Håstar och Svin födas största delen af året; men åt Får och Kor gifvas de ej gerna.

Tjenlig mark til Får-bete. En och hvar, som jag derom tillsporde, wiste berättat, at fälten och åkrarna här omkring Ivinghoe icke äro goda til Får-bete; emedan de äro våta och lågländta; ty då rågnaktiga Sommar insfalla, bekomma Fårren gemensligen här Röd-sjukan och wattu-soten, och dö ofta bärt til stor myckenhet. Twårtom höls lo de alla Chiltern land, det är, de på högderna eller Kritt-bärgen belägna orter, för de aldrantliga gaste och hålsosammaste åt Får, och der de rita was aldrabäst, hwilket alt en långlig försarenhet har wist wara sant.

Kalk af ordinair flinta. Årskillige i Ivinghoe berättade, at de, som bo 20 mil derifrån, bränna sin Kalk af den ordinaira flintan, som i Hertfordshire finnes öfweralt på alla åkrar. Jag gjorde det inkast, at det torde wara någon art af Kalksten, som liknade flinta? De swarade nej, utan at det war samma ordinaira flinta, som här finnes på åkrarna, och den som bränas, at så eld med; men sättet, huru den brännes til Kalk, wiste de ej beskriwa. Smeden i Little Gadderden, och en annan gammal man, bejakade öfwen sedan det samma, nämligen, at de på somliga orter bränna Kalk af flinta: lade oss dertil, at

Denne

Denne
der
deles
hvilke
Ellis
fortäl
flinta
ten lå
färdel
hårdh
bränn
flinta
flinta
p
tade
Kalk
inkast
som li
tog fr
det ro
wi be
Muse
stycke
samm
Pecti
bart t
samt
nars
natur
Iving
de w
gen,

Denne Kalk blir ganska god och stark, samt bättre än annan Kalk: äfven, at det skal vara et särdeles sätt, huru de bränna Flintan til Kalk, hvilket desse män dock icke hade sig belant. Mr. Ellis berättade vel för mig, at han hört för säkert förälsas, at Kalk brännes på somliga orter af Flintas; men at han sjelf aldrig fått se det. Saken lärer dock komma derpå ut, at det är någon särdeles Kalk-stens-art, som til säg, skapnad och hårdhet tämmeligen liknar Flintan, hvaras Kalken brännes, och den främmande lära taga för en Flintas; ty det är något svårt at tro, at ordinair Flintas skal så lätt gå til Kalk.

Petrificator i Krita. Uti Fvinghoe berättade äfven ätskillige, at här öfverast brännes Kalk af ordinair Krita; men som jag gjorde det infäst, at det torde vara någon art af Kalk-sten, som liknade Krita, gick Hasbonden i gården och tog fram et stycke ordinair Krita, samt visste, at det var af denna, som Kalken här brännes. När vi begynte se på Krit-stycket, funno vi ätskilliga Muskel-skal invästa deri. Vi slago sönder Krit-stycket, då liksåledes Muskel-skalen funnos inuti det samma, hvilka alla woro af det slaget, som kallas *Pectinites*. De woro alla mycket små. Et öfverbart tecken, at Krit-bärgen i forna tider varit sjö, samt at Krita är et senare tiders barn, om annars desse så kallade Muskel-skal icke äro lufub naturz.

Flyttan af den hårda Lerte-jorden wid Fvinghoe. Den hvita jorden, som gross up på de wåta ställen wid Fvinghoe, nedan för Krit-bärgen, af det hårda slaget eller Harlok, säg just ut, som

som et Kall-bruk. Karlen, som följde of, berättade, at de brukta här, at mura med den samma, emedan den är ganska bindande. De stycken här af, som blifwit mycket hårda och liksom half petrificerade, föras ut på wägar, at fylla dem dermed. Eljest brukades of ordinair flinta ganska mycket, at föras på wägar, och at dermed fylla de djupa spåren, som hjulen af de stora och tunga karror och wagnar, hwilka brukas i England, åstadkommit ofta inemot en alus djup i marken.

Häckar af Bök. På et och annat ställe emellan Ivinghoe och Little Gaddesden bestodo häckarna omkring inclosureerna förnämligast af små Bökar, hwilka med flit blifwit dit planterade. Och som Böken här på orten behåller sina gamla löf qwar hela Wintern årda til Wären, då de nya börja spricka ut, så är en sådan Bök-häck deruti af spuerlig nytta och fördel, at den är et ganska godt skjul för Fårn om Winter-tiden i elakt wader och kall blåst; då deremot de andra häckarna stå löflösa.

Ändring på jordmon. Så snart wi kommo til Angliff mit Gård om Ivinghoe, fick jordmonen et hel annat färg och utseende. Den hwita tog af, och den gulröda, hwaraf alla åkrarna rundt omkring Little Gaddesden bestå, låt åter insinna sig. Åkrarna blefwo fulla med flint-stycken, backarna beklädda med en gynnighet löf-trän, och frodiga häckar omkring alla åkrar. Swad de saken war til en sådan förändring, kunde wi et finna; ty facies och utseendet af Krit-bärgen, så wid Ivinghoe, som här, hwarest denna ändring af jordmon begyntes, war den samma. Som omkring

Little

Little
woro
derna
na der
och bet
förrutt
roorde
blannin
Men
skölja n
den hm
några
mon o
Wän s
rörer a
mit at
samma
Gla
ställen
jordmon
ligen m
ungefä
följde
Lands
gå rde
stället g
färg p
likasom
den an
glort d
en swa
från u
famitie

Little Gaddesden, endast af dälverna emellanåt voro här mångfalt större och rikare. Men dälverna i forna tider ståt under vattnet, då högderna deremot, som varit uppe, blifvit kultiverade och bebodde; samt svartmollan eller myllan efter föruttnade värtet och kreatur haft mångfalt flera roode års tid, at föröla sig, och genom sammanblanning med Kritan fått den gullröda färgen? Men då vätes, at rågn och varms-floder bärt följa myllan från högderna ned i dälverna. Men den hvita jorden omkring Ivinghoe torde få efter några roode år samma rödgula färg, som jordmon omkring Little Gaddesden och der omkring? Men Stillheden i Kritans mognad eller hårdhet här rör af tiden och åldren, sedan Krit-bärget kommit at stå ofvan om vattnet, eller under det samma?

Släcket af färdig jordmon. På somliga ställen af utmärken, hvilken bestod af den rödgula jorden, funnos plantor af en hel annan färg, nämligen mäst becksodern. En sådan släck kunde vara ungefär af en fannus diameter. Karten, som följde oss, berättade, at de kalla dessa släckar Lands Springs, det är Lands-lällor: at de somliga tider äro mycket våta och sura: at, om på det stället gräfves helt djup ned, sås dock ingen annan färg på jorden, än denua swarta, hvilken är likasom en ådra af hel annan färgad jord bland den andra. Men et långligt wättnets sprande gjort denna färg? Men under Krit-bärget finnes en hvatt jord, och at någon wattu-ådra går derifrån up i dagen? Men något minerale åstadkommer detta?

Skilnad på Zwerebroddens grönsta och långd. Det är belamt, at de här i England icke så alt sit Zwere på en tid utan somt förr, somt senare; somt i Septembe, somt i October, November, December, Januari, Februari icke. Alltså måste oss broddas blifwa, Fijaktig från hwar annan. Wi säga i dag af alla slag: somt war helt grönt, långt, lätt och ganska vackert, annat mindre och mindre, alt efter tiden det blifwit sätt; så at some hölt just på, at komma ut.

Stada af Tegstifte eller Common fields.
 3 dag hade wi margfalt tydeliga praf derpå, hvad Stada och hinder det är för en Landtman, at hafwa alla sina ågor i tegstifte med sina grannar, samt deremot hvad förmon, at hafwa en enstaka gård och ågorna för sig sjelfwa, der han får handtera och sköta dem efter egit godtycke. Omkring Little Gadderden och på alla Chiltern land hade hwar Farmer merendels sina enstaka ågor, dem han sedan med häckar indelt i små lador. Det war en tåppa besädd med Hvete, en annan med Korn, Rostvor, Arter, Haffa, St. Pohn, Clover, Trifolis, Vicus, Poteter, eller hvad han wille. Han kunde, den tiden åter skulle ligga i träde, besä den med Rostvor, föda får derpå, och sedan nedplöja de awarlammade asbitna Rostvorna, samt hafwa derigenom mångfalt större fördel, än om han lämnat honom i träde. Rätteligen, han kunde på tusende sätt förbättra sina ågor, och fortjena penningar. Ewan om, här omkring Ivinghoe, der tegstiften brukades brukat, wäres inga häckar. Icke eller blifwit här några Trä eller gräs slag sådda til foder för får, Kor, Haffar och Swin.

Gwin
 samt
 de de
 föda
 at så
 Orsak
 åter n
 som lå
 annat
 efter d
 sades
 frihet,
 lion o

Om
 man,
 gång
 hårda
 här på
 här Fr

At
 Little
 långslu
 af dem
 de, m
 eller b
 de e
 land e
 tusfär
 Nedre
 ändad
 men g

Gwin. När Hvete, Korn, något Hafra, Bönor, samt Rosvor hos någon enda undantages, så hade de ej mera. Ej eller hade de något Rosland, at föda Får på. Alltså var dem betaglit den förmon, at så sälja några feta Får eller annan Bostap ic. Orsaken till allt detta, föregoswo de wata, at deras åker var Common field, eller en allmänninge, som låg i tegskifte, och sålunda kom at ligga hwart annat år i träde; då alltid den ena fick råtta sig efter den andra; men den förnämsta orsaken af alla sådes wata, at på et Common land har ingen frihet, at instånga sit, utom en speciell permission och akt af Parlamentet.

Den 6 April.

Om morgonen företogs wi of åter, med samman man, som fölgt of dagen tillföre, en spatsers gång till en ort, hwarest de gräfsa up den hwilka hårda kritaktiga stenen, hwat af Kottor, Guss ic. här på orten byggas. Denne sten-arten kallas här Freestone, och skal strax nedanföre beskrifwas.

Åkrarnas belägenhet ic. Åkrarna emellan Little Gaddesden och Dagnal lågo merendels på långsluttande sidor om Krit-bärgen. En stor del af dem woro lagde i broad lands, enkannerligen de, hwar på Kornet ut såddes. Dese broad lands eller breda åker-stycken lågo mest helt flata, så at de ic woro högre midt på. Emellan hwart broad land eller sådant jämt åker-stycke gick alltid en wata-får dragen från högden på åkeren ned till dalen. Nedre mid, der wata-fårarna och broad landen ändades, var en wata-får dragen till högs höf, men gementligen pådes den feta wata, at den

na fären lagte en null-bank i ändan af hvarje på henne nedlöpande wattu-sår, utan at ågaren gjort sig den mödan, at skära up nullen utur de längs ned efter åfern löpande wattu-sårar, at således lämna watnet fri utgång i tvär-fären. Mr. Ellis åkrar woro härutinnan ingen ting bättre, än de andras. Det tyckes ock swårigen så felt, at watnet, om en wät Sommar skulle infalla, kommit här at dämmas up och skämmer wårten.

Halm-tak. På mesta delen af husen, der wi i dag gingo fram, så i Dagnal, som antor sådes, woro taken merendels af halm, byggda på det wänliga och förr beskrefna sättet, mycket branta, samt af en half alns tjocklek. Ibland war åfwen öfwersta delen af gaswel-wäggen, til inemot halsparten af gasweln, upifrån öfwerkladd med halm, ellet gjord som et halm-tak, så at somliga af dese tak någorlunda liknade de så kallade Italienska taken. Katlen, som följde oss, sade, at dese tak äro underkastade stor fara för eld och eld-gnistrar, hwadän sker, at de nu börja skaffa sig tegel-tak, så fort de hinna. Det tak-tegel, de här bruka på sina tak, är näst alltid af det förtäntiga slaget, samt flatt som tak-spån. De göras och brännas af den gul-jorden, som här öfwerallt finnes. Mångenslads hade de åtminstone tak-tegel på stugan, hwaruti eldades. Dock woro nästan flera stugor täckte med halm-tak.

Tre-hjuld wagn, at föra såd 2c. med. Vid Dagnal såge wi en liten wagn med 3 hjul, at föra såd, hvarwar, plogar 2c. der med ut på åfern, samt til annan nytta. Diametern på hjulen, som alla woro lilla stora, war en aln. Öfwann på laster war en skrida om 3 goda alnars

almars längd och så alns bredd. Hjulen woro satta så, at et stod framman till, och 2:ne bak efter i bredd, som på en källa. Framsta hjulet war såst wid och lopp uti skalarna aldeles som hjulet på en stätt-källa, det det dock varit bättre, om det blifwit ställt så, at det wid wändningen kunnat wrida sig omkring på samma sätt, som framre hjulet under en wagn.

Rahitoten af källor, bäckar och dar här på orten. Det war märkwärdigt, at på hela denna orten war det ganska sällsynt, at så se en källa. På Krittbergen eller byarna lågo dels på Krittbergen, dels i dällderna wid de samma, dock gemenligen utan ar. hufwa tillgång til någon källa. Så war det wid Little Gaddasden, så wid andra byar. Alt det watten de hade, skulle tagas utur brunnar eller dammar. Således war måst wid hwar by en eller flera stora dammar med slit gräsda, hwilka skulle wara som sammel-platser för watten. Här tog folket sit watten, och här slakte Kreaturen sin först. Somligstads i betes-hagarna woro äfwen dylika dammar för Boskapen Kul. Landet är här föga annat, än en samling af Kritt-bärg, liksom satta bredewid hwarandra, långsluttande måst på alla sidor. Emellan dessa Kritt-bärg äro djupa dällder, der landet på andra ställen i werlden går i sådana bugeter up och ned, eller består af en kädja af högder och dalar, löper gemenligen altid en listen, om ej större, bäck ned i dällderna emellan högderna. Så här jag sett det i Ryssland, så är det i Sverige, så har jag sedermera funnit det i America; men här ej så. Sjelfwa botten i dällderna består uti rinnen af åttar, åttar, betes-hagar eller

eller uinacker, utan at der ses något rinnande watten. Det är ganska sällan, at här träffas någon bäck. Slutet tyckes altså blifwa, at et land, som består af Kritt-bärg, har wäl sina källor, bäckar och åar; men dock på långt när ej i den myckenhet, som et land, hwilket består af grå-bärg och ler-grund. Sedan wi i dag spaserat öfwer ganska stora åkrar, som lågo platta och jämna, och liknade mycket åkrarna i Upland i Sverige, endast, at på dessa Ängelska funnos inga återrenar, utan styckens lågo alla i platta broad land, såkade wi på en källa, som en stor raritet på dessa orter. Den tog sin början midt på en stor åker; hwarest den med sin bäck formerat en dälld til 10 a 12 samwars djup under superficies på sjelfwa åkrarna. I denna djupa dällden stömmade watten fram undan jorden på flera ställen, just som små bäckar komma rufande fram, och formerade slutar en tämmelig stor bäck. Källbäckers bäckarna bestodo af bara Krita, fast de nu merendels woro med gräs öfwerdragne. Red i bäcken warte en myckenhet *Nasturtium aquaticum superuum* C. B. En allmän flagan war, at högländta orter hade stor brist på watten.

Allehanda slags Halm til gödsel. Wid alla gårdar, som wi i dag gingo förbi, syntes allehanda slags halm lagd i få gårdarna, at förwandlas til gödsel, på sätt, som tilförene p. 251. omständeligen är utfördt.

Sådesstackar på pålar eller skäpar. I Edgborough, Eaton, samt alla byar och gårdar wi i dag gingo förbi, sågo wi en myckenhet Sådesstackar af Öwete, Korn, Hwasta, Arter och

och B
den h
parna
stackar
tilfören
slags
rough
omman
Sådes
botten
af trä
nar.
ten, w
om stå
ma.
eller h
hwilke
Med
de ei
tighet
med h
fyrsta
war i
samm
at de
at för
läro
da u
nägo
de ti
och
dem
ten
eller
de fi

och Björke, de der stödd på stälpar, byggna af den hvita så kallade Freestone. Höjden på stälparna var 5 a 6 qvarter. Deras skapnad, samt stackarnas byggnad, i öfrigit afdeles samma, som tillförene p. 267. är beskrifwen. Men utom dessa slags Sädens-stackar fingo wi äfwen så i Edgborough och Eaton, som wid andra gårdar, se en annan byggnad af Sädens-stackar, som war sådan: Sädens-stacken eller sjelfwa säden war satt på en botten af träor, hvilken botten stod på 6 stälpar af trä. Längden på hwardera stälpen war 4 alnar. Midt på den samma, eller 2 alnar ifrån marken, war et järnbleck af et qvarters bredd lindadt om stälper, at hindra mögens utgång til den samma. Öfwanpå i ändan wore stälparna inbyggna eller bundna tillhopa med de horizontela stackar, hvilka lägo på dem, och gjorde botten i stacken. Med wid marken stodo desse stälpar på klabbar, at de ej måtte röra sig bårt i ändarna af markens fullighet. Öfwanpå war stacken ganska väl täckt med halm. Gementligen wore desse stackar af den foraktiga skapnad, som ses l. c. En ödd Årdla war merendels hängd derpå, at främa andra af samma slagte. Wid dessa Stackar war den förmon, at de jämnväl kunde brukas som et fjul och lder, at förwara allehanda redskap under sbr rågn; ty karror, plogar, harkwar ic. wore gementligen ställda under dem; men då måste noga tillses, at ei något af denna redskapen blef så lagd, at det kunde tjena mögen för en stega up til stacken. Dessa och flere slags Sädens-stackar brukades endast af dem, som hade stora farms eller gårdar af mycket åker om händer; ty de, som wore små Farmers eller Landmän, hade ej sådana af nöden; emedan de snart kunne tröska ut sin Säd. Så

Såten, at sitta på wold spisar. På frogarna war den sedwänjan, at tartaria suto wid och omkring spisen, och antingen röke Tobak, eller drucko. Det är förut nämndt, at inga spjäll brukas här, samt at dören sållan i rummen låtes igen; i synnerhet på kallare och frogar, så at wädret har fri ingång nästan från alla sidor. På spisen ligger alltid ild och brinner. Därföre, när det är kallt, kan en ofta wärma sig på den ena sidan, och frysa på den andra. At förekomma detta, brukades här mångenstäds en art såten eller bänkar, gjorda af bräder, til kapnad som Gåffor, med mycket hög tartm bak at ryggen, at då en satt deri, kunde hufvudet icke ses bakifrån. Dessa Gåffor gingo ej i en linea recta, utan woro kruma, som et stycke af en cirkel; emedan de, som sätto i denna Gåffa, såwäda hade bättre fördel af wärman i spisen, hwilken kom till dem från selskwa centrum. Ut efter deras storhet kunde 6 och flere personer sitta i en, at sitta deruti. När någon satt i en sådan fram för spisen, war han alltid fri för drag bak på ryggen; emedan den höga tartnen af rätt ihopslagna bräder förhindrade sådant.

Winter föda för Bi. Karlen, som följde oss, berättade, at den bästa föda, som kan givas was åt Bienen om Winter-tiden, är Salt, som stötes fint sönder, och sättes för dem. Han sade vidare, at Bienen här på orten födas gemenligen om Wintern med Säcker och Håning, som dock på långt när icke skal wara så godt, som detta, nämligen Saltet, ehuru orimligt det synes för den, som det aldrig försökt. Han försäktade, at ibland worde, som hålla Bi, äro ej så, som hafwa sig detta

Detta
wål sa
med.
sag en

Så
åkrarn
na me
alleså
et Vale
land,
med lo
rendele
skifte,
besädd

K
råds
stodde
sätt,

At
Faton
lau S
wata
land
belt s
lägt o
i Ridg
maner
at mid
tusfar
wanti
nu en
tes.

detta belant, så Mæ Elis själv hvilket lantet sig
wål sade sig många resor försökt, at föda Vita
med. Han trodde sig och wara öfvertygad, at
sag en gång skulle tacka honom besöre.

Sårem herte på Swere brodd. Swete
åkrarna stoda nu här mångenstäds härliga och gub
na med frodig brodd, på hwilken Säre-hopar word
allesstäds släpte, at der gå i bet. Som detta war
et Vale land, eller i dälverna af stora salt bestående
land, så brukades här ej mycket inclosuret, eller
med Ieswande häckar instängda tappor, utan mer
rendels Common fields, eller land, som låg i teg
skifte, hwarföre wi och ej säga här några tappor
besädda med Roswor eller gräs-frön till Särens föda.

Korn såddes. Folket war denna dag alle
städs på åkrarna selsamt, at så Korn, hwilket
stodde på jämna åker-stycken, då det utsäddes på
sätt, som hos oss är, och härswades ned.

Åkrarnas belägenhet. På Norra sidan om
Eaton woro ganska stora åkrar, hwilka lågo emell
lan Krit-bärgen uti dalar på nog i gländia och
wåta ställen. De liknade mycket åkrarna i Up
land deruti, at dese woro stora, samt lågo
bort flatta och ej på högder. För det de lågo så
lågt och woro så mycket wåta, woro de alla lagde
i Ridge Acre lands, eller på Wesmanländska
maneret. De skildes endast derutinnan ifrån dem,
at midt längs efter högsta ryggen gick en litet wat
tusfär af 1 a 1 1/2 quarters djup, och lika bredd öf
wantil. I wattusfärarna emellan ryggarne stod
nu en myckenhet watten. Inga andra diken syn
tes. Swete war sät på en del af dessa åkrar,
och

och nu hölls de som bäst på, ut på Stora på
det andra.

Enäcker ut **smoghet**. Vi gingo igenom
en inclosure eller tappa, hvarest var en liten
fogs hund af löstran. I det samma låg ned på
marken under träden en ganska stor myckenhet
Enäcker.

Breda åkerrenar vid häcken, och häckar-
före. I mast alla små inclosure och tappor af
åker här på orten, så i Little Gaddesden, som
antorsades, hvo som gementligen renarna vid häck
läro ansehligen breda, af väl sammas bredd och
mängd. Hur till verkade orsaken? Emartil sogs
sådes, ut, som på alla dessa orten finnes mycket lit-
ta åker, så vore de men derom, at härigenom
skedd en så stort. Debuten af enadligt, ut
härvid den plögda åker för var in häckarnas so-
som råder, hvarest häckarna bestå, med sina re-
ter rådda under jorden ut år åker styck i, så kan
ingen såd något nå vid häcken, emedan rötterna
på rötterna draga på bäst all rötterna under jorden,
hvarest de och finnes, ut den såd, som sås för
nästa til häcken, såsom trömar bäst och det ut.

Bestrifning på Taverners Green gräs-
wa. Vi gingo sedan til det stället, hvarest den bredas
stenen bugges, som här kallas Fractone, och hvarest
af kyrkor och andra hus in ut bygas. Stället,
der den tages, är et af de högsta kritt-bärgen, som
här på orten finnes, belägit uti Bedfordshire, vid
den 6 Migella mil Norr om Little Gaddesden.
Den närmast dertil belägna byen kallas Taverner, ut
hvarest gräsman eller Green-brottet således får
sit

sit namn
länge
roto
någ ha
emedan
alleban
Så in
bärg
nar in
och up

1119

den ro
at slata
så låg
vår ge
sibactin
allt
tog den
utland
här tal
rita me
med in
windre
4 fann
nat, d
kom sy
stora d
gre ne
med F
mer d
stone
nat, d

fit

sit navn. I de samlige ställen woto de si Kri- bær
 længst ned, saarvests brantale. Somligstads
 woto sitte, atskaffet, hwarst jordn or sones
 någ hær, wot ei albetes som Kri- trowelslitte
 emed den sid efter annan blifwit utblandad med
 allehanda slags gøstet, som blifwit førd på åreen.
 Særlig woto årene mångenstads ofw. hpa de si Kri-
 bær, hwarst just under de samme, många sam-
 nar i i bærten, woto stova gængar, der de hogs
 och upgræfde denne steren.

Når bærten på någon sida betraktades, der
 den wot brant, och all gæng skæpan wot bærta,
 at stawa hwarst Kri- bærten restte sig i boma bærten,
 så såg den wotendst i denne ordning: Østrest-
 wot græs skæpan med den nåst det andet wotende
 sibærten (eller hwar jag må kalla det) til en hær
 alls rødtet, wot ibland ligg hærde. Sedan
 tog den ordnaira Kri- bærten emot, hærten wot med
 utblandad med den hærde åreen af Kri- bærten, som
 hær kallas Hærlok, och at så hær, at en ei ligg
 rige med denne. I de diupere ei ligg med, se
 mera møter af denne Hærlok, och at mindre och
 mindre af ordnaira ligg Kri- bærten, at der efter 3 eller
 4 sammars perpendiculart bærte se samed an-
 net, an bærta Hærlok. Bland Kri- bærten och Hærlo-
 ken ligg med at sållan någon sammen, så at
 stawa år hær ganske rar. Når en kommer an ligg
 gre ned, bærte denne Hærlok blifwa utblandad
 med Freestone, da Hærloken, at som en ligg
 med diupere, råget med och mer af, men Free-
 stone detent til, in til de en liggst ned ser ei an-
 net, an bærta Freestone.

Denna

Denne Frestone greft diupt under bakken
 har wore 3 ställen, der de nu har (den samma)
 den samma, och hwarest gingo gångar ned till
 ten af bakken långt under jorden eller Ströbäck.
 Jag war längst mitt i sidan på wägnen, den af
 hvilka den ena war längre än den andra. Den
 första gief anda til 20 Pole under jorden. (en Pole
 är liere mera, än 2 Swenska alnar.) Midt i
 gången i bakken war den samma til war sammat
 murad omkring, som en Dorr af denna Frestone,
 at förekomma, det ei Hurloken på de branta st
 dor i bakken måtte få rusa ned, och tåpa igen in
 gången; men sedan nu kom längre in, war ei nå
 got vidare murad, utan taf och wäggarne besto
 de all af Frestone, sådan som Naturen sats den
 di. War någon årnade gå wägnen, således i bör
 jan af ingången nyet hus, som hast i handen, at
 tjäla sig med; så sedan nu kommit stället i sammat
 in i greftan, war intet hus mera af dagen, utan
 så kallat, som en natt. Bredden af dessa gå
 gar under jorden war merendels 3 alnar; höden
 24 ell. Dock war bredden och höden ibland lit
 tet större, ibland åter något mindre. Alltså
 lode sig nu watten ned genom saket eller hwallmet
 i gångarna öfwan ifrån bakken, hwilket sådes
 komma af den snö och rån, som om Winter
 den samlas sig på bakken; men om Sommarens
 skal, efter Karlarnas enhälliga berättelse, war
 ra så torr allestäds, som på torra lands wägen.
 Karlarna behienu sig af detta watten, som således
 silas ned, då de skola hwåga sig werklig, hwat
 med de förrätta sit arbete; men til intet annat.
 Både taf och wäggar wore mycket ojämn, ty
 ibland gingo kanter ut, ibland bugter in, all som
 de

de råkat, at hugga stenen, och delt den til sig. Gångarna in i Krit-bärgen gingo måst horisontelt; dock sluttade de litet ned på samtliga ställen. På bägge sidor wid den stora gången gingo andra gångar in, både ad angulos acutos, rectos et obtusos, så at, om ingången af alla dessa tvåre gångar varit öppen, hade detta kunnat wara för en obekant den argaste Labyrinth och irrgång, som kunnat gifwas; men dese ingångar woro nu måst upfyllte med de lösa bitar af Freestone, hvilka wid huggningen blifwit söndersmåtade.

Stenen delte sig här i grufwan ant uti råmmor eller springor, som alla gingo ofwan ifrån ned åt, mer eller mindre perpendiculärt; men aldrig gingo några råmmor horisontelt eller ock mycket snedt före på den samma, hwilket ock war Karlarnas enbälliga berättelse. Dese råmmor woro ibland bredare, än et qvarters wid och mera, ibland helt små; men måst alla mycket djupa, så at en på almars läng löpp kunde stickas in i dem, utan at nå til ändan. Dese Stenar skära af hwarandra någorlunda perpendiculärt ad angulos rectos, eller at hela undre delen af Krit-bärgen inuti lila som består af fyrkantiga pelare, sålda perpendiculärt, dock af olika höcklet, nämligen, at somlige af dessa fyrkantiga pelare woro större, andre mindre. Likaledes äro ock stöarna ej alltid lika breda, så at, då på den ena pelaren alla 4 sidor äro af lika bredd, kan på en annan endast de 2:ne emot hwarannan stående sidor wara lika breda, nämligen til exempel: 2:ne af de emot hwarannan stående sidor kunna wara af 3 almars bredd; men åter de 2:ne andre gent emot hwarannan

Skende sidor äro då ej af mera, än 2 alltså, en allra, eller 3 quarters bredd, o. s. w. Man fordrar icke här en absolut Mathematisk likhet i bredden af alla 4, eller de 2 utre sidor, som stå midt emot hvarannan, utan man är nögd, endast de något lunda blifva lika breda. Således skära desse stenor af hvarannan utaf naturen perpendiculart på alla sidor, och formera lifasom perpendiculara sidor af cuber och oblonger; men aldrig blifva de af naturen afflutne horizontelt, utan all horisontel affläring måste ske med konst, i det, at då karlarna wela hafwa en sten bruten horisontelt af någon perpendicular högd eller tjocklek, hugga de med sine hachor en horisontel rand, der de wela hafwa honom delat, och så så wiggat af järn dertill, hvarmed de spränga honom horisontaliter löst til hwar tjocklek de wela.

De lösfrångde stocken föras sedan ut på en slag wagn, hwilken i hållet för 4 hull har 2 kafflar af Ask, en wid hwardera ändan. Swardera kafflens diameter är mot en half allra. Stråhnet på wagnen är gjord af radigt El. werke. Denna wagnen med den stenen, som dertill ligger, drages af karlarna längs efter gången, til det de så den ut i dagen, och då de sedan wela hafwa den up för bakken wid ingången af grufwan, windas han up efter wägen med en wind eller Spel-stock, samt drages så til den ort, der de tänka hugga och klarbera honom.

Stenen war ned i grufwan, och, då den först högs, af en grå eller ler-färg, samt så blöt, at den kunde skäras med knif så lätt, som en hårdsed eller torkad spik-lera. Likaledes kunde en då med

hån.

Händerna och fingerna bryta den i stycken; så snart styckerna icke vora färdiga; men då han kommit up i dagen, och legat i fria luften en tid, blef han mycket hvit, fastet arbetas som en Kritis, det kunde sönas anseintig Kritis, om någon ritade med et stycke Krita på en lugg, märkt af denna sten, hwilket jag försökte, och den man, som hade upseende öfver grufwan, öfwen wiste mig. Likaledes har han ock den egenskapen, at, sedan han kommit i fria luften, hårdnar han allt mer och mer: allt som han blir gammal til, och kommer at ligga längre tid i öpa dagen. Häråf ser, at så snart han kommer utur grufwan eller Sten-brötet, arbetas han af Karlarna, medan han ännu är mjuk, til allt hwad de wela och den Kan brukas til.

III Ut dese Kritisbärg, hwarst denna sten hugges, er varit sådana från werldenes början, tyckas de ättillige heterogenea wita, hwilka ofta under huggningen finnas i den samma, och hwaras af wi märkte följande:

I. Krasbällar, merendels runda och flottila, såvanna utarpå, ibland utarpå och färgade, ibland glänsande som en Smaswöltes. Då de slogos sönder, syntes, at et centrum war nästan mitt i stenen, hwarifrån radii och strålar utgingo til alla sidor af peripherien. Karlarna kallade den *Crows gold*, d. d. Kråke-guld, och wiste ingen nytta af dem. I elden lagda, brunno de, och osade starkt Smaswöl. Dese suto här och der i stenen. De hade en anseintig tyngd, nästan som et lika stort järn-stycke.

2. *Trådder af gamle förrunnade trä.* Uv-
berärlarne sade sig bland finna stycken i denna
sten af den tjockel, som en Karls arm, hvarpå ei
allena barten kan ses och Piljas isräd själwa trä-
det inuti, utan och tydetigen märkas, at de äro
små stycken af Stal. Sådana stycken finnas här
sällan af mer, än en half alns längd. Jag var
så lycklig, at få här en sten, hvaruti en sådan
drift eller rot satt, hvilken Karlarna höggso löst,
tillika med et stycke af stenen, och skänkte mig det,
som en raritet. Driften uti samma sten är un-
gefär af den tjockel, som et lillfinger.

3. *Concha, Pectinitis dicta.* Denna fans til
stor myckenhet i dessa stenar. Sällan war någon
stida på en sten slätt huggen, hvarpå ei fans et,
om icke flere, Stal deraf. De woro af olika stor-
tel. Antalet af strimmorna war öfwen icke lika
på alla. De små af en nagels storhet gjorde här
måsta antalet.

4. *Concha, Ostrea dicta, ordinaria Ostrea*
Stal. Vi sågo här af 2:re stycken, som sutto i s-
dan på en stor sten, den wi ei hade frihet, at hug-
ga sönder. De woro så naturella, som hade nå-
gon nyligen tagit et Ostrea-Stal och frammat det
in i stenen. Den mannen, som hade upseende öfwer
grufwan, sade, at sådana naturella Ostrea-Stal
skola ganska ofta finnas inuti denna stenen, då den
hugges sönder. Dessa Ostrea-Stal, så wäl, som
förenämde Pectinites, ligga altid, efter Upsynings-
mannens berättelse, horizontela uti stenen; då
han står i grufwan, eller at de wända den con-
vexa sidan ned och concava up.

Sten heterogenea kunde vi ej blifwa här war-
 skade eller tillde Uppfinnings-mannen eller arbets-
 Karlarna at beredta som flera slag, ehuru vi spoche
 dem derom.

Stytan af denne Freestone, och hwar till den
 brukas, är mångahanda. Den förenämsta är,
 at muras hus deraf, då den förut här wid gruf-
 wan blifwit huggen i en fyrkantig aflång form. Lik-
 således brukas han till Ramar och Öder Voster, samt
 Transtrar omkring fönster, fönster och dödar, till lå-
 skuliga slags stälpar och pelare, botten i bak-
 nger, med mera sådant. De bästa tyrtor här på
 orten äro alla utmurade af denna sten, hwilket ut-
 märker denna Sten-grufwans böga ålder. En
 mycket enbet härat höres omkring till åtskilliga Gentle-
 mans gårdar, at muras hus och annat deraf. De
 små stycker, hwilka stäs och smidas sönder i gruf-
 wan, då stenen brytes lös, brukas dels at feras
 på wägar, at fylla igen de djupa wagns och fär-
 hjul-spårer; dels föras de af lömliga Farmers
 hem, bötas sönder til et fint pulver, blandas
 med watten, och arbetas til et bruk, hwaraf så
 wäl gäll i malt-hus göras, som botten i logar, at
 trösta på, emedan detta således prepareradt, bin-
 der sig gamla staret tillhwa. Jag frågade Karlar-
 na, om kalk kan brännas af denna sten? De
 swarade alla nej, lade dock dertill, at en må brän-
 na hoanom, huru länge en wil, kan han dock al-
 drig blifwa til kalk; hwilket jag lämnar derhån.
 Likaledes sade de, at han icke duger, at lägga til
 gäll; emedan han blötmar och möras sönder af
 watten, som kommer at sprä derpå.

Werl tygen och annat, som arbets-karlarna
 här wid sit arbete betjena sig af, äro följande:
 1. I grufwan, der stenen hugges lös, brukas en-
 dast hacka, järn-wigg och klubba. Hacketna må
 ler yrorna likna aldeles de hackor, som wi i Swe-
 dge brukar, at hacka groarn-stenar med, endast at
 de se ängelste äro mycket hvarsa och slipas öf-
 farna-wiggarna och klubban äro som ordinalra.
 De betjena sig af två tilldrene p. 20. bestrefna
 wagnen, at föra de större stenar utur grufwan,
 men små blar föras ut med skott-kärra. Allt ar-
 bete i grufwan börjans wid mitt, emedan ej det
 ringaste af dags-arbetet kan komma till de ställen, der
 de arbeta, utan uti hushet äro utsätkte eller bär-
 tagna, at det föl-mer. Sedan de fått stenen
 på det stället de wela, hugga de honom med före-
 nämde hackor, af hvilka somliga äro större, an-
 dra mindre. Någon äro bredare, ande smalare.
 Med disse hugges stenen såmmeligen jämna och slät
 på sidorna. All någon hafwa en stor bred sten,
 eller annan smälte sten midt i sin, brukas en lång
 sig, hvarmed en eller 2-ne Karlar föga honom så
 ändre, som de wela. At se sidorna jämna och
 hvaran sätta, brukas lineal och kornel-hatt. At
 se om så all ting wäl står och gån, brukas de sig
 af en staf eller stål-sten, hvarmed de kanna den slätt.

Med i grufwot, som gief under jorden, fäto
 hde och der på waggarna wid gångarna fastlib-
 bade torra grofstar af Tunjan, Örn-roske ic, om
 hvilka Karlarna berättade, at, då desse om Gott-
 mat-tiden sätas påstå da, kunna de sitta der ar-
 na och som säkta, samt wälktaude, i par må-
 naders tid. Åtskilliga, som nyfikenheten drifwit
 neder

neder,
namn

Ja
arbets-
gon, så
wede,
weta si
mogt ell
mycket
från h
ej mer
mättu
at en s
nom i
Gud-f
lar uti
Karlarn
tit iast

Med
med en
Dresten

20
fän
högder

par,
gulls,
Arbete
af sam
jorden
Det d
hwarer
wara
wara

heder, eller in i denna grufwan, hade ritat sin namn med ärtaket på väggen.

Jag frågade Karlarna, om de, som ständigt arbeta i dessa grufvor, funna sig anfäktade af någon särdeles syndom framför andra? De svarade, ut de merendels så njuta en god helso, och weta sig ej wara underkastade några flera syndor war eller krämpor, än andre. Det skal och wara mycket sällan, som någon sten af sig self faller ned från hwalfwet i gångarna. De påminde sig och ej mer, än en ohyelig händelse, som timat i så måtto, at en sten fallit lös från hwalfwet, och krosat honom ihjäl. Denne later twiifvelsutan warit den Gud-förgätne mannen, om hwilken Mr. Ellis talar uti sin Shepherd's Sure Guide p. 231. och 232. Karlarna sade sig och ej hafwa märkt något tecken till iastandande wäderlet af denna grufwa.

När denna stenen hugges, räfves eller krasas med et järn, kullrar och slinker han aldeles som en Orsten.

Stället och ingången till grufwan war röd mot 20 fannars perpendiculart djup under öfwersta byggen på Kritt-bärgen, om ej mera.

På åtskilliga ställen syntes säseltigen stora gropar, hwilka nu på bottnen woro öfwerwärts med gräs, der de i forna tider huggit ut denna sten. Arbets-Karlarna berättade och, at wid hwat och ort af samma gropar finnes et hål eller gång inwärdt jorden; men at ingången dertill wore nu igenfallen. Det djupaste hålet, som war 40 pole in i bäcken, hwarest de nu arbetade, och hwart jag war, sadet wara öfwer 500 år gammalt. Hela grufwan sadet wara arrenderad för 1000 de år. Et eller annat

hus war här upmurade af denna sten, täckt med halm, deri arbetatena spisade, förvarade sina verktyg och arbetade i eialt wäder.

Åkarna, som lågo på Krita-bärgen ofvånnde eller uppå grufwan, bleswo besädda antingen med Hvete eller svart Hafre, hwilka bägge sades röpa på denna jordmon mycket härligt. Men andra sädes-slag skola ej wela der så fort; emedan jordmon är för torr.

Krita förwandlad til flinta. Karlarnas enhälliga berättelse wid Freestones grufwan war, at, då ren Krita, uti hwilken ej finnes något flint-bit, föres på åkern til gödning, eller eljest stycken af ordinair Krita kastas på backar, och den fått ligga der någon tid i Solen och dyra luften, förwandlas den til ordinair flinta, så at, på de ställen, der aldrig tilförene varit flinta, kan på detta sätt komma en ymnighet deraf. Mr. Ellis och andra Farmers, hwilka jag sedan här om frågade, bekräftade, at det samma war sant. Eljest berättade dese arbets-karlur wid grufwan, at ingen ting är allmännare, än bränna Krita til Kalk, hwar med sedan muras hus m. m. Men at bränna Kalk af en ordinair flinta, höllo de för en omöjelig ting.

Rinnande watten genom källare håller driekar swalt. Uti Eaton, der wi spiste mid-dags-måltid, wiste wården of sin källare, hwar uti han hade sit öl och dricka, hwilken war belägen rätt wid en liten rinnande bäck, och så intatad, at watten kom at rinna i källaren midt under drickes-tunnorna. På hwardera sidan i källaren war en rad med drickes-tunnor, och watten rann under

under hvaradera raden, hvarsföre det och midt in-
gången i källaren deltes i 2:ne grenar. Han för-
skrädd, att drickat om Sommaren aldrig sumnar
i denna källare, utan af det underrinnande wate-
ret hålles mycket swalt. När han wille, kunde
han altid utstånga watnet utur källaren, allena
hådet täptes igen, hwarigenom det rann ut, då
det stöt sin gång i sielfwa bäcken, som lopp till
förbi källaren.

Utsigt til hästar från en trappa. Allt
ståds här midt gårdarna på landet och i de små stä-
derna war en liten trappa, murad af 6 qvarters
a 7:ans högd, med trappsteg intill högsta
höjden deraf, på hvilken Laclarne, men i syn-
nerhet ansmöfken, gingo up, när de wille sitta
sig i sadelen på hästar. Denne trappa war ibland
intrad in midt muren på husen; men stundom stod
den och för sig sielf allena ut på gården, eller ut
på bäcken.

Qvarnar. På fälten, der wi i dag gingo,
sågo wi 2 eller 3 Wädersqvarnar bygda på samma
sätt, som hos oss wärdt är brukligt. En Wäders-
qvarn blef oss wi och på et ställe warse, som i in-
gen ting war skild från våra, mera, än at här
uppehölt sig en fästlig myckenhet af et slags wäldi-
ga Rättor, dem de kallade Hannoveriska Rättor.

Ärens belägenhet &c. På Södra sidan om
Edgeborough syntes ganska stora åkrar. De wo-
ro, alla lagde i broad land och teg-sifte; men ej
den ringaste åker sen eller dike fants derpå. Dese
sörars behödes och icke, emedan de lågo nog sluta
tande. De woro nu lämnade til sådes land för
denne Sommaren. Wi märkte här, hvilket wi

åfjern tifförene funnit på alla mycket sluttande och
 stupande åkrar i hela denna orten, at watten såo
 rännas emellan lunden wado ej drägas från högsta
 delen på återn till den lägsta, utan wädes öfwer,
 och näst parallelt med hetswa dåberna, hwilket
 alt wad skett, at watten wid starkt rågn ej måtte
 följa bårn mullen och den fädda fiden, som den
 ännars till en del skulle göra, om watten-fädrarna
 lupu ända fram från högden till dåben, hwilket
 genom återns och fädrarnas utdragning på före-
 nände sätt förekommer.

Ms
 Särta fallar på åkrar, och dessa Rensars
 mångfaldiga nytta. Sär-dynge och urin hålls
 här för den utwärdaste gödsel på åkrar, och Sär-
 rens fällning på trädens jord räknas för en så nyt-
 sig ting, som ej med penningar kan betalas. Det
 är wäl endast genom Sär, som mängen fattig man
 har all sin föda och utkomst. Saken förhåller sig
 så: En fattig man lagar genom arbete, eller huru
 han kan, at han fömår skaffa sig några Sär, ja
 flera, ja bättre. Derpå går han till en Farmer
 eller Landbrukare, och tilbjuder sig, at så fälla
 sina Sär om nätterna på hans trädens åkrar, em-
 dast Farmern wil gifwa honom en ställig betalning
 derför. Farmern är aldeles nögd med es tilbud,
 som så mycket gagnar hans åker, och kommer med
 Sär-mannen öfwerens, at betala honom en viss
 summa för hwart Acre land, som han med sina
 Sär fällar åt honom. Om nu Sär-mannen ser,
 at Farmern ej wil gifwa honom så mycket, som
 han twofel sig hafwa fog at begära, talat han till
 en annan Farmer derom, och slutet allid accord
 med den måstbjudande, eller det han får födra
 föra

förbeta
 manne
 land e
 på Far
 beta de
 de läm
 ynnog
 på åle
 manne
 dristwe
 stur
 samma
 bestrif
 på åle
 föllat
 wäde
 natten
 här
 tifföre
 Luster
 Särer
 Wint
 las på
 färah
 lägge
 frukt
 Särer
 fet a
 fet al
 förp
 ritall
 balm
 at hö
 nat e

förklarar. När accordet är ingått, drifwer Färes
 mannen sina Får om dagarna i bet på Common-
 land eller allmänningar och betes-åkrar, eller det
 på Farmerns eget land, der han alltid har rätt, at
 beta dem; emedan de med sin urin och den dynga,
 de lämna efter sig, alltid betala, hvad de äta. Den
 vinnighet af allehanda slags ogräs, som växer up-
 på åkern, ger dem äfwen en ynneg föda. Färes-
 mannen går sielf wall med dem, och om oförenat
 drifwer han dem ut på dens trädes-åkrar, som haft
 varit accord med, der de sällas om rätterna på
 samma sätt, som tillförene p. 279. är omtalt och
 beskrifvit. Ju mera Färesmannens Får bläs-
 ja flere Acre-land kan han göda om året, och
 föhakteligen ju större är hans winst. När det är
 snöet elakt väder, föder han dem hemma om
 natten med allehanda slags halm och hö, der
 han sedan förvandlar til gödsel, på sätt, som
 tillförene är omnämnt, samt säljer den sammat
 Luftens blida art här i England, som tillåter
 Fären, gå ute och beta hela året, Sommar och
 Winter, samt föhakteligen måst all den tiden säl-
 las på åkrarna, gör, at profiten genom en liten
 fåra-hjord blir ansenlig, då den Englands förmon
 lägges dertil, at de här aldrig hafwa af nöden, at
 frukta för Wargar, hvilka ei finnas der i landet.
 Färens ull, och den hemma wid snödet samlade göd-
 seln af halm, samt Färens urin och dynga, hvilka
 det all Färesmannen kan sälja, samt det han kan
 drifwa då och då något Får til slaktare, betalar
 tillförene de så penningar, han lagt ut för hö och
 halm åt Fären, den tid snödet tvungit honom,
 at hålla dem hemma. Somliga försäkrade, at
 när en man är ägare af 30 eller 40 Får, kan han,
endast

endast genom det han fällor dem på andras åkrar, förvarfva sig om året från 10 til 20 Pund. Andre sade, at, om en man hafver 1 sol Får, så kan han på 2 weckors tid wid påsk med dem göda et Acre land, och får gemenligen af Farmern 16 Skilling i betalning för hwar Acre land; han således göder. Fåren hållas ej mera, än en natt på hwar ställe af åkern; men de stå dock tämmeligen tätt. Farmern lämna mannen gerna frihet, at beta sina Får på sin egen grund, och betalar honom ändock ofwannande summa för hwar Acre land. Somliga af desse Fåras mödt sälja om Vintern bäst sina Får, och köpa sig om Våren andra i stället från de orter, der de hålla mycket Får. De göra det för den orsakem Jul, at de midt om Vintern ej så lätt kunna sälja Fåren på åkern, utan nödgas då ofta hålla dem hemma, och föda dem med allhandas slags halm och hö.

Om affreden sent kommo vi tillbaka til Little Gaddesden igen.

Den 8 April.

11 Rytto-tal af halm eller Ljung. Mr. Ellis berättade, at han på sina resor sett uti Suffolk Rytlor uttråde af sten; men, i brist af annat, täckte med halm, på sätt, som hus med den samma här täckas. Et sådant halm-tal sade han kunna vara 100 år. En Gentleman från Cumberland berättade då tillika, at på et och annat ställe äro Rytterna i Cumberland täckte med Ljung.

Löf til brånfle. Mr. Ellis berättade, at fattigt folk plåga samla löfwen, som falla ned af träna, torla de samma, och brula det til brånfle.

301. Huru Kalk brännes af Krita. Vid det jag i dag frågade Mr. Ellis om processen, huru Krita brännes af Kalk, bad han mig, göra sig fölle til et ställe, der de bränna den samma, hvilket jag gjorde, och fant det se på följande sätt: Här war en ordinair murad ugn, hwar i Tegel brändes. I den samma brändes Kalk och Tegel tillika och på en gång. Kritan gräfves förut up i större och mindre stycken utur Kritt-bärgen, och förses til Tegel-ugnen. När en då wil bränna Tegel, muras öfwer ugnarna närmast til elden med bara Krita, och det i den myckenhet, som en wil hafwa Kalk til, eller har Krita, dock ej mera, än at teglet öfwen må hwar genombrännas. De största stycken af Kritan läggas närmast til elden, och de mindre der öfwoanpå. Öfwoanför Kritan läggas de Tegel-stenar, som skola brännas på wäntligt sätt. Derefter göres eld i ugnens öfwoan, hwarika här ward 2:ne stycken. Aldraförst lägges grof-med in, hwarmed ugnen göres het. Sedan brukas endast små knippor af Ris-awistat, Geniska spinola med gräs och måsa, eller oc Demibuntar. Med dessa fortsättes bränningen i 3 eller 4 dygn, då både Teglet och Kritan blir fullbrant. Sedan Teglet och Kritan hwarit någorlunda svalas, täckas de öfwoanpå med måsa och Geniska spinola tilhopa blandade, sådana som de skrike och bundit tilhopa på fältet. Därmed stoppas oc alla ugnsmunnar igen, at ingen luftighet må dragas sig in. Derpå tages först Teglet och sedan

den Krita ut, hvilken Krita är nu efter bränning
gen mycket lättare, än förr. Den släcks då med
vatten, som annan osläckt Kalk, då den faller
sönder til et fint hvitt mjöl eller pulver, som är
den Kalk, hvaremed de här mura hus, gods åker
och ång, med mera.

Får-bete, som är godt. Jag frågade Mr.
Ellis, hurudant Får-bete var i de Provincier här
i England, hvarest de hafva de bästa Får på den
utvaldaste ullen? Han svarade: Alla Får-beten
i samma Provincier bestå af bara höga Krit-berg
eller häckar; dock med den årtillnad från dessa ör-
ter här i Hertfordshire, at der äro inga häckar,
utan all Common land och dynda salt. Han sade
vidare, at Fåren icke wela trivas så wäl på denna
orten, hvarest äro för mycket inclosureer eller
med lefwande häckar omstångda täppor, fast betet
i sig sjelft är nog godt; men aldränst wela de
komma fort på wåta platser och Vale lands, der
de altid fara ill. Han sade derut, at den ort,
Fåren skola trivas bäst på, bör wåra torra hög-
der, der wädret på alla sidor har fri tillgång, och
ej hindras af häckar &c. Inga sumpiga ställen
böra wåra der. Ju högre orten ligger uppe i wä-
dret, ju bättre för Får. Om ångarna liggå låg-
ländt; men bestå af salt-gräs, må ut Fåren sam-
meligen bra, fast de ej så så fin ullen.

Juställningen i Cumberland. Af en man
ifrån Cumberland lärde jag följande: Den fin-
nas inga Krit-berg, utan endast höga gråberg.
Fåren äro mycket smärre, än de i andra delar i
England, och ullen ansenligen sämre; men betet
godt. Hästarna ej af så kort slag, som här. Får-
ten

ren gö
Kort
god,
ret är
Gwi
gen en
der ga
Korn
bröd t
entri
sig m
Cumb
som g
sselfro
sitta p
Et. Ko
somlig
de; m
garna
täckt
brutae
utan f
Kärre
ter. La
för de

E
stillig
märka
U
p. 227
som fo

rest gå ute och beta hela Vintern. En myckenhet
 Korf hålles der. Osten, som der göres, är ej så
 god, som på andra ställen i England; men Smör-
 ret är fänt, och Höps derifrån til många orter.
 Gvinen äro der fäna och seta, och drifves ärlis-
 gen en myckenhet derifrån til London. Hwete sä-
 der der ganska litet; men Råg mycket, och än mera
 Korn och Hafra, af hvilka ta senare deras mästa
 bröd består. Jordwallar brukas måst til stängsel
 omkring deras åkrar. Vid åter-körsel betjena de
 sig måst af Hästar. I den floden, som killet
 Cumberland från Skottland, finnes den bästa Lax,
 som gifves i England. Farmerne äro merendels
 selskaps ägare af sin Farm, eller de hemman de
 sitta på. Rart, at finna här någon Bök, men
 St. Rog nog. J unga Växter hållas der. Husen
 somligstads byggda af ler och halm tilhoppa blandas
 de; men på somliga ställen i Skottland äro wägg-
 garna på husen gjorda endast af gräs-torf, samt
 täckta med halm eller Ljung. Spisar och beänstle
 brukas på samma sätt, som i England, nämligen
 utan spjäll. Sten-kol är hwad de måst bränna.
 Kärror nyttas måst, at töra med. Orten är myc-
 ket kall om Vinter-tiden. Deras mästa gödsel
 för åkern är Boskaps-dynga.

Den 9 April.

Efter middagen spatserade wi omkring på åre-
 ställiga åkrar och ångar, samt inclofurer, at an-
 märka et och annat.

Uf hwad wårter höet består. Tillfröene
 p. 227. är upptecknad, af hwad wårter det höet bestod,
 som fants i en af Hertigens af Bridgewater höstar-
 dor.

det. I dag tvade vi oss, at uplösa och ut-
 skriva de örter, som funnos i en höstak i Hud-
 nall. Høet luktade oförlitneligen wäl, at näpp-
 ligen angenämare lukt på hö kan gifwas. Aga-
 ren sade, at de hafwa dermed ingen annan konst,
 äls om det är torr wäder, då høet blir slagit, och
 det samma torra wädrer wil påstå, händes of-
 at det slås den ena dagen, och innan aftonen af
 den andra dagen står det i hö-stacken, endast at
 det nödwindigt blifwit wändt och torkadt, innan
 det sättas i stacken. Han tilskref den goda lukten,
 som høet hade, endast jordmonens godhet. Hurd
 härmad är, lämnar jag derhän; men det wet jag,
 at jag så här, hwarest jordmon war utblandad
 med Krita och på Kritt-härg, som annorstädes i
 Angtand, der jordmon bestod af grus och den in-
 gen Krita funnits på flera mil, fett hö, hwilket
 til färger ronnat något, och det mången långt
 ifrån skulle tagit för bärtsämte; men hade dock den
 luffigaste lukt, som hö någonsin kan äga, at det
 war et nöje, at lukta derpå, samt äts desuten
 mer än begärligt af hästar och Boskap. Konsten,
 huru detta tilreddes, skak litet längre fram omör-
 das. Som detta hö, hwilket wi i dag sågo, war
 här wårt på höga backar, så sökte wi med flit ef-
 ter, om wi kunde finna Hett Archiater Linnæi
 Sår-gräs eller Får-Swimgel häruti; men mödan
 war såfång. Wi sågo ej tecken dertill. Till tjänst
 för dem, som weta rätta grunderna til angarnas
 ärs, wil jag här gifwa en förteckning på de wär-
 ter, hwaras høet bestod, då jag, på sätt, som
 förr stedd är, wil sätta samma wärtera ordning,
 als som det af hwardera slaget war mycket til i
 høet, och word följande:

CYNO-

CYNO-
 31. D.
 Sa-
 bladen
 wärter
 AL-
 31.
 30.
 LC
 R
 Angs-
 na C.
 splen-
 gra (7)
 ucol.
 gåend
 G
 Sastre
 (599)
 get (9)
 nella
 viscol
 tharti
 got en
 R
 gingo
 hälls
 delst
 åkrar
 da sta-
 den
 Stro-
 lagde

CYNOSURUS, Kambering, (Linn. Fl. Sv. 131.) var af alla mäst.

Sålboden (62.) ganska vanligt. De fina bladen deraf gjorde snart sagt här den bästa gräs spårten och mästa hjet.

ANTHOXANTHUM (29.) 109.

Svart Väpling, mycket.

Rundering (83.) tämmeligen.

LOLIUM perenne (104.) något.

Röd Väpling, Ängs, Swingel (91.)

Ängsårn (77.), Plantago (123.), latif. inca-

na C. B. Lotus pentaphyllos flore majore luteo

splendente C. B. Dens Lonis (627.), Jacea ni-

gra (709.), Hjälle-Tistel, Hieracium (639.) fru-

nicof. Ängs-Syra (295.) Af hvardera föres-

gående fans här tämmeligen.

GRAMEN latiatum, Dalech. (67.), Ängs-

Zafre (96.), Ängs-Kampe (80.), Lathyrus

(599.) sylv. lut. Darr-gräs (80.), Röd-Swin-

get (93.), Tusklago vulg. Equisetum prat. Bru-

nella, Millefolium vulg. alb. Cerastium villoso-

viscosum, Bellis sylv. minor. C. B. Lintum ca-

tharicum. Af hvardera af dessa fans allenast nå-

got enda stånd.

Blådes-lappar vil gödsel på åkern. Vi

gingo sedan öfver små inclosureer eller täppor,

hvilka woro sådda med hwete, dels i broad land,

dels i four thorough fitches. Öfver allt på dessa

åkrar lågo små blådes-lappar och klutar af allehans

da slags särgor, af hvilka somliga lågo ned i jor-

den, andra öfvanpå. De woro köpta af

Stråddare i London, och derifrån biförde, samt

lagde på åkern, som en förträffelig gödsel, at för-

åka sådesvärdsten. Jordmon war här den samma tegelfärgade jord, som öfweralt på Chiltern land finnes; men desutom woro dese åttar ganska fulla med flinta.

Bökas växt och ålder. På Norra sidan om en backe woro åttilliga Bökar nedhuggna, hwarest wt tilbringade tiden en stund, at se deras ålder. Alla dese lodo i fria lusten, ej rått till, utan långt ifrån hwarandra.

En Bökklabb mättes, som hade i stora ändan 54 Säsringar. Diametern war just en aln. De Säsringar, som funnos närmast kärnan, woro smällest och smärst, hwarifrån de blefwo gradatim större, ju längre de suto från kärnan mot utan, derest de woro störst. Längden på klabben war 4 $\frac{1}{2}$ aln. I lilländan woro 44 Säsringar; diametern 3 qvarter och en tum. Tjockleken i lilländan på den sidan, som wändt sig mot Söster, emellan utan och kärnan, war 7 tum. Det öfriga war allt på den Wästra sidan.

En annan Bökklabb hade i storändan 70 Säsringar. Diametern kunde icke mätas, der den wid roten war afhuggen; emedan stammen mot roten så mycket grenat sig ut på alla sidor; men 5 qvarter ofwan för stället, der storändan war afhuggen, fanns diametern 3 qvarter, 1 $\frac{1}{2}$ tum. Längden på klabben war 8 $\frac{1}{2}$ aln. I lilländan woro 59 Säsringar, diametern 2 qvarter, 2 $\frac{1}{2}$ tum.

En annan Bökklabb hade i storändan 72 Säsringar. Diametern war der en aln. Längden på klabben 5 alnar och 3 qvarter. I lilländan woro 43 Säsringar: diametern der 2 qvarter, 4 $\frac{1}{2}$ tum.

44 tum.
46, bl

He

En E
dera an
kängsta
lindat
ma and
de på l
de, oc
Högde
mättet
Wi se
marken
te des
hade de
der och
hade h
och röt
sig fast
war, so
up; a
fring t
Trägg
drager

U

wård
brufae
sternat
för lör
Mr. E

4 1/2 tum. Mindre när diametern på något träd mättes, blef barbet undantagen.

Hedera ganstka lång. Dett växt och ålder. I en Stogs Park sågs vi 3 eller 4 stånd af Hedera arborea C. B. hvilka voro de högsta och längsta, jag ännu wet mig hafva sett. De hade lindat sig omkring Bökar, och klifvit up i de samma ända til toppen. Deras gröna löf wälde, at de på långt håll gjorde Böckarna lifasom grönskande, och med fulla friska löf närmast stammen. Högden på dessa Hedorer war, som wi efter ögnemåttet kunde döma, goda 30 alnar, om ej mera. Wi skuro af en bland de tyckaste, par alnar från marken, at se, huru gammal den war, samt mätte dess tjocklek. Diametern war just 1 1/2 tum, och hade den här 30 Saf-ringar, som utwiste dess ålder och årtal. Allt som hon klifwit up i trädet, hade hon der och hwat slagit ut en myckenhet fibrer och rötter uti det samma stån sin stam, at hålla sig fast med. Hon hade grenat sig i många grenar, som alla lupo upåt. Somliga gingo ända rakt up; andra lindade sig någostunda spiraliter omkring trädet. Denne blifwer ej särdeles älskad af Trädgårdsmästare; emedan den skadar träden, drager södan ifrån dem, och åstadkommer röta.

Den 10 April.

At förwara rötter om Wintern. Wär wård berättade, at bland de eldrabästa sätt, som brukas i England, at förwara Rot-rötter, Valssternackor och andra rötter om Wintern eskadde för föld m. m. är, at lägga dem i torr Smetebalm. Mr. Ellis sade, at en del förwara dem i torr sand

i fällare. Andre låta dem stå uts på landet hela Vintern, endast at landet täckes väl öfver med halm eller annat, at kolden icke må komma åt dem.

Tecken till väderleket af Bellis. Det war rolligt at se, huru Bellis sylvestris minor. C. B., som här i ymnighet växte på alla betes marker samt gräs-grund, och nu blomstrade som bäst, drog ihop sina blom-blan, när lusten war kall, eller då det liknade sig till rågn och elakt väder. En stor del blomster af Syngenesia ellet floribus compositis hafwa denna egenskapen.

Kes-bällar här och der på åkrar. Jag har tillbrengit p. 291. gifvit en beskrifning på de Kes-bällar, hvilka suto inwärt utt Prestone mid Tattermel, och finnos i samma stert-gruswa till myckenhet. Under våra spars-gångar hit och dit på åkrar och annorstädes här på orten funno vi ofta dessa Kes-bällar, antingen i gröpar, der de gräfwit up Kruta, at föra på återn til gödsel, eller ock ut på åker-styckena, mångenstäds, så omkring Edgeborough, som här omkring Little Gaddesden. De, som finnos på åkrarna, hafwa twiswelsutan blifwit blifwede med Krutan från Krut-gröparna. När desse en tid legat på återn, hade lusten, rågnen och Solen sammeligen ändrat deras färg och utseende. De sågo aldeles ut, som et stycke af den järn-malm, hvilken gräfwes i järre och moras, och woxo af samma järnaktiga rost och Ocher-färg. Den inre delen af dem såg swartet lil ut Ochra, fast den war hårdare; men hells wa utan behöft ännu sin stålaktiga Swafwelslila färg och skapnad. De hade ännu sin förra ansefliga tyngd. Som altså desse finnas här i alla Krut-bäckar bland den ordinaira Krutan, så

från

frågas:
fast ibla
Krita oc
hårdhet
mot da
nu at F
twärton
la sig fö
ler män

Zu
ärnat a
antlige
det här
wata fi
plantera
fri från
fram, de
das mo
rdtter,
ligen i
gräfw
bensla
När i
gräfw
dike lär
dike,
gemenl
der bry
ges ut
da jord
af en h
unga t

frågas: Mån nedersta delen af alla Krit-bårg, fast ibland djupt ned, bestå af Freestone? Mån Krita och Freestone differera allenast i graden af hårdhet eller imogenhet, att som de ligga närmare mot dagen eller djupare ned? Mån ej det, som nu är Freestone, i forna tider varit Krita, eller tvärtom? Mån ej Krita en gång torde förvandlas sig först til Hurlok, och sedan til Freestone, eller mån tvärtom?

Den 11 April.

Zuru en ny häck anlägges. När någon årnar anlägga en aldeles ny häck af lefvande trån antingen omkring åker, ång eller andra ågor, sker det här i Hertfordshire, hvarst folket hålles före wåra församlast deruti, på följande sätt: Häcken planteras gerni i en linea recta. Om jorden är fri från trån och stubbar, plöjes par säror ånda fram, det häcken skal planteras. Dessa säror wåndas mot hwarandra, men är marken full med trä-rötter, at plojen ej kan komma fort, gråfwes gemensligen jorden up med spada. Somliga plåga ej gråfwa något på det stället, de årna plantera, utan bendja sig endast af mullen de lasta up utur diket. När jorden sålunda blifwit upplögd eller upgråfwen, det häcken skal planteras, gråfwes et dikt längs och rätt bredwid den samma, hwilket dikt, sedan all jorden derutur blifwit upkastad, gemenligen är af en alns eller 6 quarters djup, under brynet af marken. Denna mullen, som tagges utur diket, lastas på den upplögda eller gråfda jorden i bodejan så mycket, at det blir en bank af en half alns högd eller liter mer. Derpå tages några tekningat af Hagstorn eller Glån, hwilka stå

tas snett af, en god tvärband eller et qvarter of
 wanför roten, planteras sedan uti den upkastade
 banken, alla i en rad eller linea recta. Fackleken
 af dessa telningar är som et finger, ibland och litet
 mindre. De sättas så lätt bredvid hvarandra,
 at det är gemenligen ej mer, än et halft qvarter
 emellan hvarandra. När de planteras, göres lika
 som en watten-råd; längs efter hela banken, ungefär
 af en tvärbands djup, hvari dessa telningar sättas
 med rötterna; men stallas så, at de ej komma at
 stå perpendiculairt, utan mycket lutande mot dis-
 ket, på det de framdeles måtte desto bättre afsåll-
 la Bostapen. Derna öses sären igen, hvari de
 äro planterade, i det mull kastas på deras rötter,
 så at de nyss planterade telningar ofta ej komma at
 stå med andra öfver en tum ofwan på jorden. De
 telningar, som gemenligen nyttjas hertil, äro an-
 tingen Hagtorn eller Elden, som blandas om hvar-
 andra; men desutom sättas här och der, antingen
 til en viss distance och längd från hvarandra, el-
 ler huru en behagar, små telningar af Pilar, (Sa-
 licibus) Björ, Lönn, Lind, Alm och andra
 löf-trän, hvilka afstås, at de blifwa lika starka,
 som de andra. När det är bestämt, börjas med,
 at göra wällen högre, i det mera mull kastas up-
 utur diket på förenämde nyss planterade telningars
 rötter, til dess wällen eller banken blifwit til en half
 alms perpendiculair högd mer, än då de förra plan-
 terades, samt af den sluttning, at då en täpp lägges
 på sidan eller snedven på banken, är gemenligen 3
 qvarter emellan den raden, de förra telningar sat-
 tes, och högden af denna tillotta jorden. Hvari
 planteras nu på afdeles lika sätt en rad af Hagtorn
 och Elden, samt flere ofwännömde löf-trän, hvil-

tas

tas röt-
 som bl
 perpen
 nedan
 stå en
 hvaraf
 sibani
 och h
 gelfar
 stint-sa
 sidan f
 de ny
 stada,
 som led
 gorlund
 komma
 te nå
 Octobe
 tet för
 Little
 planter
 stapen
 midt p
 ger.
 kastad
 nämlig
 planter
 häcken
 rest, a
 i diket,
 På et
 ste grin
 fallor
 Dessa

kas rötter sedan öfvertäckas väl med den jord,
 som blifwit upkastad utur diket. När en
 perpendicular linea uprättas från den raden, de
 nedansfr planterade telningar stå 2ti; ses, at de
 stå en half alm närmare til diket, än de öfre;
 hvaraf kan dömas om bankens sluttning mot dikets
 sidan. Jorden, som här upkastades utur diket,
 och hvari häcken war planterad, bestod af den te-
 gelfärgade, som fanns här öfveralt, med något
 fint sand och små fint-stenar deribland. På ena
 sidan förhindrade diket Bostapen, at komma til
 de nyss planterade telningar, at göra dem någon
 skada, och på den andra woro upfatte antingen
 som led-stänger, eller ock en dödd häck, den der nå-
 gotunda liknade en gärdsgård, at likaledes föres-
 tomta, det Bostapen öfwen på den sidan es må-
 te nåkas de unga teäden. Det är gemenligen i
 October eller Februari månader, som detta arbe-
 tet fördrättas i England. På et ställe emellan
 Little Gaddesden och St. Albans war en ny häck
 planterad på förenämde sätt; men at hindra Bo-
 stapen, at skada de unga telningar, war öfverst
 midt på och långs efter banken satta som led-stän-
 ger. Medan för telningarna war et djupt dile up-
 kastadt, dels för samma ändamål, dels och för-
 nämligast, at få mull, deri telningarna kunde
 planteras. På andra sidan om diket midt emot
 häcken tätt wid dikes-brädden war en dödd häck up-
 rest, at hindra Bostapens och Färens nedstigande
 i diket, til at bita af de nyss planterade telningar.
 På et annat ställe woro til samma ändamål upres-
 ste grindar, aldeles sidana, som här brukas wid
 ställen på öfern, och äro tillförene bestrefne p. 260.
 Dese woro stälte just wid sidan af mull-banken,

deri telningarna rooro planterade, at hindra Sårrens upstigande af mullbanken.

Obs. Uti England är den förman, at måst i hvar stad och stor by finnes en eller flere Trädgårdsmästare, hvilkas förnämsta göremål är, at så och plantera en myckenhet af allehanda träsfrön, samt hålla trä-scholar, så at de kunna sälja en myckenhet af allehanda unga telningar för et billigt pris til den, som dem behöfver. När då en Landman wil anlägga, til exempel, en ny häck, går han til en sådan Trädgårdsmästare, och köper af honom så många 1000:de telningar han behöfver, dem har snart kan utplantera til häck, utan at wänta från den tiden de säs, til den de blifwit så stora, at de kunna utplanteras, hvilket möte för långsamt, emedan Hagterns här ligga merom: de 3 par är i jorden, innan de komma up.

Ämland götes en häck med et dike wid dess yttersta sida, såsom på förenämde sätt: Island och utan dike, då mull, at plantera telningar uti, tagges på omse sigge om det skaller, hwaräst häcken kommer at stå. Wid telningarnas plantering är i sårerhet nödigt, at svartmollan blifwer lagd närmast innt och omkring deras rötter. Om häcken blifwer anlagd utan något dike derwid, måste en död häck allra först upresas på hwardera sidan om de planterade telningar, at afhålla Bostapen derfrån, til dess de kunna blifwa någorlunda stora.

Suru en gammal häck förnyas och en död upresas 2c. Det är förut flera resor omtalt, at här brukas ingen annan stängsel omkring åkrar, ångor, betes-hagar, wä och träd-gårdar m. m. än häckar

häckar
ibland
wa nå
gar m
en död
skutan
at sels
jag ny
plagar
omstän
gamm
och de
här i
fdre,
Angla

mal,
ren m
sälja
telning
häck
dras
fdre.
alla d
uti en
häcke
såled
en ty
stå,
and
stätt
stafte
längd

håckar af allehandt slags planterade taggiga trån, ibland ock af trån utan taggar, och då dese blifwa något gamle, huggas de ned, at nya telningar må uppskuta från de afhuggnas stubbar, då en död håck imedertid upreses, så länge de uppskjutande telningar hinna ernå sin tillräckeliga högd, at selskiba kunna utestänga kreaturen. Nu har jag nyss förut beskrifvit, huru en aldeles ny håck plägar anläggas i England; derföre wil jag här omständeligen afföra det senare, eller at förtyga en gammal håck, upresa en så kallad död håck m. m. och det på det sätt, som denna syftlan förättas här i Herisfordshire, hwaräst i allmänhet hålles före, at folket aldrig bäst förstår denna saken i hela England.

När en ny planterad håck blifvit 9 år gammal, hugges den då gementligen ned, dels at ågaren må få bränste deraf, så för sig sjelf, som at sälja åt andra, dels at han af de uppskjutande nya telningar må få en ny och bättre håck; ty då en håck stått i 9 år, börja en del af träden deruti aldtras och gå ut, at den ej mera blifwer så tät, som förr. Til at altså förätta denna syftlan, hugges alla de trån ned, helt tät wid marken, som ej wåra uti en linea recta, midt uti håcken, der der döda håcken skal upresas; men en del af de trån, som således stå midt i håcken, så många nämligen, som en tycker på det stället skola behöfwas, lämnas at stå, til des en hunnit, at hugga aldeles bårt de andra. Derester tages skaftrar af de löstrån, som stått i håcken, af hvilka quistarna afhuggas och skaftrarna göras helt släta. Swärdera skafverns längd lämnas til 9 quarter. Esckelen är sedan en

hålf, til 2 tums diameter, och ibland mera. Dese 3 quarters långa stafvar sättas alla i en rad, der hâcken skal wata, den ena stamweru efter den andra (aldrig två stafvar i bredd), så at wid på en alns längd lännas emellan hwar stafwer, ibland litet mer, och ibland litet mindre. Dese stafwar stötas til en god twârband, om ej et quarter, ned i jorden, och at det så mycket lättare måtte se, har Karlén en liten flubba, hwarmed han drifwer dem ned. Härwid märkes, at, om några af de trån, som wåra långs efter, der hâcken skal uppsas, fånas, som ej äro satdeles långa och tjocka, så de huggas de par alnar ofwan för markén. Den quarlemnade 2 alns långa stubben göres helt slät från quistar, och lemnas at stå, til at brukas som en stafwer. Ju flere en kan få af dessa, ju bättre är det; emedan de, såsom roffaste trån, göra, at den döda hâcken står stadig och fast. Dert efter tager Karlén de i hâcken quarlemnade längre trån, hugger dem mer än til halsparten af, en twârband ofwan om roten, och bänder dem så sakta och warsamt ned långs efter hâcken. Denna nedböjning begynnes wid den ena ändan på hâcken sålunda: Låt hâcken, til exempel, gå uti en linea recta från Norr til Söder. Om då Karlén wil begynna, at slåta den döda hâcken på den Södra ändan, så hugger han litet mer än halsparten af de dert stående trån en twârband eller mera från markén, hwilken huggning sker på Norra sidan om trådet. Derefter fattar han i trådet, bänder och böjer det sakta och warsamt ned åt Söder; och som rades delen af dessa trån äro tjocka, at sedan de sålunda blifwit nedböjde, de widare icke låta böja sig någotlunda serpentiformiter, at jag må

må f
sidan
andra
stamm
det ge
gre m
af trå
står
hugg
och d
är, c
och M
på L
sedan
folian
at an
Jag
den a
wid r
gagn
lägg
gård
talite
gen
penc
från
folian
blifw
som
enda
som
rarn
den
andr

må så lof, at latta det så, eller då på den ena
 sidan af den ena stafveru, och strax efter på den
 andra sidan af den andra, så låter han den tjocka
 stammen följa rätt på en sida wid stafvarna, och
 det gemenligen på den öwstiga sidan, hwadom län-
 gre ned. Dock rättar han sig här efter situation
 af trädet, på hwilkendera sida af häcken det mera
 står, men öfre ändan af dessa wid roten halft af-
 huggna trån, som låter böja sig, tvider han hit
 och dit serpentiformiter omkring stafvarna, det
 är, om han på denna häcken, som står i Ödder
 och Norr, låter den smala ändan af detta trädet gå
 på Östra sidan af den ena stafveru, låter han det
 sedan gå på den Westra sidan om den dernäst eftere
 följande stafveru; dock lagar han merendels så,
 at ändan af dessa wändes åt den öwstiga sidan.
 Jag skal strax nämna om, hwad jag förklar med
 den öwstiga sidan. Nu som desse nedwikna och
 wid roten half afhuggna trån skola göra här samma
 gagn, som gärdsel eller gärdsel-trädor hos oss, så
 läggas de gemenligen i den lutning, som en del af
 gärdsgärds-trädor hos oss, nämligen ej horizon-
 taliter, utan snedt och sluttande, dock at sluttning-
 gen är närmare til en horizontal, än til en per-
 pendiculair linea. På detta sätt fortfar tråten
 från Ödtra ändan Norr åt, så at han böjer de
 följande i häcken stående trån öfwer dessa, som förut
 blifwit nedbögte, och det nästan på samma sätt,
 som wi hos oss gärda en stupande gärdsgård,
 endast at han här lemnar gröfre ändan, som
 som förut sadet, at stå på ena sidan rätt wid staf-
 varna, och böjer till ändan nu til ena sidan om
 den ena stafveru, nu til den andra sidan om den
 andra, samt lagar så, at alla yttersta ändarna af
 dessa

desse trån lemmas på en och samma sida om den dö-
da häcken eller gårdesgården, nämligen såsom i
föregående exempel, om han wände ändan af
det första nedbögdä trä åt Östra sidan om häcken,
så böja det, så mycket nöjdeligt är, alla andra be-
resta ändan af de nedbögdä trån wändas dit åt.

Högden på häcken är likadan med stafsarnas
nämligen tvänne ålnar. När träden huggas wid
roten något mer än til hälften af, attas några, af
Bugget eller skärningen på den delen af trädet, som
skal böjas ned, göres mycket långt, at watten af røgt
och annat wata så mycket mindre må kunna fada
det, samt at det desto bättre må kunna böjas; men
stammen, som står ned i marken, bryr en sig ej om,
huru ändan af det hugges. Och som sålän så
många trån wäxa midt i häcken, at de allena, då
de böjas, kunna wäxa uträckeliga til at fylla häc-
ken med, utan öppningar blifwa lifafullt här oc-
der; så tagas långa språtar och stånd af Hagborn,
som wridas eller laggas in i häcken på samma sätt,
som till ändan af de förra, nämligen at de gå nå-
gotlunda in formam serpentinam horizontaliter,
eller nu på högra sidan af den ena stafsborn, och
sedan på den wänstra om den nästföljande, och
så skiftewis, altid så, at yttersta ändarna sedan
wändas at en och samma sida på häcken, som här
uti anförda exempel, til den Östra. De äro i
synnerhet angelägne, at på detta sätt wrida eller
sätta in Hagborn eller Elån ned wid marken, at
dermed hindra Swinen til at söka sig hål igenom
hågnaden; emedan desse lågge trån med sma län-
ga taggar gerna betaga dem all lust, at försöka
sidan.

Men

Men at denna döda häcken ännu må få mera
 flytla, förskaffa de sig långa språtar, antingen af
 Habel, Wilde, Björnbärs, buskar, eller något
 annat trä, af hvilka de taga en stycken ungefär
 lika långa, som wridas spiraliter om hwarandras
 högst på häcken öfver de andra, alltid så, at ännu
 den af storarna komma at wridas in emellan dese
 språtar, och sålunda fastas. De begynna här
 med sålunda: storändan af den ena språtan för-
 tes på den ena sidan om en stve, och stor-än-
 dan af den andra på andra sidan af samma
 stve. Sedan witas språtarna i förk om hwarand-
 ra, så, at den språtan, hwars stor-ända ut-
 roat ut exempel på Wästra sidan af en Rastver,
 kommer härnäst at ligga på Östra sidan om den
 nästa Rastvern. Så göres gemenligen med språ-
 tarna i början af deras stor-ända, der de äro tjocka
 och stoftiga; men sedan wridas de spiraler, så at
 de gemenligen gåt ut i en, om ej två spiraler emel-
 lan hwad stve. När dese språtar blifwa alla
 togas 2:ne nya, och förfäres dermed på samma
 sätt öfwerst längs efter hela gårdesgården. Men
 härwid märkes, at om de wid roten lita mer an
 hållt afbyggne och sedan nedbyggde från wända rot-
 ändan eller den höckare besen, ut exempel, at
 Norr, och skatan eller den smalare ändan at Sö-
 der, då de ligga i häcken, böra dese spiraliter
 wridna språtar wända stor-ändan tvärt emot at
 Söder, och den lilla at Norr, samt arbetet med
 deras wridning börlas wid den Norra ändan,
 emedan det tros, at den döda häcken härigenom
 blir stadigare och fastare bunden, än om de med
 ändarna wändas på samma sätt, som de stora
 wärd, hwilka ligga snett och kupa, hwarwid de

wen

Men

wen attas, at dese spiraler wridne sprutar komma alla at ligga horizontaliter. På de första wärderna sprutarna endast wridne en gång spiraler emellan warat står, så at en och samma spruta härigenom alltid kom at ligga på samma sida om stötarerna. Gemensligen lagades alltid så, at smäländan af dessa kom på slutet afwen at wändas til den qwistiga sidan, och om den någon gång kom at wändas ut mot den andra, högsse han alltid af.

Jag har i denna beskrifning ofta nämnt den qwistiga sidan. Nu wil jag säga, hwad det är. Sedan den döda häcken således är uprest, som beskrifwilt är, hugges på den ena sidan, hålst på den, som wänter isatt, alla qwistar bårt, så at den det är helt slät och jämn; men på yttre sidan om densne döda häck eller gärdsgård, dit kottarna wändt alla skatarna af de så nedbödda som insatte trä, qwistar han af den på det sätt, at qwistarna wid marken så gå ut til 4 eller 5 qwatters längd från häcken, men blifwa sedan afbuggane kurrare och kurrare, ju högre de äro upp, så at de öfwersta näppeligen äro en wärhand länga. Står någon på den släta sidan, och ser öfwer häcken, samt längs efter den på den qwistiga sidan, så ser den det ut som en sluttande jord-wall. Orsaken, hwi qwistarna på den ena sidan lemnas så långa, är, at de unga skott och telningar, hwilka komma at tänna up just emellan dessa qwistar, må i sin späda ålder wara af dessa torra qwistar, som merensdels äro af Hagtorn, skyddade från Kreaturens åtkomst.

På åtskilliga ställen war brukeligt, at de de afbuggit en gammal häck wid roten, och uprest en

död

död p
mo de
et lile
hwilka
som t
sens
at den
fortar
2. Fö
ej län
dem.
taggig
ja sua
madt,

Q
labes
silhop
eran,
dre,
farne
bindn
qwist
rum b
at folk
samt t
det är
Farm
hade
allena
utan
het de
dant
det.

död på en bestrefue sätt i samtliga ställen på grof-
 wo de längs efter bredevid häcken på den ena sidan
 et litet dike af en half alns djup, och lika bred,
 hwilket skedde för zine orsaker skul: 1. Den mulen,
 som togs i diket, lastades up på, och hwelt häc-
 lens rötter, hwilket såknades för en utswald godes,
 at drifwa den afhuggna häcken, både til at skilja
 fortare och gifwa större ymkoghet på telningar.
 2. Förhindrade diket på ena sidan, at Bolkopen
 ej kunde komma til de unga telningar och skada
 dem. På den andra sidan försvarades de af de
 taggiga qwarlemnade qwislar; men mångenstäds,
 ja snart sagt på alla ställen, war detta försäm-
 madt, hwilket dock tycktes wara ganska godt.

Alla i häcken nedhuggna tran och qwislar sams-
 lades tilhopa, höggos af i äckellig längd, och bandes
 tilhopa i knippor. Stammarna på de tjogtiare
 tran, som woro af en arms tjocklek, mer och min-
 dre, sattes ut och bundos förskiit tilhopa; qwis-
 starne och de smalare stycken blefwo äfwen hop-
 bundne i knippor. Nappeligen lemnades någon
 qwis, ehuru iten han ock war, som icke fick sit
 rum bland de andra i knippan. Et ofelbart bevis,
 at folket här wiste sätta et rätt wärde på skogen,
 samt toaga afsamma om en så dyrbar stätt. Men
 det är ock otroligt, hward nytta och fördel en
 Farmer och Landman på dessa skoglösa orter
 hade af dessa häckar, hwilka gifwo honom icke
 allenast tilräckeligt bränse til des eget behof,
 utan satte honom ock i stånd, at sälja en ymkog-
 het deraf åt andra, som sielfwe ej hade så-
 dant. Ju gröfre trädet war, ju dyrare såldes
 det. Jag märkte jämwäl, at mera eftertänksam-
 ma

ma hushållare förde alltid de smärsta ris-knipporna hem till egis behof, och låto brända sig dermed; men sparte allt det tjockare werket, at försäljas til andra. Ja, iag såg den, som elf brände Ormbuntar största delen af året, och sålde all den wed, som han ärligen fick af de häckar, han högg ned, hwilket var ansenligt. Swart som hållt wi roanbrade omkring, blefwo wi warse stora buntar och knippor af gröfre och smärre werke, som de bundit tilhopa af de nedbuggna häckar, och lemnat en tid wid häckarna at torfas, hwarifrån det awentgen fördes hem, eller försälgdes för reda penningar, eller ock lemnades åt fattigt folk, som derföre gjorde dags-werke åt Farmern.

När en häck således blifwit nedbuggen och omslagad, gjorde han gemenligen så starka stott, at han efter 2 eller 3 års tid kunde göra nytta för stängsel, och wara i stand, at uthålla Boskapen. Den döda häcken togs då bort, och fördes hem til bränste.

Dele lefwande häckars nedbuggning, och döda häckars uprestning i stället, förtäntas gemenligen i October och November månader om Hösten, samt Januari, Februari, Martio och uti begynnelsen af April om Wären, endast med den åtskillnad, at de unga häckar höggos ned om Hösten; men de gamla om Wären, som förfarne Hushållare funnit wara bäst.

Uti häckarna stodo här och der stora trån, som Bölar, Askar, Almar, Lindar ic. hwilka woro som en prydnad omkring åkrarna; men de stora löstrån sadess dock hafwa den olägenhet, at de med sit droppande, då rågn-wäder inföll, likasom dödade

böddes det skedd, men det dömdes dem, det som
 det, de draga anser sig från flocken den bändande.

Högden på detta ödet häckar var, som stent
 är fäst gemmensigen var allnar, men så var den och
 på samma sätt till, det som den i hörest
 de andra hade varit, och det som den i hörest

Orden, som den i hörest, det som den i hörest,
 på till hösten af, som den i hörest, det som den i hörest,
 som den i hörest, det som den i hörest, det som den i hörest,
 det som den i hörest, det som den i hörest, det som den i hörest,
 det som den i hörest, det som den i hörest, det som den i hörest,
 det som den i hörest, det som den i hörest, det som den i hörest,
 det som den i hörest, det som den i hörest, det som den i hörest,

Häckarna bestods var af olika slags träd, såsom
 Högarna, Elden, Lörne, Björnsbark, buskar,
 Blåsten, Alm, Lönn, Bof, Agriolium,
 och med flera, hvareland Drottari gjorde det
 mesta, och dernäst Elden. Denne senare var en
 rödg Palm, som krypa under jorden med sina rötter,
 så att den ej var lång tid bland de andra i häcken,
 innan han som krypandes från dem fram ut på
 skräms, hvarest den så luggade Fären, som ut
 på honom hade efter det hua graset, af stora ull
 teppar sutu allstade anar på hans taggar, hvarest
 föte och tung som stelig kallade honom annat,
 an ull-tuff, hvilket namn denna buske här gjorde
 ganska nyligt före. Et litet vite, dragit längs
 mid häcken, hade löstligen förtat mota en sadan
 hans svagna, att krypa långt från häcken.

En stam de var, mid en häcks nedbugning,
 som en druvad till den döda häckens upresning,
 som om tillbugne, grädes gemmensigen up et smalt
 vite längs mid häcken, utur hvilket mullen testas
 des up på de afbuggna stubbar, som med den sam-

om öfverordet, att af Guds ord och Guds skrifter
 skall utgå de sanna sanningarna, som äro Guds
 ord, och så ut si äro sanningar.

Den heliga Gudsdagarna sigande i England, Irland
 hanterat med samma högtidsdag, som i Sve-
 rige, och äro äro Evangelierne och Epistlarne på
 dem icke äro det de samma, men kyrko Cere-
 monierne äro ganska skillnadtige. I dessa Pre-
 dikar hos dem af den sista kyrkan, som är icke
 ses om conceptet, men är icke öfver en half timme.
 Prediken uttyder ei deruti Evangelium eller Ep-
 isteln, man har tager något Bibliiskt Språk, som
 han förklarar och moralisera af öfver, och sker stund-
 om, at i hela hans Predikan ei flera Skrifvers
 Språk citeras och anföras, än det enda han tagit
 till Text. Söndagen hålles här utmärkt i samt
 ganska helig, at intet wänligt arbete får företas
 på den dagen. At dansa, spela kort, spela på
 instrument, realla och sjunga dansar om Sönda-
 gen hålles för en ganska stor synd och förargelse, och
 kunde den, som wore så oförsigtig och bröt det
 mot, hållt i någon stad, snart lasta sig i stor sak
 och öfventor. Men at sitta den dagen på krogen,
 dricka sig drucken, at besöka winder taliga hus
 och tillbringa dagen med lidenligt tog, ättas ei så
 noga. På de andra Helgedagar, då Sönda-
 gen undantages, såsom andra och tredje dagen i
 stora högtider, Jungfru Maria Beboelse-dag,
 Midsommar-dagen icke hålles wäl predikan i kyr-
 kan, men alle arbete företas lifafullt, som på en
 annan Söndag. Med et ord: de sras här på
 samma sätt, som Apostle-dagar i Sverige.

Ofte hörer det manfollen en, at hulla Boskopen,
 mildta Kona, samt at förrätta alla böjor på åren
 och ång, i loga och lada, m. m. Jag minnar, at
 jag i början ströf mig några gånger om ågonen,
 til at få dem rena; emedan jag ej kunde tro mig se
 rätt, när jag först kom hit ut på landet, och der
 hos Farmiernas wärlse husett fulla med unga grön-
 folk, när manfollen beremot både morgon och af-
 ton gingo ut, dit Boskopen var, med mildt skaf-
 wan i handen, stalle sig ned at miltta, och bars
 sedan mildten hvar. Jag sang då, at hwar land
 har sin sed. Skattelögen, då någon kommer i et hus,
 och sett grönfollen laga mat, tvätta gaff, för och
 viftar, ställa på en skump, eller så på något likn-
 and, tvätta och storka linnslädet, så har han,
 flaret sagt, sett all deras hushållning, och all hwad
 de göra, hela Guds långa dag, äret ut och äret
 in, när endast några vänner äggas dertil. Men
 dem saknas nästan alla grönas böjor, som wärd
 grönfolk i Sverige förrätta; men i det stället sitta
 de här omkring spisen, utant at förtaga sig det all-
 drammista af hwad wi kalle hushålls böjor. Men
 det beröm kan dem aldrig betagas, at de se gullna
 god ut, och äro i sällskap mycket belesmad,
 angenäma tal, lustiga svar, arga imor, med
 et ord, på ält, hwad en del kallar beleswether,
 felas dem aldrig. De äro wärlige, at de sät
 hwälsipa den mesta delen af hushålls-bördan på
 manfollen, så at det i högsta måttan är sant,
 hwad både Angländerne och andra skrifa, at Ang-
 land är et Paradis för Fruentimmer och grönfolk.
 Det är sant, at gemena pigor så hålla något mera
 ut; men så är det all ändock rätteligt, och är
 fallan utom hwad ofwansföre upräknadt är. Men

mat

at høet beholder sin grønne farge, om det danner sig på følgende sätt: så snart det bliver blødt, og lægges en liten kande, vandet der om, vaskes, om det er Cotten, forføres det i dagen, så at det bliver vandet om en gang i hver time, eller med de at den behøver det, at om Cotten for lange tider på en side, og tørke det samme, og ser det sin grønne farge, og bliver blekt. Den benna vænnigh forføres så længe, til det bliver blødt, og det føres hem, og lægges i laða, eller hellre i staek. Et hø, sålunda tilberedt, har en meget behagelig luft, fast ej aldeles så hög, som det efterfølgende brunlige, efter den senere farten, hvilken tilberedes således: sedan høet er fløit, vandet det, som ordinarit, da og høet, og gær det med en blødt vort, men har det ikke nu någon fastighet kvar, som det nødvendig bør vara til en viss grad, så snart fordras en grantaga kumpan; så føres det hem, lægges i laða, men helst i staek, da det at den nu dattalra vilja fullgøveren, som annu varit kvar derat, kommer at så ut som en art af svømming, hvilken, længt ifra at laða høet, eller at sitta det någon obehagelig smag eller luft, fört var det den sjufligaste och behageligaste luft, som någon i någor hø kan finnas. Mr. Williams förklarar dock mycket, om någon efter blöda berattelsen tvivlar, om det göra detta, om det ej länge varit tillräckligt, när høet så tillagades, och då länge varit tillräckligt, utan tvivel det bör vara torrt, innan det lägges till, och under de denna förberedning. Detta är det de, som är så begärigt för kor och svin, ut de någon förtära det, innan de de samma ämnena det samma. Parmentier tillämnar det detta för väl-

samt

förklarar
det, som
måttet
ga til,
bejaktat
lägga
förbered
labor.
förklarar
långt
måttet
som be
bör till
måttet
hø, so
det be
förklarar
gräs-

høet,
104
meter
14:de
ste C
Långt
frihet
par so
ven,
af, f
förber
igen
tid af
at fö

besänd och mycket af Kor; emedan de öfsta mör-
 ke, och den sakt, vilt de inte häras, och af-
 muskulanien stundhet mildt. Här får jag nu säga
 ga til, at alla Farmers, jag talt med här på orten,
 bejakade enbälligt, at det är mångfalt bättre, at
 låga öbet i häckar, än i den sakt på sakt, som
 tillräckligt är bekräftat, att at lägga det i
 labor. Därför föregått de vara, at sedan
 häcken är väl läst, kan öbet i den samma blifva
 lika bättre. emedan lusten på alla stoor har sig
 tyngning, at vandra och torra de. på veranda det,
 som blifvet löst i labor, ei har den förmön, utan
 det til en del, väl det, som ligger närmast vid
 stängarna, mitt och indligt. Ei eller skal det
 hö, som blifvit löst i labor, någon sin kunna så
 den behålliga hö, som väl anskadt hö, sågdt i
 häck, genantigen hos de behåller, fast hellska
 gräs-slaget ofta ei tyckes vara så utvildt.

Aftecknades Ålder. En hö, som varit i en
 häck, och nu är nedlagd, hade i stor andan
 104 Sas ringar, som utvilt de ålders är. Dia-
 metern var på 3 anarier och 4 tum. Yrån det
 14:de til det 30:de året hade varit hos de stoc-
 ke Sas ringar, men emellan de de gamla ring-
 längden var 6 alnar. Detta höbet hade ei fått
 frihet, at vara i landet, utan sedan det nåt
 par sammars högd, hade det blifvit afbuggt i tor-
 pen, at det måtte utgå nära kall, hvilka höggos
 of, sedan de hannit vara til någon stället, och
 fördes hem til bränne, hvarefter stubben lemnades
 igen frihet, at på de andra, som ater efter någon
 tid afqvistades til samma ändamål. Detta sättet,
 at förkasta sig bränne, har jag sett ganska mycket
 i bruk.

- om härfvordhina beskifning, som här brukas.
 De här brukliga Härfvord är, görda på samma
 sätt, som hos oss i Sverige. Gemenligen är de
 ras längd 2 alnar, 3 tum, bredd 6 qvarter och 2
 lin. Sörliga bestodo af 3 trån, och sörliga
 af 2 trån; men alltid 5 tinnar i hvar tråd. Distans
 emellan tinnarna var gemenligen, de qvarterns
 måttens längd 6 a 7 tum. Bredden på hvar
 tråderas sida 2 tum. De wore fasthäftade,
 som gemenligen brukas hos oss, af de trådas in-
 nedre änd, och förändas öfverantil, på altid den hö-
 fter, som de inträdd i tråden, af smälte, då den
 förändras öfver, utan de wore här trådde igensom
 öfverantil, då öfre ändan af dem war tunt utlö-
 ssa, så att ad angulum rectum, med et späl hål
 på samma tråds och tufflagas lära, hvarigen
 om en säll sags ned i hvar tråden, hvarika sö-
 stellan; men säll hållet för hvar tråden war så
 stort, som nöckelen på pinnen, så stode pinnen
 alla up och blef lös i denna sällhåll stoden.

Dens nöcklet som tillstods på Ruten.
 Det är ett pund af isfogul war en grop, der be-
 tagit säll, hvar af två matte lodens nöcklet,
 som lag öfver på skellan, den var besatt med
 2 a 3 ror och 2 qvarter. Denna lod, som lag
 öfver på skellan, war af samma tegel, så gade att,
 som här öfverall finnes. Sådan war nöckleten
 på detta stället; men annorluds war den ibland
 mer, ibland mindre.

Udden och wårten på *Agrifolium*. Ut
 nalligen, nedhuggen här lag bland andra trån
 säll, så gade, tiot *Agrifolium*, (*Raf. sw. 466.*)
 hvarken i stor ändan hade 30 Saf-ringar, som
 utwiste,

at ic mången sitta hela dagen på trogen. Men
 landers maner, at wännen och granne komna
 till oss, sitta och glömma, ymmerligheten på denna
 här här i landet, lönheten, at på alt sätt hufwa
 ic föda, endast at här war någonunda litig; löret
 war här. Jag sag dock mer än tillag några
 lagna så mycket till liss, at han blev drucken deraf.
 I war det der, som här måst brukades. Brant
 och begäres sällan. Det endast förelom mig
 hvarnades; hvar föst, som gemenligen at så
 hvarnades, kunde användas öfra en stor del af
 öfver hvarmen. Detta iehwad sätter war brukat
 på alla de ställen, jag reke här i landet. Det ic
 ic i användigt, som en stor del af öfver hvarmen och
 öfver, hvar stor dags penning och tillkom de
 hvarnades, ändock användigen öfver hvarnades mera,
 hvarnades gäre mer här i landet.

De fösta på ångar. På fösta delen af ångar
 na, som word något hufwa, warte i ångar
 vult till en stor myckenhet, och det måst på de å
 ser hvarmen, som wasta äres förut warit besädda.

Böten hödes i dag af mig fösta gången i
 denna år, fast somlige sade sig hört honom en
 meda fönt.

Den Levis föntes nu fösta gången så i blom
 ma i denna War.

Mullwads högar upkastade. Jag har
 ofta fönt nämnet, at här på orten finnes en gans
 stor ymmerhet af Mullwadar. Den jord och
 ångal högar, som de upkastat på ångar, låto Far
 menta föda ut öfver ången, at de, i ångor hvar
 höse, ic ic måtte föresala några tyfver dera.

Böters

Bøtars ålder och wårt. Sedan för sige
 det, det wi hade wår härbarge, wår en lund af
 böga och låda bötar. Bland dem wore några
 neddugne, af hvilka wi räknade Sättingarna
 på sijn, at se deras ålder och wårt, samt at se
 hwaras underträttele betaf nu jordens fruktbar-
 het. En af de Bötar, som det lågo, wår i sin
 ändan 162 Sättingar. Diametern wår det
 swartet och 4 tum. Längden af denna
 Len wår 10 tum. Och Alländan wore 12
 ringar, och i sin rän en all 4 tum. En annan
 Böt i samma Dal wår i sin ändan 164 Sät-
 tingar, hvilka utwiste trädets ålder nu.
 Hwar stam wår i denna ändan 9 alnar, och
 längden wår 9 alnar. Och Alländan
 wore 10 Sättingar, och diametern wår 4
 tum. Härwid wore en lund af gullwärd.
 Denna Lunden eller Parten bestod af böga och
 låda Bötar. Gullwården wår på den samma,
 som öfweralt omkring Lille Gaddeden finnes,
 nämligen den ofta bekrefna tegelstingade warden,
 men at dese wår i proportioner betas ålder icke
 komma at tilgaga så i deras twofla, som de, hvil-
 ka tillkomme af mig hwit bekrefna, at wården
 at de för omtalte wurit i häckar, der de haft
 lust på alla sidor, långt emellan hwar trä, röt-
 terna haft nytta af de derwid belagga afrot, m. m.
 Men dese hafwa stått i trångsel, der lusten af be-
 fringslående blifwit förhindrad, at komma till dem,
 hwarest de endast måst stonda sig, at ramma ut
 högd. De handa, at de afwår kunnat wårde
 bidraga härtil, at wårde allid wårit öfwerwårde
 med gräs, som ei gifwit trädens rötter så gullwårde
 da, som då de lågo under de gullwårde stam-

Zuru

1121. Den fruktsträn planteras vid murar och
 deras tvärr. Öfverallt, det jag test har i Ang-
 land, på landet, som i och vid London, samt
 andra Städer, såg jag en fördes myttig såd med
 dessa fruktsträns plantering, som bestod deruti:
 Smärta måste bestå af träddarna här i Ang-
 land tvärr upreste murar af tegelsten till äfskillig
 höjd. När nu någon hade en fruktsträn, som han
 ville följa, ut på en annan höjd eller mögen frukt,
 planterades det samma vid muren, gic från Was-
 ser till Öster) på Öfver sidan lätt ut med muren.
 Sedan breddes den öfverallt wärighen ut längs ef-
 ter muren på bägge sidor om trädet, hwar en togs
 en liten bit klade, som togs om öfver. I denna
 klades ut sögs sedan fast med en sot i muren,
 hwarigenom öfver eller grenen på trädet kom ut
 sträckas ut längs efter muren. Allt som öfver
 var lång till, sögs den med flera såddar fast vid
 muren på hörenämde sätt. De begynte härmed,
 då trädet var litet, och söts sedan ständigt fort,
 att som trädet wärte. Jagen öfver eller grenen fick
 wära ut på wärr sidan mot från muren; wärr
 trädet måste wärr sidan ut på bägge sidor.
 Derigenom, ut trädet wärr sidan ut på stället i
 Gul-dabbet, wärr sidan ut på stället, ut at des stätt
 skulle bli wärr sidan ut på stället. De
 träna, hwaras frukt wärr sidan ut på stället i
 Angland, wärr sidan ut på stället till wärr sidan
 ut på stället, som tillhöra Angland. Apricofer, P-
 racher, Persiker, med deras mangaldiga wärr
 sider, samt andra söda stätter, handterades på
 detta sätt. De planterades på lita wärr sidan ut
 på stället och wärr sidan ut på stället om Comar-
 den sågs gamla härliga ut på stället, då er wärr sidan
 ut på stället.

fruktträ ofta öfverblödde hela vågen. Jag
sida på muren eller hus-väggen (i husen
har man alltid of frukt) kunnades här och frukt
från, vare sig den som mändes af *Saxer*,
eller *Wäster* eller *Drar*; i de walde dertill ut
dana från, som antingen förbrade morgon
dags eller afren *Solen*, eller det allade stå i
ga. Således söres ofta af *Kernders* från, som
bara *Moreller*, wros utmerade på *Worta* utan
den mutat eller wägen med *Wäster*. Sammaledes
wros *hvitte* och *roda* *Wäster* af *Worta*
på *Worta* eller *Worta* utan.

Balmhattar. Jag har förut p. 323. nämnt,
at första delen af *Angelska* wästerfolken har på
breen dro sig ganska litet om sådana husballe-
fysler, som i andra länder göra en stor del
af wästerfolkenes försörjningar, utan at de lagt
måsta bordan wera på mansfolken. Jag sag dock
på följande ställen en del wästerfolk wila, at den ei
felles *Wäster* till *Wäster*, endast landsens
sed ei berriat detta kunnat från *Wäster*. Där finnes
attilliga, hwilka wros under några med *balm*-
hattars försörjningar. Den de sedan fände hit och
dit, at försörja. Den *balm*, som *Wäster* brukar
des, war *Wäster* *balm*, ei någon annan.
Af den tagas *Wäster*, som *Wäster* af uti i
qvarterns *Wäster*, hwilka bindas i små *Wäster*
por, sedan *Wäster* för *Wäster* rånsade och tagte
det från. En sådan *balm*, som af *Wäster* *Wäster*
Wäster tagas, war *Wäster* tagas. At så *balm*
mer ännu *Wäster*, brukas följande: En af *Wäster*
Wäster *Wäster* doppas i watten: sedan lagges
Wäster i en rund *Wäster*, som ei har något
fast,

Kasta, och ändret, och derpå, hwar efter detta upp-
 stunda Swaflet tillika med stor slafven sättes på
 botten i en kanna, stöp eller dylikt kärl, af lika
 vidd öfvan och nedan. Runder omkring sidorna
 af detta kärl, resas dessa balm-strån, at Swaflet
 är vidt i botten. Dider stöpet täckes med et flä-
 de, så ångan och röken af Swaflet gör halmen i
 dessa knippor eller strån mångfalt hvitare, än den
 tilldane war af naturen. Då en wil skära här-
 med, deppas en sådan knippa förut i watten, af
 halmen må blifwa mjulare, och ei brytas af.
 Sjelfwa sättet, huru denna slänning sedan sker,
 kan ei så tydeligen med orden beskrifwas.

Anmärkingar wid Krita och Glinta.
 Vid denna Hefe beskrifning är och förut ofta nämnd,
 at högdarna på hela denna orten i Hertfordshire
 bestode af bara Krita, och at öfversta fläppan
 war full med Glinta, samt af sådan Glinta ofta
 en sådan nyfkenhet på åkrarna, at marken näpp-
 ligen kunde synas derföre. Här måste wi, at
 den bästa Glinta lag öfwan til i brynet, men ge-
 menligen ju dåpare ned uti en Krit-grop, ju min-
 dre fans stocken deraf. Jag såg många Krit-gro-
 par, på hvilkas sidor näppeligen fones en Glint-
 bio, då likväl åkrarna och marken öfwan på war
 detast aldeles full. Wår det då icke deraf twifles
 följde, at Glintan genereras af Krita, hwilket lär
 ses se på det sätt, at, då en Krita kommit utre
 gropen, och där lagd på dyra sållet, at Gol-
 fast, kortu och wåta få spela derpå, den då smi-
 ningden hårdnar och förwandlas til en Glinta.
 Gården war en stor del af Farmernas berättelse,
 hwilka sade sig hafwa rönt och förfarit, at då Krit-
 tan

till kommit ut i lugga miltet, och på det sättet
 den Himnel; där den blifva förbort till samma
 ut på de ställen; der de vilste, och ingen
 flöene varit; har sedermera, då Kristian legat
 någon tid, funnits fullt med Junt-pollen. **Stu-**
ban var Mr. Ellis berättelse, och som afven en
 stor hop andra Farmers. Jag gjorde det intet, ut
 Glinta kunde ligga midt i Keltstucken, och en
 gen blef behne varse, innan hon kom ut på
 då Lufft, Råge och Göt gjorde blifva. Detta
 et fint mjöl. Men de framände, som de på
 ta på en stor hop med Glint-bitar i sådant
 brott, hvarest Kristian gräfves eller bygges
 åkrars gödning; men sådant hade de ej funnit,
 elset det var ganska litet. Detta var all
 som undergår denna förvandling, utan
 rofva en fördeles ut; emedan, då Kristian
 åkrar till gödning, första delen deras
 et fint mjöl eller mill, sedan den en
 Återn i byna luffen; men endast några
 den deras luffen, at ligga härpå, utan
 ut stoft; men af broad Kristian detta
 ej såja. Det kan icke mata den
 ten, som här kallades Hurlock; emedan
 ferverade vid lvinghoe, at der fanns
 något Glint-stofs, der dock en
 locken idg på fästet. An mera
 stoffas i den mestig om Kristians
 Glinta deras, at de på Norra
 delig åkrar gemenligen med mindre
 Glinta, som de på den Södra. **Orsaken**
 wata, at Solen ej kommit at
 på den Norra sidan. Ut Glinta
 noghet på åkrarna, wofas
 Far-

Farm
 den d
 frar,
 munde
 wolt de
 annan
 blifva
 salas
 om de
 uti?
 gen,
 at ing
 förde
 så för
 no för
 la roo
 bestod
 de mil
 andre
 och an
 war e
 gief s
 midt i
 fring,
 let af
 sta f
 denna
 börjar
 in cer
 här an
 seende
 från e
 lös s
 emella

Farmerne då och då gödda sina åkrar med Krita,
 den de gräfva utur Kritisbärgen. Mån på de å-
 krar, der mindre Flintstenar äro, blifwit tagd
 mindre myckenhet af Krita, eller at de sällan blif-
 wolt dermed gödda? eller mån Kritan är der af en
 annan art? Mån ej Angelska åkrarna en gång
 blifwa så fulla med Flintstenar, at ågarena nöd-
 sakas pläcka dem hårt och lägga dem i högar,
 om de annors skola kunna så, eller så jord, at så
 uti? När ordinair Krita kommer at ligga i da-
 gen, eller blie wät, hårdnar hon gemenligen så,
 at ingen kan skrifwa dermed. Utom hward nu an-
 fördt är, tyckts det wara tämmeligen klart, at det
 så förhölt sig med Kritan och Glintan; ty wi fun-
 no somligstads på åkrar stora stycken af Krita, hwil-
 la wores helt hårda, och då wi slogo sönder dem,
 bestodo de af Krita allt igenom. Andre af dem ha-
 de midt uti centro så mycket Glinta, som en Art,
 andre som en Bóna, andre som en Håfelndott,
 och andre mera; men allt det, som war utanföre,
 war en hård och half petrificerad Krita. Detta
 gief så i grader, at från en årts storlek af Glinta
 midt i centro, och allt det andra en hård Krita om-
 tring, gief det til en knytnåswes och än större stor-
 lek af Glinta midt uti, så at omsider endast ytter-
 sta skärpan på somliga af $\frac{1}{2}$ tumis tjocklek war af
 denna hårda Kritan. Häraf ses, at då Krita
 börjar förwandlas til Glinta; sker alltid begynnelsen
 in centro på et Kritisstycke. Wi sågo och samlade
 här åttifilliga stycken, deri wi kunde, efter allt ut-
 seende, tydeligen igenfinna hela processen, ända
 från en swart mogen slinta midt i centro til en
 lös Krita ytterst, samt alla grader af hårdhet
 emellan dessa bägge puncter, mogen Glinta och

lös Krita. En stor hopy af Flint-stycken på åkrarna hade en hwit Krit-skärpa omkring sig. Midt igenom åtskilliga Flint-stycken word hål, gjorde af naturen. Ibland funnos Flint-stycken af allehandada slags rolig skapnad, som liknade Get-horn, tappar, m. m. I somliga stycken syntes spår efter Muskel-Stal, enkannerligen i det slaget, som kallas Pectinites. Då Jintan en lång tid legat i So-len, får hon en hwit färg utanpå, som en bränd Kisel-sten, och somligstads bland det hwita har hon en blåaktig färg. Ofta ses i Krit-gropar strata af en hel annan färg, nämligen af den tegelfärgade jorden eller svartmyllan öfverst, som är et tecken, at desse orter i forna tider stått under watten; ty i djupa Krit-gropar finnes ofta 2 och flere strata af en sådan tegelfärgad jord, med flera alnars ren Krita öfwanföre och emellan dem.

Den 15 April.

Om morgonen begofwo wi öf på resan tillbaka från Little Gaddesden til Woodford uti Essex. Wi fingo hela den tiden, wi wistades i Little Gaddesden, lära mångfalt mera i Engelska hushållningen af Farmerne, än af Mr. Ellis, som war ganska jaloux och inhållen af det lilla han wistederi. När wi först kommo til Little Gaddesden, hade han sin fyrhiula Drill-plog, som stod ut på gården; men strax der-efter sattes han innom lås, så at jag sedan ej fick se honom mera, än då Mr. Ellis med 2 karlar tilbringade en hel eftermiddag, at utså med den en Panna såd ungefär. Då wi togo affed, gaf han mig et ark fullskrifwit af hwarjehanda af honom så kallade Recepter. Til exempel: huru en förträfsfelig gödsel för åkern skal tilredas; huru åtskilliga

Boskaps-

Boska
penbar
del sk
pris h
De m
då, bo
uppen
at mar
bärt, a
och ma
sward
utlofw
mig en
på 14
hushåll
han ej
hast, l
höfde,
fåde h
nom,
gång.
så myc
båsta
fants,
rens s
hwad
samme
hwad
Fären
derna
en lite
ligen,
derpå.

Bostaps-sjukdomar skola botas &c. men han uppenbarade ej sättet, huru allt detta med sådan fördel skulle verkställas, utan utsatte endast, til hwad pris han sålde en och hwar af dessa Recepter. De måste kostade 100 Dlr. Köpman stycket; men då, borde Köparen tillika heligt swärja, at aldrig uppenbara det samma för någon annan. Skada, at mannen hade så lårt minne, at han sielf gifmit bårt, at practisera dessa Recepter på sin egen gård och mark; ty hans åter och ång såg ej så ut, at de swarade mot det, hwad i dessa förträffliga Recepter utlofwades. Han tilböd sig ock, at förrätta med mig en resa genom åtskilliga Provincier i England på 14 dagars tid, til at undertwisa mig i Engelska hushållningen, och för allt detta sit omak begärte han ej mera, än at jag endast skulle hålla honom häst, kost, och allt hwad han på denna resan behöfde, samt 12 a 14 Guineer på köpet. Jag tackade honom för hans höflighet, och bad honom, skjuta up med denna resan til en annan gång. Dock anhöft jag til slut, at han, som rest så mycket omkring i England på de ställen, hwarest de bästa Engelska Fären och utwaldaste Engelska ullett fanns, och nu afwen hade 3 Tractater om Färens skötsel färdiga til trycket, wille låta mig weta, hwad örter och gräs-slag de i synnerhet äro, som samma Fär äta och må så wäl af? och åter, hwad växter de äro, som äro så skadeliga för Fären; emedan detta ock är en bland grunderna til Färens skötsel? Mr. Ellis stannade en liten stund härwid och teg; men sade ändteligen, at han ännu aldrig kommit at tänka derpå.

Vi lemnade också om morgonen Little Gaddesden, och färdades denna dag först til St. Albans, och sedan til Colney, belägit 3 Engelska mil på andra sidan om St. Albans. Efter par Engelska miles resa, sedan vi lämnat Little Gaddesden, kommo vi til Great Gaddesden, som är en Parish; men äger ej så många gårdar och hus, som Little Gaddesden, hwilket strider tvärt emot dess namn; ty Little Gaddesden betyder Lilla Gaddesden, och Great Gaddesden Stora Gaddesden. Lör hända, at det varit större i forna tider.

Prospekten af landet. Emellan Little Gaddesden och St. Albans war landet alt ständigt en omskiftelse af högder och dällder. Det liknade mycket landet emellan Tweer och Moscou; men än mera emellan Moscou och Toulou uti Ryssland. Högderna woro här höga, bestodo af Krita, dock öfwersta skärpan af den ofta tillförene omnämnda tegelfärgade jorden eller leran. Öfwenligen gingo dese högder från N. N. W. til S. S. O. och ibland från N. til S. fast de ock ofta hade något annat läge. Sidorna på dese högder woro merendels långslutte; dock på somliga ställen något brantare. Alt landet war indelt i inclosurer på lika sätt, som är nämnt om wid Little Gaddesden p. 210. och flerstäds. Dese inclosurer woro på lika sätt omgifte med häckar af samma anläggning. Täcka gårdar wiste sig här och der. Husen bygde af sten, murade emellan Korswerke af trä, hwilket gick både ad angulos rectos & acutos. Somliga hus woro täckte med flata taktegel; men de måste med halm, på sätt, som tillförene wid ätskiltiga orter här i Hertfordshire är beskriwit. Några

gra ut
gårdar
räde,
trän,
det en
omtrin
dels ro
sidorna
eller b
här al

med
sådant
skrefne
sidan
Glän
Nädder
läpna
på S
de der
härho
gräs
härho
mullen
smälta

E
gård l
samt
hwilke
Nst r
bruka
wed.
af hvo

Little Gad-
St. Albans,
a mil på
Angelfa
Gaddesden,
är en Pa-
hus, som
emot des
illa Gad-
Gaddes-
erna tider.

Little Gad-
ständigt
et liknade
a; men
Kvifland.
ita, dock
ända te-
en gingo
och ibland
ot annat
merendels
brantare.
sätt, som
210. och
sätt om
Täckta
bygde af
hvilket
Somli-
men de
id äffil-
t. Nå-
gra

gra ut-hus hade väggar af El-bräder. Omkring gårdarna woro allehanda slags frukt-trån planterade, som Apple-trån, Pårön-trån, Kersbers-trån, Walnöt-trån &c. af ärskilliga slag, jämte det en del af dem stodo somligstads uti häckarna omkring inelofurerna, så at gårdarna här merendels woro belagne i löf-lundar af frukt-trån. På sidorna och högderna lågo antiingen åkrar, ångar, eller betes-hagar. Med et ord: Landet liknade här allestads en täck och wäl anlagd trögård.

Här swar, at rifwa bårt måhan på ångar med &c. Wid en Herre-gård lågo par stycken sådana Gäll-grindar, som tillhörene p. 262. äro beskrefne, emellan hwilkas trån och spolar på undra sidan war inträdd och inwecklad en myckenhet af Glån-qvistar, at de suto wäl fast. Med dessa således tillagade här swar förde de längs efter måslupna ångar, då taggarna och de hrofsa qvistar på Glån-refwo up måhan på ången, och sopade den bårt med sig. Likaledes brukades desse här swar dertill, at, då gödseln war spridd öfwer gräs-wallen på ångarna, förde de sedan med dessa här swar öf ver ången, hvarmedelst dyngan och mulen blefwo af Glån-qvistarna sönderrifna och smälade i stycken.

Trä-rötter til brånse. Wid samma Herre-gård lågo ärskilliga högar af par sammars högd, samt 5 eller 6 sammars längd och bredd wid halis, hwilka alla bestodo af upgräfna rötter efter Böt, El, Åst &c. som nu woro merendels sönderhuggne, at brukas wid gården til brånse i stället för annan wed. Så wiste de här på orten, at göda nytta af hwar bit på et trä, och wara öma om fogen.

Hoppgrerade Flintstenar. Måbendele wid alla gårdar woro lagde här och der mot emellan emeligen stora stenar af en a 2 mans börda, hwar på stenar woro endast en hoppgrering af helt små trinda så kallade Pebblestones, som alla äro en art små runda släta Flintstenar. De hade här blifwit hopbundne af någon fin lera, som sedan gäts til Flinta. Jag wet ej, hwarifrån de tagit dertill ty på öfna fältet funnos de ej. I London såg jag sedan se små stycken deraf, som woro slipade och lagde til läck på dosor, då de sågo ut, som den skönaste Agat, och spelte med ättilliga fargor.

Surudant watten här brukas til Fokning ic. Jag har tilldrene p. 281. nämt, at någon källa eller rinnande watten mycket sällan finnes på Krit-bätgen eller backarna. Dersför nödgas de, som der bo, gräfwa sig stora och djupa dammar, derl rågn-watnet kan samla och sila sig tilhopa. Til färger skenade detta watten i dammarna aldles sådant hwitt och tjockt watten, som hos oss i Sverige plår stå i ler-gropar, endast at detta här i England stötte något litet på gult, hwilket allt kom af Kelt-grunden, som det stod uppå. Af detta watten betienar folket sig, i brist af annat, til mats fokning, färils twättning, brynning ic. och kunde wi aldrig känna någon olägenhet deresför af den mat wi äto, som war kokad dermed. Wi sågo ock lin-kläder, gulf ic. blifwa rätt så rena och hwiita häraf, som af annat watten. Detta war ock Boskapens drick, hwilken liksom äro mätte wal deresför.

Sådes-stacker på stälpar. Wi sågo hela denna wägen ända från Little Gaddesden til

Wood-

Woodfo
del af
de på på
aldeles
Sömlig
höga,
antingen
dre stod
Freeston
woro hu
Högden
dessa stå
sten-lag
och räck
fyrkanti
djur og
par til
hållar så
så at w
ken best
från hu
Ormbu
torr ha
ra, ut
ma, o
den, a
sätt,
sågo m
wi i A
G
rend
stäl u

Woodford uti Essex Gådes-statkar mid gårdarna, dels af rund, dels af fyrkantig skapnad: dels stodo de på pålar, dels på bara marken. Med et ord: aldeles sådana, som tillförene p. 255. äro beskrefne. Sömliga stodo på trä-stälpar, mer eller mindre höga, omvickade midt på eller mid öfra ändan antingen med polerad måsing eller järn-bleck. Andra stodo på sten-stälpar, som woro af den hwhita Freestone, hwilken tages wid Tatternel. De woro huggna i fyrkant och på alla sidor helt släta. Höghden af stälpen war 5 qwarter. Öfwan på hwardera stälpen war lagd en fyrkantig håll af samma sten-slag, hwaras undra sida war helt slät och flat, och räckte på hwardera sidan et qwarter utom den fyrkantiga stälpen, så at möß och andre små skadesdjur ogörligen kunde klänga sig up efter dessa stälpar til stacken. Öfwanpå woro dessa fyrkantige hållar så huggne, at de sluttade ned på alla sidor, så at watnet strax rann af dem. Botten på stacken bestod af smala stänger, lagde 4 a 1 qwarter från hwarandra, på hwilka först lades antingen Ormbunkar, qwistar af Glån, Hagtorn, eller torr halm, och sedan Gådes-kärfwar.

Halm til gödsel. Halm af hwete, Korn, Hafra, Wter, Bönor ic. gafs Kreaturen til foder hemsma, och hwad de deraf ej äto, kastades i så-gården, at nedtrampas och förwandlas til gödsel, på sätt, som tillförene p. 251. är beskrifwit. Detta sågo wi brukas i hwar och en Farmers gård, der wi i Angland reste omkring.

Gödselns utförel. Den gödsel, som på förenad sätt war tilverkad, sågo wi på många ställen utföras på åkern med karror, och der

läggas i små laf eller högar. Dese lårros word ganfka stora, och på det sätt gjorda, at skråfwet kunde böjas och winklats ned bak-åt, sedan förut et twår-bråde bak-til war bårttagit, då gödslein af sig self rasade ned, hwarester skråfwet föll tillbaka i des förra horizontela situation. Sådana lårros brukas til samma ändamål på många ställen i i Sverige, endast, at de Engelska äro långt större.

Zuru åkrarne word lagde ic. Åkrarna word här öfweralt indette i smärre eller ock större inclosurer, omgifne med häckar af allehanda slags trån, som wid Little Gaddesden tillsdrene är omrördt. Som landet här låg skiftewis i högder och dälder, så rättades ock belägenheten af åkrarna merendels derefter; dock lågo de gemenligen på siddorna af högderna. Jordmon på dem öfwerst war den tegelsfärgade jorden, som tillsdrene wid Little Gaddesden är beskrefwen; men derunder til mer eller mindre djup tog fasta Kritan och Kritis bårgen emot. Nästan på alla åkrar härstädes låg en fäselia myckenhet med ordinaira Flint-stenar, af knyt-nåstrars storlek och mindre, så at en föga kunde se til något af jorden eller mulen derföre. De hade på somliga ställen så tagit öfwerhand, at de nödgats pläcka dem tillhopa, och lägga dem i högar. Åren, som fölgde öf, försäkrade, at det böija en omwäldaste Hwete, Korn och Hafra, ja Rosstrån med, wåra på sådana mycket steniga åkrar. Dese åkrar word nu besädda med Hwete, Korn, Hafre och Huter, eller ärnades de, at besäddas med Rosstrån, at förtiga, det en del war nu lämnad til trådesland. Hwetet war här måst öfweralt sådt i fitches eller four thorough land.

Dredden

Bred
alm.
hwar
i a
sådt
tes
öfwer
des p
nåmd
Korn
ches
land
word

Boss
rerne
anno
och
Ray-
(Ray
renn
dese
de of
sådde
Korn
af de
Mr.
Clöv
bus
äro
förle
men
och

Bredden på en sådan stitche war just en Svensk alm. Battu-sårarnas bredd, som lågo emellan hwar stitche, war ofwantil 3 quarter; djupleken i a 1½ quarter. På några få ställen war Hwete sådt i broad land, der nämligen, som landet tycktes wara mycket förrt. Arterne woro här måst öfweralt sådda i nygnämde stitches, undantagandes på något enda ställe i broad land, hwilket sistnämde öfweralt brukades wid Little Gaddesden. Korn, Hafre, Roswor, Clöver, St. Foin, Vetches eller Waber ic. woro alla sådde på broad lands. Hweteet säd härligt. Korn och Arter woro redan upplanne.

Clöver, St. Foin, Ray-grass &c. sådda til Bostaps-foder. Somligstads woro inelohrerne sådde med Clöver, (*Trifolium purp. sativ.*) annorstads med St. Foin, eller ock med St. Foin och Clöver tilhopa. Annorstads med Clöver och Ray-grass tillsammans, eller ock med bara Ray-grass. (*Ray-grass* eller *Roy-grass* är *Lolium radice perenni*, *Lin. Flor. Suec. 104.*) Allestads stodo deße wårter nu mycket wackra. Rarlen, som fölger de of, sade, at, då Clöver och Ray-grass äro sådda tillsammans, förhindrar Ray-grasset, at Rona ei swälla eller spricka, då de äta för mycket af den alt för mäktiga Clövern. Det samma sade Mr. Wiljams i Little Gaddesden förekommas, att Clöver och Tresvil (*Medicago - - - leguminibus reniformibus - - - Lin. Flor. Suec. 621.*) äro sådda tilhopa. På somliga ställen, der de förledit är skurit Clöver, war stubben eller halmen, som de lämnaet qwar, nu samlad tilhopa och lagd i högar, at söras hem, til at läggas bland

Karlen, som följde oss, sade, at Hurlock är den bästa; at bränna Kall af, och at af ren och löst Krita ej blifwen så god Kall. Vi berättade af Flintstenarna i Kalken sågo ut, som tappar eller smala Örhorn. När jag ej, om göden varit några sammar dypare, skulle fått se Fredens derunder, sådant som det wado wid Tattarnel!

Hedera ätes af Går, och är en prydnad wid Gårdar! Karlen, som följde oss, berättade, at Gårgetna äro bladen af Hedera arborea C. B. Samma berättelse hade jag sedan af andra! I St. Albans, der wi spiste middag, hade denne wid somliga trädgårdar hängt sig up på planken, och öfverträckt dem så, at de på långt håll sågo ut, som gröna klippa häckar.

Rållor. I värderna sågo wi då och då rållor af rinnande och flart watten.

Lattare. Vi sågo i dag på äfkilliga ställen stora hopar af de hödrifwande Lattare, jämte en myckenhet af deras hustrur och barn, och undrade högeligen, at dessa onyttiga folket kunde tillas här i landet.

Slädd till wägar, wägars lagning, m. m. På et och annat ställe sågo wi wägar wid åstrar upmarade af bara Gitta. Somliga stads woro en stor del af Kalken wägar byggde deras. Utan för St. Albans höllo några karlar på, at gräwa dypa diken bredewid wägen. Däpleken af dem war 7 qvarter. Det dese diken woro på backar, sågs i dem från dem upkastade jorden en ymnighet af stora Gitt-stycken, somliga af den storle, at en karl näppelegit orkade lyfta mera, än et deres. De sådes sedan ut på wägarne, at fulla igår de dypa.

djupa hålen, efter deras stora och tunga karr- och
 trägnshjul. På andra ställen, der märken war
 slannare och ei på backar, upgrofa små Pebblesto-
 ones, som wore små rundaktiga Kisel-stenar af
 bara Glinta, hvilka ock fördes ut på vägar. Till
 lika med dessa Pebblestones gräddes här ock up en
 myckenhet tegelsfärgad gravel eller grus, hvilket
 sedan sällades från Kisel-stenarna, at brukas på
 gånger i trä- och frödd-gårdar. På somliga af
 dessa ställen, der märken war jämn, och ei på
 höjder, bestod jorden, ända ned till botten i dia-
 let, af förenämde tegelsfärgade Gravel, med lera
 deribland, samt en myckenhet Pebblestones. Än-
 norståds och i backar war öfwerst den tegelsfärgade
 jorden till 6 quarter a 2 alnar, sedan Krita derun-
 der, hvaruti fans mycket Glinta.

Kyrkornas Skapnad, m. m. Kyrkorna
 nen här i England, enklannerligen på landet, wore
 gemenligen sådana, at de ei sluttade sig öfwerst
 uti en spira eller fyra, utan liknade en afhängen
 Parallelogram, så at, så snart den fyrkantiga
 muren på tornet lyftades, war ock gemenligen
 tvänne all, endast, at sidorna öfwerst liknade gam-
 la stads-murar, eller at allraöfwerst wore i muren
 lämnade den ena öfvingen bredare än den andra på
 alla sidor, af lika bredd med det, hvilket af trigel
 roat upmurade emellan öfvingarna. Mide uppå
 eller mot någondera sidan af detta likasom afhugg-
 na tornet war en smal stång uprest, på hwilken
 wid wisja tillfällen uphöfades en flagga, antingen
 af en eller annan färg. 3 dag sågo wi på alla
 Kyrkorna i St. Albans flaggor uphöfde, somlid-
 ge af hvit, andra af röd, några af annan färg.

Orsa

Orsa
 Hertig
 föll i

Z
 annat
 inuti f
 defuto
 andra

E
 ney gi
 ter, so
 märkte
 begärli
 lor af t
 Urtica
 med fi

W
 wi låg
 skunt
 tills wi
 Essex.

F
 ta ställ
 lävis
 wärte.
 denna
 med 3
 folk st

At
 wo på
 Jordn

Resan sådes vara, at det skedde, til at fra Hertigens af Cumberland Jøddelse-dag, som indföll i dag.

Häst-hoar. Utan Colney hade de på et och annat ställe Häst-hoar, derutur Hästarne drucko, inuti fordrade eller öfverfläddo med bly. Jag har desutom sett sådana både före och sedan på många andra ställen här i England.

Orter begärlige för Swin. Utan för Colney gingo några Swin och äro af de gröna växter, som stodo wid wallen nedanför en häck. Jag märkte, at Alline media C. B. war dem en mycket begärlig föda; men de brödde sig ej om några Råslor af bägge slagen (Urtica urens minor C. B. och Urtica urens maxima C. B.) utan wäjde dem med slit.

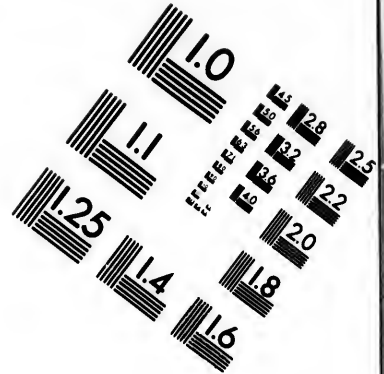
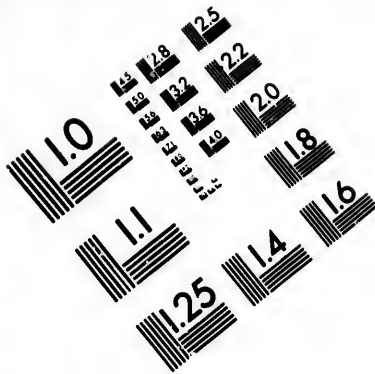
Den 16 April.

Vi fortsatte vår resa från Colney, hwarest wi lågo nästförelidne natt, genom Bell Bar, Cheshunt, Waltham Cross och Waltham Abbey, tills wi om aftenen kommo fram til Woodford i Essex.

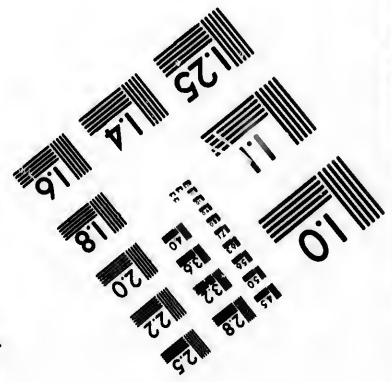
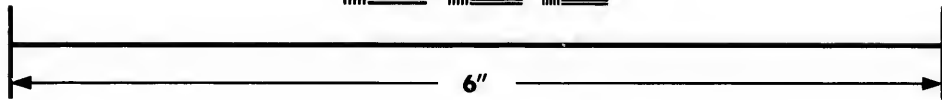
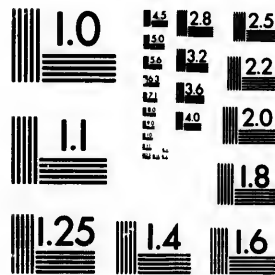
Juncus til Gåten i stolar. På ättfälliga wänta ställen och wid watten sågo wi nog af Juncus lævis panicula sparsa major C. B. hwilken der wänte. Karlen, som följde oss, berättade, at af denna göres botten i stolar, då den antingen slåtas med 3 tågor deraf, eller wrides med 2. Fattigt folk skola härmed förtjena sin föda.

Åkrarnas belågenhet och läge. Vi blefwo på et ställe warse en åker, som låg helt flat. Jordmen war en grå lera. Inga eller ganska få
Flint

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

Glint-stenar wiste sig på den samma, hwilket
 mi seban wäste på alla de åkrar, wi i dag
 sågo, nämligen at ganska få Flint-stenar funns
 hos på dem. Förenämde åker hade i sista året
 varit besädd med Jret, då han varit lagd i
 Three bouts land, det är 6 färor i hwar
 rygning. Bredden af et sådant three bouts
 land war 9 qwarter. Wattu-färdarne i hwar
 dragne emellan hwar rygg eller uphögning, hwilka
 öfwerst woro en aln breda. Dupleken på hwar
 och en wattu-fär war 12 qwarter. Landet war
 wätaktigt. På åndarna woro wattu-färdar, at
 leda ut watten. I denna Sommar war detta
 löstade at ligga i tråde, och skulle nästföljande
 höst besås med hwete. Längre up på samma
 åker, der jorden war torrare, war åkern lagd i
 Ten bouts land, eller at hwar rygning bestod af
 20 färor. Bredden af et sådant land war 5 aln.
 De woro högst midt på, och sluttade til bägge
 sidor.

Swoalor syntes i dag första gången i detta år.
 Kaniner, deras hemwist, m. m. Wi
 tohmo för middagen til en stätt, som war ganska
 mycket öfwerwäkt med Ormbunkar. Hon war
 inäst inwärdig af åkrar. På detta sätt, som war
 omkringstångde med plantor, sågo wi se en stor
 myckenhet af Kaniner, til färgeren grå, hwilka här
 hade sit tilhåld. Marken war helt full af de hål,
 som de gräfuit deri, och i hwilka de rände ned, så
 snart en kom något när til dem. De sadas alla
 höra til en Gentleman, som bodde ej långt deri
 från. På et och annat ställe woro fallor up-
 satte, at fånga dem. Dese fallor liknade al-
 deles et fags fallor, hwilka utsättas efter stora
 Råttor.

Råttor
 en län
 pend
 en fard
 en bru
 til fall
 öfwer
 Kanin
 ne lds
 falla n
 mar,
 lor på
 Kanin
 woro
 åndan
 på den
 ne wo
 åkerh
 woro
 hade e
 Wi b
 det en
 Dra i
 warfe
 niuer
 dem r
 håld
 wa. å
 djup,
 öfwar
 te få
 sina
 torr.
 De h

Rätter. De äro hopslagne af 4 bräder, som en lång löda. Vid hvardera ändan står et perpendiculart bråde, såsom en dörr; hwilket med en särdeles gjord inrättning ofswan på fallan liknadt en brunns-hint, och kan hisas up, at ingången til fallan står öppen. Midt i fallan sitter tvært öfwer en järnsten eller litet trä, hwarpå, så snart Kaninen stiger och trycker det ned, slipper en pinne lös utanföre, då bräderne wid bägge ändarna falla ned, och Kaninen således blir instängd. Allmar, gjorda af små sprötter, gå ut från dessa fallor på fyra sidor, lika som wid en Kygja, at leda Kaninen dit. Inuti sielfwa plantet wid åkrarna woro äfwen sådana fallor; dock endast öppna åt begåndan, som wändes mot åkern; men igenstuckad på den andra ändan mot slätten, der Kaninerne woro, så at det tycktes, som ågaren til åkern hade frihet, at fånga alla Kaniner, som woro i dess åker, och wille gå derifrån; men hade ej lof, at taga någon, då den gick in i åkern. Wi blefwo sedan samma dag på war andra ställen, det ena emellan Bell Bar och Cheshunt, det andra emellan Waltham Abbey och Woodford, warse sådana ställen på öppna marken, der Kaniner höllos, och dylika fallor woro, at fånga dem med. På det förta stället hade de sit tillhåll i sidan af en backe, der ågaren låtit gräfwä åtskilliga lång och tvärt-diken, af 6 qwarters djup, at aflöda watnet, som kom rinnande ned ofswan ifrån backen, och hindrade, at det ej måtte få sila sig til de ställen, der Kaninerne hade sina hål, utan at marken måtte för dem wara torr. Wi sågo dem rånna der, til tusende-tals. De hade dragit Ormbuntar ned i sina hål. Ingen annan

innan föda gafs dem, än den de sjelfve kunde söka sig ut på marken. Agaren tycktes också hafva en ansenlig profit af den mark, han arrenderat ut för dessa Kreatur.

Härliga bögningar. En stor myckenhet af präctiga stora bögningar prälade allestäds i lunderna, der vi hessa denna dagen färdades fram. Naturen och konsten syntes här hafva hjälps åt, at göra detta landet behageligt.

Den 17 April.

Kall Vår. Vår wård, en man om 70 år, berättade, det han ej kunde minnas, at en kall wäderlet, och, än mera, så mycket snö, råckt så långt ut på Våren, som i detta år; ty det snögade de första delen afwen af denna dagen helt starkt. Samma tal hade alle andre, med hvilka jag språkade här om. Löfwen på träna började nu först spricka ut. Hagtoen och Törne woro de, som möst derutinnan hunnit; men på de andra syntes näppeligen mera, än endast tråpparna i arbete, at spricka ut, der dock gemenligen alla träar sadet stå roid denna tiden med stora löf.

Den 18 April.

Om morgonen reste jag in til London, och kom om aftonen ut igen.

Åsnors myrta. Dese Kreaturen brukades af skilliga här i landet. De woro gemenligen helt små, som ärs gamla Golar. Förendamsta orsaken, hwarföre de höllo dem, sadet wara, at de, som hafwa Lung-sot eller Heetique, måtte hafwa tillfälle, at dricka Åsne-mjölk; emdags Medici här

på orten
kraste
Det är
synnerh
brukas
synnerh
drängar
garna,
dera sid
omkring
åsnor,

För
och någ
lägo st
furer,
slags h
deras
skrifwi
men jo
ganska
ta syn
långt
der me

E
med
en af
Wi n
twanfi
15 alt
för ro
delte
widd

på orten föreskrifva den samma såsom den så-
 kaste och bästa medicine mot dessa passioner.
 Det är ock dersöre, som stora Äsne-stäcker ses, &
 synnerhet på fälten rundt omkring London. Äsnes
 brukas desutom härstädes til at bära bördor. &
 synnerhet bruka Bagare, som sticka omkring sina
 drängar, at sälja bröd, äsne, at bära bröd-tors-
 garn, då gemenligen en stor kög sitter på hvar-
 dera sidan om sadelen. Tattare, som stryka här
 omkring landet, bruka i stället för hästar endast
 äsne, at bära deras barn och Bagage.

Den 19 April.

För middagen gick jag tillika med Mr. Warner
 och några Engelska Gentlemen til de orter, som
 lågo strax Öster om Woodford. Häckar, inclo-
 surer, Hus, Säden och Hö-stäcker, allehanda
 slags halm til gödsel i få-gårdar, med et ord, all
 deras hushållning, war sådan, som den wi be-
 skrifwit wid Little Gaddesden i Hertfordshire;
 men jordmonen war en tegelfärgad lera utblandad
 ganska mycket med Gravel och Pebblestones, Kris-
 ta syntes här ej til. Landet är ock här i Essex
 långt mera benågit för nita, än i Hertfordshire,
 der marken war mycket torrare.

En stor Ek. Mr. Warner gick entannerligen
 med oss ut i dag, til at wisa oss et Ek-trä, som war
 en af de tjockaste Ekar han sade sig sett i England.
 Wi måtte peripherien på stammen war alnar of-
 wansför jorden, då wi funno, at denna Ek war
 15 alnar omkring. Hon delte sig 24 famn ofwans-
 för roten uti 12 stora grenar, och hwardera af dese 12
 delte sig sedan i flera smärre grenar. Wi måtte dess
 widd från yttersta ändan af qvistarna i Wästas

til yttersta ändan af dem, som woro i Öster, på det sättet, at wi wid hwardera sidan uprätte från marken perpendiculära lineer, hwilka rörde wid den yttersta ändan af grenarna i Väster och i Öster, då wi funno, at emellan bägge lineerne woro just 58 alnar. Eken stod i Barking Parish eller Socken, och marknad har i forna dagar blifwit hållen under den samma. Somliga af des grenar woro nu bärtorkade.

Crambe maritima til mat. Uppå min resa år 1742. i Bohus-län fant jag *Crambe maritima* *Brassica folio*, *Tournesf.* den der wärte wildt wid sid-stränder. Jag nämde då i et mit Memorial til Kongl. Sw. Wetenstaps-Academien, at denna torde duga til mat. 3 dag fick jag se samma min mening stadfästas; ty Mr. Warner wiste mig 3 fångar i sin krydd-gård, der denna war sådd endast för löfs-behof, och bruktes på följande sätt: Ut i April- och Maj-månader börjar den at skjuta up nya skott, nästan som en Sparis. Dessa skötas af och tillredas på samma sätt, som Spinat i Sverige, då den är en af de wälsmakeligaste gröna rötter, som någon kan begära. Wär middags-måltid war i dag til en stor del deraf. Den cultiveras öfwerallt här i England af Gentlemen til förenämnda ändamål. Då den blir äldre, dages den ej at äta; emedan bladen blifwa sega, som skinn. Des frön sås i April, Maj, Junii eller Julii, så bittida nämligen, at de må hinna komma up, och taga nog styrka mot Winter-kölden. Nästa Wär öfvertäckes sängen med Gravel eller grus til en tvårhands högd; men allrahlst om der til kan fås sand från bass-stranden. 3 detta

trifs

trifs den
gammal
den på sa
at behöfr

Gif
Mr. War
gård, h
och 2:ne
han fått
hwarest
lätit flip
finga bår
krydd-gå
dor, S
wärter sk
larna gr
tätt efter
gröfre in
wändni
sade trä
någon sin
gon gån
ting at
war ant
Swevel
lighet sk
uti sig.
långst b
fönster
gande,
hade sin
ga. No

trifs den ganfka wäl. När den är 2 eller 3 år gammal, kan man börja skära honom, och står den på samma rot i långliga tider, är från år, utan at behöfwa sås.

Den 20 April.

Sift-måsars nytta i trä- och krydd-gårdar. Mr. Warner hade 4 stycken Sift-måsar i sin trä-gård, hwaraf 2:ne woro af det wanliga slaget, och 2:ne andra lifet större, samt swartare, dem han fått från New Foundland i Norra America, hwarest de finnas willa til ymnighet. Han hade låtit flippa den ena wingen af dem, at de ej kunde fliga bårt. Dese wandrade allestädes omkring i krydd-gården, och sökte up met-maskar, Erucas, Groddor, Sniglar, idante flera för krydd- och trä-gårdens wärter skadeliga krät, dem de åto up. När arbets-larlarna gräfde up jorden på något ställe, följde de tätt efter dem, och pläcfade up alla met-maskar och gröfste insecter, hwilka larlarna wid jordens omwändning häfde up i dagen. Med et ord: de rånfåde trä-gården flitigt från mycket ondt, utan at någonsin göra skada på örterna, mer än at de någon gång trampade på dem, som dock hade ingenting at betyda. Den mat, som dem eliest gafs, war antingen stycken af rått kött, eller skifwor af Szwete-limpor, dem de bägge med mycken begärlighet swälgde til ganfka stora stycken och skifwor uti sig. De woro så tama, at om de än woro långst bårt i trä-gården, och Mr. Warner från sit fönster ropade Gull, Gull, kommo de strax springande, i mening, at få någon mat. De, som hade sin härkomst från America, woro mycket arga. När någon lopp efter dem, wände de sig om,

at hugga emot; och der en då sprang undan dem, lupo eller flögo de et stycke efter.

Otsak til tusvor på ångar. På en och annan ång blef jag warse små tusvor af en half alns högd wid pass, och lika stor diameter. När jag gräfde i dem, så funnos deri några af de gula etter-myror. Jag frågade af Angelsmän, hwad de mente wara orsaken til dessa tusvor? De swarade, at första orsaken är mullroden, som upkastar högar; men sedan taga myrorna sit tilhåld i de samma, och föröka dem.

Åkrarnas läge och hård här wid Woodford. Landet här omkring Woodford ligger ej jämt såsom et planum, utan sluttar alt mot Södra sidan, så at det har stor förmon af morgonolen. Alla de andra åt denna trakten af Essex belägne åkrar och ångar slutta likaledes antingen åt den ena sidan eller den andra. Jordmon här sådes består af en tegelfärgad i tårningar fallande lera, utblandad med grof sand och små Pebblestones, hwilka Pebblestones äro små runda stenar, de der bestå af en ordinair Flinta; men eljest finnas här inga andra flintstycken af sådana, som woro i Hertfordshire på åkrarna; ty de, som der funnos, woro måst sönderremnade flintstycken med en krit-skärpa omkring dem, samt mycket hwasskantige; men dessa Pebblestones äro merendels små, helt runda, samt utanpå mycket släta af en petrificerad hwit krit-skärpa öfwerdragne. De, som här bodde, nekade aldeles, at här på orten omkring Woodford finnes Krit-bärg, utan de påstode, at alla högder der bestodo af nybnämde tegelfärgade jordmon, grof sand och Pebblestones. Til återns bruk

nytt

nyttjades
Deras
samt lit
bredare
tre stald
shire er
spadan
De bru
binda 3
wid He
des här
och, på
ches el
four th
land n
Wattu
3 qwar
aln.
ömse f
med fl
rinna.
härligt
städs i
återn i
gånsta
sådda
eller r
det de
rötter.
broad
en del
Fern.
sådan
Geda

nyttjades här Plog, Harf, Wält, Spada, m. m. Deras Plog war måst lik Essex-Plogen, hwilken i somt liknar Hertfordshire Fot-plogen; men har bredare bill, och ingen fot, wändbrådet är ock båt-tre stådt. Någon enda brukar äfwen Hertfordshire enkla hjul-plog. Harfwarng, wälten och spadan liknade aldeles dem, wi hafwe i Sverige. De brukade äfwen här wid harfningen, at ibland binda 3, och flere harfwar i bredd, som tilförene wid Hertfordshire är beskriwit. Hweter såddes här merendels i sex bout land; men ibland ock, på det i Hertfordshire brukeliga sättet, i stiches eller two bout land, eller som det kallas, four thorough land. Bredden på et sex bout land war gemenligen 6 alnar, ibland mindre. Wattu-sårarne emellan dessa landen woro öfwerst 3 qwarter breda; deras djupet ofta mot en half aln. Dessa 6 bout lands sluttade något på ömse sidor wid ådarna. Nederst war landet med slit gjort stupande, at watnet snart måtte af-rinna. Hweter stod på alla dessa ställen mycket härligt. Somligstads woro ännu flera, amorsstads mindre bout land, alt som jordmon af återn war wätare eller torrare. Korn såddes här ganska litet, och det alt i broad land. Ärtter woro sådda i drill, 3 a 4 qwarter emellan hwar drill eller rad, och hoades merendels emellan dem, i det de med små hackor drogo mulden up til deras rötter. Zafra såddes här nog, och det alt i broad land. Poteter planterades här mycket af en del, och det gemenligen på et wigt stycke af å-tern. Gudselen fördes i Martii-månad ut på ei sådant åker-stycke, och spriddes ut öfwer landet. Sedan gräfsdes samma land up med spada, då

gödfelen kom at ligga nederst. Här i planterades Poteterna sedan i rader. Till at göra detta desto fortare, hade de en köpp af bosstäende figar, hvarmed de gjorde et litet hål för Poteten, at lägga den uti. DB är den delen af köppen, som gör hålet i jorden, då de på pinnan CD trampade. Inga diken ses här på åkrarna, fast landet somligstads kunnat behöfwa dem, utan sårorna emellan stiches skola uppfylla allt detta. Åkrarna woro allt omgårdade

C med häckar af Hagtorn, hvilka uprättades och ansades måst på samma sätt,

B som tilldrene är nämt wid Hertfordshire. Allt landet här omkring war indelt i små inclosures eller rippor, som woro antingen åkrar, ångar eller betes-hagar, hvilka alla woro omfrångde af Hagtorns häckar.

Bestrifning på Woodford. Detta är en Parisk eller stor By med kyrka uti, som ligger i Angelska mil från London at N. O. i Essex. Husen derstädes äro ej bygda så tätt tillhoppa, som i äfkilliga andra Parishes, utan mera kringströdda. De äro alla af sten, flera wånningar höga, wäl och wels präcktigt bygda. Inbyggarena äro wels Farmers; men än flere Gentlemen. Wårtingen är här äfkillig. Gentlemennerna lefwa måst på sina penningar, som de få af sina gods. Bagare, Krogare, Slaktare hafwa ymlig affättning på sina wator, och bruka således en god förtro. Farmers eller andre, som äro ägare af någon jord, göra nytta af den på mångfalt sätt; ty wels brukas den til åker, wels til ång, wels til betes-hagar. På åkern sås i synlighet Hwete, Hafra och Arter,

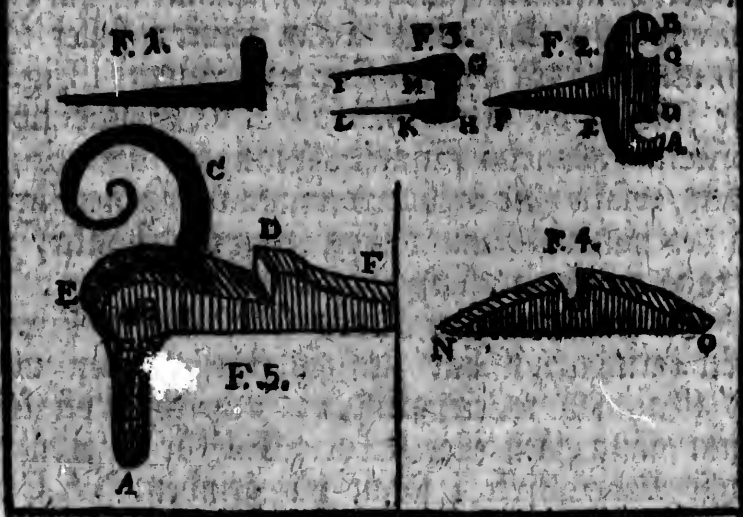
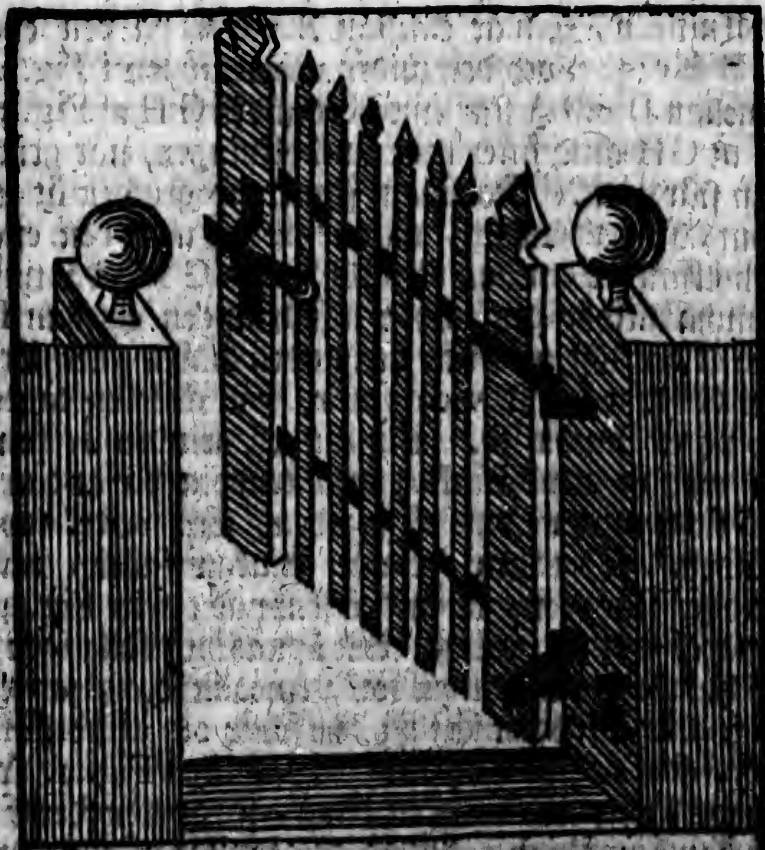
ter, som
föryttra
och betes
dyrt, som
wäl an
star och
gå på
otroligt
Hästar
för hvar
boskap,
tiernes
nan B
änlinge
dem se
don.
merne
i Ang
Farme
Landt
til at g
omkring
en hög
kring
M. o
samt d
de här
fält,
wisar
från l
Byar
frar,
som h
saken

ter, som ågarna sedan föra til London och der
 fördyrta; men många profitera inlyster af ångarna
 och betes-hagarna; ty som hö i London är mycket
 dyrt, så lönar det här öfverflödigt mödan, at
 wäl ansa ångarna. Genom den möckenhet Häs-
 star och andra Kreatur, som de lämna frihet, at
 gå på deras ångar och betes-hagar, förtjena de
 otroligt; ty åtskillige i London sända hit ut sina
 Håstar, at beta, och betala detsamma twi i twellan
 för hwar Häst. På samma sätt sker med slagts-
 boskap, som födes på ångarna. Eljest uplöpa Far-
 merns hestfve en möckenhet Får, Kalkswat och an-
 nan Boskap från åtskilliga ställen, dem de hålla en tid
 anningen i deras inclosureer, eller i hus, at få
 dem feta, och så försälja dem til Slagtare i Lon-
 don. Det senare räntar måst om året för Far-
 merns härskades; emedan inga mat-waror hafwa
 i Angland så stor åtgång, som ldt. Sådane
 Farmers kallas Graziers; ty de drifwa minst sit
 Landt-bruk på säd, utan på gräs och betes-hagar,
 til at göda Boskap och sälja den samma. Orten
 omkring Woodford är behagelig. Husen ligga på
 en högd. Höghet och dälder i landet der om-
 kring gifwa en härlig utsigt på långt håll. På
 W. och S. W. sidan synas Londons höga torn,
 samt de präktiga byggningar, som ligga kringströ-
 de här och der på landet, jämte en möckenhet åker-
 fält, lust- och trä-gårdar. På O. och S. O. sidan
 wisar sig floden Thamse, der Skeppen gå til och
 från London, at förtiga en omwärling af wackra
 Byar, präktiga Herre-gårdar, fruktbarande å-
 krar, ångar, trä-gårdar, skogs-lundar, med mera,
 som här ej ringa förnöjer ögat. Detta är och or-
 saken, hwi en del uti London boende dels hafwa
 här

hår sina egna gårdar, dels hyra hår hus, i syn-
nerhet om Sommar-tiden. Här af kommer ock
det, at rummen härstädes om Sommaren betalas
ofta dyrare, än i selska London.

Bestrifning på hwarjehanda Grindar.
Hår wore sådana af åtskilliga slag. Jag wil först
tala om dem, som de brutade ganska mycket wid
gångsvägar utan för Gentlemens gårdar. Dessa
wore så gjorde, at de kunde tagas up på både sidor,
så wäl in-åt som ut-åt. De äro merendels små,
gjorda som andra grindar; men i stället af andra
grindar hänga på 2 gång-järn och hactar af lita
skapnad, så är skapnaden på det nedre gång-jär-
net och haken här aldeles skildt från den öfra.
Den öfre haken är lik med våra wänliga dörr- och
grind-hakar, och afbildas på hosstående Tabell
Fig. 1. Han är inlaggen på den sidan om grinds-
stälpen, som wetter mot grinden. Grinden häng-
ger med et gång-järn på denna hake, hwilket gång-
järn är inlaggit midt i sidan på grinden, som wetter
mot grind-stälpen. I stället för det nedra gång-jär-
net är i grinden inlaggit ned wid et qvarter från mar-
ken, eller litet mera, et järn af den skapnad, som i Fig.
2. afmålas, hwarest FE är den delen, som inllås i si-
dan af grind-ramen mot grind-stälpen. Detta
järn är så inlaggit, at AB är horisontelt. I stäl-
let för nedre haken äro 2:ne sådana järn, som af-
målas i Fig. 3, slagne in i grind-stälpen, bägge i
bredd, och så långt från hwarandra, som uti Fig. 2.
är emellan C och D. Här i Fig. 3. är MI och
LK den delen, som slås in i grind-stälpen, och
det på det sätt, at GH då kommer at stå perpen-
diculairt. När grinden nu hänger på öfre kroken
Fig. 1. så står af Fig. 2. den inbögningen eller ut-
holka

i syn
mer ocl
betalas
rindar.
vil först
ket wid
Deße
de sidor,
els små,
nt andra
af lita
ångjars
en ofra.
dör, och
e Tabell
n grinds
den hån
ket gång
m wetter
ångjars
rån mars
om i Fig.
nlläs i s
Detta
3 stål
som af
bägge i
ti Fig. 2.
MI och
den, och
perpen-
e frotter
eller uts
holts

holfningen, som är emellan B och C på den ena GH af Fig. 3. och den andra utholfningen i Fig. 2. emellan D och A står emot det andra GH af Fig. 3. så at GH alltid sitter inne i utholfningen, när grinden står igen. När man skuter up grinden åt en kant, stöder hon sig, til exempel, med den ena utholfningen emellan B och C emot GH, då med samma tillfälle den andra utholfningen emellan D och A går löst och från den andra haken eller järnet GH, och allt vice versa, när grinden toges up på en annan led. Klinkan på grinden är som en vanlig grind-klinka; men trubbig på ändan, och sitter midt i sidan på grinden, som wetter mot stälpen. Det järn, hwari klinkan faller, när grinden står igen, är af den skapnad, som Fig. 4. hwaraf ses, at grinden kan dynas och falla igen, på hwilkendera sidan en wil, emedan detta järnet Fig. 4. är fastslagit just på den sidan om grind-stälpen, som wetter mot grinden. Haken Fig. 1. är något lång, och grinden tung, så at hon decar, då hon dynas och fälles igen, stannar af sin egen gravitet eller tyngd just så, at klinkan faller igen och uti hålet för den uti Fig. 4. Järnet i Fig. 4. bör slås så på grind-stälpen, at N. O. står horisontelt. Klinkan får icke gå längre, än latitudo transversalis eller bredden ofwarpå af järnet Fig. 4. på det hon må kunna löpa fram och tillbaka, och ej taga mot grind-stälpen.

En annan art af klinka föreställes i Fig. 5. Efter grindarna här äro til största delen aldeles lika med våra grindar, och löpa på likadana gång-järn eller hakar. EF är et järn inslagit horisontelt i sidan på grinden. AC är et annat järn, som står perpendiculairt; men löper

å den ena
 en i Fig. 2.
 H af Fig. 3.
 , när grin-
 anden åt en
 den ena
 H, då wid
 emellan D
 n eller jär-
 nden tages
 den är som
 på ändan,
 vetter mot
 faller, när
 som Fig. 4.
 falla igen,
 detta järnet
 grind-ståls
 Fig. 1. är
 hon deraf,
 af sin egen
 faller igen
 et i Fig. 4.
 står hori-
 antitudo
 rnet Fig. 4.
 tillbaka, och
 i Fig. 5.
 delen alde-
 på lika
 et järn in-
 A C är
 klart; men
 löper

löper på en järn-nagel wid B, så at det med undra
 sidan kan böjas inåt mot grind-stälpen; men ej
 med samma undra sida eller del E A utåt från grind-
 stälpen från perpendiculaira ställningen. När
 grinden är öppen, och den sedan så s igen, tar
 get klinkan, som är ordelig, emot detta järn CA
 emellan E och A, då det med nedra ändan A böjer
 sig ut mot grind-stälpen; och så snart klinkan gått
 längre in, faller det af sin egen tyngd tillbaka uti
 perpendiculair ställning igen, och kan grinden se-
 dan icke förås up, innan man böjer ändingen A
 inåt eller C utåt så mycket, at AC blir måst parallel
 med EF. Wid D är en hake, mot hwilken detta
 järnet slås in i grind-stälpen; emedan annars na-
 geln wid B torde skadas, om järnet drestwes in mes-
 delst slående på det wid E. På andra orter war
 alt detta af trä, och i stället, at klinkan här faller
 under EF, går hon på dem öfwer det samma, då,
 wid det grinden går igen, BC, som då ej är trött,
 utan in recta linea, böjer sig inåt mot grind-stäl-
 pen, och A då går ut från den samma, och afwen
 af des tyngd wid A faller af sig sielf igen, då den
 ordeliga klinkan eller järn-spiken kommer in mot
 grind-stälpen.

Sådes-lador; Sådens tröstning ic. Säs-
 des-ladorna här på orten woro dels murade af te-
 gel, med fors-werke af trä emellan; dels woro
 wäggarna af Ek-bräder, slagna horizontaliter fast.
 Öfwanpå woro de merendels täckta med tal-tegel.
 Så woro täckta med halm. Logen, hwarest Säs-
 den tröstades, war midt uti, och en lada på hwar-
 dera sidan. Öfswet uti den ej högre från mar-
 ten, än i de bredewid warande sådes-lador; ej
 eller war någon wägg emellan dem bägge. De
 forts

fortsforo med tröskningen ända långt in på Som-
maren. Slagorne woro sådana, som hos oss.
Somliga brukade ransa säden från agner medelst
kast-skåfwel: andre hade dertill en särdeles ma-
chins, hwilken war gjord af trä til skapnad som
et Ränn-trä, hwarmed och på hwilket man rän-
ner ut wätswar; men i stället af Ränn-trädet står
perpendiculart, är denna lagd horisontelt, då
den skal wändas omkring. Den ligger alltså med
hwardera ändan af sin axel på en uti ändan
upgräffwen stälpe. Wid hwardera af de yttre
horizontele och med axis parallelt liggande längs-
träar är fast en fyrkantig duk, antingen af groft
lärft eller ylle, som hänger nedåt. När machinen
wefwas omkring, släcka dese dukar, (som äro 4
stycken) wädret starkt fram. Den tröskade sä-
den tillika med agnarne lägges i et glest rissel,
som antingen står på en trä-ställning, eller hän-
ger på rep. Detta Rissel ställes emellan ma-
chine- och log-dören. D derpå börjar en Karl
winda omkring machinen, och en annan af stö-
ta Risslet fram och tillbaka, då det starka wä-
dret, som kommer från dukarna, drifwer agnar-
na, hwilka tillika med säden falla från risslet
ut til och genom log-dören; men säden faller ned,
ju gröfre ju mera, til en perpendicular linea.
Sedermera sällas och wannas säden än en gång,
til des hon blir ren. Ju tätare machinen win-
das omkring, ju starkare wäder kommer derifrån.

Anmärkingar wid några delar af
hushållningen uti Essex. Åtskillige af Far-
merne hade här en r. yckenhet Kor, hwaraf de
fingo ganska mycket mjölk. Jag har till-
förene

förene
mjölka
lar, h
bagarn
ro sedar
pigan,
bunkar
qvarter
hwaru
wål oc
sälbes
men de
och gj
tunnor
Kärn-
Gwin
fätte o
skapen
Lars o
aftone
gaste a
made
om, a
dant
nerlig
bruka
från I
ritelig
dra t
nya t
wån
i Ang
ges u
wän

förene nämt, at quinfolken aldrig gingo ut, at mjölka, utan denna syflan förträttades alt af karlar, hwilka morgon och afton gingo ut i beteshagarna, der Boskapen hölts, och mjölkade, busro sedan mjölken hem derifrån, då den mottogs af pigan, som silade den samma om Wintern uti träsbunkar, men om Sommaren i stora fyrkantiga, et qwarter eller en twärhand djupa lädor af bly, hwaruti mjölken skal löpna om Sommaren ganska tvål och blifwa mycket stön. Den söta mjölken såldes til de kringboende, som sjelfwe ej hade Kor; men det, som blef öfver, silades på föresagde sätt, och gjordes Smör deraf. Smöret kárnades i tunnor, hwilka tvredes omkring med en handroef. Kärn-mjölken såldes til de fattiga, eller göddes Swinen dermed. Drängarne worts nog syfler satte om dagarna med äfkilliga utsyflor, som Boskapens stötsel, plöjning, säning, körning, häckars omlagning, med mera; men så snart de om aftonen kommo in i stugan, togo de sig ej det ringaste arbete före, mera än at de åto, suto och glämsmade til kl. 11. om quällen. Aldrig brydde de sig om, at göra wagnar, åker-redskap &c. ty alt sådant köptes hos wisa här i landet, hvars enkannerliga syfla war, at göra dem. Til Bränstefrukas här dels Sten-kol, som köpas och hitföras från London, dels och måst wed, som deras häckar riteligen meddela dem, särdeles deras Skar och andra från, dem de topphugga och lämna at slå ut nya telningar, hwarom tilförene är nämt. Stelwändare äga de, snart sagt, i hwarit hus här i England. De wändas genom lod, hwilket drages up så ofta, som det lupit ned. Sjelfwa Stelwändaren är af järn, simpelt gjord, en ganska nyttig

nöttig invention, som lifat besväret hos et folk,
som äter så mycket köttmat.

Den 21 April.

Om morgonen reste jag från Woodford in til
London. Herr Abraham Spalding gjorde mig
då bekant med Mr. Ellicot, hwilken nu räknades
för en ibland de måst berömda Utmakare i Ang-
land, så af Byrsäck som andra Ur. Han är til-
lika Medlem af Kongl. Wetenskaps-Societeten
härstädes. I et af sina rum wiste han mig ättills-
liga af de Ur han gjort, det ena konstigare än det
andra. Mot aftonen följde han mig til den stora
Natural-Historiens Befordrare och de Lærdas öf-
fware, Mr. Peter Collinson, hwilken sedan tog
mig med sig til Kongl. Ängelska Wetenskaps-So-
cieteten, som kommer tilhopa hwar Thursdag
kl. 5. efter middagen. Jag fick då löf, at komma
in med, och en liten stund, sedan jag war inkom-
men, läste Secretairen up en sedel eller Bill, af
innehåld, at en Swensk Gentleman wid namn
Kalm blifwit introducerad til at se The Royal
Society af Mr. Collinson, Fellow of the same
Society. Här lästes up Observationer om Ma-
gnetens miswifningar, Rön om en Coccionella,
som skadat träden i Irland: berättelse från Mr.
Bradley, at han blifwit warse en Comet, m. m.
Litet efter kl. 7. stöts sammankomsten, då Lædas
möterne begofwo sig småningom hemåt. Mr. Col-
linson gjorde mig strax bekant med Dr. Mortimer,
Secretaire af Kongl. Wetenskaps-Societeten, samt
med Mr. Catesby, Auctoren til det pretieuse och
kostbara werk om de Carolinska örter och djur i
America.

Den

En
ätsfullig
de mig
Bland
i synner
i koppar
huggen
minster
Anglan
Kongl.
at ätsåd
Skottsk
den VII
war.
war gio
Konung
frönte.
bättre oc
stora äts
wit för
för Prop
Ni
In

hålls d
som nu
tet, at s
denna s
fredewi
och har
gång k
Newton
samma

Den 22 April.

En stor del af denna dagen användes, at bese
 ätskilliga Rariteter i London. Mr. Warner gjorde
 mig hela dagen följe, at visa mig de sanima.
 Bland ätskilliga andra märkvärdigheter räknar jag
 i synnerhet följande: Konung Carl I. til häst, alt
 i koppar: Stället, der Konung Carl I. blef hals-
 buggen: Konung Jacob II. uti Koppar: West-
 minster Abbey Kyrka, hwarest Konungarna i
 Angland krönas och begrafnas. Wi sågo här de
 Kongl. grafvarna, bland hwilka i synnerhet förtjena
 af ätådas Drottning Elisabeths, den halsbuggna
 Skottiska Drottningen Marias, Konung Henrich
 den VIII:des, Konung William den III:des graf-
 war. En gammal stol wistes i denna Kyrka, som
 war gjord mycket slätt, hwaruti alla senare Angelska
 Konungar i flera 100:de års tid setat, då de blifwit
 krönte. Mången fattig inhyses gumma har en
 bättre och wackrare gjord stol, än denna; men för de
 stora ålder skul, emedan han redan i 13:de Seculo blif-
 wit förö af Konung Edvard I. från Skottland, samt
 för Prophetien om den sten, som ligger i denna stol:
 Ni fallat fatum, Scoti quocunque locatum,
 Invenient Lapidem, regnare tenentur ibi-
 dem.

hålls den i så stort wärde. Sällan finnes någon,
 som nu ser honom, och icke wil hafwa den curieusit-
 tet, at sätta sig derpå. Wid Kröningar öfwerdrages
 denna stol med dyrbara tyger. En annan stol står
 Fredewid, som blifwit gjord, då Konung Wilhelm III.
 och hans Drottning Maria blifwo bägge på en
 gång krönte. Deputom sågo wi här Sir Isaac
 Newtons graf, samt Monumentet uprest wid den
 samma til hans äminness. En ting företom mig syn-
 nerlig,

Den

nerlig, at de här ej allenast uprest Monumenter och Epitaphier efter sådana wälsförtjenta män, som i denna Kyrka blifwit begrafne, utan ock esäter sådana, som fått sin läger-stad på andra ställen. Ja, för sådana, som ej warit af den Engelska Nation, och som dödt i andra länder, och för hända, aldrig warit i England; men antingen genom Hjertesdater eller deras lärda skrifter wunnit den Engelska Nations kärlek och tycke.

Wi sågo sedan bägge Parlaments-husen, det öfra och det undra: Stället, der de för sista rebellion anklagade Skottiska Herrar blefwo examinerade: St. James Park, Kongl. Palacet, m. m. Chelsea Hortum Botanicum, som ät en bland de förnämsta i hela Europa. Här suundo wi den lärda Mr. Miller, som är samma Horti Præfectus.

Om aftonen war jag hos Dr. Mortimer, Secretaire wid Kongl. Wetenskaps-Societeten härstädes. Här råfode jag den store Ornithologus, Mr. Edvard, som utgifwit en Bok om Foglar i Engelska Språket med måkaloäsa Koppar-stycken, allt i lifliga färgor, at det ser ut, som Fogeln stode lefwande på papperet. Han hade nu med sig ätskilliga ritningar på en hop rarare Foglar från flera orter, dem han oförlitneligen wäl afstagit, och tänkte framdeles göra genom trycket allmänna.

Skrifwa med Blyarts-penna, at det ej må suddas ut. Mr. Warner berättade mig, at om man skrifwer med Blyarts-penna på rent papper, och, så snart man skrifwit, doppar papperet sakta och warsamt uti rent watten, samt låter det sedan wäl torkas, skal allt, hwad så hända med Blyarts skrifwit är, swårigen kunna suddas

suddas
som ha

Ac
Capitai
drifwit
des: S
Linne-
så at to
Härme
han tag
git et B
det sam
han las
Rufin
dan af
samt lin
har han
dag lag
bärt det
bärt, o
ga på E
ombet.
Rufine
hela Li

Sjö
Repp
twistats
ma tid
gen of
uti hwi

suddas

suddas ut, utan nästan sitta, så fast på papperet, som hade det varit skrifvit med blett.

Den 23 April.

Ac fördrifna Liktornar. Svenska Sjö-Capitain Shierman sade, at han flera gånger fördrifvit Liktornar både på sig och andra således: Han har tagit Talg, strukt deraf på en Linne-klut, lagt samma Linne-klut öfver Liktorn, så at talgen kommit just at ligga på Liktornen. Härmed har han fortfarit i 2 dagar, dock så, at han tagit hvar dag ny talg. Derefter har han tagit et Rusin, ut farkare, ut bättre, plåstat utur det samma alla de stora frön eller stenar, hvilka han kastat bort. Sedan har han lagt samma Rusin på Liktorn, at den blöta eller löstaktiga sedan af Rusinet kommit et ligga tätt på Liktorn, samt lindat så en Linne-klut deröfver. Härmed har han åter fortfarit i 14 dagar, så at han hvar dag lagt et nytt och färkt Rusin på, och tagit bort det gamla. Rusin-stenarna kastas derföre bort, at de ej med sin hårdhet måga ligga och gnaga på Liktorn, och domedest förorsaka stveda och ömbet. När han, som sådes, continuerat med Rusinens påläggning i 14 dagar, har gemenligen hela Liktorn gått bort.

Den 24 April.

Sjö-Röfwaren Angria påfund, at få skepp at segla fort. Capitain Shierman, som tvistats i 14 års tid uti Ost-Indien, hade på samma tid haft den öloflan, at en gång blifva fången af den namnkunniga Sjö-Röfwaren Angria, uti hwilken fångenskap han varit in på tredje året,

A a

innat

hinnan han sluppit berättit. Han berättade, hvad
 denna Sid-Rostvaren betjerie sig af, at så sine
 skepp, at segla mycket fort, så at intet Europæiskt
 skepp kunde gå undan honom, med mindre han
 ju skulle så det fast, hvilket betyd berättinnan, at
 han aldrig höls något af sina skepp uti någon öfver
 en månad, efter hvilkens förlopp han lät föra det
 i någon väcka, afslappa wänet, och sedan ginda
 skeppet det slätt och halt med Cocos-nötter, som
 woro slagna midt i tu. Med deße Cocos-nötter
 gænds skeppet stans på så länge, (den delen af skep-
 pet näre igen, som kom at stå i wänet) at ei stort
 war qwar af Cocos-nöten: och som Cocos-nöten til-
 lita har en ömnhoghet af olia i sig, så blef yran på
 skeppet på dubbelt sått glatt och halt. Först gjorde
 Cocos-nöten med sin hårdhet wid gindningen
 skeppet det slätt och glatt, och sedan gjorde olian
 af Cocos-nöten det så halt, at det loyp otroligen
 fort genom wänet, och wade deraf ganska litet mot
 vånd. Efter en månads förlopp började olian på
 hört, och en höf af Teltaceis, eller Grædet,
 wärlor och andra kal-djur fasta sig derpå, hwat
 af skeppet tog på, at gå något trögare, hwarföre
 han snart lät antingen dragga det up på landet,
 eller det föra det uti en väcka, sträpa af det, som
 låst sig derpå, och sedan ginda det, som redan
 sagt är. På sådant sätt satte han sig i stånd, at
 intet Europæiskt skepp kunde undankomma honom,
 sedan han allenast sått ögnafastet derpå. Alla
 hans skepp hafwa varit af El. Hans fasta Slott
 på landet gjorde honom och deß skepp säkra, om
 någon Sid-Magt wille bjuda til, at tukta honom.
 Til utwärtens utseende har han sett ganska wäl ut,
 hwat något grom, i synnerhet emot fångarna, af
 hwilka

hwilka ha
 wadet
 så at ma
 på den
 många
 Best
 sten, och
 den art b
 det wärlor
 sit namn
 Han är e
 och stund
 artarna,
 som tillfö
 fördhire
 spring,
 nes afwe
 Mangelst
 den egent
 af Destel
 Stenbug
 säga den
 ras såg,
 en annan
 tjena sig
 nytta, se
 ga den
 sicta den
 med litet
 bråde, h
 nå säga
 temman,

brilla han som också så till konflikt så till
 vordet. Det var, då han var endast nio år och
 så till gammal, och lemnade sin förbruk af sin
 på den och af alla satta, den han satta med sina
 många husar, och så till om det var om det
 om det som han var om det som han var om det
 om det som han var om det som han var om det

Den 25 April

Bestyring och vakt af den hvida
 sten, som här kallas Portland-sten. Denna
 sten art brukas mycket i skiffert i London och
 för vaktning, till husbyggnad och annat, och har
 sig namn deraf, att den kommer från på Portland.
 Den är en hvit, eller hvit och litet på gul, eller
 och rund och har godt ständigt stett af skal, som
 utlösa, och likaså gamla mycket den Freshford,
 som tilldras till bestyring vid Easton i Bed-
 fordshire. Enligt det som här det sammas ut-
 spring, som den. Ut denna Portland-sten sin-
 nes äfven en gamla sten, som kallas af Duxbury och
 Mabel-sten, samt andra bestyrer. Den har ut-
 den egenheten, att då den rivas, luffar här stett
 af Duxbury. Alltså här i London, utbrant
 Stenbyggare, och för en så luffar, som sitta och
 säga denna sten sönder till hufvud, så som de
 ras så, som de bruka här, för aldeles ut, som
 en annan sig, men här inga tänder, utan de be-
 styrer sig i det stället af sand, som skal göra samma
 nytta, som tänder, smälter till sand. De sa-
 ga den sand, som finnes här vid London, och
 sätta den till smältningen. Sedan utblandas här
 med litet lera, suttas med vatten, lägges på en
 bråde, hvilket ställes ofvån på den stenen, de dr-
 na säga, så att brådet sluttar till skifran eller
 temman, som sågon gör. På öfra sidan om
 Alla 2 brås

brådet är en lanna eller åmbarr fullt med watten. Detta kåril har en liten pip nedanåt, hwarigenom watten saktu rinnet. Trodt öfres det slutta brådet förbi den fina sanden, af hvilka det öfret litt småningom med sig ned i kårila, och såningom påstår. Således öfret watten ned den sand, som legat i wågen; men när all sanden runnit af brådet, malar kårilen med en lapp mera sand ner til watten, at det så öfra den samma på lika sätt småningom ned i sig kårila under sågen. I medletid drages kårilen sågen fram och tillbaka, då den na fina sanden faller allt för et under såg-bladet, och således gör samma gagn, som tånder, at nåta och såga stenen. Orsaken, hwarför de på sina sågar ty bruka tånder, sade de, at tånderna skulle då nåta sig så hårdt fast, at ingen skulle kunna hårdna ut med, at såga. Med andra hos Stenhuggare brukeliga werkon bereda och utrusa de denna stenen sedan på måns sätt. Af detta sten-slager är största delen af St. Pauls Kirka ända up til toppen byggd. Här af är det Abbey Klocka i Westminster, ja måst alla andra Klockor, således det så kallade högga Monumentet också. Här af är det stora Herrars präktiga hus byggd i London, som ut på landet. Af denna göres de hwar Sten, Fönster-karmar utan till och ramar omkring dörar, gulf-stenar, stenar, at beläggna sterna på gator, der folket går til fots, och der det är sakt för dem, som köra. Den nyttas också, at täcka trögreds-murar med, samt murar omkring gårdar, til stälpar på gat-storna, at hindra, det ej Kuskar och Illare må så köra dit ut, der folket går: til poster omkring spisar: at täcka utan på nedra delen af fönster och gluggar på byggningar: til wållar i träd och kryddgårdar:

gårdar:
stenar.
sters för-
murade,
denna Po-
Gottland
Kinneko

Pro/
man ber-
Indien
från den
gemeu-
under de
företom-
til kol, st-
af bland
har så mu-
na smitta
detta bde
lågges för
de lättel-
lifvet all

Det
weralt p
at det n
wågen e
let för n
der de g
en ber
efwamp
weralt,

gårdar: til skåpat under sked-stæder: til træp-
stenar. Hæraf åre lifven Londons och Westmin-
sters sbrundrans wårda broar öfver floden Thames
murade, såsom och alla till-stenar. Kärteligen,
denna Portland's-sten brukas här till alt, hwartil
Gottlands, Olands och den herte Tälgs-stens wold
Kinnekulle i Sverige kan nyttjas.

Den 26 April.

Preservatio mot Rödfe. Capitain Shier-
man berättade, at han wid sit wilstande uti Ost-
Indien årtiåliga gångor fört swarta Glasfwar
från den ena orten til den andra; men som dese
gemenligen, då de ligga tillhopa uti store myckenhet
under dæcket, plåga få Rödfe, har han, til at
förekomma den samma, låtit bränna ordinair koft
til kol, stödt det sönder til pulswer, och blandat det
af bland Åfwen, som de åto, hwartigenom han uttrå-
kat så mycket, at de tillan blefwo angreppne af dese
na smittosamma sjukdomen. Dock sade han, at
detta bde ske med warsamhet; ty om detta pulswer
läggas för mycket eller för ofta i deras mat, kunna
de lätteligen bli så förestoppade, at de deraf sätta
lifwet til.

Dikes-broar af Tegel. Jag sig måst öf-
weralt på de orter, som ligga omkring London,
at det något wanken kom at rinna under lands-
vägen eller och någon annan wäg, hade de i skäl-
let för någon annan bes, gjort en bro af tegel, i
det de gånge det et stort djupt dille, ummat och hwidst
en bes med tegel-sten, samt fyllt sedan med mull
af swamp-brändswer, at vägen blef sämn och skö öf-
weralt, så at söga tecken märktes til någon bes.

Af så vundnehet af kryddgårds wårterers
 frön. Trögårdsmästarna, här omkring London
 hafwa gemmenligen den wårten, at de ej använda
 sin tid, at så och cultivera, allehanda af trä
 och kryddgårds-säter, utan de hålla sig mestels
 wid något milt. Således brukar en del endast at
 så Bönor, Ärtor och Spinat, och lämna de an-
 dra lufs-kryddor. Andre bruk sig åter ej detom,
 utan förplanta andra wårter. Somlige fräga ei
 efter några örterers plantering och skötsel, at så
 sa till husbehof, utan använda all sin tid och
 arbete på, at så allehanda slags örter för köts-
 och blomster-kryddgården, at deraf försaffa sig
 frön, dem de sedan såja, och hafwa sig ut-
 lömt endast derigenom. Andre Trögårdsmäs-
 tare äro endast sysselsatte, at såja Trögårdsmä-
 tarens de hafwa allehanda slags unga frön, at
 såja o. i. w. så at såja frön, at såja o. i. w. som
 af Trögårdsmästarna brukar at såja på träd-
 plantering, ei har så mycket bruk i sin trädgård.
 Bland dem, som sådant brukar at såja, at så
 lebanda örter, till at så derat man till såju, war
 Mr. Gordon, som tillhörens wår Trögårdsmäs-
 tare är den naturlunniga Sherard. Wid det jag
 war i dag uti hans kryddgård, måtte jag, at
 den jord och wull, som han mestels brukte för
 sina wårter, war nog mager, i använde til bred
 annors brukat i en köts-kryddgård, hvilket all-
 skedde derfore, at plantorne ei måtte kosta mycket
 i Glad, utan gifwa en större vundnehet på frön; ty
 en fet jord gör, at örterna wara fradigt i stiel och
 blad; men betomma derigenom, fåga eller inga
 frön, och sådant bruk, at har för het samma, som
 i några exempel at fet Hösa warer en wår-
 88. 199.

Ut rätt *propagata Arbutus* af frön. Mr. Gordon berättade, at der äro ganska få Trädgårds-mästare, som kunna fortplanta *Arbutus folio serrato* C. B. af frö; ty, nog kommer den up, sedan den af frö blifwit sådd; men då den skal omsättas, bör den gerna ut. Mr. Gordons grepp härwid war, at han sådde frön i en dres-dant, och så snart dess plantor komms up, satte han om dem; ty om han wäntade längre, dogo de gerna, när de skulle ömsas til et annat ställe, hwilket så skola hafwa sig bekant.

Den 28 April.

Sir Hans Sloanes Natural-Samling. Om morgonen reste jag tillika med Mr. Warner, Capitain Shierman och några andra Engelska Gentlemen up til Chelsea, hwarest wi en stund besågo Chelsea Trädgården, men gingo sedan til at besö Sir Hans Sloanes Samlingar i alla 3 Natursens Wiken, Antiquitet, Anatomien, med flere Curiositeter. Wi sågo här en stor Samling af alle handa stenar, dels slipade, dels sådana, som ännu liggo i deras matrix, såsom de af naturen finnas. Wi sågo af Agater, Jaspis &c. allehandas slags färil, Thee-läppar, skalor, dosor, askar, skedar, skroar och andra små instrumenter utarbetade, en mängden af allehandas pärlor, ärtilliga lärda mans Contrefaits, bland hwilka wi i synnerhet betraktade den stora Botanicus, Johannis Ravi: en ganska stor Samling af Insecter från ärtilliga orter i werlden, som hwart och et nu förwarades i fyra lantiga lådor med klart glas inlindadt både öfwer och under, ut man helt wäl kunde se dem; men disse lådor woro eljest så wäl hopstrade och så

låta, at ingen mal eller annat skadeligt Insect kunde komma til dem, och skadna dem. Somliga af de Ost och West-Indiska Fjårilar prälade länge mera, än en Påfogel med sina malalösa färgor af många slag; en ganska stor hop med alla handa Coraller och andra hårdare Skivarter: en myckenhet af alle handa Cristall-sorter: åtskilliga Folkstags Kläde-bonad: Musicaliska Instrumenter ic. hvarjehanda Foglar och Fiskar uppstoppade, hvarst Foglarna ofta sado faste på små bräd-bitar så naturella, som de ännu lefde: Sceletas af åtskilliga fyrfotade djur, bland hvilka wi i synnerhet besågo det af en ung Elephant: uppstoppade Skinn af en Camel och en Africanisk mångtändig Åsna: åtskilliga Sceletas af människor, Rödte och mindre: buskuden och andra delar af skilligen stora Djwal-fiskar: Konungs-fogeln från West-Indien, den der prälade med sina många färgor och satt ut sig på, som han varit lefwande, inom glas: Det Fögelsbo, som ätes i Asien såsom annan mat: en stor Samling af Ormar, Dolor, Fiskar, Foglar, Maskar, Insecter, små fyrfotade djur, små barn och annan misrobsel, åtskilliga delar af människans kropp, m. m. alla lagde i Spiritu vini i Glasor, och väl förvarade: tortade Skinn af Ormar från Ost och West-Indien af många alnars längd, och hocksten bereser: ganska många Tomer af inlagde dröter att Herbarier, bland hvilka wi i synnerhet sågo dem, hvilka Sir Hans Sloans self samlat i Jamaica: Sir Hans Sloanes Bibliothecque, hwilket liwet bland privata och endast af en enda mans Ömtning behöps så sina likar, och består af något mer än 40000 Volumes, alla bundna i pärliga band.

Besök till St. Pauls kyrka. Den 29 April.

Gattar af Engelska. Utskillige Fruentimmer
hade på serien hade Gattar, som weta gjorde af
fröbrödet Gatt-tigel, och sågs oförskickligen wäl ut.

St. Pauls Kyrka torn. Vid middags-tiden
gick jag tillika med Herr Warner och Capit. Shier-
man upp uti St. Pauls Kyrka-torn, at derifrån se
prospecten omkring London. Wi stego här up
i det samma anda mot toppen på trappor. Tornet
är allt upmuradt, af hwit Portlands sten, hwilken
är full af oleskända slags petrificerade Mulsor.
Från deles steg vidare blifwa handladt om St. Pauls
Kyrka och Torn. Från öfwersta galleriet på det-
ta Torn war en malabs utsigt af alla kanter, en-
dast hufwen såg man stier, men den tiesta stens
kols-röken, som på alla kanter framwode öfwer
Staden, besög utifrån på alla ställen. Här
från kunde wi wäna en gammal hop Kyrkor i
London, nämligen många och alla för-
därta, som hade torn, och kunde sejas från
de andra stora husen. Synomålmet eller läran
på denna stora torn, som är inne uti kyrkan, och
här gallerier wende omkring sig inuti, at i hvar
sticket de andre mörtwändigt, at omman sätter mur-
nen öfver til muren och hwilken någon wäl wäl
af de orarne, som gå in til kyrkan, och en annan
wäl det samma sätter öfver til muren upp någon af
de andra wäl emot wärande dörrar på andra sidan
och öfverst. Här den hwar en, som wäl wäl,
genom medeligen och dufines, hwar en på någon
sätt öfver en hwar wäl pigo eller luf, men tager
här wäl från muren, här det ständigt, såst det
andre hwar och sika hwar, som utifrån.

nsG

Den

Den 10 Aprilis 1666

Null-wallar omkring byggar, löts-frydda
 gårdar ic. En myckenhet af såd wägstäppor, bes-
 ses i byggar, löts-frydda gårdar nu in, ligga på öf-
 fider omkring och runt in till London, samt en del äf-
 wan in i för-städerna. I stället för gader, gåttar,
 plant, mur eller annat bygg omkring alla dessa wä-
 höga och tjocka null-wallar uppläggde. Dessa walla-
 wallar bestå af samma wårdmat, som fannes på
 ångarna ic. nämligen af en tegelväggad best, med
 mycket Gravel och Pebblestones deribland. På
 et och annat ställe in i för-städerna hade de upplä-
 stat wallar omkring löts-frydda gårdarna, måhända
 dels af bara den orentlighet, som blifwit råttad till-
 hupa på gatorna der nära tof. Högden på dessa
 wallar war äfkillig, merendels i öfmar, ibland
 höft såhögt, ända till 4 alnar; dock öfva endast
 2 alnar i 6 städer; men söder derunder. En
 menligens war et dike på detta ställe, som demt. Men
 dantillwar wallen bredast, men stundade sedan sig
 öfse sidor mera och mera tillspä, ända till det
 högste, der han stundom näppeigen war et proce-
 ter bred. Bredden eller tjockleken war med under-
 ken war 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20
 wallen. Någon sådän wall blev gammal, tyfäst
 han på somliga stället ned, hwarstade han som en
 tof borde öfslaget. Wallens högd och stundom
 jämte diket utandred, gjorde, at inder förstas hant
 de komma deribland, så långt han war det. Sten-
 gen blev härmed alla spard, och hwarstade en mera
 tid och meda med dessa null-wallars lagning, så
 best af a Cwettere byggen. Men med nedersta stads
 gård. Dock war sådana null-wallar af milt som
 måhända såsom de af London och ställe till
 warit.

Den

em

om Vintern och tjäfen skulle bedrifva dem, at de behöfde för mycken omfogning. När desse Angelska mull-waller började rafa ned på något ställe, togo de af den jorden, som gräddes up i diket bredvid wallen, och smetade öfver sidorna på den samma, at de blefwo held släta, eller om hålet war stort, fylles det med mjuktämde mull. De äro mycket mone derom, at gräs och örter måtte wäxa på sidorna om wallen; ty det hindrar, at rågn och frost om Vintern ej skadar wallarna så mycket, emedan desse växter med sina rötter binda mullen, samt eljest täcka öfver den, så at hon då mindre rasar ned.

Den 1 Maji

Angstappor omkring London, och deras gräs-wäxt. Vi nämde juß nu, at på de slästa ställen om London står intil stadens ligg, bland annat, ästfälliga angstappor eller betes-hagar med höga mullwaller omkring. Gräs-wäxten i dem war ganska tät och frodig måst öfweralt, ut af en half alns längd och mer. Vi sågo i dag här stånd af *Alopecurus culmo erecto* (Linn. Flor. Suec. cz.), som war mot en aln lång, och wore öfver här af öfweralt ut. Det sköna tillfället, at här i London så allhandan slags utwäld göddel, at sprida på dessa ängar, at det, som intannerligen behöfver til denna frodiga växten. Deras ängar hade här af en ganska stor intrest; ty en del af dessa betes-hagar byrdes ut til dem, som hölls för, at derigenom förse staden med mjölk. Men den utbyrdes til Clacture, at någon tid der hafwa den släta best, de köpa. Somman at Besogare eller andra, at släpa sin häst utom.

Något

Något
tur,
dret
om Lo
i hwil
gifwa
långt,
stater
nämde
ängar
tur be
flor.
de m
gar, f
sig de
gen
Octo
som
för E
den u
til de

2
gård
tring
rar n
fällan
taggi
bräde
dan b
ga b
ästfäll
emot

Något wiße betalles om dugnet för hwarer Kren-
tur, som hade frihet, at gå ut, hwilket för hela
året steg til en anseelig penning. På Wärrn för
om London wore erkännerligen de mässta ångar,
i hwilka war den hälligaste gods wårt, som till
gifsas. Vid den 18 a 20 Maji war giffes så
långt, som på wärrn bästa ångar i Sverige till
slutet af Junii-månad. Det war och wid för-
nämde tid i Maji, som de började iffröwale på bästa
ångar, som om Wärrn ej blifwit af något Kren-
tur bette. Bromus particula erodta coarctata (*Linn.
Flor. Swec. 87.*) och afbarnande Alopecurus gjött
de mäst allena af den härliga wårt på dessa ån-
gar, fast röd eller hwit Wärring stundom blandat
sig deribland. Det sades, at ågarena gemensli-
gen göda dem hwar Höst uti September- och
October-månad med den dynga och oroligheten,
som samlas i London på gatorna och lägges wårt
för Staden i stora bögar, hwarifrån de sedan föra
den ut på sina ångar, hwilket i spuerhet bidrager
til denna deras frödiga wårt.

Den 2 Maji.

Ut bindes rjufwas Elisawa iffröwre Trä-
gårdsmurar. Den hägnad, som här sägs om
Tring Trä- och lödd-gårdar, war gemensligen mur-
rar af 2, 3 a 4 almars högd. Somligstads, fast
sällan när wid London, wore häclar af årstilliga
taggiga trån. På något enda ställe syntes plant af
bräder; men murar bröfades dock mäst; dels eme-
dan de wore de wotaktigaste, och bäst kunde utestäm-
ga häftiga och lalla wäder, dels emedan qwistarna af
årstilliga frukt-trån kunde bäst utbredas och fästas
emot dem, då en skulle dem drifwa til tidig frukt,
hwarom

tillförelse, och handlade, Den 27. Februarii, det
 om en ny mur i St. Pauls kyrka, som i muren, hade
 de följande ord: Den som sjuer sig till et quarters
 lög, som i et quarters tyffel. I detta år
 hade de alltså, på det som nu blifvit lagdt på
 muren, inskribtionerna och ordens en möckenhet af
 det, som underlagas i tyffeln, glas, glas
 lög, och tyffel, hvilka wände sig i waga, och
 att det som nu på alla ställen, och glöde, at ingen,
 som sådant begärde, at klippa öfver muren, kunde
 med hans händer, taga fäste på den samtliga,
 utan at dröje hwilken och samtliga glas-bitar skulle
 klippas hans händer under sig, och det har
 med öfverklifningen skulle råda at hans sig på muren,
 som han så så mycket, at han så så snart blif löst
 deretter. Etsch war det i England, mycket lätt,
 at så sådana sönderlagne glas-bitar på teglar och
 kalkare, hwilke af här finnes en stor möckenhet.

Den 3. Mars.

Hjelp för Drått-barn. I dag hölls Vir-
 cal- och Instrumental-Musique af mer än 100:de
 Musicanter uti St. Pauls kyrka, det en anseelig
 möckenhet af full-samlade sig, at se och den sam-
 ma. Ungen blif insläpt, som i betalte något wäbe,
 hwilket modererades alt efter takt, som här wille
 hafwa i kyrkan. De penningar, som härigenom
 samlades, blefwo udelte af samtliga Präst-barn til
 deras underhåll och undervisning. Londons Ga-
 zetter berättade, at de i dag på detta sätt samlat nå-
 got mer, än 400 Pund Sterling. Detta, som feds
 de i dag, war endast som et Præludium til den stora
 Musique, som kom at anställas följande Thorodag el-
 ler den 4. hujus i St. Pauls kyrka, på Siste-Bisfopen
 af

af Cano
 kopar,
 stamma
 brosten
 som dr
 ne gjor
 något
 at antw
 bjelp a

Cer

tes, må
 digor
 eller ro
 ärsfullig
 ka wor
 af Ble
 osting
 måst i
 fitt
 möcker
 här ell
 med
 De fi
 ro wa
 te, och
 war,
 den,
 härme

D

Herie
 ka sto

af Canterbury, måst alla i London morande Bis
kopar, jämte en otalig myckenhet folk, war der
sammans, at erhöra den präktiga Musique,
hvilken sånades för den för ämsta af Musique,
som ärligen hålles i London. Fredags Gæstern
ne gjorde sedan bekant, at de den dagen samlat
något öfwer 700 Pund Sterling, hvilket alltså
at användas til fattiga Präst-barns uppfostran och
hjelp af bågge bönen.

Ceremonier wid början af Maji. Den sju
tes mångenstäds på gatorna en plågsed, som midt-
pigorna bruka här i London wid början af Maji,
eller wid Sommarens ingång. De hade bundit ihop
ärfviliga läril, som tannor, stop, skalor ic. hvil-
ka word merendels af Gullwer; men ibland och
af Bles eller Lena, och gjort af dem en skapnad,
antingen som en Pyramid, eller som en Tårn, eller
måst som en quinna, eller och på något annat
sätt. En del af dessa bilder word utpryde med en
myckenhet blomster. De hysse antingen på en
bår eller på hustrouder. En Spelman fulgde altid
med, som spelte på Viol, jämte några pigor.
De stannade måst utanför hwarit hus, der de wo-
re wane, at utbruda mjölk, då Spelmannen spel-
te, och en eller flere af pigorna dansade. Bruset
war, at sedan de det gjort, fingo de penningar af
den, för hwarit hus de dansade. De började
härmed den 1 Maji, och fortford i några dagar.

Den 4 Maji.

Om morgonen gjorde jag min upwaktning hos
Hertigen af Argyle, en Herre, som war en gans-
ka stor älskare af Mathematique och Naturkun-
noghet;

Roghet; men i synnerhet af Botanique, och den delen deraf, som kallas Dendrologie, hvilken handlar om träna. Derefter tillbragte jag en stor del af dagen hos Dr. Mitchel, som war född i Virginia i Norta America, och der wistats en stor del af sin lefnad, samt således hade sig ganska beskänkt alla omständigheter i det landet. Han lätts hade mig bland annat underrättelse om skiljande, hvilket alt jag sedermera, då jag kom till America, har funnit wara ricktigt.

War af et slags Dors. På många ställen, hwarest äro moras eller wärländiga marker wäxer uti Norta America i ymnighet en liten buske, som af Botanicis kallas *Myrica foliis lanceolatis subserratis, fructu baccato.* Linn. Hort. Cliff. 455. Upsal. 295. Denna Myrica eller Dors har här i stället för annan frukt, hvilka utom på hafwa en art af war, som der brukas till hus. De taga bären, kasta dem i en gryta med kokhet watten uti, då waret smälter från bären af sig sjelft, och flyter som en fetma ofwänpa watten. När watten blir kallt, stelnar waret, som då kan aftagas och förwaras, till dess det behöfwes. Ljusen göras här på samma sätt, som af Talg eller ordnairt war. Merendels bruka de, at blanda detta war bland den talg, de ärona stöpa ljus af, efter det gör talg-ljusen hårdare och fastare; ty som Sommarna uti Virginien äro ganska warma, så blifwa talg-ljusen af den starka hettan så mjuka och weka, at de ej kunna stå rätt, utan tröta sig omkull; men då något af detta waret smältes tillhopa med talgen, böja de sig aldrig af Sommar-wärman. En del fattige der på orten sadas göra

sina

sina hus held och hållna af detta waret allena. Hert-
 noren af Argyle hade några af dessa buskar planterade
 i sin trädgård; hvilka ej iblandst trivas der
 ofskickeligen må, utan hade väl burt så vinn-
 nog frukt, som han låtit söpa wax-ljus af det
 wax, som han på ofwänmande sätt låtit söpa
 utur bären.

Willa Drar. När en kommer i Virgi-
 nien några mil från hafsstranden up i landet
 eller up emot bergen, får en ofta se en myrken-
 het af de willa Drar, som der finnas. När
 de blifwa warse en människa, löpa de strax
 bort, utan att göra någon Rada; men om nå-
 got skuter efter dem, och de endast blifwa fargade
 af kulor, och ej genast dödade, komma de rus-
 sande til den, som skuter, och äro nog farliga, om
 en ej kan finna utväg, at antingen straxt skjuta ned
 och döda dem, eller väl komma undan. Deras
 födningsta föda är den stora Rören (Arundo), som
 der växer ofwäntat stor. Indianerne, eller
 de willa fallet berömdes, skjuta dem, äta ibland
 upi rått, eller och kasta det bårt, beula skinnets
 selska, eller följa det til Europeerna, hvilka
 hafwa deraf sammanmona, som af annat Drädder.
 En wils Gentleman i Virginiën har låtit sända
 ofwände Ralfrat af dessa, och upfödt dem hemma
 hos sig; men han har aldrig kunnat få dem alde-
 les tama, så at de icke lifafulle behöfwa något af
 sin willa och wa natur; upi skuta, som de sluppit
 lösa, hafwa de rånt bårt til flöts, och har ingen
 gärdsgård eller hägnad warit så god, som de icke
 då brunt sig ofwen. En sådan ofwände Ralf hade
 och följt ofwändt til England, och af den samman,
 B b
 hwilken

hwitten finnes, ofstagen uti Mr. Catesby's påtränga
wert öfwer Carolina. Somlige Gentlemen på
Virginien hafwa likwäl fött dessa Oxar tåmmeli-
gen tama; men de hafwa ändock måst på statet
skjata dem ihjäl, för den stora skada de gjort; ty
då de strökt lösa, hafwa de wäl ej lupt hårt;
utan öfswit qwar wid gården; men gått in i
hwad hågnad de welat, åtit up och trampat ned
såden och andra planterade saker; emedan ingen
hågnad ran mera så stark, den de icke med sina
horn kunna förta omkull, eller åtmelstone skaffa
sig öfning och hål igenom.

De öfrige af borts anmärkingar om åfkilliga
ting i Norta America föla på sin behöriga ställe
främdeles i denna Resa införas.

Den 5 Maji.

Trä och löfskrudd-gårdar. På alla stode
rundi omkrina Chelsea fonten nästas ej annat, än
antingen trä- eller löfskrudd-gårdar, samt påträng-
gå hus liksom fringskrubbe här och der bland de
samma. Trägårdarna woro fulla med allehandas
slags frukt-trån, samt Äppel-Varon-Blomman-
Kersbärstrån &c. hwilka nu måst alla stode som
bäst i blomman. Jag sig här mångenstäds stora
fält, som ej annat woro, än Trä-Scholar, alle
fullplanterade med allehandas slags små trån, em-
dast af salias hårt. Här woro många Trä-
gårds-mästare, hwilka endå föda och intomst be-
stod allenast af dessa Trä-Scholar, eller; som de
här kallas, *Nurses*. Detta war väl i sig self
en ganska nyttig ting; om wår en Gentleman eller
någon annan hade. Men sig ej gald; wäl det ha
jest

jest wil
föda
desa
har sig
wät af
gårdar
nors h
trån i t
af hwa
några
fånde
dra; oc
denma
ga trån
let det
Trägår
ra til sa
de så i
wandra
som ste
och Spa
här kall
fådda i
hwar r
lan rad
i hwar
om i h
harta,
af hwi
Swär; r
ligtåda
ga arde
6 qwar
da wöd
59

jett wille anlågga en ny Trädgård, behöfde han ef-
 ståtta i några år; innan han sedt från hans up-
 besafsind träd, dem han skal plantera ut; utan
 han sig strax köpa alla sådana till ättillig storlet,
 wäl anhöde och klippte, utaf förenämde Träd-
 gårdsmästare, så at han på et år, som han an-
 nors hade råd dertill, kunde plantera så många
 träd i trädgården, som han wille och behöfde, samt
 af broad slag han behagade. Sammatledes wär
 några gamla träd gingo ut af någon i handelse,
 kände han altid på förenämde sätt lätteligen så an-
 dra; och emedan här woro så många, som drefros
 denna wäring, så wor det kint, at så sådana un-
 ga träd för et nog lindrigt pris. Likaledes förhål-
 ler det sig med röde kryddgårdsluten. Somliga
 Trädgårdsmästare lägga sig på alla slag, at för-
 ra till salu: andre bry sig endast om några få, dem
 de så i synnighet, och anse wäl. Huru demot i dag
 wandrade ut omkring Chelsea, sågs wi hela fältan
 som stora åkrar, sådda endast med Bönor, Sål
 och Sparis. Bönorna woro alla af det slaget, som
 här kallas broad Windsor Beans. De woro all-
 sådda i radet uti broad land. Bredden emellan
 hwar rad war 3 f, och ofru allenaft 2 quarter emel-
 lan raderna; och distansen emellan Bön-stånden
 i hwar rad 2 1/2 a 1 quarter. De stodo nu i skro-
 ar i blomman. En gåse gick med en liten jätt
 hoes, och ränsade bäst ogräsen emellan raderna;
 af hvilka ogräs hwarrotten (*Eriticum Linn. Fl.*
Sour. 105.) war det förenämsta och wästa. Som-
 ligt så hade de emellan raderna planterat ättill-
 gararter af Sål. På andra ställen woro långa,
 6 quarters a 2 alnars breda sängar, alla besad-
 da med Sparis. Hwår märkte jag et nytt påfund,
 som

Som jeg ej førut blifvit warer, nemlig den heru de samlet en nyckenhet haffar af sönderflagna Bouteiller. En sådan Bouteille-hals war satt på hwar Sparis-stånd, så at Sparisen stod och stån- de up igenom denna halsen. Endan af halsen war öpn, så at luften hade fri tilgång til Sparisen. När Solen stån på dessa glas-halsar, kände ej manat se, än at glasen blef mycket het, hwarigenom warman ututi glasen eller halsen måtte anses- ogen förklar, då föliakteligen Sparisen så mycket mer kom at drifwa fort och sönda sig. Alla de Sparis-stånd, som wore ututi dessa Bouteille-hal- sar, hade ungefär den tjockel, som et lill-finger, samt wore så som alrobäst, at blifwa affkurna. Guldanda wiste de, at här i England göra nytta af mast allehanda, ofta af sådana ting, som stas- tas hos oss för edugliga. Förut p. 283. är wist, hwar sönderflagna Bouteille- och glas-bitar kunna användas til sådel, och här, hwar de öfwen we- ra, at betjeda sig af gamla sönderflagna Bou- teille-halsar.

Den 6 Maj.

Sir Hans Sloanes Brud Graf. Jag har nämnt förut p. 276. om den malabla Samling af alle- handa slags naturaller, som Sir Hans Sloane sig förfasset. Han war nu i en hög ålder, och of- wet sina 90 år, samt hade en lång tid lefwat i Englinge-stånd. Wid sin wistande i Jamaica blif- har gitt med en gammal sit Carta, hwarigenom han sattes i stånd, at utfylla sin naturliga böjelse, och tilhandlade sig alla delen af dem Natural-Sam- ling har nu äger. Sedan han för 8 år ungefär tillbaka lämnat Prezidentens-soplan uti The Royal

Socea

Society
sindie
gläde
med en
äldsta
nomin
bekant.

Herr J
bref,
dan är
hvar d
Sir Han
af Nat
Foveru
med br
ing be
om de
Montu
här p
hvar d
O.
DAS.
na se
Sir Ha
om de
här d
hvar d

1774
1775
1776
1777
1778
1779
1780
1781
1782
1783
1784
1785
1786
1787
1788
1789
1790
1791
1792
1793
1794
1795
1796
1797
1798
1799
1800

Society eller Vetenskaps-Societeten, har han be-
 skändigt lefnat, där i Chelsea på sin gård, till från
 gåld behömnar. Hvar och en av de nämnda mannen
 med en förmelig förordning, som han har med den
 äldsta af alla lärda, som ut-lyde i Europa, hvars
 namn för deras skrifter och lärdom skul är vida
 belant. Vi finna bland den lärda mannens,
 Herr Johan Rays, Philosophical-Letres ättilliga
 bref, som Sir Hans Sloane skrifvit till honom, ur
 den år 1684. samt ättilliga Herr Johan Rays
 svar derpå, af hvilka skönes, hvad stor insigt
 Sir Hans Sloane redan den tiden ägde uti alla delar
 af Naturkunskapen, af förtiga de andra wesen-
 skaperna. Hans Sär, den wärdige herte om, och
 med hwilken han inbragt de mästare i sin lefnad,
 som besträffat på Storho, som är i Chelsea,
 hvar Sir Hans Sloane har utredt ett mycket
 Monument af huggen sten öfver grafven, som
 ligger på S. O. för Sir Hans Sloane, som föddes
 den 16. Mars 1660, och dog den 27. Sept. 1724.
 Den O. W. som var Sir Hans Sloanes hustru,
 på S. fanns ingen inskrifning, men de der nämnda
 na stentar äro den äldsta. En inskrifning ligger
 Sir Hans Sloane wärdig länna öfver frihet, af det
 ättilliga hans ämnen, och som, som hans stoft
 en gång kommer at förmanas skänker tillika med
 den S. S. Den N. fanns uti detta Monument
 hvars desse ord utan ett präst och biskop:

Here lieth the body
 Of Dame Elizabeth Sloane,
 Wife of Sr. Hans Sloane Baronet,
 Who departed this life

The 27 of September, 1724.

Aged 67.

huru de
 gna flurr
 r' fatt på
 och wän
 effen war
 Sparisen.
 tände ej
 hwariger
 tte ansens
 så mycket
 Alla de
 teille-hal
 tillfinger,
 affurna.
 öra nytta
 som flak
 är wist,
 tar kunna
 öfwen w
 gna Bou
 do
 ind
 har nämnt
 ng af alle
 Sloane sig
 och de
 d lefnat i
 maica blif
 genom han
 bjelste, och
 ral-Cans
 är ungefär
 The Royil
 Socea

Det år: 1724. Det år: 1724. Det år: 1724.
 Lige ligger det jordiske af den *Alameda*
Sloane, *Quincy* og *Joyce* Hans *Sloane*, *Barnet*,
 hvilken lænsede den døde den 17. Sep-
 tember 1724. 67 år gammel.

Den 7. Maj

Om morgenen reise jeg från London ut til
 Woodford i Essex til Mr. Warner.

Gräs, ogräs ic. til dref-bänkar. Mr.
 Warner hade läst på ned gräset på det tilliga stäl-
 len i sin trädgård, samt lagt det ut i en hög, och för-
 nos ned på det ut i en dref-bänk, samt sedan
 muld deraf, att bruka i stället för obrunnen
 bäst-dunga; men det rått bö kommer at ligga rätt ut-
 samman, börja det brinna tillhoga, och sålunda
 förorsakar samma hetta, som obrunnen bäst-god-
 del gör, då den lägges och trampas ned ut i en
 dref-bänk. De tilliga ställen ut Chelsea mid
 London blef jag märkt, at Trädgårdsmästarna
 läst samma alhoga att det göras, som de ut i sina
 färd-trudd-gårdar kommit öfver, samt lagt det
 i flera högar, och bruka af samma andamål.

Måhans värt. Den 7. Maj. Den 7. Maj.
 på många ställen i England, i synnerhet om
 hon var magar, mera västast heta benagen för
 Måhans värt, som jag sett på andra ställen. När
 de lagt jord i kottar, och satt några örter deri,
 skedde ofta, at Måhan började komma up i fru-
 lan några få dagar drefte. Nu magar den
 var, in snarast fides Måhan komma up. Den
 na Måhan var alt af Bryis. Krutor eller påttor,
 deri de lagt muld och satt värtter för et halft år,
 eller

eller f
 täctia
 kunde
 dref-b
 mel.
 Krutor

den 7. A
 dagen
 på a
 Tills
 ford
 ständ
 huru
 broad
 bus f
 de el
 lant
 präkt
 ombr
 ten i
 My I
 ning
 righe
 se an
 ning
 näpp
 sågo
 man
 hela
 lifna
 den
 arbe

eller så vid påf sbrut, wore ostrognpå så öfver-
täckta med Måsa, at mullen i krutan swärligen
kunde skänjas. Somliga af dese krutor stods i
dres-bänkar under glas, andra under öppen Him-
mel. Jag såg denna Måsans hastiga wårt i
krutor på många ställen.

Den 8 Maji.

My Lord Tilneys präktiga Hus. Efter mid-
dagen tog Herr Warner mig och ätskilliga Swens-
ka af sina wänner med sig, at wisa oss My Lord
Tilneys präktiga Palais, som ligger emellan Wood-
ford och London, ungefär 6 Engelska mil från
stånande ort. Wi hade här et tydeligt exempel,
huru skadligt det är, at lete hafwa måtta med,
hwad en wil sig företaga. Mig lämnades om detta
hus följande berättelse: Det war ungefär för 20
år eller litet mera, som My Lord Tilney, en Jrr-
läns Earl, skickust, at här anlägga et nytt och
präktigt hus, jämte en stor och skön trädgård der
omkring; emedan orten låg ganska wäl, och utsig-
ten derifrån war mycket behagelig på alla sidor.
My Lord Tilney war då en Herre af många pen-
ningar, som han ärf af sina föräder. Den stors-
righeten mötte honom på det stället, der huset skul-
le anläggas, at det war intet watten; men pen-
ningar kunde bota alt sådant. Det tilldrene war
nåppeligen annat, än et wile med litet watten uti,
sågo wi nu en stor stytande Å, alt med konst och
mannas arbete gjordt. Han lät gräfwä omkring
hela orten många dammar, hwaraf en och annan
liknade en liten sjö, så at den, som ligger midt för
den präktiga byggningsens fönster, och är alt med
arbete gjord, är så stor, at de kunna se å af och

til derpå med store båtar. Omkring huset er på ena sidan en stor och präktig trädgård, med mångfaldiga Alléen, Promenader, trån, klippte och högga på allehanda sätt, ätilliga lust-hus, Orangerier, dres-hus, Ruiner, hwall af högda trån. Med et ord: alt hvad i trädgårdarnas konst kan öfvas och ästadskommas. På lång distance å alla sidor planterades i Alléen, iader och andra former allehanda slags trån, men det, som förnämligast upmärker en åstadores förmyndare, är den präktiga stora bygningen, som är alt af byggen stäm, och mera liknar et Kongl. Palais, än en privat-mans egendom, så uten som innantill. Uti detta wore ganska många rum, meublerade på det kostbaraste, och det således, at det ena rummet ej war det andra likt. Förträffliga målningar, dyrbara tapeter, kostliga bord af margfellig slags Marmor, stora Crystall-tus-kronor, förgulda stolar, bord, så r. allehanda slags Bilduggen, och hvad sant Ostind. West-Indien kan meddela, prälade här för ögonen. Wi sågo Tapeter, eller rättare sagt et slags stäm af förhvis load, glas-trå utaf ätilliga färger och målningar, som utlade sina tigt, och sådes stora kornen från Ost-Indien. Det förskredes, at My Lord Tilney nedlagt så mycket på alt detta, at han förhvisligen har så mycket mer, at har någorfunda kan seå sin stat, eller hälla wid magt, hvad han har utbyggt. Det war annu ätilligt, så wid bygningen, som trädgårdar, hvilka är bannit til sin fallbordan; emedan någoras förmodenhet ej tillåte honom, at göra vidare utforskning.

Den 9 Maj.

Den morgonen reise jag in til London igen. Arundo vulg. et skjul i bletstrydd-gårdar. I skället för andra häckar war här mycket brukligt, at nyttja Rör eller Arundo vulgaris C. B. til skjul eller skärm för de växter, som skulle stå i Solsbaddet. De hade til den ändan tagit Rör eller Arundo. (*Lin. Flor. Suec. 991.*) vil den perpendiculart, och gjort deras som et plant i linna nedta til den längd, som behöfdes. Rören lades här helt tät tillsammans, samt så tjeckt, at tjockleken af denna hägnad war ungefär par med fingern. Öfverst och nedest wore 2 me smala stänger, detemellan Rör-ändarna sattes, och med bust bandos fast. Ändarna af dessa stänger wore bundne fast wid nedslagna pålar i marken. Om jag hade de i skället för annan hägnad omkring blets trydd-gårdarna es annat, än endast denna Arundo uprest på ryg omfalte skil.

Zuru vägar omlegades. Jag har förenutsett, at vägarne i England es lunda hafwa långt bestånd för deras tunga laster och wagnar full, hwilka med sina hjul snart föra djupa hål ned i marken. At bota desse, sedan de en gång tillfritt gjorde, häckades med häckor up all wägar. Derefter togo de en stor hark, på hwilken lades wägar tung, med hwilken de sedan harkwade all wägar lös och lätt, så at, då hästarne komma dertill glönde, wälja de ofta ut et nytt spår, at hjulen således komma at gå på h. w. dare ställen, at för. Ofta harkwas och wägar lätt med denna hark, utan at den förut wackar; men det sker endast då, när spören efter karrhjulen es den sår.

deles djupa. Eljest drulades här mycket, at när vägen blef ojämn, häckades den up, och den uphäckade jorden fördes til hälen efter hjulen, samt skjälptes deri.

Den 10 Maji.

Röka-trydd-gårdar, deras hägnad, ans icke. Sag har förut p. 386. nämnt om, at landet rundt omkring Chelles är måst helt och hållet användt til Erå- och löfs-trydd-gårdar. På samma sätt förhåller sig med landet på alla kanter i omkring London, at det är måst upbrukadt til Erå- och löfs-trydd-gårdar; emedan det stora London och den grusweliga myckenhet af folk, som der trålar på gatorna, betalat Erågårds-måstarna mångfalt deras besök och omskostnad. Dese Erå- och löfs-trydd-gårdar äro inhägnade omkring med mullwallar, eller murar, eller trä-plank, eller lefwande häckor af trä, eller med spallar af Ox-horn, hwarom längre fram. Mullwallarna äro beskrefne tillförene p. 379. Murarna äro omtalte p. 381. Fast största delen af dem ej hafwa sådana glas-bitar inlagde öfverst. Alla dese murar äro upreste af tegel. Plank af beäder brukades här och mångestads; men de beäder, som här till användes, woro ej gude, än dem de löpt af gamla löfverlagna skepp, farkostar och båtar, hvilka ännu suto helt fulla med spitar. Sålunda woro de på denna trä-lösa orten at jämwal gämnotta af gamla skepp och båtar, sedan de blifwit öbrutbara til sjö. Af häckor berente de sig och gånka mycket til hägnad. Hagtorn war det trä, hwar af de måsta häckor bestodo; men bestörman fick jag och se häckor af Alm, entannerligen af ett litet

litet fl
Gled
toträ
hvilken
fält. H
de vuf
löfs-tr
som lö
blomst
fig. R
Långe
dort m
hunduc
gående
tydder
löfs-tr
ter. R
löf, I
delen
lättare
emellan
derna
ter, so
hwar
fina n
stjälke
warte
På B
de så
Emell
sades
2 a 3
Fast;
hvilke
hela d

litet slag deraf: äfwen af Bärilind, Äfwenbol,
 Elden och Sere. I Gårds- och trädgårdarna bruktes int
 ses trä så mycket til häckar, som Bärilind (Taxus),
 hwilken låt blippa och handtera sig på margfalligt
 sätt. Huru de betiente sig til frukt af Arundo vulg.
 är uti tillförne p. 393. omnördt. Utom ordinaira
 löfs-kruddernoro planterade uti de krydd-gårdar,
 som lågo näst til lands-wägen, allhandas slags
 blomster, dem de förbisefande köpte och förde med
 sig. Jag såg och hela denna tiden både karlar,
 kungor och pigor gå eller sitta på gatorna i Lon-
 don med korgar fulla af allhandas slags blomster,
 bundna i små knippar, dem de utbuds til de förbis
 gående, som och i myckenhet köpte dem. De löfs-
 krudder, som denna tiden gjorde största omtal i
 löfs-krudd-gårdarna, woro Bönor (Fabz), Är-
 ter, Rål af äffkilliga slag, Purio, Pip-löl, gräs-
 löl, Rådisor, Sallad, Sparis, pinat. Måsta
 delen af dese woro sådde i rader, at de så mycket
 lättare med tvåra häckor kunde ransa bårt ogräset
 emellan dem, och hålla jorden lös. Emellan ra-
 derna af Ärtter, Bönor och Rål var 3 a 4 qwar-
 ter, samt 1 a 12 qwarter, eller mera, emellan
 hwar stånd i raden. De ransade alt här med
 små nåtta tvåra häckor, och mulken malades til
 stället af plantorna alt mer och mer, alt som de
 warte, så at de stodo om i lufwor. Ärtter sådes.
 På Bönorna stans öfwersta ändan af stället, at
 de så mycket mera måtte stjula i frukt af frukt.
 Emellan de plantor, som woro sådda tätare, rans-
 sades och upröddes mulken med helt små häckor af
 2 a 3 twårfingers bredd, jemte 1 a 1 alns långa
 fast; men det kostade nog på den, som ransade,
 hwilken således måste gå mycket krokyggig och lita
 hela dagen.

Den

Den morgonen häckrade vi ut på best de vete, som ligger på S.W. sidan af Chelsea, öfver bron vid Fullham, och gingo en stund på andra sidan som var skönaste ort. På alla ställen emellertid Fullham och Chelsea, som är en distans af 2 Engelska mil, samt rundt omkring Chelsea, så go för föga annat, än bara Trädgårdar, och tillräckligt stora Trädgårdar. De bästa ställen kallt verom. Stora hus, som hörde till Gentrymen och andra, wero stödde här, och det mestan Trädgårdarna, dit de, som bodde i London, då och då, i fullerhet om dagens eftermiddagar, reste, och tog utaf sinne till, och på häften den förbon, och smälta till de mest tillgänglighet.

Fullhams Bes. Fullham är en Parish, belägen 2 Engelska mil från Chelsea, samt 4 dito från London i S.W. Den ser ut, som en wacker stad, med artilliga stora gator. Den husen äro af tegel, mycket wackeri murade, af hvilka en del, som hörer till Gentrymen och Herrsaper i London, äro präktigt bygde. Runt omkring denna orten ligger fullt med Träd och Trädgårdar, både för nöje och nytta, och kan man säga, att landet här öfweralt ej är annat, än en Träd och lustgård. Floden Thames strömer till förbi denna Parish på S. sidan, så att orten de wänligen kan hafwa tillförsel från London. Här är öfwer floden en bro af trä, byggd på nedlagna pilar. Alla de, som gå eller föra laster, måste betala bro-penningar. Hwar person, som går till fört, betalar en half pence.

St
midt en
bara fö
De w
spinos
kaltet
hon, af
På fö
war be
het wa
des p
här w
war m
prof so
Kor,
go här

U
Solen
garna
bades
at det
både
och o
At bo
en fö
men
Drum
togs
smän
de w
up.
gård,
dena

Stora fält. På andra sidan om Thamsen midt emot Fullham lågo stora sammelige flata och bara fält, som woro lämnade til betesmarker. De woro måstendels öfversårte med Genista spinosa, hwilken nu blomnade som bäst, at hela fältet lyste gult deraf. På något enda ställe war hon afbuggen, antingen til bränne eller annat. På somdiga ställen sågo wi här Tung; men den war helt liten. Mon jordens fruktamhet och godhet war orsaken dertil? och mon den hälst wil trifs was på torra och magra ställen? Jag blef och här warse små plättar med Nien-måsa, som öfwen war mycket stackus. Jordmon war en togelskagg af grof sand med litet svartmylla öfwerst. Hästar, Kör, Orar, samt en stor hop med Åsnor gingo här i bet.

At förekomma dam på wägar. Utaf Soles och det starka Wastan wädrer woro wår garna nu så torra, at då wagnar och hästar färdades derpå, upstog deraf så mycket stoft och dam, at det war ganska wädrat, at komma fram, i det både ögon, näsa och mun spoltes häraf. Erår och orter wid wägen woro öfvertäckte dermed. At bota detta, sågo wi på et ställe en man föra en kiora, hwilken war gjord som en brädelår; men hade baktil mårts öfwer en rad af små hål. Denna lista war nu full med watten, och då et bräde togs up baktil, som täpte igen hålen, tann watten strömingom ut, hwarest han förde fram, och gjorde wägen hel wät, at stoftet ei kunde mera stiga up. Det war utan för en Herres hus och trädgård, som han förde af och til på wägen med denna färra. Jag såg sedan på flera ställen sådana

Sådana Färrer brukas, utfällnerligen den dagen, då Rikungen gief up i Parlamentet.

Den 12 Majk.

Frön ligga länge ostadde i jorden. Mr. Miller berättade, at på et ställe, det *Rhodobarbarum* som stått för 10 år, lät han vid denna tiden flytta det derifrån på et annat ställe, sedan någon planta deraf värt i 10 års tid; men nu i år, då han lätit röra jorden på samma ställe, har et nytt skänd kommit up af de frön, som legat der i jorden så många år, hvilket uti blomstrade som bäst. Det samma sade han sig försarit vid et slag *Fumaria*, hvars frön legat 14 år i jorden, intill de kommit up. Vid *Fumaria* nämde Mr. Miller detta, at Lobel gjort et nytt Species af *Fumaria bulbosa*, och kallat en deraf *Fumaria bulbosa*, viridi flore, som dock endast är en varietet; ty om en tager *Fumaria bulbosa*, och gräfvit des lölar för djupt ned i marken, dock så, at den kan komma up, blifva alla blommande gröna, som Lobel beskrifvit dem; men läggas dese lölar närmare up til jord-brönet, blir det det ordinaira *Fumaria bulbosa*.

Ugnar i Orangerier. Ugnarna i Orangerierna uti Chelsea Apothecare-Trädgård, äro alla inreddade på det sätt, som Mr. Miller berättat uti sit Gardeners Dictionary under ordet *Stoves*, nämligen at rötten kommer at passera i åttifiliga trölar fram och tillbaka uti en af långväggarna på Orangeriet. Ut i det största Orangeriet i Chelsea trädgård gör Röden 6 trölar, innan den hinnet ut. Mr. Miller sade, at han i början lätit göra

göra som
huset; m
de fatt;
ty af den
låg närm
belt torr
Ja, han
genier h
garfware
Med S
pöwenlig
hvar af
lhet om
de bästa
idant.
kol deru
olagenhe
in i run
deraf, h
sade, at
den för
måga så
emellan
war bar
fruforn
göbset
des ing
Moscou
fruforn
länge
Gull
G
dängen

göra

göra som Canaler under gåsivet på sdborna om
huset; men han har sedan ändrat det på förendma
de sätt; emedan han ej funnit, at det war godt;
ty af den starka bettan blef garfware-barken; som
låg närmast dessa Canaler, så het, at han wardt
helt torr, och fara war, at den kunde satta eld.
Så, han wiste 2, om ej flera exempel, at Oran-
gerier här i Angland derigenom brunnit up, at
garfware-barken blifwit så het, at han tagit eld.
Med Sten-kål eldas ugnarna här om Winteren
wäwenligen en gång om dygnet, nämligen en gång
hwat afton; men om dagen är mulen, eldas och
lites om morgonen. Mr. Miller hölt Sten-kol för
de bästa, at brula hårt; emedan de brinna så
jämt. Torf hölt han wara lika god med Sten-
kol detuti, at de brinna jämt; men de hafwa den
olägenhet, at ofet af dem tränger sig genom murar
in i rumet, så at det luktat starkt i Orangeriet
deraf, hwilket ej sker af Sten-kolen. Mr. Miller
sade, at han i början brukat Torf; men lade bäre
den för wärdande orsak. Med trodde han ej
wara så god til eldning, som Sten-kol och Torf;
emedan den bettar för hastigt och starkt. Garf-
war-barken; som en tid legat i Orangeriet omkring
trulorna, brukas sedan i trögården som ordinair
gödsel. På mullen i trulorna uti Orangeriet la-
des ingen ting, hwarken säg-spån eller annat. Ut
Moseou har jag sett säg-spån, lagd på mullen i
trulorna uti Orangerier, at hålla fruktigheten
långre qwar.

Den 13 Maji.

9 dag sids Session i Parlamentet för denna
gången, då Konung Georg II. II. 2. efter midda-
gen

Contoir, deest bel byna mot sällsba Salen. Widen
 uti denna affstängningen är et bord, med bänkar
 på bägge sidor. Den, som behagar, sitter sig
 här och låter hämta til sig allehandas slags mat och
 dryck, som här är strax til hands. Mansolls
 och Fruentimmers göromåd är här ej annat, än
 at spatsera omkring i den stora Salen, afhöra
 Musiquen, sitta och plåga sig i de små rumen, eller
 ock at förlusta sig i trädgården, m. m. Dolita lust-
 hus finnas på många ställen både i och utom Lon-
 don, der tiden på sådant sätt förnötes, erkänner-
 ligen estel middagen och om aftnarna. Uti Sta-
 den hålles Comedier, Oratorier, Musique, Lin-
 dansare m. Utom allehandas Lust-hus, och alt som
 års-tiden är, så betiena de sig af det ena eller det
 andra. Om desse nöjen endast användes dertil,
 at sedan en om dagen trötat sig ut med sysslor,
 han då här någon gång i weckan efter middagen
 tage sit nöje, at upstricka sina sinnen, då hade de
 sin stora nytta; men at använda hwarje dag här-
 til, låter ofdgripeligen ej wära annat, än at
 föräma vårt ungdomen, och leda dem til slöseri,
 latja och lidensghet. De har sit mått. Här
 wänjas de til säfningar: försunna den ädla tiden:
 falla swärningar i wellighet, och at sty för arbete.
 Fruentimmer och de unga flickor blifwa på många
 stolt samt härförande, och mista all lust til hus-
 hålde-sysslor.

Den 14. Maj.

Ben word, Larix. Ms. Miller berättade, at
 skerfigan af Bedford hade låtit plantera en hof af
 Maries C. B. uti sin Trädgård, af hwilla somliga
 tommt at sätas uti mycket god trädgårds-jord, an-

De af dem åter hade endast fått taga til goda en
 utmaget jordman. När de sedan börjat värta,
 hafva de i den magra jordmonen, hwart år gemen-
 ligen gjort dubbelt längre skätt, än de i den goda
 frögårds-jorden, samt sett mycket lifliga ut, då
 deremot de förra, som stodo uti en god jord, sett
 helt matta ut, lika som de måste twinga sig fram til
 värt. Hvaraf rönes den allwisa Staparens för-
 ändransvärda lagar wid wårternas, at och den
 magra och fattiga jorden skal hafwa sina särkildta
 trån och wårter, som deri må ganska wäl; men
 wäntrifwas i en för och månnifor så kallad bättre
 jordman. Han sade, at han funnit det samma
 på Cedrus af Libanos berg; men som jag mär-
 ker, at han infört det rådet uti sit werk, The
 Gardeners Dictionary; så wil jag nu ej orda wi-
 dare derom; utan wisa Basaren dit.

Chelsea är en liten Förstad eller By, belägen
 på Angeliska mit från London utåt Wästen. Flö-
 den Thames ströke rätt förbi Chelsea på S. O. och
 S. sidan, och på det andra sidan är ej annat, än
 trä och löfs kryddgårdar, hwaras här finnes en
 grusroelig myckenhet. Orten liknar en Stad, har
 en kyrka, wacker gator, wäl och til en del präk-
 tigt bygda hus, alla af sten til 3 a 4 wåningar
 höga. Jag kan just ej weta, hwad en del, som
 här bo, nära sig med. Somlige hafwa sin
 fram-bodar; men det wil ej stort säja. Källarmä-
 nare, Krögare, Colles-Kokare, Bryggare, Ba-
 kare, Stagtare och dylike kunna här rikeligen haf-
 wa sin utkomst; emedan en myckenhet folk se-
 London wäl wacker wäder om Sommaren får-
 das hit ut, at förinka sig, då sådant folk wäl wet
 at

at taga
 andras
 rum, so
 om Son
 vägen,
 från Lon
 Hus-rui
 hellsra L
 hafva st
 ingen, s
 mar tid
 gång,
 des höre
 dön, c
 men in
 St Han
 utbala,
 sig
 till
 om Ef
 skan d
 här re
 Wack
 boggni
 de sam
 omgifi
 sold st
 tantee
 frid la
 skid p
 som to
 fald u
 tus so
 fudam
 211

at taga skäl och betalning för hvad de sålja. De andras förnämsta inkomst synes vara af hus och rum, som de hyra bäst af Gentlemen, hvilka om Sommaren då och då, i synnerhet om Egget, Vågen, Söndagen och en del af Måndagen resa från London hit, at här vistast och taga frisk luft. Hus-rummen äro och här ansefligen dyrare, än i heshwa London, hvilket sådes komma deraf, at de hafva stora utläggor, samt at de på om Winter-tiden ingen, som vil logera der, hvarsföre de om Sommar-tiden nödgas taga likasom för bägge på en gång, at uppfylla skadan. Tillfällige hus härstädes höra till Gentlemen, som bo och vistast i London, och endast då och då resa ut till Chelsea; men snart sagt en tredje del af husen sådes höra till Sir Hans Sloane, hvilken köpt dem för många år tillbaka, och nu hyrer dem ut till ättlinga.

Den 15 Maji. Efter middagen spattserade jag ut till Nostra skan om Staden, at bese ytterst at den länten. Här var landet indelt i baco Rings-tappor. Backen och ganska väl byggda byar, gårdar och byggningar voro fringsströdde här och der bland de samna, hvilka byar och hus gementligen voro omgifne med härliga trädgårdar. En nyckerhet följde förtimade nu om Söndags-afstoken från alla lantor af London hit ut, at förlusta sig och taga frisk luft. I alla förnämde byar var et öfvertädd på tallare, krogar och dylika hus, der de som kommo från staden, hade sin ro. Eljest voro fulla hus byggde i trä-gårdarna, med bäst hus och bord av, hvilka nu alla voro fulla af förnämde folk skickar af bägge könen.

Det 16 Maji.

Ormar handterade med händer. Wi
blefvo så i dag, som dagen tilföre, warse en
samen slarfwigt kladd karl, som hade en stor
samling både af lefwande Hugg-ormar och Snot-
ter, den han gick och bar omkring på gatorna,
at wisa åt folk för penningar. Han kunde helt
troggt handtera dem med sina händer, utan at
Ormarne bödo det ringaste til, at hugga honom.
Han hade en påse, hwari han lade dem, och när
någon gaf honom en half pence, tog han ut dem
med handen, antingen den ena efter den andra,
eller ock handen full. så många, som deruti kunde
rymas. Ofta, at upwacka mera förundran,
stoppade han antingen en Hugg-orm eller en Snot-
belt och håller in uti munnen på sig, samt höll
munnen igen en liten stund, öppnade så munnen
och lät Ormen krypa derutur. Då han släppte
dem på marken, wölte de at ränna bårt. Han
sade, at han några gånger blifwit biten i tummen
af dem, då han fångat dem; men han wiste et så
dant bot derföre, at det ej kunde göra honom skada;
dock wille han ej uppbaras, hwartil det be-
stod. At Snotarne ej gjorde honom någon skada,
war intet under; men huru han bar sig åt
med Hugg-ormarna, wet jag ej. Det sig sig, at
at de ej allengst icke bödo til, at hugga honom,
utan ock, då en kapp sattes åt dem, eller då nå-
gon rörde med lapprandan wid deras hufsup, bögo
de aldrig i kappen. Ja, somlige närse af
den ringare hopen dristade sig ibland, at närre
dem, utan at Ormarne försökte, at hugga dem.
Deras wölte wara anledning, at man, ja, denn
karlen kipt både tänderna och ögonen, hwartil de
hug-

huggas.
i dag.
hederlig
hwaruti
handter
då han
de 2 sto
med sin
eller ock
kunna
atde, a
folk af
Ormar
Ormar
hög sig
finorde
let, de
både
gittigg
orm
den
måta
röndet
det ill
S
vår.
någon
småle
hott
det p
med
att C
of de

huggas. Sedan woro wåra ombömen här om i dag. Följande dagen berättade Dr. Mitchel honom hederligen, då han uppenbarade för Dr. Mitchel, hwaruti hans konst bestod, at han så tryggt kunde handtera Hugg-ormarna, nämligen deruti, at då han fått fast någon af dem, var han stult bårt de 2 stora tänderna, hwilka de, lika som en katta med sin klo, kunna krita fram och hugga ned, eller ock draga dem tillbaka. Sedan de mist dem, kunna de ej vidare göra någon skada. Han berättade, at han stundom, då han fångat dem, blifwit af dem biten; men at hans det derför varit Orm-olja, den han gjort på det sätt, at han kokat Orm-ster til olja, hwilken olja han beskändigat bar hos sig i en glas-flaska, och då han blef biten, smorde han sig med denna olja öfver det stället, der han blifwit huggen, då han vidare ej hade någon skada deraf, sedan han allenast gånghat in oljan. Skillnaden emellan en Hugg-orm och en Suol såde him bland annat wara den, at Hugg-ormen, då han ser, at en människa wäl stå förordad ihäl, håller han alltid hufvudet högre, än halsen; men en Suol skal wäl det tillfället ståa det lägre ned, än halsen.

Swinsne föda, böet k. uti Norra America. Dr. Mitchel berättade, at näppeligen på någon ort i werlden skal finnas stönare och walsfnalstegate Swin-böet, än i Norra America; hwilket han föränligast tillstref Maysen, som det planteras och växer i myckenhet, och hwar med Swinen födas. Likaledes släppas de der ut i Fogar om Hösten, hwarest de söda sig af den myckenhet Ebbolen, som der finnes.

Den 17 Maj 1785
 Hågnader eller stångsel omkring ångar,
 krydd-gårdar, &c. af Or-horn. Jag har före-
 ut på flera ställen, närat om den stångsel och håg-
 nad, som de mycket bruta wid London omkring
 sina löfs-krydd-gårdar, och ångar m. m. hwilket
 består af upkastade höga mull-wallar; men nu wil
 jag tala om en annan slags hågnad, som de äf-
 wen här mycket betyma sig af, och är sådan: En
 mull-wall upkastas på wanligt sätt. Bredden eller
 tjockleken wid grunden lampas, efter höjden af den
 utårnade hågnaden; ty ju högre wall, ju bredare
 basis. När nu mullen blifwit upkastad til unge-
 får et quarterns högd, göres den jämn ofwän på öf-
 werakt. Derpå hafwa de til handa en myckenhet
 af qwickar eller inre leken af Or-horn ty utwa de-
 len, äro selskwa hornet, tages här, af sållas til
 Kammatare, och andra, som arbeta i horn, så
 ler hafwa de, sedan de fört belä hornet af Skat-
 tare, behållit utwa delen qwar, och sammanben, me-
 ra och odugeliga delar til detta behof. Denna
 qwicken är så afhuggen, at en del af hufvud-stä-
 len gemenligen följer med. Qwickarna sättas då
 helt rätt utmed hvarandra, öfwer den til wall up-
 kastade jorden, och det så, at den förra och tjoc-
 pare ändan på qwicken, eller den, som en del af
 hufvud-stälen är fast vid, wändes utåt eller ligger
 iust i hornet af sidan på wallen. På detta sätt läg-
 ges 2 rader af qwickar, nämligen en rad på ena
 sidan om wallen, och den andra på den andra
 så at lik-ändarne på horn-qwickar wäro hvarandra
 midt på. Hårdswer kastas sedan mull til et quar-
 terns högd ungefär, då öter på förenämde sätt läg-
 ges et stratum af dubbelt lagda Or-horns-qwickar,
 näm-

nämligen
 sidan
 fortsettes
 til det
 wärdes
 smalare
 ledes ka
 af Orbe
 qwickar
 jorden
 må så s
 ta och b
 och 3
 stratum
 men en
 flera str
 inlagda
 lagt af
 wärpa
 ty rum
 här på
 stas på
 Ar
 London
 gen de
 stades
 en så
 ej som
 som i
 bildni
 tomme
 måna

nåmligen så, at en wall tvänder för ändan mot ena sidan, och den andra mot den andra. Således fortfäres återwis med mull och Orborns qwickar, til det wallen bunnit til den högd en wall. Endast märkes härvid, at wallen drages ihop smalare och smalare från ömse sidor, i ut bögre den blir. Således kan väl på en sådan wall öfva ses sin strata af Orborns qwickar. Andamålet, hvarföre dese qwickar brukas, är förnämligast, at dermed binda jorden i wallen, och göra henne stadig, at hon ej må så snart raka ned. I bland wares mindre strata och hwarf af dessa qwickar i en wall, som 5, 4 och 3, men då war och mera mull emellan hwar stratum, som til en half eller en hel alns tjocklek; men en sådan wall war ej så beständig, som der öfver strata eller hwarf af Orborns qwickar wero inlagda. På några få ställen fans wallar snart sagd af bara Orborns qwickar, lagda helt till ofwarpå hwarandra, endast, at de med mull fyllde rummen emellan hornen. Således wiste de här göra sig nytta af det, som annorstäds las sig öfret.

Anger slagne. På somliga ställen omkring London hade de nu slagit sina ångar första gången detta år, så tidig war redan gräs wårten här sådes; der dock af alla sades, at detta år warit en så sensfärdig Wårtid, at på många år all ting ej kommit så sent fram, och warit så långsamt, som nu; utän så mycket, som örterne och träden bitnit detta år i Maji, så wida plåga de wara komne ändra år och på wantigt sätt i April-månad.

At Gindea dänmi på gatorna. Of den störka
 tottan, som nu warden i några dagar, sig ut haelt,
 och hoelt dänmi up på gatorna i staden, inka dänmi
 mera på wägarna storn delt stänma wid förkingi
 med hästar, wagnar och färser, in ut en trupp,
 i spennerhet utan för staden, kunde se up med hel
 gonen. At någorlunda hindra detta på gatorna i
 staden, wörd här ut der laetar eller hägar, som
 med stakar kastade omkring der watten, som dänmi
 mit at rinda ut pumparna ut på gatorna, och gion
 de salunda gionna wata. De som hade sine
 fdyrnans bodar utar bredesid, hwarest mycket
 fördes, lät på dena sätt bestanta gatorna. Ut
 wafar utanför hus, der folk wäntade stam och
 wänta, fördes der watten för samma orsak.

Sir Hans Sloane. Gör middagen gick jag til
 Chelsea, och tillfingte en del af denna förmiddag
 uti Chelsea Apothecare-trädgård. Sedan sålode
 jag med Mr. Miller til Sir Hans Sloane, at hos
 hos honom göra min upwaktning. Han låg i dag
 til söngs, såg ut som sjelfwa ålderdomen, och be
 rättades nu wara på sit 94:de ålders år. Mr.
 Miller gaf honom wid handen uti saken til min resa,
 at jag wore sinnad, at färdas til Le orter i Noor
 ta America, hwarest ingen Botanikus wärit förut,
 at der samla och beskrifwa alla de örter och träan,
 jag komne öfwer, samt göra allahanda observa
 tioner i Historia Naturali och Naturkunnoheten
 m. m. hwilket Sir Hans Sloane tyckte ganska mycket
 om, och trädde, at jag skulle finna der en hop rara
 saker. Sir Hans Sloane hade redan för några år
 tillbaka afstodt sig alla publique beställningar, och

läms

lämnad
 ra och
 nu sam
 skott,
 han så
 samt ga
 fochi

in Sr
 jag ho
 Kongl.
 wi tal
 beka
 i st
 na Be
 Char
 en sto
 wäster
 sette
 af des
 wi der
 ma Le
 wi se
 uti ti
 är till
 dan
 wid
 fochi
 hoo
 tra fö
 jst
 fochi
 dom

lämnade mi all sin öfriga lefnads-tid, at lefva i
 ro och stillhet uti Chelsea på sin gård. Han hade
 nu samteligen hoag, hörsel, så at vi måste ropat
 skallt, om han skulle höra det. Då tuggan hade
 han fått som et slag, så at han talte nog otodeligt,
 samt ganska långsamt. Ibland gaf en lång stund
 förlåt, innan han fick fram något ord.

Den 19 Maj.

in Friesland nu förlorade. För middagen var
 jag hos Dr. Mortimer, som var Secretaire i
 Kongl. Vetenskaps-Societeten. Bland annat
 vi talte om, frågade han mig, om jag hade mig
 bekant, hvad som blifvit af det Friesland, som
 i förra tider är nämt, såsom det der legat Väster
 om Island. Han vilte mig var gamla Landt
 Charter, hvaraf bägge hade Friesland utlat som
 et stor ö, ungefär in mot half så stor som Island,
 väster om det samma. På Friesland äro nu
 satte namnen för många hamnar och orter. En
 af dese Landt-Charter war stucken år 1664. Sane
 vi denna tiden ei wete af någon stor ö wid same
 ma Longitude och Latitude, så at en fråga, hvad
 vi skole hålla här om? Man chafad at han wa
 rit till Dr. Mortimer berättade, at han talte med
 årtulliga gamla Skeppare här om, och har blifvit
 dem at berättat honom, at då han seglat ungefär
 wid samma Longitude och Latitude, som de gamla
 sade Friesland, har han funnit der et mycket grun
 det watten, än annorstädes, ja på somliga stäl
 ler så grunda, at han ei wägar sig gå der fram. Et
 par hafva alla Skeppare berättat, at denna tiden
 synes intet land, d eller dylikt der. Mon här för
 dommarit en stor ö, som sedan sunkit?

1. **Cedras af Libanon** borte frugt. De Moos
 mer berøttede; de har varit der hos en af sine
 bekanta på andens hwarestrad gæstgæften af Cedern
 træn från Libanon varit planterade, af hvilka
 den ena nu första gången burt frukt, och hvar
 frukt. Den somma har varit den planterade
 sedan för 50 eller 60 år sedan, och från den tiden den
 såddes, har den ej blifvit ömsad från samma ställe.
 De andre, som blifvit sådda på samma tid;
 men sedan ömsade, hade ännu ej vist tecken til
 frukt.

Den 20 Maj 1771. Jag togo til en spæter-gång ned til Green-
 wich-kanten på Södra sidan om Floden Thames.
 Under alla våra spæter-gångar ut til landet, som
 fast ofta sedde, togo til noqa salt, hwaraf geas
 värtet på ångarna bestod, den stöbighet, och
 hvariebänder som höret til ångs-rörelse; men
 som det samma ställe taga för nödet rum i en
 Afskrifning, så formos det til något annat
 Academiskt arbete.

Den 21 Maj 1771. Den stängsel och begränsning som på
 denna kanten närmast London mist brukades om-
 kring trä och löfs kryddgårdar, åker och ångar,
 som gemenligen sedana mullvallar, som äro för
 skrefte tillförene p. 79. Hundstads var en del af
 mull-wall upplagd; men dock ej så hög, hvar på
 Gårder-trä (Sambucus) var planterade, som har
 giorde en tät och varer häck. Vid alla dessa
 mullvallar worer gemenligen diken inbivise ämnat
 i denna toffan hade en vinnighet af vatten med

fig.

fig. 1. C
 rade på
 andra,
 ofvansö
 tenhet p
 gop, så
 weralt
 hade de
 torn, d
 dat sig

2. Be

eller 4

Kort n

Debe n

stodo a

talen a

sind in

far af

slags id

flärpan

fölgade

alt fin

re, sau

furen

Korn

det me

och sto

den p

hade i

Prospe

fontes

fig. 1. c

skad

29

fig. Somligstads, woro wid dessa wallar planterade vilan, ungefär 2 a 3 famnar från hvarandra, som bliffnit afbuggne wid påf 2 famnar öfverför marken, hvarrefter de slagit ut en myckenhet nya telningar, hvilka sedan å nyo afhöggos, så ofta de behöfdes. Umörstads, och öfverallt något längre från staden här i Kent, hade de backar omkring sina inclosureer af Hagstorn, deruti sedan allehanda slags lösstrån blifvadt sig in.

Bestaffenheten af högderna: Ungefär 3 eller 4 Engelska mil S. O. om London läge uti Kent några stora högder bredvid hvarandra. Dessa woro på alla sidor långsluttande, och bestodo af jord. Jag såg på dem ända up till fallen antingen åkrar eller ångar, alla indelte i små inclosureer eller råppor, inhägnade med backar af Hagstorn med en myckenhet af allehanda slags lösstrån deribland. Jordmon, hvaraf öfver skärpan på dessa backar bestod, var den tegelsfälgade leran, som här omkring London öfverallt finnes, utblandad med en finare eller gröfre sand af lika färg. Somlige af dessa inclosureer woro besädda med Hvete, andra med Korn; några med Ärtor och Vicier. En stor del med Bönor. Några woro lagda til ångar, och stodo nu i en ymnig gräs växt. Jorden på alla dessa högder såg gemenligen ut, som hade den varit en fin lös sönderstöt tegelsten. Prospecten från dem var behagelig. Ut Västen syntes hela London, huru det låg och sträckt sig i en trof längs efter floden Thames, samt omkänd med sina många torn. Toppen af St. Pauls

St. Pauls Kyrko-torn tycktes näst vara af samma högd, som deße backar. Grentols toden, som städse swärfvar öfwer London, hindrade nog, at jag ej fick se det tydeligen, utan det stod som i en toln. De skepp, som seglade i Thamsen, kunde helt wäl ses. Landet all omkring likade en trägård, och det många backar hindrade, at jag ej kunde se stort till åkarna. Et Kent syntes landet som en samling af fogbevärtta högder, med åkrar deribland.

Swetet war satt i fitches eller små ryggar. Gemmligen war en sådan ragg af 5, ibland och af 6 mollars bredd, med watten-sårar emellan hwar ragg. Inga diken brukades på alla de åkrar, wi idag såge, undantagandes wid häckarna. Högderna af raggarna midt på war 1, 1 1/2 a 2 qvarter högre, än botten af watten-såren, och sluttade mot bägge sidor. Swetet stod här hårtigt; men ännu syntes ej något af.

Kornet war sådt på dylikt sätt, som hos oss uti Smerige, i broad land.

Arterna woro alla sådda i rader, och war alltså 6 goda qvarter, ibland och 7, emellan hwar rad. De hade med hackor (hoe) ränsat bäte alla ogräsen emellan raderna, samt makat den lösa mulden up mot skällen af Arterna. Inga rastor eller annat war lagdt hit föde Arterna, at klistra på, utan de lade sig längs efter märken, då de blefwo store. Det war et ganska behändigt sätt, at så Arter på detta sätt i rader; ty en hade ganska lätt före, at med en kratta utöda ogräsen. I trägdardarna på denna sidan om staden sågo wi Arterna på

på hla
mer,
B
broad
Wick
gårda
quar
pårde
Wdno
ej i ra
S
nor,
satt m
de la
rånsa
pårde
men
Wi g
fåret
den
war
och f
Sve
wanl
rot
hågg
war
Bun
det i
dan
Kins
; rdi

på slika sätt, sådda i rader; men då var ej gerna mer, än 3, 4, 5, 6, quarter emellan hvar rad.

Bönornas voro här på åkrarna allt sådde i broad cast; dock på 3 alnars breda stiches; men i holländska gårdarna vid Southwark voro trägårdsbönorna allt sådda i rader; en aln eller 3 quarter emellan hvar rad. Somligstads i trägårdarna var en myckenhet af Sparis-sångar, och Bönor voro i gångarna emellan dem planterade.

Plum. sativa var alltid sådd i broad cast, och ej i rader, dock på 5 alns breda stiches.

Huru får ränsa bärt ogräs emellan Bönor. I en af inclosureerna, som på förenämde sätt var sådd med Bönor, märkte vi, at de hade släppt några och 30 får, som der gingo och ränsade bärt ogräset emellan Bönorna, hvilket ogräs de äro nu och beto af helt tätt wid marken; men tillfogade Bönorna ej den ringaste skada. Vi gingo länge, och sågo med noga sikt efter, der fåren gingo midt ibland Bönorna, om de ej rört dem, men vi kunde ej märka et enda blad af dem vara afbitit. Det ogräs, som här i myckenhet och förnämligast märkte, var *Sinapis Lin. Flor. Svec. 548.* *Rapistrum flore luteo C. B.* eller den vanliga Åker-senapen, samt något länd af *Triticum Lin. Flor. Svec. 195.* dem fåren högg och äro i spennerbet Åker-senapen. När fåren äro sig matta, lade de sig ned bland Bönorna, at hvila. De gjorde således här dyvel tyttia, först at de ränsade bärt ogräset, och sedan, at de med sin dynga besurin gödde åkern.

Vertens frodighet. På alla sidor omkring London, både närvid Staden, och åfven på något

något längre från den samma, inlätte jag, at en
hop växter gemensligen woto mycket frödigare och
större, än hos oss i Sverige. Medes woro
Kartborre-bladen, bladen af Kottost (M. wa), så och
Senecio vulg. Aparine vulg. Urtica urens inakti-
ma, Huswudflora, och flere sådana, dubbelt större,
om ej mera, än de gemensligen äro i Sverige;
hwilket allt lärer wita et tecken ut godmons godhet
och fetma härstädes, dels af Naturen, dels af en
från långliga tider tillbata brukelig gödning och
omlagning.

Den 21 Maji

Sir Isaac Newtons Graf. Bland andra
präktiga Monumenter, som äro upsatte i St. Pe-
ters eller Westminster-Abbey-Kyrka här i Lon-
don, hwarest Konungarna i England både för-
nas och begrafnas, är äfwen det, som är upsat
til äminnelse efter den stora Mathematicus och
Philosophus Sir Isaac Newton. Han ligger be-
grafwen i främre delen af Kyrkan, strax för Cho-
ret, deri en del af gamla Kongliga grafmarka äro.
Oswanför wid grafwen mot sidan af Choret är
hans Monument uprest, hwarest han self ligger
utbuggen i hwit Marmor, och stöder den högre
händen under hufvudet. Oswanför honom är en
Sjunnets-glob utbuggen äfwen i hwit Marmor,
hwarpå Cometernas gång med förgylte Linier står
utsatt, samt desse ord: Dec. 24. 1680. Under
högra arm-bogen äro 4 böcker in Folio, hwarpå
han stöder sig. Desse böcker ligga på hwarandra,
och står på ena sidan utsatt, hwad de skola inne-
hålla, nämligen på den öfversta så de öden:
Divinity; på den näst derunder Chronology; så
Opticks;

Opticks; sist Philo. Fris. Math. Ned under bo-
 mon stå utbyggne Anglar, som hälla Mathemati-
 ska Instrumenter oc. Skriften under på Monu-
 mentet är den utskrift som följande är.

H. S. E.

ISAACUS NEWTON, Eques auratus,

Qui a summi vi prope divina
 Planetarum Motus, Figuras,
 Cometarum Semitas, Oceanique Aestus,
 Suâ Mathesi facem præferente,
 Primus demonstravit.

Radiatorum Lucis differentias,
 Colorumque inde nascentium proprietates,
 Quas nemo antea vel suspicatus erat, per vestigavit,
 Naturæ, Antiquitatis, Scripturæ

Sedulus, Sagax, fidus interpret,
 Dei O. M. Majestatem Philosophia asseruit,
 Evangelii Simpliciter moribus expressit,
 Sibi gratulentur Mortales,
 Tale tantumque extitisse.

HUMANI GENERIS DECUS!
 NAT. XXV. DEC. A. D. MDCXLII. OBIT. XX. MAR.
 MDCCLXXII.

Omkring stelfva Monumentet är idan galler.
 På ena sidan af Monumentet stå desse ord: Gul.
 Kent. Pic. & Archit. invenit. På andra sidan
 står emot: Mich. RYSBRACK sculpsit.

På stelfva Grafstenen stå desse ord:
HIC DEPOSITUM EST
QUOD MORTALE FUIT
ISAACI NEWTONI.

Den 22 Maj. Efter middagen reste jag till en akademisk sällsamhet och en manande Oeconomisk Professor i Lund, Herr Mag. Burmester, ut till Hampstead, en liten Stad eller Town, några få Engelska mil Norr om London, på et mycket behagligt ställe; hvarehan om Söndagarna och sold wackerer wädder en stor hov full roset och spaserar om Sommeren, at roa sig.

Uf hvard jordmon högderna (*The Hills*) omkring London bestå. Högderna eller jordbackarne, som ligga i rygden omkring London, så at Kent sidan, som at Essex, och an ra sidor, likna utvartes ganska mycket högderna i Hertfordshire, hvilka gemenligen under öfra jordfärdan bestå af bara Krita. Till följe här af har jag efter Analogien welat tro, at förenamde högder i rygden omkring London äfwen bestodo i yngre tid af bara Krita, och at endast öfwerst låg en tjock skärpa af den här öfweralt befintliga tegelfärgade jorden; men åtskilliga, som jag rådfregat här om, at både afdeles, at någon Krita fanns under dessa högder. I dag fick jag ännu ytterligare bevis, at detta synes hafwa sanningen på sin sida; ty nu warande Prof. Burmester berättade mig, at han sett ned uti Woolwich en graf eller grof gräfvon til ungefär 20 Engelska gard ned igenom en sådan backe, der jordmon legat mest i denna ordning: öfwerst svartmylla; så et stratum af den tegelfärgade leran; wärdt et hwar af afbehanda Muskel- och Snäckskal, dernäst et hwar af en hård lera med små runda stenar fullt deri; hwarunder sist en fin hvit sand tager emot, som sednit utan ändring gått så långt

så långt
ta finne
der nå
grop,
öfkillig
annat.

lyratis
eller W
dikes
Friddg
äfwen
Gallad
som wi
wa den
af den

Ang
den kan
mycken
til ång
merende
Gås-
lång,
Gwerig
förgam
gemenli
omkring
lena af
Fl. Sv.
Faste
qwarter
på hög
det ej l

så långt ned, som det var gräfvit; men af Krista finnes ingen ting i denna backa. En, som bodde när bredvid, sadet twara ågare til samma gropp, utur hwilken han sålde den fina sanden til det billiga, at bruka den wid deras tegelstämde och annat.

Winterkrässa til Sallad. *Erysimum foliis lyratis extimo subrotundo, Linn. Flor. Suec. 557.* eller Winterkrässa, wäcker ymnigt i England på dikes-bräddar och annorstädes. Den sås här i frydd-gårdar, och brukas om Winter-tiden, samt äfwen om Våren, medan den ännu är spåd, til Sallad, eller rättare, til grönsak, på samma sätt, som wi i Sverige bereda Spikat. Om de ej hafwa den planterad uti frydd-gårdar, betlena de sig af den wildt-wärande.

Ångar och deras gräs-wäxt. På hela den kanten, der wi i dag wistades, war en stor myckenhet inclosureer eller täppor, måst alla lagde til ångar. Landet omkring Hempstead bestod merendels af högder långsluttande til alla sidor. Gräs-wårten war i dem ganska härlig, och nu så lång, som någonsin på våra uträbasta ångar i Sverige wid slutet af Junii-månad, hwilket här förgånligast kommer deraf, at dese ångar gddas gemenligen hwar år. På de flästa af ångarna omkring Hempstead bestod gräs-wårten nästan alena af *Bromus panicula erecta coarctata, Linn. Fl. Sw. 87.* hwilken stod här så tät, som den tiotwaste Råg-åker, och war måst hwarst stånd af 5 quarters längd och mera. När detta gräs wårte på höga fullar och på mycket torra ställen, war det ej längre, än det gemenligen är i Sverige.

Några andra gräs-slag hade många sig deribland; men de woro så få, at det ej är wärdt, at nämnas. Af dem war dock *Alopesurus culmo erecto* Linn. Flor. Suec. 52. Den mässta. Jag har ock märkt, at på största delen af de härliga ångar, som finnas omkring London, hafwa alltid merendels bägge dese förenämde gräs-slagen gjort den mässta, bästa och frodigaste gräs-wårten. Jag skulle dock tro, at em wi i Sverige, hålst när til Städerna, ansåde våra ångar med den ömhet och flit, som Angelsmännen omkring London, så skulle våra ångar lasta af sig, så mycket och så godt hö, om ej mera, som dese. Jordmon war här den samma, som öfwerale rundt omkring London, nämligen en tegelfärgad lera utblandad med en finare eller gröfse sand af lika färg, hwarest öfwersta jord-brynet af wårternas rutnelse gått til mylla. En stor del af ångarna åt denna kanten wores nu slagne, och höet dels bårt- eller hemfördt, dels stod det ock ännu i fåtar eller wälmar.

Silk-gräs uti America. Jag frågade Dr. Mitchel, hwad *Silk-gräs* eller *Silkes-gräs* war för en ört, som nämnes om uti Beskrifningen öfwer Virginien, och säges duga til det samma, som Hampa? Han swarade, at den kallas af Morison uti des Helt. *Yucca foliis filamentosis*, och skal wåra i Virginien wid sjö- eller hafstränder. Fordom har den blifwit brukad, som Lin och Hampa, at göra kläder af; men sedan de der fått kläder och annat dylikt från Europa, har sättet, at bereda denna til Lin, så blifwit bårtglömt, at de nu mera ej hafwa sig bekant, på hwad sätt den tilldrene bereddes

beddes.
den i s
rökl.
må fått
den fått
så ständ
hemwis
ock, at
nien;
ket jag
der bete

Zo
Det är
filnad
ständig
Medica
Linn. F
pitulo
på åker
den kri
wer, en
toramer
hon är
don sa
hon w
stor m
näppeli
qwarter
qwarter
finger.
gelfärg
wara e

beddes. Dr. Mitchell sade, at han hade fått den i sin trädgård i Virginien; hvarest den tresså rodt. Han har försökt, at kullodera den på samma sätt, som Hampa, då han af fibrerne i bladen fått en art ej olit Hampa. Det väret endast få stånd af den wildt uti Virginien, utan at det hemvist längte til Söder. Dr. Mitchell trodde dock, at den näppeligen skulle finnas i Pensylvanien; emedan der är för kall för denna ört, hvilket jag sedan funnit vara sant, och at af des blader beredas Lüne.

Den 23 Maji.

Swad skilnad jordmon gör är wärret. Det är ibland förundrans wärdt, at se, hwad skilnad så Climatet, som jordmon, med flera omständigheter, förorsaka på en och samma wäxt. *Medicago* - - - *leguminibus reniformibus* - - - *Linu. Flor. Suec.* 621. eller *Trifolium prat.* lut. capitulo brevior C. B. växer i Upland i Sverige på åker, renar och wid vägar i ler grund, der den kryper utåt jorden, och ofta sträcker sig öfwer en alns längd ut på alla sidor. När hon kommer uti köl- och andra kryddgårdar, växer hon ännu frodigare och större. Här omkring London fant jag henne på högder och kullar, hvarest hon växte så usel, liten och spinkot, at jag hade stor möda wid, at känna henne igen. Jag såg näppeligen et enda stånd deraf, som hunnit til et quarters längd, utan de fläste woro allenast 4 quarters långa. Somliga woro dock föga 2 tvärfinger. Jordmon war här utblandad med en tegelfärgad lera, sand och svartmylla, som tycktes wära en god jord; men ändock war denna ört här

så flen; då likväl en hop andra örter wärte nog frodigt. *Lolium radice perenni*. Linn. Flor. Sueg. 104. hade måst samma öde. Den wäste liten och ganska spinkot; då *Bromus panicula erecta coarctata*. Linn. och *Alopecurus culmo erecto*. Linn. trifes i denna sorden ganska wäl. Enkannerligen märkes wid förenämde Bromus, at hon här gjorde den längsta och förnämsta gräs-wärten på mast alla ångar omkring London, och wärte til 5 a 6 quarters längd, då den zemenligen i Sverige på de torra sand-bäckar ibland ofta ej är öfwer en swärhand lång, spinkot och usel.

Hela eftermiddagen användes måst hos Mr. Catesby, en man, som är ganska kunnig för sin *Natural-History of Carolina* uti America, i hvilket werk han med lifliga färgor oförlitneligen wäl afstagit de raresta Trän, Örter, Djur, Foglar, Fiskar, Ormar, Grodor, Dolor, Skildaddor och Insecter, som finnas i samma ort, så at ingen kan annat se, än at de äro lefwande, der de stå med sina naturella färgor på papperet. Mr. Catesby tycktes nu wara en man närmare 60 år, något närlynt. Han tillbringade nu sin tid i läsning och at widare utarbete *Natural-Historien*. Förenämde hans werk, som bestod af 2:ne stor Volumer i Regal Folio, war ganska dyrt, och kostade nu bägge tilhopa här i England 22 a 24 Guineer, altså ej för en fattig man at köpa.

Vytta och skada af Punch. Jag frågade Mr. Catesby och Dr. Mitchell, om de trodde, at Punch wore en nyttig eller skadelig driick? De swarade, at deras mening war, det den blir nyttig eller skadelig, alt som den prepareras. Mr. Catesby

by ber
lina fö
war gi
med m
af Lim
no der
af Para
källa u
stan in
de will
fätt, a
set, so
dem de
bägge
ska qu
lägg
go en
den le
druck
mycket

Mr. Ca
wiste
war;
med
nu fr
de gas

Sam
om de
at prä
dem h
stod b

by berättade, at de hafwa i Virginien och Carolina förfarit såhånne: De drucko en tid Punch, som war gjord af starkt Brännwin eller Rum och Watten med mycket Säckes deri; men endast liten tillsats af Limon-saft. Den werkan, de småningom funno deras, war, at de efter någon tid fingo en art af Paralysis, hwilken war sådan, at de ej kunde hålla uti någon ting med fingerna; ty de hade nästan ingen styrka i dem, utan måste sätta allt, hwad de wille taga uti, emellan bägge händerna, på det sätt, at, til exempel, de kunde ej hålla om glaset, som de wille föra åt munnen, med fingerna, dem de icke kunde trycka tilhopa, utan emellan bägge hand-logorna. Sedermera började de minska quantiteten af Brännwinet och Säckret; men lägga mera Limon-saft deri, då de derefter ej fingo en sådan besvärslig Paralysis, fast dock gerna den ledsamheten i framtiden fölgde, at den, som druckit Punch, gemenligen på Alderdomen bliwit mycket darrande.

Wägglöfs fordom sällsynte i England. Mr. Catesby berättade, at ungefär för 20 år tillbaka wiste de här i England ej stort, hwad Wägglöfs war; men sedan den tiden hafwa de gjort resor hit med flipp från utländska orter, så at i London nu finnas så hus, der dese mindre efterlängta de gäster ej qwarterat sig in.

Huru Foglar och Fiskar i en Natural-Samling bäst konserveras. Mr. Catesby nämde om den Method, som han på sina resor brukat, at preparera och konservera Foglar och Fiskar, dem han ärdat til en Natural-Samling, som bestod deruti, at när han sått en Fogel, har han ta-

git indlöfverna wäl utur den samma, strödt sedan Snus öfweralt uti den, satt den uti en bakugn, hwilken warit så warm, som då brödet tages utur en ugn; ty om der är för het, smälter alt fettet bårt. När den stått litet deri, togs den ut, at svalna. Åter sattes han i ugn, och fortfors så, til des han war fulltorr; ty grevet består här deri, at han ej måtte bli för hastigt torr, utan smänningoni; emedan, som förr sadet, en stor hetta smälter fettet, och gör, at det rinner ut, samt skänner bårt fjädrarna. Sedan, då en roil föra dem någonstads, läggas de i tunnor eller dyligt, ströds Snus öfver och uti dem, at fördrifwa mol och andra skade-tråk. Fiskar conserveras bäst i Spiritu Vini.

Den 24 Maji.

Szwart land har sin sed. Szwart land har sin särskilda sed i et och annat; så är det och här i England. Jag tror näppeligen, något land skal finnas, der någon får se så många Periquer, som här. Jag wil ej nämna om, at måst alla förnämde Fruentimmer, och äfwen en del af de sänne, bära Periquer, utan jag talar endast om Mansfolken, som snart sagt alla gingo dermed. Gåsen hade knapt hunnit få byrot på sig, innan han kom fram med en Perique på hufvudet, som war stundom ej stort mindre, än han self. Det fick ej komma någon underligt för, at se Bonde-drängar, Torpare, dagsverks-karlar, Bønder, med et wäl alt arbets-folk, gå i deras wanliga hwardags-plor alla med Periquer på hufvudet. Så, ja ganska få woro de, som woro nögda med sin egit här. Jag fick länge nog tala mig omkring i en Sveta eller

eller ann
någon
hat och
egit här
än sedro
des mer
del förn
dyra.

såg ej fi
par Gu
da war
Engels
falle, d
annor
när det
orent p
fram gi
falle: s
han al
at han
bäst oc
ansågs
kunde s
Jag m
fult och
på mig
annan
den de
med D
Gränli

Eff
chell,

eller annan Samling af folk, innan jag blef warke någon med egit hår. Jag frågade orsaken till det hat och den nedriga tankan de här buro till deras egit hår? Mig svarades, at det war ingen annan, än sedwonan och modet. Här i England brukades merendels lärta Peruquer; dock hade ock en del förnåma dem med läckar uti. De woro nog dyra. För en Guinee war han påslig nog, och såg ej för wacker ut. Jag måste åtminstone gifwa par Guineer, om jag wille hafwa en af någorlunda värde och godhet. Aldrig märktes, at någon Angelsman betjente sig af stöflor wid annat tillfälle, än då han skulle rida och sitta till häst. I annor händelse brukades alltid skor. Stundom, när det om Wintoren fallit något snö, så det blef örent på gatorna, syntes då och då någon enda, som gick med stöflor. Om någon wid annat tillfälle spatserade i Staden med stöflor, hade han alltid en piska i handen, såsom et tecken, at han rest in till häst, eller årnade snart sätta sig till häst och rida utur staden. Gjorde han ej det, ansågs han för en främmande, på hvilken folket kunde stanna och stura, som på något owanligt. Jag mins, at jag wid mit wilstande på landet uti fult och rågnaktigt wäder, då jag dragit stöflor på mig, at gå torrare om fötterna, blef af en och annan tillfrågad, om jag årnade rida ut någorstads den dagen, i så elakt wäder. Sällan går någon med Wårja, om ej af Hof: staten, eller någon Främling.

Den 25 Maji.

Efter middagen reste jag tillika med Dr. Mitchell, Mr. Whatson, den namnkunniga Mr. Gra-

ham och några andra af Angellska Wetenskaps-Societetens Ledamöter, ut til Dulwich i Surrey, och andra der omkring belägna orten, at så der som i Kent se, hvad rara växter der kunde finnas. Hela landet åt denna trakten war ganska behagligt. Det gick up och ned uti långsträcktade höger och dalar emellan. Wi hade en continuerlig omfistning af wäl bygda byar, Herre-gårdar, åkrar, ängar, trä- och löfs-kydd-gårdar, utmärker icke. Öfwerallt war landet indelt i små inclosureer med häckar och Hagtorn omkring, så at ingett kunde annat föreställa sig, än at han alt för et reste genom en trädgård. Här och der syntes små skogar af allehanda löf-trän. När landet från någon af de högsta häckar togs i ögnastig, såg det nog täckt ut; men den stora myckenheten af häckar gjorde, at det längre ifrån ej tycktes wara annat, än alt öfverwärt med skog, hwarigenom något sten-hus här och der tittade fram; ty som inclosureerne merendels woro här små, så hindrade häckarna, at åkrar och ängar icke som lågo der emellan, kunde synas.

Gramina perennia nog rara uti Virginien. Dr. Mitchell, som wistats en ganska lång tid i Virginien och Norra America, berättade, at *Gramina perennia* äro der mycket sällsynte. De *Gramina*, som der måst finnas, äro gemenligen annua, eller sådana, som skola så sig sielfwa hwart år. Det war också derföre, som han sade, at han war sinnad, at låta samla här en myckenhet frö af *Graminibus perennibus*, och sända dit öfwer, at der blifwa sådde. Eljest sade han, at gräset i Virginien ej har den sköna, lifliga och gröna färgen,

gen; som
gräset är
Gö
Måst de
föra ut
wid går
wid åkr
tid så b
London
London
ges i ste
lighet se
böks-kr
horn d
stor hö
öppen
är den
en stor
til äng
mone,
emedan
så göde
är, h
Octob
y mer
ånga d
förena
sprida
den är
na gö
här
Lond
at de

gen; som det äger här i Europa, utan färgen på gräset är der brunaktig, och ej så behagelig.

Gödsel lagd i högar; ångars gödning. Måst öfveralt här i England war brukeligt, at föra ut dynga och annan orenlighet, som samlas wid gårdar och byar, och lägga den i stora högar wid åkrar, ångar eller annorstäds, at der någon tid få brinna tilhopa. De, som bo rundt omkring London, köpa den dynga och orenlighet, som i London samlas på gatorna, samt föres ut och lägges i stora högar utaför Staden. Denna orenlighet föra de sedan om Våren ut til sina ångar, böks-kydd-gårdar, åkrar &c. lägga den i något hörn deraf, eller ock på utmarken bredewid i en stor hög, der den ligger hela Sommaren under öppen Himmel och brinner tilhopa. Öfwanpå är den gemenligen täckt med halv-byske. Som en stor del af landet rundt omkring London är lagd til ång och betesmarker, och ägarerna äro mycket mone, at på alt sätt förkofra gräs-wårten derpå, emedan de då kunna hafwa mera winning deraf; så goda de gemenligen sina ångar en gång hwart år, hwilket sker sålunda, at uti September-eller October-månad, eller ock senare, när Kreaturen ej mera släppas på ångarna eller betes-hagarna, lägga de den gödsel, som legat och brunnit ihop i förehånnde högar, föra henne ut på ången och spreida der ut den samma något tunt. Rånet, som den årstiden gemenligen följer derpå, följer denna gödsel ned til roten på gräset, at den ej swinner här wårten. Häråf sker, at ångarna omkring London bära en så frodig och vinnig gräs-wårt, at de kunna slå så tidigt, samt flera gånger om

äret: Denna wäl ihopbrunnna gödseln, äro tiden, då den sprides på ången, samt Ängellika Climaten, at ej mycket snö faller på en gång om Wintern, som wid uppsättningen sköjer det bästa och fetaste af gödseln bärt, gde, at ångarna fara osörlitne- ligen wäl här af, samt at ingen här stort wet, hwad det är, at gödseln spridd på ångar skal brän- na bärt gräset.

Råg sällsyns i *Wetland London*. 3 dag fingo wi första gången se den, wäl här i England; ty på alla ställen wi varit i, hade wi ej blifwit wisse något Rågstånd; emedan hwete är det, som här öfweralt brukas. Denna Rågen stod nu i gr öfweralt, och war tämmelig wacker, så at Råg fulla kunna trivas här ganska wäl, om de ej ha- de hwete, hwilket altid får företrädet.

Sensfärdig Wår. Alla här i England sade, det all ting af Regno Vegetabili kom detta år 3 weckor senare fram, än det varit på många, ja på 60 år härstädes; der wi dock tyckte, at det war 3 weckor tidigare, än det kunde wata om- kring Stockholm i Sverige wid denna tiden på wanligt sätt.

Sälls brunnar och Jus de woid. På et stäl- le wero wid sidan af en högd några gropar grädda i backen, hwilkas watten de om Sommaren bru- ka at dricka, som andra Carbrunnars. Watnet hade intet aflopp, smakade och som watten i ordi- naira ler-gropar, och lär pyttan af dessa endast be- stå i folkets inbillning. Afslitna kojor wero bygg- da derwid för bruns-gästerna. Waggarna wero af mil-wallar, talet af Genista spinosa, och bara marken

marken
brunn,
hwilken
Watnet
bettan o
smnogh
den ring

Ma
gade, o
i frigs-
de äro
at det d
fött wid
sufan,
Kreatur

Sir
och Ca
lemen
hans N
nogare
len på
räfna d
les, h
mig an
annat
söra de
ning,
ständel
som ej
ganska
Wi ha
304

marken tjente til gals. Vid Dulwich war en
brunn, gräfwen och murad djupt ned i jorden,
hvilken berömdes hafwa hulpit många til hellsan.
Watnet sadet wara purgerande. Den starka
bettan och törsten dref oss, at taga til liff en stor
smugghet här af, utan at någonsin derefter lämnas
den ringaste retning til stols.

Matwarors pris i krigstider. Jag frå-
gade, om matwaror woro dyrare här i England
i krigstider, än eljest? Mig swarades nej; utan
de äro då gemenligen mindre dyra. Orsaken är,
at det då är förbudt, at föra dem utur Riket. I
kött wid denna tiden war dyrt, kom af Boskapens
sukan, som tagit bårt en sådan myckenhet af
Kreatur.

Den 26 Maji.

Sir Hans Sloanes Samling af Naturalier
och Curiositeter. 3 dag fölgde jag några Gent-
lemen til Sir Hans Sloane, at ännu en gång se
hans Natural-Samling, samt at i synnerhet så
nogare betrakta Ormen Cobra de Capella, hvil-
ken på nacken har liksom glas-bgon, samt at så
rättna des Scuta abdominalia och squamas cauda-
les, hwarom Herr Archiater Linnæus genom bref
mig anmodat. Jag har förut p. 376. nämt et och
annat af hwad jag här sett. Nu wil jag uti
föra det något widlyftigare, och det i den ord-
ning, som de oss wistes; men at beskriwa alt om-
ständeligen, skulle fylla några Folianter; ty en,
som ej sielf sett denna Samling, lärer hafwa
gansta swårt, at inbilla sig, at den är så stor.
Wi hade i dag den förmon, at Sir Hans Sloane
bedrade

beträde of med sin närvaro esse par timars tid, und-
der betror beträttade och sågo hans stora Samling.
Hvad vi nu här ögnade, war i synnerhet föla-
fänder.

En stor lådor fulla med allehanda rara och pre-
tiosa stenar, dels som de finnas af Naturen uti
deras matrix, dels slipade ellet af konsten tilver-
tade på mångahanda sätt. Vi sågo här

En såda fall, med allehanda slags stenar gene-
rerade i djur, såsom ock stenar genererade i mu-
ran och blåsan på människor, af hvilka somlige
woro inemot af en knytnäsas storlek, så ock alle-
handa slags Bezoard-stenar.

En Agat slipad, deri wistes Solens förmodelse
nog naturell.

En slipad Agat, deri Naturen afbildat et For-
tifications-werk.

En dito, som liknade trån och en fog.

Jaspis med Cinnober-malm uti.

Agat slipad, med prickar uti, hvilka liknade
gudromm.

Enus-dosa het och hållen af bava Jaspis.

Jaspis slipad, derpå en figur af 2 quinnor stod.

Puddingstone kallades en sten, som wi sågo
til myckenhet omkring Little Gaddesden och på
andra ställen i Hertfordshire. Den är ej annat,
än en sammangyttring af ättilliga små runda flinta-
stenar.

I Hertfordshire brukades den måst til
råmärken och gränse-skilnader. Jag såg der helt
stora stycken deraf. Här i Sir Hans Sloanes
Samling war han slipad, och liknade ganska myc-
kel hudning af ättilligt slag, hwadart han ock fått
sit namn. Uti Handverkarnes bodar fants Enus-

dos-läck
som i de
at en m
några st
och der
Pro Cer
Sill-
En
tingen.

Alle

Agat,

loft wa

Hans Sl

slags de

ligen w

En

nomfin

En

träckt

Ut

af Nat

En

små Ki

Ku

utgård

En

nar ha

Ag

en mar

En

merat

botten

fäppen

dos-läck deraf, hvilka sägs gånstka wäl ut. Den som i dag wisse om denna Samling, berättade, at en wis Angelsman, för några år tilbaka köpte några stycken af denna slipade, fört dem til China, och der försält dem, på hvilka han wunnit 1200 Pro Cent. En god handel.

En Sten, som liknade aldeles en fot.

En Sten slipad, hvilken säg ut som Råsfålingen.

Alllehandas Thee-käppar och Kälar, gjorde af Agat, Carneol eller Sardonyx. Alla sägs wäl ut. Somlige af dem ha öfwa kossat Sir Hans Sloane 50 Guineer. Äfwen wore åtskilliga slags dosor gjorda af samma sten-arter, förträffligen wäl arbetade.

En liten förkantis låda med läck på, alt af genomskinlig Jaspis.

En Bägare af Jaspis; säg ut, likasom Flugor träcfat derpå.

Åtskilliga slags Stedar af genomskinlig Jaspis, af Naturen präktigt färgade.

En gånstka stor hop Käppar, Skålar, Glasfor, små Kistor eller låder med läck på, alt af Jaspis.

Runda Jaspis-stycken som bällar, polerade utanpå.

Sten med watten inuti, som hördes sawalpa, när han skakades.

Agyptisk Pebble-sten. I brottet liknade den en mans ansigte.

En stor Käpp af et stycke, deri Naturen formerat tillsammans, som sådes, 3 slags sten; ty botten war en så kallad Blod-sten, medeldelen af Käppen war Jaspis, och det öfwersta Agat.

110 Sedan visstes of de dyrbaraste stenar, som
word lagde i en låda, på et särdeles sätt gjord.
Lådan war forlångtig, litet mera än et qwarter
lång, och ej fyllest et qwarter bred, samt ungefär
mot et qwarter hög. Ufrönligen sluttade den från
alla sidor tilhopa, at hon liknade et Monument
på en graf, eller et hus med Italiensk tal på. Den
bestod af en stor höp små ådor, hvilka icke dra-
gas ut, som wanligt, utau den öfre lådan war als-
tad såd at den undra, så at den nedre lådan ha-
de til såd alla de öfra lådor, o. s. w. Adla stenar,
nä word små, och lågo i små runda hål, gräddes
eller utskurna i lådorna. Det sådes, at i denna
låda word 1300 särskilda slag af ädla stenar.

Hustruden of åttilliga män, Kejsare, Konun-
gar, Afgudar ic. utarbetade och stuckna i allehan-
da slags ädla stenar.

211 Stenar, som liknade sära ågon; item lika
med ågon, deri Starren finnes.

En Opal med gröna och andra färgor uti.

Alexander Magnus, Mars, en Afgudinna på
Ceylon m. m. utgrästa i Onix.

Många ringar med allehanda slags dyrbara
stenar infattade.

Mocco-sten infattad i en ring, derpå Naturen
målat trån. Sir Hans Sloane har gifwit 100:de
Pund Sterling för den samma.

Sten i en Ring, deri en Fluga war ut-
stucken.

En Beryll, om hvilken berättades, at Stora
Mogul burit den uti sin mossa.

En Sten af Konsten gjord til en Torndyfwel,
med Egyptiska hieroglyphiska bokstäfwer derpå.

En f
ej wore
hos of.

En M
dissa qv

En d
Arkt

Tet i Os
wid hvo

Mång
En In

Stall
på hån

En lit
fast på s

et styck
fast wid

Arkt
Et S

war hvi
rit gjord

Der
stilliga r

wi märk

Sir F
på en ta

nakna q
ningar.

Ten qwi
bögt kn

om bägg
om henn

En fullrodt Chinestisk Jernstör, hvilka dock
ej wore större, än 2. u. 3. års gamla barnstör
hos oss.

En Machine af Elfenben, hvarmed Ost-Indiska
qvinnfolket lög sig på ryggen.

En dito af Onyx.

Ätstilliga slags Kammar, som brukas af sol-
ket i Ost-Indien, somliga af träpinnar bundne
wid hwarandra.

Mångahanda slags Pärlor.

En Indianisk afgud, at bära i byrsäcken.

Stallror och skramlor, som Ost-Indianerne sätta
på händer och fötter, då de dansa.

En liten plåt af gull, som Ost-Indianerne binda
fast på sig, at bruka i stället för Mustacher, och
et stycke af Stildpaddestal, som de likaledes binda
fast wid halsen, at bruka i stället för Skägg.

Ätstilliga Indianiska Qvinnfolks Klädebonader.

Et Fogel-bo, som de i Ost-Indien äta. Det
war hvitt, och lög nästan ut, som hade det war-
rit gjordt af hvitt wax.

Derifrån gingo vi ut i en Gat, hwarest äte-
stilliga måltningar sato på väggen, hvaribland
vi märkte:

Sir Hans Sloanes namn (S. HANS SLOANE)
på en taffa, hvilket formerades af bilder utaf bara
nakna qvinnor, de der wore sig i ätstilliga ställ-
ningar. Således gjordes bokstafven S af en nas-
ten qvinnor, som böge sig framåt, hade tillika
bögt knäna ned, och et nakot barn hölt henne
om bägge fotbladen, samt lög på marken bak-
om henne.

Uti et annat rum sågo wi:
 Åtskilliga Contrefaits af Konungar, Generaler,
 lärda män och andra, och bland dem:
 Den stora Natural-Historici Mr. John Rays
 Contrefait, som skal vara det enda efter honom,
 hwilket fins i England. Han är ganska lik det
 samna, som finnes i hans Wisdom of God in
 the Creation, wid Titul-bladet.

Sedan gingo wi i det långa smala rumet, der
 måsta delen af Sir Hans Sloanes rariteter äro:
 Samma rum är ungefär par samnat bredt. Hög-
 den wid påf 7 alnar; längden sådes vara 110
 Ängelska fot. Wid sidorna stodo nederst skåp med
 allehanda slags Natural-Curiositeter och andra sa-
 ker dels på dem, dels hängde de på wäggen; men un-
 gefär en samn från gålfwet ofswanför Natural-Cu-
 riositeterna woro wäggarna alt öfwerklädde med
 böcker. Här märkte wi bland otaliga många an-
 dra ting följande:

Skåp fulla med alla sorter af skal efter Cochleis.
 En grufwelig myckenhet af alla slags Coraller.
 En Magnet, hwilken drog et järn-stycke stort
 som en stor yxa.

Bouteiller, hwilka legat en lång tid på hafsb-
 botnen, på hwilka utanpå wuxit fullt med åtskil-
 liga slags Coraller.

En ganska stor Samling af Cristaller.

Allehanda slags Fogel-ägg.

En Wäst-Indisk Konungs Perouque eller huf-
 wud-bonad, gjord af röda fjädrar: såg nog ar-
 tig ut.

Fjädrar af åtskilliga slags Foglar.

Åtskilliga slags Fogel-bon.

Många

M
 De m
 species
 låda,
 war b
 men n
 fognin
 med p
 at ej l
 insect
 Då b
 fast m
 En
 tider b
 ga ned
 sjelfwa
 bunden
 Up
 M
 eller up
 M
 som de
 En
 Hu
 S
 At
 J
 gahan
 S
 större
 omniu
 La
 Et
 5 gwa

Många Skåp fulla af allehanda slags insecter.
De woro alla lagda i stora lådor; men hwart species eller individuum war lagdt i en fyrkantig låda, hwars latera woro af trä. På somliga war både låccket och botten af ett ganska klart glas; men måst war endast låccket af sådant glas. I fogningen war glasets fastkliffradt eller fastlimadt med papper, at det allestäds war ganska tätt, så at ej luft, mindre någon mal eller annat dylikt insect kunde komma dit in, at göra någon skada. Då botten war af glas, war insectet limadt fast midt på botten.

En West-Indisk vira, sådan som de i forna tider brukat, innan de fingo järn, at dermed hugga ned träen, göra sig båtar &c. Skafvet war af trä, hvars vira af en skarp sten, lik en wigg, som war bunden med grof trä eller snören fast wid skafvet.

Upstoppade Skaller-orms skin.

Många Testudines eller Lazertæ upstoppade eller uptorkade.

Många upstoppade Foglar, hwilka suto lika som de warit lefwande.

En stor hoy upstoppade Fiskar.

Hornet af den Fisk, som kallas Enhörningen.

Sågen af Sågsiften.

Utskilliga Canceres echinati.

Indianska Musicaliska Instrumenter af mångahanda slag.

Skåp fulla med allehanda slags Testaceis, större och mindre, somliga ganska pretieusea, omnium generum & specierum.

Lapp-trumma.

Et stycke af petrificerad trä från Irland, af 5 quarters längd.

Utskilliga curieuse Tobaks-pipor.

En ganska stor samling af allehanda slags Petrificatis.

Phylolithi Plantarum (Wallerii Miner. p. 337.) eller i Stifwer aftryckningar af örter.

Ichthyotypolithi (Wallerii Miner. p. 368.) eller i Stifwer aftryckningar af Fiskar.

Bären af Candle berry bush, samt gröna genomskinliga lius gjorde deraf.

Barf af trä från Jamaica, hwilket sadet kallas *Ligato*, hwaraf somt liknade aldetes et stycke hwitt sämsk. Somliga stycken deraf sågo ut som linne eller papper; somliga som gles Mattel eller Kammar-duk, och sadet hafwa blifwit brukadt til Manchetter.

Skåp med små lådor fulla af allehanda slags frön, de der lågo dels bara, dels uti sina frö-foder. De se frön lågo uti sådana glas-lådor, som äro beskrefna tilförene p. 433. Då jag talat om insecterna, endast at botten i dessa lådor war måst öfweralt af trä.

Bouteiller af Pumpor.

Et Skåp fullt af Materia Medica.

I et annat rum sågo wi

336 Volumer af inlagde torkade plantor på Regal-Folio. På hwart-blad woro så många örter fastlimmade, som singo rum.

En Corall, kallad Barba Neptuni, ganska skön.

En Machine, at lägga böcker på, då en wille låsa, eller har af nöden flera böcker på en gång. Jag kan ej så noga beskriwa den. Den liknar någorlunda et sådant hjul, som i Stockholm finnes wid Norrebro, och drifwes der af strömmen;

men

men i
samma
satt rörl
haft någ
fring, m
botten a
sidan af
ge, hur
hjul wa
6 a 8 di
dorna w
gande er
24 V
band, s
Frankri

530
och Nat

En
wackra

Uton

ännu 8
med bö

Swarde
längden

mer, ib

En

Balenæ

Sk

djur, i
äro besk

Seel
Hyl
En
Seel

men i stället för hvardera wingen eller brådet i samma hjul, war här en lång fyrkantig låda, som satt rörlig (mobilis) på en axel, och låter i botten haft någon tyngd; ty ehuru detta hjul wreds omskring, wände dock hwarvera lådan en och samma botten alltid nedåt. Boken lades på yttre stupande sidan af lådan, och stod således alltid i samma läge, huru hjulet och wändes. Längden af detta hjul war wid på 10 qwarter: diametern ungefär 6 a 8 dito. Jag kommer ej ihåg, huru många lådorna woro; men man kunde hafwa fram för sig liggende en ganska stor myckenhet böcker på en gång.

24 Volumer af rara Böcker, alla i kosteliga band, skänkte til Sir Hans Sloane af Konungen i Frankrike.

5300 Volumer af Manuscripter i Medicine och Natural-Historien, bundne i wackra band.

En Bok af Chinesiskt papper med åtskilliga wackra målningar uti.

Utom förenämde långa och smala rum woro ännu 8 andra rum, deri alla wäggar woro fulla med böcker ända ned från gålfwet up til taket. Hwardera af dessa rum war wid på 7 alnar högt; längden och bredden ungefär 2½ a 3 famnar, ibland mer, ibland mindre.

Små runda tårnar af Cartilago vertebrarum Balenæ, woro poreusa som en Pimpsten.

Skåp fulla af Echinis marinis och andra hafsdjur, i sådana glas-lådor, som tilförene p. 433. äro beskrefne.

Sceleta af allehanda slags små djur.

Hystrices och andra djur upstoppade.

En Porc-epic eller Igelfott från Hudsons Bay.

Sceleton af Armodillo.

Åtskilliga Folkslags skor; men Finornas
Nåfver-skor och Nyfarnas Bast-skor saknades i
land.

Et Credenz-fat, gjordt af bara skal af många-
handta slags testaceis.

Åtskilliga slags örter och blomster, hvilka lik-
nade Tulipaner, Rosor och andra blommor, hop-
satta likaledes af allehandta testaceis, med många-
faldiga färgor.

Många lådor och skåp fulla af allehandta slags
Testaceis omnium generum & specierum, hvar-
af en del woro mer än wackra.

Stora stycken af Crystall, genomskinliga som
den klaraste is.

Skålar, Krus, Kannor, Fat, Figurer af
djur icke gjorda af naturell Crystall, ganska täcka.

En Snäckå, som lägger ägg, af skapnad och
storlek, som Swal-ägg, til färgen hwita, uti
hvilka ägg ligga helt små Snäckor, som sedau
wåra stora.

En annan Snäckå af en krynåfwas storlek,
hvilken har et särdeles slags inuti sig, som
et långt band med många twåra afdelningar, uti
hvilka afdelningar lågo små Snäckor af små är-
ters storlek, som sedau wåra til förenämde deras
moders storlek.

Bi-och Getinge-bo, samt andra insecters
nåsten.

Skåp fulla med allehandta slags Coraller.

Obs! En stor hop af alla förenämde Skåp hade
glas-dörrar, at man derigenom kunde se, hwad
som war i Skåpet.

Et annat rum woro åtskilliga af sådana böc-
ker, som bestodo af colorerade ritningar på alle-
handta

handa s
nas. Ca
Postbara

Et
allehand

Sceletæ

Et

dra anti

jorden,

frukor,

Et st

af Fiska

mångabo

niskor och

hade dny

men jag

dominal

de Cape

låg uti S

Dyn

nacken

Scuta ab

de små s

la med s

det 2 me

Et c

andra s

ännu

En

En

lineis tr

W

Et

handa slags naturalier. Sådana voro Maria-
nas, Casparys, Sebes, Madame Blackwells &
Postbara verk.

I et annat rum wistes of en Ægyptisk Mumie,
allehanda slags Anatomiska Präparata, Människo-
Sceleta &c.

I et annat allehanda slags Romerska och an-
dra antiquiteter, som dels blifwit upgräfne utur
jorden, dels öfverkomne på andra sätt, såsom ler-
krutor, stolar &c.

Et stort rum fullt med en ganska stor samling
af Fiskar, Foglar, Insecter, Sidor, Ormar,
mångahanda små djur, åtskilliga Monstra af män-
niskor och djur, alla lagde i Spiritu Vini. Jag
hade önskat, at jag nogga fått gå igenom alt detta;
men jag war länge syfellsatt, at räkna Scuta ab-
dominalia och squamas caudales på ormen Cobra
de Capello, hwilket war nog swårt, i det Ormen
låg uti Spiritu Vini i en förseglad glas-flaska.

Ormen Cobra de Capello, hwilken har på
naefen såsom par målade glas-ögon, hade 183
Scuta abdominalia och squamas caudales. Om
de små squamæ, som sitta under hakan, paralle-
la med Scuta abdominalia, också räknas; så blir
det 2 mera.

Et annat rum med åtskilliga slags skinn- och
andra sällsamma folks-kläder. I samma rum
ännu

En upstoppad Camel.

En randig Åsna från Caput Bonæ Spei (Equus
lineis transversis versicolor. Linn.)

Wassriska båtar af näsiver.

I Trädgården sågo wi Sir Hans Sloanes stol

med 3 hjul inunder, 2 framföre, och et litet baktil, derpå han låter draga sig omkring i sin trädgård.

3 et annat uthus wistes of et Hwalsfiff-hufwud. Denna Hwalsfiff sadet warit 90 fot lång. Längden af detta Hwalsfiffens Hufwud-ben war mot 3 famnar.

Thermometers jämförelse. Sedan jag tröttat, at bese alt detta, hwaraf er 100:de delen är omtalt, gick jag i Chelsea Physique Garden, så kallad, hwarest jag jämförde Gal. Prof. And. Celsii Thermometer med den Mr. Miller brukade i Orangeriet, och war skilnaden den: Då Celsii stod på grad, war Mr. Millers

23. - - -	{ 37. den gradering på höger.
	{ 34. den grader. på wänster.
18. - - -	{ 25. den grader. på höger.
	{ 28½. den grader. på wänster.

Den 27 Maji.

Ängs-bårgningen. Nu slogs och bårghades ängarna öfweralt, som lägo på sidorna strax utanför London. En del af dem wore redan slagne, samt hwet inbårghadt. Hela Processen härmed skedde måst på samma sätt som hos oss. Gräset slogs med lia, lämnades at ligga i den ordning, som Glättarier lagt det, tills det blifwit någorlunda tårt på öfra sidan. Sedan räffades det ut, dock sällan med räffor, utan merendels med de här öfweralt brukeliga järn-gafflar med et långt träskäp, lämnades så at torka. Widare wändes det en eller flere gånger med järn-gafflarna, räffades så tilhopa i sträng med ordinaira räffor. Derefter kastades det med ofta nämde järn-gafflar tilhopa i stora,

et litet baktil,
sin trågård.
Hvalfisk-hufs
t 90 fot lång.
Hud-ben war

dan jag trötts
o:de delen är
que Garden,
al. Prof. And.
Miller brukade
t: Då Cellii
illers
ering på höger.
er. på vänster.
er. på höger.
er. på vänster.

s och bärgades
na strax utan
redan slagne,
ellen härmed
s of. Gräset
den ordning,
blifwit någor
n räffades det
nerendels med
r med et långt
Bidare wändes
tarna, räffades
ör. Derefter
afflat tilhopa i
stora,

stora, mot 4 alnar höga wälmar. Sedan la-
des det på stora wagnar, och fördes hem. Här
war mycket rart, at se något qwinfolk wid arbetet
på ångarna, utan ångs-bärgningen för rättades
måst af bara karlar. Det är otroligt, hwad ym-
nighet af gräs nu fans på dessa ångar, i synnerhet
på dem, som lågo på Norra sidan om Staden.
Det stod mig måst på alla ställen up til midjan,
då jag gick på ången, och war så tätt, at tätare
aldrig kan gifwas. *Bromus panicula erecta coar-*
etata, Linn. Flor. Svec. 87. *Alopecurus culmo e-*
recto, Flor. Svec. 52. *Poa spiculis quinquefloris*
&c. Flor. Svec. 78. som nu i ymnighet börjat
sticka sig up, gjorde denna tiden all den härliga
gräs-wårten här fans. Ångarna woro mycket
jämna och släta. Ingen tufwa derpå. Gräset
afstogs så nära til marken, som lian kunde
komma, at näppeligen 3 twärfingers stubbe läm-
nades qwar. När gräset war nyh slagit, war stub-
ben wid marken måst hwit, hwilket förorsakades
deraf, at gräset wårte så ganika tätt. Afwen
war hela nedre delen af det nyh affagna höet alde-
les hwit, för samma orsak skul. För den frodiga
och tjocka gräs-wårten kunde Slätter-karlen ej
komma wid hwart lie-tag längre fram, än et li-
tet qwarter; ty gräset war så tjockt, at han ej or-
kade taga djupare in i sänder. Se rut är ofta
nämt, at alla dessa ångar gödas en gång hwart år
med den utwaldaste gödsel.

Den 28 Maji.

Zuru ler beredes til tegelslåning. Strax
utan för Staden på Norra sidan wid wägen til
Hempsted woro stora gropar, der det ler och sand
E c 4 g: af

gräfsdes up, hwartil der strax bredewid slogs Teg-
gel. Jordmon bestod här af en tegelsfärgad lera,
utblandad med en fin sand. Denna sandblandade
de leran lastades tillhopa i stora högar på det sätt,
at då et stratuum deraf war lagdt til en half atus
tjocklek, eller mindre, breddes deröfwer et stratuum
af Stenfelsaska til ungefär en twärhands tjocklek,
eller mindre; så sandblandad lera, sedan åter Sten-
felsaska, och så vidare. Dernäst ledtes watten
från wattu-groparna hit genom rännor, så mycket
nämligen, som behöfdes. Den sandblandade leran,
Stenfelsaskan och watten blandades då tillhopa
så länge, til de blefwo väl tillhopamångde.
Derefter östes denna så tillagade leran på särdeles
dertil gjorda karror, och fördes til det stället, hwarest
Teglet slogs.

Den 29 Maji.

Om morgonen reste jag i följe med Directeu-
ren Campbell ut til Hertigen af Argyles gård
Whitton, belägen 10 Engelska mil från London
åt Väster. Hertigen sjelf gjorde mig den nåden,
och anhöddade mig, at komma ett gång dit ut, in-
nan jag reste från England, hwartil han sjelf ut-
nämde dagen. Denne Hertigens gård ligger på
et stort flakt fält, jordmon war mycket mager, nä-
stan allt omkring bara hughed; men Hertigen har
här welat wisa, hwad lust, konst och penningar
förmå uträtta, och at de magraste orter genom
dem kunna göras til et fruktbarande land. Her-
tigen, som ägde sjelf den största insigt så i Botani-
que, som Mathematique, iämte andra defar af Na-
turkunnoheten, hade ock här låtit anlagga en
præktig trädgård. Första hbjan dertil skedde wid
år

år 172
grund
trän,
kunna
ute i
tigen
desa
banon
wiste
och sy
teras
och S
Tallar
slag,
ka tri
skogar
at gör
Londo
Här
här ep
tämme
wa C
ga ha
land.
anled
Nese
Eder,
lyfsand
tilreda
lig,
så ta
höra
penni
tale

År 1723. då Hertigen först tilhandlade sig denna grund. Här finnes en samling af alla de slags trån, som wåra i äffilliga orter i werlden, och kunna tola Auglands Climat, samt kunna stå ute i öfna luften Sommar och Winter. Hertigen hade sjelf planterat ganska många af dessa trån med egen hand. Af Cedras trån Libanon war här en ganska stor myckenhet, som wiste sig bäst tycka om en torr och mager jord, och synes, at den torde wara stickelig, at planteras på wåra stora heder och moar i Sverige och Finland. Af Norra Americas Granar, Tallar, Cypresser, Thuga, alla desse och flere slag, samt många andra, fans här ymnigt, hwilka trifes ganska wäl. Här woro redan små skogar deraf. Gilt och konst har här ej spart, at göra allt angenämt. Hit reser Hertigen från London, så ofta han får sina syflor får tid. Här är ock et wackert orangerie. Annu samt här ej mera, än uddiga hus-tum, fast de woro tämmeligen wackra; dock ej at likna med sådana Slott och Palais, som så stora Herrar blaga hafwa, och äro allmänt i sonnerhet i England. Hertigen förekom sjelf de tankar, som i anledning häraf kunde upstå hos mig och mina Rese-Kamrater. I lären, sade han, förundra Eder, hwi I ej finnen här prächtigare och mera lysande hus, än desse; men jag har först welat tilreda denna magra jorden, och göra henne ijenlig, at plantera allehanda trån uti, samt sedan såta tråna uti den ordning och på de ställen de böra stå, at de måga wåra; ty då jag har penningar, kan jag alltid på et år, och än får tale tid, upbygga det prächtigaste Slott, när jag

E e 5

så wil,

så wil, som en annan mindre förmögen skulle hafwa at bygga på i 10 år; men at göra så mycket, at et trä må rota sig och wåra så mycket på et år, som eljest på 10, det kan jag aldrig med penningar uträtta, utan Naturen skal hafwa sin tid; derföre bör den, som wil anlägga et hus med trädgård bredewid, göra början med träs plantering, at winna tiden.

Om astoneu reste wi tillbaka til London igen, tillika med Dr. Mitchell, Mr. Watson, samt åtskillige andre älskare af Naturkunnogheten, som i dag warit ute hos Hertigen.

Den 30 Maji.

Jag har på hela den tiden jag wistades i Ang-land, både förr och efter nyfnämde datum, gjort margfalliga observationer, så wid ångs-skötseln, som de wårter, hwaraf höet och gräs-wårten på deras ångar i synnerhet består: hwilka wårter äro för- delaktigaste på deras ångar i åtskillig slags jord- mon; hwilka wårter Hästar, Åsnor, Kor, Får, Swin och andra Kreatur gerna äta, och hwilka de deremot rata, och snart sagt altid gå förbi, med åtskilliga andra Oeconomico-Botanska Observa- tioner; men som de samma skulle taga för mycket rum i en Rese-beskrifning, så lämnas de til et an- nat tilfälle, at gifwas ut antingen i Academiska Disputationer, eller under annat namn.

Den 2 Junii.

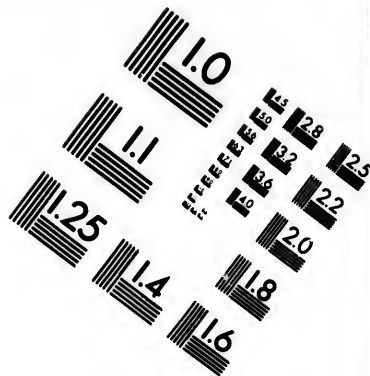
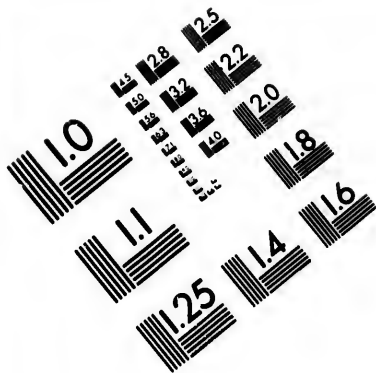
Wårter nyttige, at så på sidorna om mull- wallar, at dermed fåsta mullen. Jag har fle- ra gånger förut nämmt, at på åtskilliga ställen om-
tring

tring
wallar
omtri
gårdar
synner
någen
märkt
detta
af wi
na om
jorden
de C
jest l
följan
war
fans
tåtast
långst
a 6 a
ga st
et sk
jorden
sidorn
hon t
i syn
war
Åket
C. B.
ta m
med
andr
seca
helt

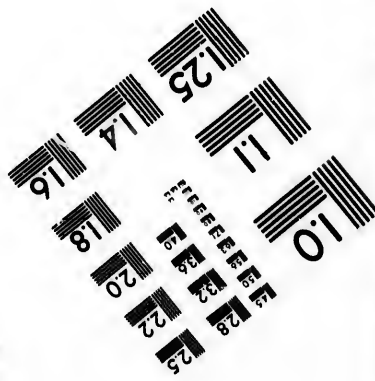
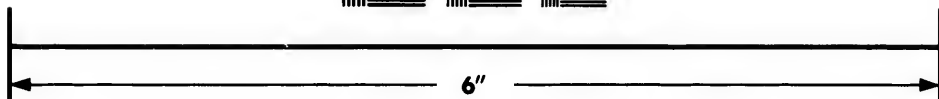
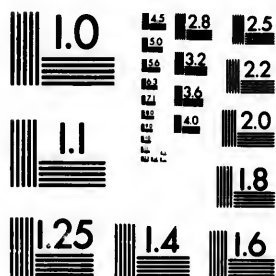
kring London brukas höga och nog branta mullwallar i stället för gårdesgård eller annan hägnad omkring deras åkrar, ängar, betesmarker, kryddgårdar. När nu mulden på sidorna blir torr, i synnerhet när den frusit något, är den mycket benägen, at rafa ned och skämma mullwallen. Jag märkte dock, at Naturen sielf war stilig, at bota detta och komma konsten til hjelp, hwilket skedde af wisa wårter, hwilka tagt sit hemvist på sidorna om wallarna, och der med sina rötter bundit jorden tilhoppa, samt med bladens skugga hindrade Sol och frost, at utöfwa wåld på den eljest lösa mulden. Bland dem woro i synnerhet följande: Oxwicksören (Linn. Flor. Svec. 105.) war af alla gräs den bästa, som och här måst fans på sidorna af wallar. Den wårte aldretåtast, frodigast och bladrikast, och gjorde den längsta gräs-wårt. Längden war gemenligen 5 a 6 qwarter. Zundering (83*) stod på somliga ställen nog ymmt. Renlösta (85.) war äfwen et skönt gräs, til at fästa mullwallar, särdeles der jorden är lös. Jag såg den wåra mångenstäds på sidorna i ymnighet, frodig och rik på blader; ja hon stod ofta så tätt, som den tätaste Råg-åker, i synnerhet i skuggan wid häckar. Längden deraf war 5 a 6 qwarter. På somliga ställen öfwertäckte Åkerwinden (173.) *Convolvulus minor arvensis* C. B. helt Södra sidan af de höga och mycket branta mullwallar, hwarest den bant jorden tilhoppa med sin tät wårt, myckna blan och skugga. På andra ställen wårte *Hordeum* (107.) s. *Gramen secalinum* & *secale sylvestre*, Raj. syn. 3. p. 391. helt allena på bägge sidor om mullwallen, der

* Numrarna äro tagna utur Arch. Linnæi Flora. Svec.

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

1.0
1.5
1.8
2.0
2.2
2.5
2.8
3.2
3.6
4.0
4.5
5.0
5.6
6.3
7.1
8.0
9.0
10.0
11.2
12.5
14.0
16.0
18.0
20.0
22.5
25.0
28.0
32.0
36.0
40.0
45.0
50.0
56.0
63.0
71.0
80.0
90.0
100.0

1.0
1.5
1.8
2.0
2.2
2.5
2.8
3.2
3.6
4.0
4.5
5.0
5.6
6.3
7.1
8.0
9.0
10.0
11.2
12.5
14.0
16.0
18.0
20.0
22.5
25.0
28.0
32.0
36.0
40.0
45.0
50.0
56.0
63.0
71.0
80.0
90.0
100.0

den stöd som den tätaste Råg:ädre; men war ei längre, än ungefär en half ala. Det tycktes som detta gräs wille bäst trivas på Goda sidan om wallen. Mångenstäds öfwerkladdes sidorna af wallen mringen af Oxbröror (105.) eller Kentosta (85.), eller *Scandis* (1221.) *seminibus hispida*, som hwardera på sit stället och söf sig sielf gjorde den tätaste växt, som lätt gifwas, och säkert synas wära ganska fördelaktige och nyttige, at så på sidan om mull:wallar, til at dermed fästa den lösliga mullen. Det tycktes, som Oxbrören wille trivas bäst på Nerre sidan om wallarna. Dese wallar bestodo af den öfwerakt omkring London wärende tegelfärgade löden, hwar om ossa förut är tal.

Den 3 Junii.

Efter middagen war jag hos Dr. Cromwell Mortimer, Secretaire wid Kongl. Betensaps-Societeten härstädes, hwadest jag då fick göra bekantskap med Mr. Baker, som skrifwit den wackra boken om Polypen, deri han upräknar de många söfvel, han gjort deruti.

Zuswund-skäl af et barn funnit i Brit-beort. Bland andra rariteter, som Dr. Mortimer wiste of, war i synnerhet öfra delen af Zuswund-skälen på et litet barn, som han berättade blifwit funnit mycket djupt ned i en Krigsgrufwa här i Angland. En kunde helt tydeligen se, hwad det war. Dr. Mortimer roade sig at säja, at detta war en Zuswund-skäl efter et litet

et litet
allmän
ning o
ned un

Lu
weralt
At den
märkte
twert
andra
häufiga
denne
qwar
altid o

Li
der.
in Fo
wigda
at den
wisa
wil C
ärlige
endast
säsom

et litet barn för Syndafloden, som då wid den allmänna stora squalvntingen och all tings blannning om hwårt annat kommit at föras så djupt ned under Krit-bärget.

Luteola (Linn. Flor. Svec. 439.) wärte öfweralt utant för London på mull-wallarna. At den kan tagga til gods den torraste jordmon, märkte jag deraf, at den wärte i springor öfwerst på murar i starkaste Sol-baddet, der alla andra wärter, äfwen *Poa murorum*, af den håstiga hettan aldeles torlat och dödt bårt; men denne stod der grön och i blomma af mer än 3 qvarterers längd. Eljest lämnade Postäpen henne altid väten.

Den 6 Junii.

Lista på födda, döda ic. i åtskilliga städer. I en tryckt beskrifning öfwer London, in Folio, samt en Lista på födda, döda och wigda i åtskilliga af de största städer i Europa, at deraf göra jämsförelse med London, och at wisa Londons storlek. Jag ståt i sista Tomen, wil Gud, af denna Resa införa, huru många årligen födas, dö ic. i London. Nu wil jag endast kärteligen nämna om de utrikes städer, såsom det stod införde i förenämde bok:

Paris.

Paris.				
År	Födda.	Gifva.	Döda.	Hitte Barn.
1728	18189	4198	16887	2166
1729	18163	4231	19852	2336
1730	18966	4403	17452	2401
1731	18877	4169	20832	2539
1732	18605	3983	17532	2474
1733	17825	4132	17466	2414
1734	19835	4133	15122	2654
1735	18862	3876	16196	2577
1736	18877	3990	18900	2681
Tot.	168199	37015	160239	22242
Med.	18688	4112	17804	2471

Amsterdam.		Vienna.		Berlin.	
År	Döda.	År	Döda.	År.	Döda.
1728	11164	1722	4961	1723	2618
1729	9618	1723	5443	1724	2492
1730	8912	1724	5524	1725	2819
1731	8383	1725	5365	1726	2918
1732	7332	1726	5710	1727	2792
1733	10691	1727	6154	1728	3308
1734	7764	1728	7450	1729	2075
1735	6533	Tot.	40202	Tot.	19022
1736	9206	Med.	5743	Med.	2717
Tot.	79603				
Med.	8844				

Dresd.	
År	
1720	
1721	
1722	
1723	
1724	
1725	
1726	
Tot.	
Med.	

Köpenh.	
År	
1721	
1722	
1723	
1724	
Tot.	
Med.	

År
På år
folket
karlar
och dy
den,

Dresden.		Dantzig.		Breslau.	
År	Döda.	År	Döda	År.	Döda
1720	1733	1720	1610	1720	1816
1721	1860	1721	1435	1721	1482
1722	1519	1722	1442	1722	1791
1723	1654	1723	1495	1723	1321
1724	1761	1724	1872	1724	1466
1725	1642	1725	1678	1725	1441
1726	1624	Tot.	9532	Tot.	9317
Tot.	11793	Med.	1588	Med.	1552
Med.	1684				

Köpenhamn		Alla Preussiska Länder.			
År	Döda	År	Födda.	Giftra.	Döda.
1721	2247	1722	81770	20077	52233
1722	1999	1723	83515	21109	55830
1723	1914	1724	84946	21181	61182
1724	2752	1725	82393	19877	61586
Tot.	8911	1726	83396	20331	64745
Med.	2202	1727	81552	20469	65236
		1728	75970	22044	64936
		Tot.	573542	145088	425748
		Med.	81934	20726	60821

Den 7 Junii.

Årstilliga goda invärningar i London.
 På årstilliga ställen; hålft wid de större gator, der
 folket strömmar fram och tilbaka, sitta antingen
 karlar eller karingar med kostorstar, kostsmåra
 och dyligt, beredde, at göra skona rena för
 den, som anmodar dem derom. Således när
 en

en går på gatan, och råkar blifwa smutsig om skon, tvänder han sig til någon af dem, som står på gatan, och låter honom göra skon ren. Det är ej nödigt, at derföre taga skon af sig, utan en sätter up foten med skon på en liten stol, som framsättes, då de göras rena. Det betales en half penny för hwar gång. Detta är en stor förmon på denna orten, der quinsollen äro så mycket mone om sina rena-och hvita sålf, utom det, at en kan gå snygg om fötterna. På många ställen, och måst allestäds på stora gator, stå hyr-wagnar beredde, at mot betalning föra en och hwar, som wil bruka dem. De se hyr-kuskar så ej taga betalning, efter egen godtycke, om de brukas i staden, utan de hafwa en wis taxa, huru mycket de skola få från det ena stället til et annat, hwaröfwer de ej få gå utan böter; men der någon tager wagn til en wis ort utan för Staden, kommer det då gemenligen au på öfwerenslömmelse. Eljest är i staden med dessa hyr-wagnar den lag eller stadga, at om man wil hafwa wagnen flere timar, en half eller hel dag, så betales den efter antalet af timar, på det sätt, at altid betales för den första timan 2 shillingar; men sedan betales endast en shilling för hwar tima. Afmenledes kan en måst på alla ställen få åttare, at löra hwar som hållt är nödigt. Likaså är ock här en ymnighet af Bårare beredde, at bära de ting man wil hafwa från det ena stället til det andra. På änkliga ställen, i synnerhet at Wästtra sidan om staden, der Huswet bor, ses en myckenhet af Port-chaiser, hvilka för betalning stå til hvars och ens tjenst. På alla trappor wid floden, och i gränderna, som löpa ned til den samma, stå

på be
 blifwa
 De et fa
 der gos
 en wil
 tig iur
 et bref
 et skäl
 eller de
 Penny
 Londo
 och lak
 som hn
 til någo
 de ring
 Posten
 för en p
 en stor
 mängde
 den för
 föl med
 net dit
 med sl
 hvilka
 om luc
 tandas
 jämte
 har jag
 orda de
 Va
 mina b
 uttopa

så hela skarar af Roddare, hvilka, så snart de
 blifwa warse någon komma på långt håll, göre
 de et faseligt buller, så at de med rop och upräckte hän-
 der gofswe tillkännu sin beredwillighet, at föra en hwar
 en wil fara, på floden. *Penny-posten* är ock här en nyt-
 tig inrättning, hvilken består deruti, at om en har
 et bref eller något annat ting, som icke går öfwer
 et skälwunds wigt, at sända til någon i London,
 eller de närmast dertill belögne orter, skickas det til
Penny-posten, som är inrättad på flera ställen i
 London, och betalår dersöre en penny, då det snart
 och säkert kommer fort. Eljest äro wisja karlar,
 som hwar dag, då Posten skal afgå från London
 til någon ort, gå omkring med små kläckar, hwari
 de ringa. Den, sem då har bref at sända på
 Posten, kan lämna dem til en sådan karl, då han
 för en penny säkert förer dem på Posten, hwilket är
 en stor beqmwållighet i denna stora Staden, der
 mängen har öfwer en half mil til Post-huset. Om
 den förmon, at så tillräckeligt watten hemma i egit
 föl medelst pip-stäckar, som under jorden föra wat-
 net dit: om gatorna, som på sidorna äro belagda
 med slata slata stenar med stälpar utanföre, inom
 hwilka folket går säkert för alla wagnar och hästar;
 om lycktor, som allestäds på de större gator up-
 tändas i skynningen, och brinna hela natten,
 jämte mångahanda andra nyttiga inrättningar,
 har jag antingen talst förut, eller kommer jag at
 berda derom längre fram.

Den 9 Junii.

Vaux-Hall. Om aftonen fölgde jag några
 mina bekanta til Vaux-Hall, at se samma mycket
 utropade lust-gård, der ungdomen i London måst

hvar aften om sommaren röde sig. Denne lustgård ligger litet ofvansför Westminster-Abbey, dock på andra sidan om floden Thames. Den är full med alléer, planterade af Lind och Alm, hvarest folket kan spatsera omkring. På et ställe är en hög särdeles altan, bygd med taf öfver, och bänkar på altan, det Musicanterne sitta. Vid kl. 6. e. m. börja de at samlas dit, då musiquen begynnes vid kl. 7. eller 8. från ofvannämde altan med en ganska stor myckenhet af allehanda slags instrumenter, bland hvilka åfven äro orgor. När de musicerat en stund, komma Sångare eller Sångerskor fram, hvilka åfven låta höra sig från altan. Ibland sjunger allenast en: ibland två, och skundom 3 tillika. Vid det de sjunga, instämmes då och då med instrumenter. När de fortfarit en stund, hålles något up både med sång och musique, då de, som rest dit ut, antingen spatsera omkring i trädgården, eller sätta sig ned vid något af de många bord der äro, och låta hemta til sig allehanda mat och dryck, winer, confiturer, Punch, kött, stek, äpplen, frukter ic. hwilket allt betales tåmmeligen dert, så at de, som såha dem, synas icke förtöra något derpå. Ingen Mansperson eller Fruetimmer slipper in i trädgården, som ej betalar en Shilling wid ingången. Sedan får det i bewars och ens egen frihet, at köpa något, ellet ock icke. En kan imedlertid afhöra musiquen, spatsera omkring, se och blifwa sedd, m. m. utan någon vidare kostnad. Så snart det börjar bli litet skymt, tändas up lampor öfver allt, som här i trädgården äro til en stor myckenhet, hvilka brinna til en stund efter kl. 10, då musiquen och sången uphöret och alla gäster flynda sig derifrån.

derifrån
och pr
de fä
många
garena
na de
waror
dena
deraf,
dådan
båtar
ställa
ningat
skåma
ka om
tan på
den oc
liter st
at hw
ifrån
många
tid för

M
Efter
by, i
Surre
ter tr
wårte
lands
wårte
näppe
woro

derifrån. Här finnas måst alla de slags Stoder och prydnader, som brukas i trädgårdar. Således är sättet, at föda sig och förvärfwa penningar, mångfaldigt. Här förtjena Musicanterne, Sångarna och Sångerskorna sit uppehälle. Här vinna de ansenligen, som sälja allehanda slags matvaror. Roddare och Hyrluffar twärfva mycken om denna inrättning; emedan de hafwa stor winst deraf, at en så stor myckenhet folk färhas dit och dådan, dels i wagn, dels med båt. Agaren, som båtarrrenderar denna lustgård til dem, som anställa alt detta, såges derigenom samla wacker penningar om Sommare. Jag wil ut ej tala om skälmar, som ofta plundra och röfwa dem, hwilka om nattetid resa derifrån. I medletid kan wittan på wiskt sätt wata god; men så står det ej fäst, at den ock i some år skadelig; emedan ungdomen ej litet skämnes härigenom, då han får en wana, at hwar afson insinna sig här. Han wänjer sig ifrån arbete, och at deremot förlösa penningar på mångfalt sätt. Unga Fruentimmer torde ock ej alltid förförfas här til det bästa.

Den 10 Junii.

Mr. Peter Collinsons Trädgård i Peckham. Efter middagen gick jag ut til Peckham, en wacker by, som ligger 3 Engelska mil från London uti Surrey, der Mr. Peter Collinson har en liten wacker trädgård, full med allehanda slag de raraste växter, hälst Americaniska, som kunna tåla Englands Climat, och stå ute hela Wintern. Churu näst och liten denna trädgården war, fans dock näppeligen någon trädgård i England, hwaruti wero så mångahanda slags trån och örter, i som-

nerhet af de måst rara, som i denna. Det var här, som Mr. Collinson ibland, så ofta han fick sina syblor fick tid, roade sig med, at plantera och i ordning ställa sin lefvande örte-samling.

Häst-knörens nytta. Til ram eller den yttersta randen omkring örte-sångarna hade Mr. Collinson satt knöror af Häst- eller Oxben, nämligen sådana, hwaras Gåsarne hos oss i Sverige och Finland plåga göra sina så kallade is-låggor, dermed de ränna på isen. Den tvära ändan satt mid i jorden, och den runda krusiga stod upåt. Alla wore lika långa och helt satt til hwarandra, hwilket gjorde samma tjenst, at hindra, det ei jorden måtte rala ned från sångarna, som hade brädder varit, satte omkring dem. Denna Häst-knörens nytta uti trydd-gårdar har jag förut sett på ättilliga ställen strax utan för Moscou i Ryssland.

Buren *Viscum* sås. Mr. Collinson berättade sig fått, at så *Viscum* (Linn. Flor. Svec. 816.), som bestod veran. Bären frammas sönder och läggas på de slåta stället i barken på något trä, då det helt snart tager faste; men om de läggas i skrämor eller sprickor på barken af et trä, wilja de swårigen fastna sig.

Lutan *Tran*-bär kunna sås i en Trädgård. Mr. Collinson visste mig bland andra örter afwärdwara allmogens *Tran*-bärs ört, (*Vaccinia*. L. FL. Sw. 215.) *palustris* L. ob. hwilka i gemen äro mycket svårta at fortplanta i en trädgård. Hans sätt, deri han sett följa Naturen efter, war detta: De wore sådde i en tröskla full med jord; man i stället, at hällen under botten på andra örte-knörer lämnas öfna,

öfna,
ten i k
at wate
ga, /
Vaccin
ta fätre
äffand
in Trä
Collins
omständ
alltid h
huru m
inorgon
natten.
går, h
och den
Richm
som ty
förfaret
sig dit i
tig; en
efter ei
gärde
1706. h
här b
re. 60
tals r
och m
dan p
kofs-
horne

dyra, at watten må rinna af, och ej stå wid botten i krukan och sora, har han stoppat hålen igen, at watten stod och sörde. Krukan war satt i skugga, och måhå lagd ofwån på jorden, hwart Vaccinium palustre wårte. Han sade sig på detta sättet afwän få en hop andra sår och wattens åstånde wårter at komma fort.

Trädgårds anläggning. Härwid gjorde Mr. Collinson den påminnelsen, at en ibland hafwonds omständigheter derwid är, at så laga, det den alltid har morgon solen, hwilket ingen kan tro, huru mycket det gör til salen, då Solen strax om morgonen får torla up be dunster, som fallit om natten. **Erst.** hwad figuren på en trädgård an går, hölt Mr. Collinson den forlångiga sör bäst, och den Cirkel-runda ej så god; ty Hertigen af Richmond lät anlagga sin trädgård i en Cirkel-form, som lycktes inbra böra ofwånna wårders drift, men förfarenheten har wist annat, ty då wårret trånget sig dit in, skal det skada mera, än om den wore forlångtig; emedan det här löper rundt omkring trädgården, efter cirkel-formen hindrar det, at slippa ut.

Den 17 Juni.
Wallar och stängsel omkring köks kryddgårdar af bara Orhorn. Jag har tillförene p. 1705 beskrifwit et slags stängsel eller hägnad, som här brukades omkring köks kryddgårdar, ångar ec. och bestod af Orhorns qwickar, lagde hwartals emellan mullen, eller om såwis Orhorns qwickar och mull; men i dag bles jag warsom på Werra sidan om Staden en hägnad eller wall omkring en köks kryddgård, som war upmuret af bara Orhorns qwickar. Höjden deraf war 2. alskar, bred-

den lifadan. Den var ei här, som på de förra ställen lagd strats-wis af Dyborns, quickar och mull, utan hornen woro upstaplade på hwarandra så tätt, som de någonsin kunde få rum, och mellan rummen woro allenast med mull upfyllte. Storåndan af quicken med litet af busfrond-skåden, som satt fast derwid, wändes utåt på bägge sidor om wällen; men den smalare eller lilla ändan war wänd inåt. Sidorna på dessa wallar woro helt perpendiculära. Öfwerst war så mycket mull lagd, som kunde ligga qwar, hwar den war nu öfwerwårt med söljande örter, som bandes den tilhos på såsom Convolvulus (*Linn. Flör. Suec. 173.*) Hordum (107.), Triticum (108.), Senecio (690.) Scandix (241.) och Cerastium (379.).

Den 12 Junii.

Qwäkärens Gudstjenst. Efter middagen war jag i en af Qwäkärens kyrkor, at se deras Ceremonier wid Gudstjensten. De hade hwarcken Predikstol eller Altare, utan endast bänkar. Man solken suto merendels särskilt för sig, och quinsolen på sin sida äfwen särskilt, och ei så blandade om hwarandra, som här eljest ses. Näst alla af mansfolket hade hatten på busfronden, den de icke togo af, utan då bönerna lästes. Där woro inga wisa Präster, utan bwoar och en af dem, wore sig man eller quinnor, war en andelig Präst, som började at tala och predika i kyrkan, att som Anden, efter deras tro, gaf dem uppenbarelser in. 3 dag predikade 2:ne gamle män, af hvilka den, som sist kom at tala, hade en ganska härlig predikan. Han sade nåppeligen något, som han ei tillika betoiffe af den heliga Skrift. Att gief derpå ut, at människan

bör

bör mer
ma i för
wara m
finnes k
taga sig
wartes
Ka som
hafwa d
na, när
de til H
sig war
et ande
Lekamen
deri de f
beskrifni
Qwäka
jag skal
hwarerf
beligdon
wa i M
terligt,

Bor
sea lige
som ut
hvilken
Londo
undern
ter ang
lämna
både n
Atmin
ricans

bör mer och mer afskida sig synden, och söka komma i förening med Gud. Detta slags folket skulle vara mycket berömmvärdt; emedan de gemenligen finnes saktmodigare, stillare, hjälpsammare, och taga sig mera till vara för alla förargelser och utväntes syndig besagd, än en stor del så af Angelska som i resbyterianska kyrkan, der de icke skulle hafwa det stora felet, at de föraktat Sacramenterna, nämligen de låta aldrig döpa sig och aldrig gå de til Herrans heliga Natward; emedan de såja sig vara döpte på et andeligt sätt, och jämnväl på et andeligt sätt blifwa delaktige af vår Frälsares Lefamen och Blod, utom några andra puncter, deri de fara wille. Jag får längre fram wid min beskrifning öfwer Pensylvanien, som är rättas Omwåkare-stället, widare tala om detta folket, då jag skal framlägga de reglor och Korto-stadgar, hwarest de rättas sig, och dem de hålla som en heligdom, hwilka endast de förenämsta af dem hafwa i Manuscript; men unnas aldrig, dem wärdterligt, at ses af någon annan.

Den 16 Junii.

Botaniska Trädgården i Chelsea. Uti Chelsea ligger den nämndunniga Botaniska Trädgården, som uti London kallas Chelsea Physick-garden, hwilken hörer under Apothecare-Collegium i London, är inrättad för Apothecare-Gesällers undervisning i örte-kunskapen, och har, hwad öfret angår, en den största samling af alla rara utlänska wärter, så at han derutinnan söges täfla både med Botaniska trädgården i Paris och Leiden. Atminstone tros han öfwergå dem i Norra Americanska wärter. Han är anlagd wid Chelsea,

ett liten Angelst till från London, emedan ett stor
 hop brer ej kunna tillföas i Lönndn för Stenhol-
 sbten. Floden Thames löper på ena sidan
 söder, på andra sidan midt emot ligger Orangerie-
 riet, fullt med allehanda sådana utländska växter,
 som ej tola, at ständ stå ute i öfna luften. Bland
 andra utländska trån, som det finnes, äro 4 stö-
 len Ceder-trån af Libanon, hvilka stå ute i Hög-
 gården, och äro rätt så stora och höga som våra
 största Furu, fast de ej blifwit det planterade, före
 år 1683. och stå der ut i en ganska mager jord.
 Branden til denna Trädgård har blifwit skänkt af
 Apothekare-Collegium af Sir Hans Sloane, med
 de tillhör, at de hvort år skulle skaffa dit 50 nya
 örter, som ej hade varit det förra. I ett rum
 af Orange-husen, det nämligen, äro planter in-
 satta om Winter-tiden, som ej tola stå ute i öfna
 luften, men behöfwa dock ingen värma, såde
 SIR HANS SLOANE utbyggen i hvitt Alabaster
 med ett hopeländt papper i handen, på en hvitt
 Marmor Pedestal.

På Öfver sidan om samma Pedestal mot in-
 gången ses desse ord:

SIR HANS SLOANE Baronet,
 Physician to his Majesty,
 PRESIDENT
 of the Royal College of Physicians
 and Royal Society.
 That the knowledge of Plants
 might be preserved and improved
 to the Glory of God
 and Benefit of mankind
 Gave

Gave this Ground
 In the year of our Lord 1721
 To the Company of Apothecaries London
 to be a Physic Garden for Ever.

Et Astra sidan dra þessu ord:
 They
 Being Sensible how necessary
 that Branch of Science is
 to the faithful discharging the Duty
 of their Profession.
 with gratefull Hearts
 and general Consent

Ordered this Statue to be Erected
 in the year of our Lord 1733.
 That their Successors and Posterity
 may never forget
 their Common Benefactor.

Et Astra sidan dra þessu ord:
 Placed here in the year 1737.
 Sr. Benjamin Rawling Kart Master
 Mr. Joseph Miller
 Mr. Joseph Richards Wardens

et cum up i Orangeriet förvaras på följande sätt
 stor raritet, Den samling af örter, som Der Hørs
 Historicus Naturalls, Joh. Rasmuseller Ray själv samla
 har och inlagt, samt med egen hand skrifvit namn
 nen under. Mr. Ray skänkte denna samling (en
 vecka för sin döds (som timade den 17. Januarii
 1706.) åt sin goda vän och granne Mr. Samuel
 Dale, Auctor til den berömda Pharmacopoea

in stoe
 nfolde
 sidan
 ange
 dyter
 Bland
 4 stoe
 e Pta
 vära
 be, fore
 e ford
 hnter de
 med
 o nya
 et rum
 for in
 e i fra
 17 stoe
 Walter
 h hvoll
 mot in
 et,
 Gave

Mr. Dale åter på sin Ålderdom tänkte så denna, som sina egna samlingar af örter, hit til Physic-Garden i Chelsea, at ständigt förvaras. Örtterna uti Mr. Rays Herbarium woro med trå fastslydda twid papperet i stora Pappersböcker. Hela samlingen bestod ungefär af 2 a 12 sådana Pappersböcker in Folio. På somliga ställen woro örter utskipte; ty Dr. Sherard har haft denna samling til låns af Mr. Dale, och hwarest han sunnit någon ört, som antingen war rar, eller han tyckte mycket om, sades, at han hade skipt eller skurit den ut, så at boken blifwit nog stumpad.

Mr. Philip Miller, i hwillets omwårdnad denna trågård är lemnad, är ofelbart en stor Trågårdsmästare. At så mycket bättre kunna döma här om, wil jag nämna et och annat, som ger lins i soken, och såsom det af trovärdiga män är mig berättad. Mr. Millers Fader war en Trågårdsmästare, hwilken hela sin lifstid idlat den hofslan, och uti Prædiquen deraf gått mycket långt. Han började underrisa sin Son, denna Philip Miller, deruti från de späda åren, och war derwid så mycket lyckeligare, som hans Son hade en ogemmen lust för samma hofslan. Som mannen mädde wäl, så sparde han ingen kostnad, at äfwen låta sin Son få en tillräckelig underrisning i åtskilliga språk och andra wetenskaper, hwilka gagna och geuda en man. Miller inhämtade då snart allt, hwad hans Fader hade sig bekant både i Theorie och Praxi af trå och kryddgård, wäsendet. Han genomför derjämte alla böcker, som uti dessa wetenskaper woro utkomne här i England. Et flitigt omgägnade med andra löfwa Trågårdsmästare här i Staden

Staden
nu mera
Ofta gån
som på
tas, wil
på et an
ofta på
Han wo
at wertst
der, ut
hwad n
hölt han
nämfor
allt; mer
trå och
känd me
den tan
som han
dera.
hörd ti
fatt bet
Som
Trågård
märksa
ningen,
at han
ticus i
da gene
resa, o
han ha
mästar
dags o
förena
jag mi

Staden och här omkring på landet gjorde honom ännu mera fullkomlig. Men han stannade ej härvid. Ofta gde en annan jordmon, Clima^t x. at hward som på en ort kan efter allmänna regler fortplantas, wil ej med samma fördel låta verkställa sig på et annat ställe, utan särdeles handlag fordras ofta på hwarställe. Hans hug föll då på resor. Han war förnögen, och hade dertfore icke swårt, at verkställa det. At resa ut til främmande länder, utan at hafwa förut gjort sig belant om, hward märkwardigt som fanns i Fäderneslandet, hölt han hwarfen sär klokt eller nyttigt. Han genomfor dertfore mästa delen af England, tog i allt, men war i sunnhet men om, at besö alla trä och krodgårdar, och at göra sig hemma och känd med alla Trädgårdsmästare; to han war af den tanka, at han kunde så lära något nyttigt, som han tillsörene ej wiste, åtminstone af någondera. Han språkade med dem om allehanda, som hörde til deras syfta, och fick sit emål ofta mångfalt betalt med de nyttiga rön han inhämtade. Som Landtbruket har en så nära förbindelse med Trädgårds-wäsendet, så hade han tillita et utmärkt sätt på allt, som förefom i Londonsbalkningen, egenteligen i Åker-skötseln. Deras lomme, at han ännu råknas för en den störste Theoreticus i den saken i England. Sedan han sålunda genomfört England, anträdde han sin utrikes resa, och besökte då Fländern och Holland; emedan han wiste, at der äfwen wore stora Trädgårdsmästare, och at weienskapen om trä och krodgårdars ans der fligit til en stor bögd. Om han utom förenämde länder äfwen besökte andra orter, har jag mig icke belant. Men af föregående kan ses,

at

denna,
hysic-
De
å fast
Hela
Vap
woro
a sam
sunnit
tyckte
flurit

ördnad
en stor
na dö
som ger
nån är
Trä-
lat den
långt.
Philip
derwid
en oge-
mädde
en låta
stilliga
na och
rt all,
heorie
Han
sa we-
t flitigt
e här i
Staden

attningen Trädgårdsmästare gjort sig så mycket vinn
 stigning om, at inhånda både Theoric och Practi-
 que i sin sofla. Efter hemkomsten använde han
 mycket tid, at practisera allt hvad han både för-
 ut vid sig bekant, och hvad han på sina resor in-
 hämtat. Hans utgåf han sedan sit Gardeners
 Dictionary, in Folio, deri han utförligen beskri-
 ver kulturen af allehanda örter, så de, som hör
 till kött, krydd, gårdar, som de, hvilka föras i
 Allgemina och Medicinska trädgårdar, med måne
 gånghända andra nyttiga anmärkingar. Någon
 tid derefter utkom och den andra Tomen, deri han
 utför de wärter, skötsel, som i den första äro före-
 sigångne, men som detta stora werk war nog dyrt,
 så gafs det till det derefter et utdrag deraf, deri han
 återfår all Philosophiska och andra christliga syn-
 ten, och utförde wadast det, som utkommer till
 ett Trädgårdsmästares sofla, så at ingen ting deri
 om är utelämnadt. Den större boken är tryckt in
 Folio, den mindre in Octavo. Hans stora Gar-
 deners Dictionary in Folio är förliden Sommars
 1742 till nys utplagd med mycket förbättring och
 tillföjning, sedan den förest blifwit öfversatt och
 tryckt på flera språk.

1710. Hvad allmänna wetlet och smidmet om Mil-
 lets Gardeners Dictionary widkommet, så har
 jag frågat äfkilliga de största och bästa Trädgårds-
 mästare både i England och America, hvad Au-
 tior och hvad bot de samit och trodde wara fast
 i trä och kryddgårdar wäsende, ej allenast hvad en
 hop råtare wärter angår, utan i förmerhet dem,
 som planteras för köket och fabriquer, både trä-
 och örter? De hafwa alla svarat med en munt,
 at

at. Mil-
 Folio,
 star, och
 ingen at
 står i de
 både tyd
 annan,
 ord. ©
 förnämde
 med ege
 gon utg
 nade, at
 gammal
 borde ff
 landtgo
 wagn.
 synnerli

Br
 På all
 jag mig
 springer
 Sveri
 De i Lo
 Des til
 Disa r
 längre
 och da
 fians
 skutan
 ymrig
 då de
 nad p
 1717

at Millers Gardeners Dictionary, antingen i Folio, eller utdraget i Octavo, indre den afsluttede staz, och at, när en hafwer den, behöfves sedan ingen annan; emedan deri finnes alt, hwad som står i de andra, samt ännu något mera, och det både tydligare och bättre utarbetadt, än i någon annan, fast de andra ofta hafwa mångfalt flera ord. Samma swar hafwer jag fått af åtskilliga förnåma, som hellska haft et synnerligt nöje, at med egen hand plantera trån, och öster. Om någon utaf Lords och de stora Herrar i England, wade anlagga en ny trågård, eller förändra en gammal, skulle altid Mr. Miller wisas, huru det borde ske. När de största Herrar åkte ut til sina landtgoods, åkte han ofta med dem ut i samma wagn. Med et ord: de förnåmste i landet sätta et synnerligt värde på denna mannen.

Den 17 Junii.

Briff på Spring källor omkring London. På alla sidor jag wistats omkring London, wet jag mig ännu leke blifwit wälk någon källa, som springer up utur jorden, sådana som öfwerallt i Sverige finnes, utan måst alt det watten, som de i London och i byarna der omkring bruka, ledes til Staden, eller byarna dels genom underjordiska råunor och trummor från någon flod eller flod längre ifrån, dels hafwa de gräfwit stora gropar och dammar, deri rågnwatten samlas. Således finnes måst i hwar äng en stor grop gräfwen, med skuttande brädder på alla sidor, hwari samlas et omwighet watten, som tienar Kreaturen til drock, då de hållas i dessa hägnader. Dockad denna samlad på källor omkring London, lider dock ingen

ort

ort i werlden mindre brist på watten, än denna
Staden, der öfverflödigt watten genom underjord-
iska Canaler ledes til hwart och et enskilt hus,
antingen från den stora Canalen, eller och genom
continuerlig pumping och watten-leaster från
Thames-floden.

Den 18 Junii.

Uyttran af Jekorns-swanfisar. De här,
som de här brukade til Nit-penslar, wro tagne af
Jekorns-swanfisar. De, som försärdigade dem,
berättade, at de här, som tagas af Ängelska
Jekorns-swanfisar, duga ej stort; utan de bästa
tagas af et slags Jekornar, som kommer från
Högland.

Den 19 Junii.

Qwickans nytta af Orborn. I London
slagas ärligen en otrolig myckenhet Orar och Kor.
Ejsswa hwar en säljas til Kammarare ic. men
qwicken brukas antingen til at upmura wallar med
omkring ång och löls-trodd-gårdar, som ofta förut
är omkalt, eller föres den på lands-wägar,
bredes der ut, hwarpå föres mull och sand, hwil-
ket gör wägen fast och beständig.

Den 22 Junii.

En Sten af gamla Carthago. Wid det
sag tillita med några andra spasserade öfwer St.
Dunstons Ryckgård i Stepney, besågo wi en
sten, som sådes hafwa blifwit förd från det gamla
Carthago, i hwars murar den fordom setat. Den
wore nu inmltrad på Östra sidan om den främre
qwisten

qwisten
sidan om
skrift:

Of
O
Ti
Ma
Th
Yo
Sin
Ly

Äst
här och

Vin

Seel, en
samt hel
na: Ma
är en t
Denna
Ängelsk
finnes p
het, sa
Änglan
svcken
rändar
bitar ba
så imp
lade til
neralog
tes-ry
arm, k

qwisten

qvisten eller Kvisto-förstugan, som är på Norra sidan om Kyrlan. I denna sten låstes följande skrift:

Of Carthage great I was a Stone,
O Mortalls Read with pittie!
Time Consumes all, it Spareth none,
Man, Mountain, Town, nor Citty:
Therefore, o Mortalls, all bethinke
You, where unto you must;
Since now Such Stately Buildings
Lye Buned in the Dust.

Thomas Hughes. 1663.

Ättilliga hade skrifvit sina namn på stenen här och der, hvarmed de gjort skriften nog tydlig.

Vitriols-werket och kottningen. Hof-Herr Seel, en Svensk, sågs ut hans Vitriols-werk, samt hela kottnings-processen, som är följande denna: Materien, hvaras denna Vitriolen göres, är en blåt Svafvel-tes, af ättillig Kapnad. Denna Svafvel-tes tages något mer än 100 Ängelska mil härifrån vid Harwich, hvarst den finnes på sjö-botten och der samlas i stor myckenhet, samt föres till ättilliga Vitriols-werk här i England. En stor del af dessa Svafvel-tes-stycken likna aldeles trä, qvistar &c. så at och särskändas i qvistarna tunna skålar. Dese trä-bitar hafva af den Svafvelaktiga ämnan blifvit så impregnerade, at de ut äro aldeles förwandade til en Svafvel-tes. Se Dr. Wallerii Mineralogie p. 340. Längden af dessa Svafvel-tes-stycken äro 1 & 2 qvattar, tjockleken som en arm, litet mer eller mindre. Östron-skål finnas

och

och Veruti; men de äro måst oförvandlade, eu-
 das, och de utämpa äro rosfulla. Dese Smarwel
 Tesar duga ej strax at toka Vitriol utur, utan de
 måste förnt en lång tid prepareras dertil, som sker
 på det sätt, at de bredas ut öfver et wist fält,
 at ligga ute i öpnä lusten, på det Solen må fritt
 få werka derpå. Herr Seel berättade, at detta
 ställe, der det så tilredes, har i första början blif-
 wit inrättadt på det sätt: De häfda gräfwit så
 länge i marken, til des de kommit til en fast lera,
 som kunde stå emot Vitriol-lutens härtrinkande;
 ty en lösare jord-art skulle draga det mesta af Vi-
 triols-luten til sig; men som de ännu ej kunde dri-
 sta derpå, så hafwa de belagt botten med Krita til
 2 3 alnars tjockel, hvilken blifwit hårdt sam-
 mansackad. Wid alla sidor af denna dam gjor-
 des likafredes bankar eller wallar af sådan Krita til
 2 3 alnars tjockel; men at ännu wara mera sä-
 ker, ut Vitriol-lutan si måtte kunna tränga sig
 kring, anringen genom botten eller sidorna, på dam-
 men; så öfverströdes de samma, nämligen bot-
 ten och sidorna, med et plaster af Gips, kallad
 Ferras, hwilket har den egenkapen, at det sedan
 hårdnar i watten, såsom til sten. Således war bot-
 ten och sidorna så färdiga, at man kunde lita der-
 på, den Vitriol-lutan eller luten icke kunde trän-
 ga sig derigenom. Botten på denna dam war ej
 flat eller et planum, utan war som flera ryster eller
 taf af lodet eller hus bredwid hwarandra warit
 uppstaplade; då, allid mid det nedersta, eller wid
 taf bandet, at jag så för tilliten, skal må falla det,
 woro lagda rännor af blö, hwaraffer luten eller la-
 tan sedan kom at rinna til det huset, der dannon-
 na woro, hwar Vitriol-lutan samlas. På denna så
 tilredde

altredde
 weralt
 under
 fingo fr
 härpå,
 null;
 utan de
 det öfri
 10, sa
 der til
 blie den
 en satte
 Deles so
 ma sten
 wäst i
 ten af
 igenom
 Vitriole
 Cistern
 är lagd
 nor, u
 derst w
 kern.
 det; ty
 de dam
 och mil
 som wi
 Dese r
 na ses,
 blifwit
 är, på
 De är
 måtte f
 kn i n
 11100

tillredda botten lades förenämnde Svafvel-les. öf-
 veralt till en sots högd, då den lämnades, at ligga
 under öppen Himmel, at Sol och rågn med luft
 singo frist spela derpå. När Solen länge fått skina
 härpå, vittas denne Svafvel-les sönder till en
 mull; och det allt småningom mer och mer, så at
 utan deras börjas först vittas sönder, och sedan
 det öfriga. Den kommer at ligga här 6, 7, 8,
 10, ja till 12 månader ibland, innan den gått sö-
 nder till mull. När Solen verkat någon tid derpå,
 blir den helt hvit och so. i mjölog uti en på, och då
 en sätter rumpan på samma mjöl, smakar det all-
 deles som Vitriol. När rågn sedan faller på sam-
 ma sten, följer det mjöliga och allt hvad som de-
 uppöst till salt, derifrån, samt föres neder till bot-
 ten af denna gräfsda platsen, hvarest det rinner
 igenom de der warande Canaler till huset, der
 Vitriolen kolas, hvarest det samlas uti en stor
 Cistern. Ute på förenämnde gräfsda dam, der sten
 är lagd, så nedsatta här och der bottenlösa tun-
 nor, uti hvilka de rännor eller pipor kunna nå-
 derst wid botten synas, hvilka leda vatnet till Ci-
 stern. Man ser i dem, huru Vitriols-luten rän-
 ner; ty den rännan, som kommer från denna gräfs-
 da dammen, sluter sig på ena sidan af tunnaren,
 och midt emot på andra sidan börjas den pipan,
 som vidare leder vatnet till ofvannämnde Cistern.
 Dessa tunnor äro hifsatte derföre, at deruti må kun-
 na ses, om någondera af rännorna eller piporna
 blifvit igenstoppad, samt hvilkendera pipan det
 är, på det det samma må kunna omilagat.
 De äro här mycket mone derom, at något rågn
 måtte falla på denna Svafvel-lesen, sedan So-
 len i några dagar skint derpå. Til ex. 6 dagars

Solften, och den sunde rågn wore här en hårlig
 ting; ty då skulle Svasvel-fesen snarast mitta
 sönder, samt gifwa den mesta Vitriols-salt ifrån
 sig; men som en såda väderlet ei alltid infaller,
 så har ägaren låtit upfatta på 2 ställen af platsen,
 der Svasvel-fesen är utbredd, sprutor, til hvilka
 watnet ledes genom bly-pipor under jorden. At
 så watnet dit, är litet derifrån ett pump-werk,
 hwilket drifwes med hästar, så at watnet pumpas
 til dese sprutor genom 3 pumpor. De kunna såle-
 des genom en smal lång pipa af koppar, som skruf-
 was på sprutan, och kan wändas omkring til alla
 håter, sprida watnet på alla sidor öfwer den
 här utbredda Svasvel-fesen, och således nå-
 gorlunda göra samma tjenst som rågnen, at köl-
 na ned det utwittrade Vitriols-midlet eller saltet.
 Detta Vitriols-werket ligger strax wid Thams-
 siden, så at en har det nöjet, at se alla skepp, som
 passera up och utför floden. Från Thames går
 en arm up strax förbi detta Vitriols-werk, darsöre,
 då Thames wid flod eller högt watten stiger up,
 samlas så mycket af flodens watten i gräsda Cana-
 len, som åstundas, hwilket sedan instänges med
 et dam-bord, när i floden Thames är Ebb, eller
 watnet faller ned. Allt det watten, som antingen
 af rågn, eller och genom sprutor faller ned på den
 sönderwittrade Svasvel-fesen, silar sig igenom
 den samma ned til botten, sedan det forut löst up
 allt Vitriols-saltet, som det råkat, och fört det
 med sig på ofwännande sätt genom rännor eller pi-
 por til Cistern i huset, der Vitriolen tolas. Från
 denna Cistern pumpas det med hand-kraft up til
 pannan, deruti det tolas til Vitriol. Denna Pan-
 na är af bly, ganska stor, fyrkantig, ligger med
 botten

botten-
 a ugn
 Om
 pannan
 at wid
 por up
 färdig
 och då
 religen
 blas be-
 dagar,
 at af se
 nom en
 lägga i
 en hys
 är i de
 fullsta
 pannan
 der det
 ser sig
 luten,
 öfver de
 ler skr-
 noga
 som se
 all som
 desse
 den ut
 luten,
 den ei
 teligen
 mera
 sade sig
 denna

en bärilig
 mitta
 lut, ifrån
 infaller,
 plassen,
 vil hvilka
 den. At
 p. verk,
 pumpas
 anna såle-
 som kraf-
 ng til alla
 fryer den
 ledes nå-
 at köl-
 er saktet.
 Thams-
 fepp, som
 ames går
 , derföre,
 stiger up,
 da Cana-
 nges med
 Ebb, eller
 antingen
 d på den
 g igenom
 ut löst up
 för det
 or eller vi-
 is. Från
 aft, up til
 nya Pan-
 igger, med
 botten

botten på råta järn-stänger, och stas under ni-
 a ugnar bredvid hvarandra, all med Sten-
 Om de märka, at värman bli för stark under
 pannan, kunna de minska den samma derigenom,
 at wid inra sidan af ugnen gå 1 a 3 forstens pi-
 por up, hvarit äro spjäll. När spjällen tagas up,
 får i lögen och hettan frihet, at stäla sin väg,
 och då aftager värman under pannan, och följ-
 religen lösningen; men då spjällen styttes igen,
 ålas hettan. Lösningen påstår ungefär 5, 6 a 7
 dagar, innan luten blir så tjock, at den är lagom,
 at få Vitriol derutur, hvilket kan pressas ge-
 nom en särdeles glas-glob med bals på, den de
 lägga i någon lut, som de tagit up. Genom den
 ar hydrometer ses, huru tjockt vatnet eller luten
 är i den löskande pannan. Omförd, när det är
 fullskladt, tappas det derifrån in i zine litet från
 pannan stående stora aflånga Cisterner af bly,
 der det lämnas at stå och falla, då Vitriolen sät-
 ter sig på botten och sidorna af dessa Cisterner. Den
 luten, som ej vil gifva mera Vitriols-Crystaller,
 ses derifrån i pannan tillbaka; men den i Crystal-
 ler storna Vitriolen samlas. Vid lösningen bör
 röga aftas, at pannan merendels alltid är full,
 som sker, at mera lut pumpas utur Cistern dit,
 att som det tolas in, emedan pannan i annor hän-
 delse skulle smälta up. Mycket och starkt rågn på
 den utbredda Svafvel-tesen är skadlig; emedan
 luten, som då fljar sig ned, blifver så svag, at
 den ej är stort starkare, än bara maten, och följ-
 teligen fordrar mycket eld, långsam lösning och
 mera arbete, innan Vitriol fås derutur. Agaren
 sade sig löpa årligen för 100 a 150 Hund Sterling af
 denna Svafvel-tes. Som Canalor från Thames
 G 2 gå

mer eller Landtman i denna Landen har gemenli-
 gen ei mera tjenstefolk, än en enda dräng. Man
 omfuste då tänka: huru vil han med så liten hiel-
 pänd bärga sina många och vidlyftiga stora äm-
 ner? Hartil svaras, at han bärgar alla sina äm-
 ner om sommaren med dagsverks-folk. I begyn-
 nelsen af Maj, månad komma från Irland öf-
 vist til England en ganska stor myckenhet af Ire-
 landingar, hvilka, lika som några Dallarlar i
 Sverige, gå och utbjuda sig öfverallt hos Far-
 marna, at så arbeta för betalning. Hela den del-
 len af England, som ligger väst, Öst och Söder
 om London, drifver nästan all sin ängs- och be-
 trars- bärning endast med detta folk, som vil
 början af Maj komma ditifrån, sköplifva der
 hela sommaren, lämna sina egna hofvällen hemma
 i Irland at sköta af sina buskar och barn; men
 med hösten, sedan sådes- tiden och bärnings-
 tiden är förbi, reser de hem tillbaka med de pen-
 ningar, som de fått för värfva sig. På
 sommaren så, som Irlandingar i denna Landen
 på sommar- tiden söka sin föda och utkomst, så
 sker med dem såda Whales eller Wallis, at de ut-
 lämnat och dödat skara af England skärvar sig
 penningar; ty mot hörbärnings- tiden dramma folk
 till derifrån i ganska stor myckenhet med at landet
 till Kent, at arbeta för betalning; der, med den
 tillräcknad, at i stället från Irland komma hit öf-
 ver bara många personer, så komma måst bara
 quinfolk, buskar och rigor, som Whales, alla
 väl, renligt och ganska svagt klädda. Dese för-
 tätta måst all sommar- bärning i Kent, både med
 hö och såd. De äga och neh, samt plåta af
 Jernsten. De äga om Hammel, gulderna. De

som de längre, från London belägne veter ej kunna
 förses det samman med set Slagt, boskap, och Bo-
 skapen eller Slagt-creaturen följaktligen äro dy-
 rost, då desse Farmers med ansenlig winst försälja
 dem åt Slagtraw. En stor hoy of Herrskaper och
 andra i London hålla egna hästar; men som de
 om vintren icke hafwa dem af sigden, så tinga de
 dem til hos dese Farmers, och betala 3 a 4 shil-
 ling om veckan för hvar häst, hvilket är dem
 långt lättare, än om de skulle köpa ihå, och hålla
 dem i London inne på stall. Som i London
 hålles en så otalig myckenhet med Hästar på stall,
 så är icke underligt, at hö det är mycket dyrt,
 hästfödan tiller på året, hwaraf dese nära til
 London belägne Farmers wäl kunna och weta be-
 rätta sig. Och således lärer häras lätteliger kun-
 na begripas, hufwidå ängarne allenast äro tillräck-
 lige, at skaffa dem och deras hushåld föda, tillädet
 och alle hwar de behöfwa, samt gifwa dem magt,
 at utan skada betala deras stora ärenden.

Den 25 Junii.

Källare och tum under gaden. Chies
 stor London är, så äro de wäl möne om, at in-
 ter ställe af grunden wäl lemnas öfhyrt och så
 långt. På många ställen finnas pängar från huf-
 sen ned under gatan til de källare, och andra rum
 som blifwit mutade under gatan. På et och an-
 nat ställe hade de kastat up halfwa sidan af gatan
 til ansenligt djup, och höllo det på, antingen at
 sammura en gammal källare, eller upmura en albe-
 les ny. Under tillfällige af Squarerne eller torget
 woxo tillädes mutade källare och andra tum.

Små gårdar vid hvarrt hus. Måst vid hvarrt hus i Staden war ankingen utanföre hotgatan, eller innanför huset och byggningen, och på bägge ställen, en liten gård. De hade gemenligen planterat på dessa gårdar och rundt omkring dem, dels i hvarwa jorden och grunden, dels i trädor och lädor, äffstilla af de träd, växter och blomster, hvilka kunna sola Stenholmstenen i London. De sökte således af i hvarwa Stadsbushet hvarwa vägen af det behagliga Landstrefvarenets nöjen.

Den 26 Junii.

Huru Gallad tilredes. Engelsmännen tilredde gemenligen sin Gallad sålunda: De tog Lactuca, och kasta bort de yttre gröfve bladens områdan de äro bästa. Tilsluttes skreddes det grofware af hvarwa caulis eller stjälken bort. Dessa Lactuc-blader skäras sönder mycket groft; sedan toges hvar ett fint Salt, 2 eller 3 lufs och hon fulla, mer eller mindre, af som en har myckenhet af Gallad. Detta lägges på en talrit, hwarpå slås ättika, och røres väl omkring. Sedan hålles homolija berg, hwaras saltet, ättikan och homolijan blandas väl tillsammans. Detta slås sedan på de söndersturna bladen af Lactucan, hvilka äro lagda på et fat, blandas så väl om hvarrt annat, så det är färdigt. Jag såg aldrig, at här brukades Säckar på Galladen. Gröna Gurkor redas på samma sätt til Gallad, sedan de förut blifwit tvärt af i tvina Risor eller Furne. Somliga blanda Gurk-risorna bland Lactuc-bladen, och slå sedan den preparerade oljan, ättikan och saltet derpå; men gemenligen beredes hvarrt för sig, af ett

fat,

fat, at
slag,
det bl
Eure
groft
Gallad
mål
mycket
träd, s
nernes
mycken
Huru
planter
Kongt
indom
omtrin
föret
vare
börne
bäst
utströ
migt.
den el
sin wa
dessa t
wer et
i vägg
gård
C. B.
sig på
fåte et
Lord
voro

länst af Almar. Det hade der fått några till någon högd. Sedan hade de bögt Rataria mot hvarandra, och läst den Buda ut grenar, hvarst det nu gjorde et sammeliagt tätt tal, at då man vid måndagen stod och såg längs efter denna alle, syntes den lilasom den hade varit hvalfd afgröda utåt. Vid många Herredshövar vorde desse Almar lilasledes länade, at på inre sidan af alleen huta ut grenar, hvarigenom de formade et höck och i fullt tal öfver alleen, så at det som sommar-dagarna war ganska lufdigt, at hvarera längs efter dessa alleer, hvarst allid sans flugga och smiltan. Vid min nedkomst til Gravefend uti Kent, fandt i den delen af Essex, som lög när mot Gravefend, fant jag intet trä, hvarst war så mycket planteradt vid gator och vägar hvar i städer, byar och gårdar, samt et sådant öfverflöd af alla smörking hägnader och råttor i backarna, som af det ta. Desuden, hvar de i somrarna utvåls denna träd fönnför andra, sådes wara, at det gifwer den såd flögga, et ganska tidt Gredola, roten, såd länge grönt och behåller sig i sin hösten, och andra blifwa bleka och faller dem, standes många föliga nytta til allhandas Smått och Swartt-warens arbeten.

Den 28 Junii.

Bröd. Det Bröd, som här i England öfverast, och snart sagt allena bebrukas, ämnas ne det jag sårdats, war stora limpot, bestod af Hvete mjöl. Ännu bröd ärs här nästan aldrig. De bästa Angelsmän hade knast hört talas om Nöjbröd: så hade sett det, och än mindre war deras antal, som ätit deraf. Allting miste och

ej om någon brulade baka bröd af Råg, utan de
tänkte, at den endast tjente til föda för Boskap och
Creatur. Detta allt bör förstås om dem, som
både i London och Provincierna der näst, ofta
bringa de äffvillige berättade mig, at de i den Norra
delen af England, nog bruka L. ka. bröd af Råga
mjöl. Likaledes, at stora trakter finnas åt samma
Norra sida, der de flästa måst lefva af Hafre-
bröd. Att London bruka de stundom til förfest at
äta med Smör, wid der de dricka Thé, et slags rulle
hans små runda kakor, som äro stöpslita, skalka
ganska wäl, och sedes wata gjorda af pet finaste
Hafre, mjöl. Men så äro dock Smetelämbo de
förnämsta.

Den 30 Junij.

Efter middagen begifwe wi oss i Herrans
namn från London, hwarest wi legat så lång
tid och wäntat, at Herrn Fulls blifwa färdige, at gå
hörn. Kl. 3. a. m. följde wi den så kallade Gra-
vofends Filt, best med til Gravofend, dit wi
kommo kl. halv 8. om aftonen. En resande hno
en stor karnagochest, at fara med en sådan båt.
En enda person betalar endast, för redarens til
Gravofend, eller för upresan från Gravofend til
London, 9 pence, men här han något mera at
föra, bläs det til en shilling för personen eller mera,
att som han har at föra. Så snart watten wid
Londons brugga är i sit högsta, och börjad wän-
da sig, at gå tillbaka nedåt, sätter denne båten ut,
sedan de en hund näst förent gifwet tecken med en
liten kläcka, at de, som wela följa, skola begifwa
sig om bord. En sitter i denna båt helt beqvämt
på sin stul eller stul de bögd öfwer den sam-
ma,

ntar, at en xi har något besvär af rygga. De
 stunder med; så går det desto fortare; är den mot,
 hjälpa de sig fram med lofvering. Vi föro nu förut
 ned til Gravesend, at der asbida Beppet, som skulle
 snöskvätta efter, och under det samman hade vi
 tillfälle, at bese landet deromkring.

Den 1 Juli.

Landet omkring Gravesend är et der behaglig-
 gaste och nöjsammaste, som kan gifvas. Det
 går här i högrer up och ned, allt indelt i små
 åttar, ångar, betesmarker, trögårdar, och genom
 hövande bäckar. Hövdena äro mest af Krita.
 Hela Södra sidan af Thames består af bara Kri-
 ta, och är här det ena Kri-brottet bredvid det
 andra, hwarest Kitta och Tilla tages.

Den 2 Juli. *Erraticum* (se Linn. Fl. Svec. 428.)
 var här bland Gneis och Gneisna det äldste
 ättis. Jag har aldrig sett det i sådana mängder,
 som här på Åkarna. Går det på en rida
 stor lilla Åkarna vid Kitta, som är Kitta
 och fröarna för åttan; emedan den både
 stöms och för det vatten mycket af från
 nästan egdlig af åttan.

Den 2 Juli.

Jordvatten vid bradden af Thames.
 Efter middagen spasserade vi långt efter mål
 larna, som vore upplådde vid bradden eller sidan
 af floden Thames, at hindra, det vatten vid hög
 flod måtte svämma öfver de vid åttan å disse
 sidor belagne åttan. Man vet, at å denna ort
 är ebb och flod (*Auxis et refluxus maris*), så at
 vatten i Themse stöms på så högt fall, så

at och
 det v
 ställen
 gre /
 ligger
 stätt v
 skulle
 det ru
 sidan
 brädd
 at ebb
 hvilka
 innan
 bara
 dessa m
 var 4
 samn,
 bara 2
 up ti
 elsven
 det de
 annat
 ställen
 litet i
 var 1
 ra sin
 anfall
 goda
 gande
 samn
 högt
 len m
 werke
 null,
 11

et och blir lägre, och på de nästa 6 timar stiger
 det uppföre floden och blir mycket högt, på somliga
 ställen ofta 6 och flera alnar perpendiculariter hö-
 gre, än det war 6 timar näst förut. Landet, som
 ligger på ömse sidor om ålfvoen, är merendels fladt,
 flatt och lågländt, så at, om intet hinder wore,
 skulle watnet, då floden är hög, gå öfwer alt lan-
 det rundt omkring til en Ängell mil på hvardera
 sidan, och ibland mera. De hade derför wid
 brädderna af Thames, då watnet är lågt och det
 är ebb, kastat up höga och starka mull- wallar,
 hvilka hindra watnets frammande öfwer det
 inmansför wallarna stående landet, som måst är
 bara ängs-land och betesmarker. Bredden af
 dessa wallar eller bankar nederst wid deras basis
 war 4, 5 a 6 samnar: högden öfwer marken 1 a
 samn, bredden öfwerst ungefär en samn, ibland
 bara 2 a en aln, så at de från basis å ömse sidor
 up til högden togo småningom af. Ut mot
 elfwen war wid wallens basis nedslagit pål-
 werke, det de tagit af gamla skepp, helt rått wid hwar-
 annat, allestäds en rad deraf, men på somliga
 ställen wore tu rader af sådant pål-
 werke, den ene
 litet inmansför den andra. Näst inmansför pålarna
 war lagd en myckenhet af Krit-stucken, jämte stor-
 ra flint-stenar til at binda wallen mot watnets
 anfall. På somliga ställen wore dese wallar 3
 gEDA samnat högre, än de innan och bakföre lig-
 gande ängar, åkrar och betes-
 marker, samt 1 a
 samn högre, än då watnet wid ordinair flod stod
 högst i ålfvoen. Ibland war utanför wal-
 len mot ålfvoen dubbelt, och ibland tredubbelt-
 werke. Sjelfwa wallen war i åfrigt giord af den
 mull, hwilken de här upgräfuit. Här och der
 war

wår någon dyking under wällen, til ången, genom
 hvilken watten kunde släppas omkring på eller
 från ången, hvilken smala watten gång, som på
 bånse stöd war omhygd med bräden, både en dam-
 kula, som kunde tagas up och fallas igen. Dese
 dimslutor woro med lås fastlåsta, at ej elakt folk
 måtte taga dem up, och sätta hela landet wid ån-
 den under watten. Det flata landet, som låg in-
 nehållt mull-wällen, war lagdt an igen til ång
 eller betes mark, eller wet på somliga ställen, der
 der war litet högre, til åker. Här och der war det
 igenomskurit med rännilar och diken, at öfverflö-
 watten, och gōra det sitta och låga landet torr.
 Det war woligt, at gå på denna wällen och se, at
 då watten stod i floden i sin högsta, war landet
 och ångarna med åkrarna swar inuansför wällen
 mycket lägre, än öfwersta watten-bronnet i floden.
 Det war ock wid högt watten et nöje, at se, huru
 stora skepp i floden gingo mycket högre, än sielfwa
 landet, hvilket et stycke ifrån gaf en artig ut-
 sigt. På ångarna inuansför wällen warte et här-
 ligt gräs. Ibland ske, at då der mot wan-
 ligheten blifwer förs stor flod, bröter watten sig ut-
 gömlåds genom dese mull-wällar, öfwer swämmar
 hela fälten omkring, dränker Boskap och andra
 Kreatur, som på ångarna, skämmes hårt ödet,
 och utomdes gör mycket annan skada. Det äro
 derföre wiså män tillsatte, som ej allenast årligen
 öbra se efter, om dammen eller mull-wällen på
 alla ställen är stark och förswarlig, och der han
 någorstäds tar swar bättring, oförderjeligen låta
 omlaga dem, utom de hafwa och deras underbe-
 tienter, hvilka snart sagt dageligen wandra längs
 efter wällen, och gifwa afsting på, om watten

be

begun
 dan i
 jarnas
 Ewige
 seu wo
 ters lå
 war h
 Der d
 som å
 wåra i
 lå at d
 fasta s
 förut n
 wallar
 inra si
 Grame
 idelad.
 den (1)
 när wa
 och an
 wällen
 wällen
 den ga
 med de
 Na
 na kam
 ten fin
 re och
 stenar
 och för
 Londo
 af. S
 dast m
 gell m

begynner stada mull: waken på något ställe, af wa-
 dan i tid må kunna förefinnas och botas. 2 Sal-
 jarnas sidor wore måst allestäds öfvertäckte med
 Ewicrot (*Triticum* Linn. Flor. Svec. 105.), hvil-
 ken wårte här ganska frodig, till 5, 6 a 7 qwar-
 ters längd, samt nog tät. På somliga ställen
 war hon öfslagen, annorstäds lemnad öfwar.
 Der den fans öfslagen, hwilket skedde af dem,
 som ågde ångarna der närwid, hade hon börjat
 wåra igen ganska frodigt, samt stod tät och grön,
 så at detta gräs synes blifwa en ståtelig ting, at
 fästa sidor på mull wallar med, hwarom jag ock
 förut nämt. Inga träar äro planterade på dessa
 wallar, utom så Ligustrer, som satt sig dit på
 inra sidan. Högt på wallarna wårte nog af
 Gramen murinum J. B. men war nu måst bort-
 tårkad. Om ei dese mull-wallar wore, skulle flö-
 den Thames altid se ut, som en ganska stor flod,
 när watnet wid flod sänge flöda öfwer alt. På et
 och annat ställe har et stycke land wuxit til utanför
 wallen, hwilket, då det blir stort, ofta tages in inom
 wallen, medelst det en ny wall sättes derutom, och
 den gamla innanför rifwes ned; men det måste se
 med deras tillstånd, som hafwa upsigte öfwer wallarna.

Tyrkan af Flint-sten. Hela landet at den-
 na lanten består måst af bara Krita, bland hvil-
 ken finnes en myckenhet af Flint-stenar, både stor-
 re och mindre. 3. Kritt-grönarna samlas dese Flint-
 stenar tilhops från Kritan, lägges i stora högar,
 och försäljes til utlänningar, som wid afresan från
 London ofta wid förbigående taga en stor del här-
 af. Här i Gravesend wore gatorne stenlagde in-
 dast med flinta. På S. O. sidan ungefär en Ar-
 gens må från Gravesend war en urgammal kyrka,
 hwilken

hvitsten snart sagt hel och hällen war upmutad af bara Flinta, endast at de brukat Portland-sten till kammar och hwall omkring dörrar och fönster samt täckt murarna somligstads ofswampå härmed. Likaledes war här och det i muren inmurad någon Portland-sten. Tegelsbränneti läret således i gamla tider varit i mindre bruk här i landet; ty uti hela denna Kyrkan, ända ned ifrån grunden till toppen af tornet, sågs ej någon enda tegel-sten. Taket på Kyrkan war af bly. Muren omkring Kyrka-gården war äfwen till en sammas högd upmutad af Flinta, och allenast ofswampå täckt med tegel-sten, hvilken war lagd så; at den liknade et röst eller tak på et hus eller Kyrka, så at vatnet snart kunde afsinna. Et litet stycke S. O. om denna Kyrka war et gammalt Klöster, hwaraf wäggarne nu endas stodo qwar. Det war och likaledes upmutadt af näst bara flinta, endast at kammarna och hwallswen omkring dörrar och fönster woro af Portland-sten. Nu wärte stora trån midt i detta Klöster. Så ändrar tiden allt! På samma sätt word en Kyrka wid Northfleth, en Ängelst mit W. om Gravesend i Kent, Chadwells Kyrka uti Essex, och åtskilliga andra Kyrkor upmutade från grunden ända up till toppen på tornet af bara flinta, endast at hörnen på Kyrkorna och tornet, samt kammarna omkring fönster och dörrar woro af Portland-sten, och om någon tegel-sten fanns i dessa Kyrkor, kunde helt tydeligen ses, at den i senare tider blifwit dursatt, at wota någon bristfällighet. Då de wold någon af Skitt-gröparna uppsatt någon höstäck, hwilken här näst bestod af St. Foin, lade de nedest wid marken först et eller par hwall af tjocka flint-stenar, sedan tolv ris derpå och

och så
hindrad
Wid
och trå
hvitsten
en stor
den hel
wår;
lit wota
och flint

Är
som en
låg
merende
eller of
qwistar
fen på
fårar.
war, so
genhet,
skan för
ter och
på de å
med sin
gel-förg
inga an
på hela
i starka
utan at
des, föll
sönder
qwarter
harfiva
dan me

och så först hdet eller St. Foin, som härigenom sdes
hindrades, at taga skada af fuktighet från marken.
Wid Kvit-groparna woro ätskilliga uthus: wäggar
och trågårds-murar upbyggde endast af flinta,
hvilken i murar måst altid war satt så, at sedan
en stor flint-sten blifwit slagen midt i tu, wändes
den hel swarta och jämna eller sönderslagna sidan
wåt; men den runda och hwhita sidan, som före war
rit: ut på stenen, sattes in i muren. Mångenstäds war
ock flint-sten förb at på wagar til deras omslagning.

Den 3 Juli.

Åkrar. Hela landet omkring Gravesend war
som en lādja af högder, på hwhitas sidor åkrarna
lägo. De woro som medelmåttige stora täppor,
merendels omgårdade med en Hagtorns-häck,
eller ock stundom med en gårdessgård af hoywidna
qwistar eller sprutar. Jag blef ej warse några di-
fen på åkrarna, och det som mera är, inga watten-
fårar. Orsaken låter wara, at här äro inga win-
war, som dämna watten, åkrarnas fluta belä-
genhet, samt jordmon, hwhilken ej synes hålla wät-
stan för länge qwar. Hwete, Korn, Hafre, Ås-
ter och Vicia woro de wårter, som funnos sådda
på de åkrar, som ej lägo i träde. Jordmon war en
med sin sand utblandad lera af en mycket blef te-
gel-färg. Några flint-stycken lägo här och der-
inga andra stenaar funnos hwarken på åkrar, eller
på hela denna orten. Jorden war så lös, at hon
i starkaste torfa kunde upplöjas, när en hållt wille,
utan at wänta efter snedmust. När åfern upplög-
des, föll jorden sönder tåmmeligen små som än widare
sönderkrohadades med en stor och tung Ek-wält af 13
qwarters längd, och 3 a 4 qwarters diameter, samt
harswadades ännu mera smått, först med en stor och se-
dan med 2:ne mindre harswor, hwarester den wäta-

des å nyo, så at jorden på trådes-årterna låg nå så fin och lös, som en fin mull på en fång i en nyss sådd frodd-gård. Inga åker-renor, utan endast närmast till härten af en alns bredd. Årterna lågo ej i teg-Riste, utan allt enstakade. Samma var med ångar och betes-hagar, dem en och hvar hade afskilda från sin grannes. Hvetet var det, som här måst såddas, hwilket allena gjorde 3 a 4 gånger så mycket, som Korn och Hafre tillsammans. Ingen Råg blef jag här warje. Bland såden fanns ganska mycket ogräs, hwaribland Papaver (L. F. S. 428.), Cucubalus (360.) och Ranunculus (468.) woro de mästa. Hvetets frodighet, halmens och areus längd, myckenhet korn i hvarre ar war ingenstads här mera, än på wälbrulade åkrar hos oss i Sverige. Det samma kan och säjas om Kornet.

Irland fanns på många ställen. Årterna woro sådda i rader. Widden emellan hwar rad war ibland 3, ibland 3½, ibland 4 qvarter. På samma sätt woro åfwen Bönor sådda i rader. Detta allt skedde, dels emedan ogräsen då lättare med en hacka kunde råsas bärt emellan raderna, som både förqwässa och draga södan från Årterna, dels at de då beqwämligen kunde gå och pläcka Årterna, utan at trampa ned de samma; ty det är at märka, at Engelsmännen bruka ganska mycket, at äta gröna Årter om sommaren, utom det, at de, som bo nära til London, eller hafwa tillfälle, at slicka gröna Årt-skidor dit, så en myckenhet Årter endast dershöre, at de genom gröna Årt-skidors försörjning måga förtjena penningar. De hade här med en hacka ransat bärt ogräsen emellan raderna, och draggit den lösa mulden up mot roten och stjälken på Årt-stånden. Genom det jorden hölts så lucker och lös, wårte Årterna desto bättre. Inga ryffor, qwislar eller annat war lagdt på marken för Årterna, at krypa och klänga sig på, utan de lågo utsträccte på bara jorden.

den. Hä
slaget, s
saga en s
emedan
dest fört
St. Fa
de sina b
dem anti
slag och
fönder b
krubban

Tiste
na woro
denna si
na, då n
fört til
gårdar i
ranklöse,
bärt såde
stå qwa
Fulle så
Ländm
stora så
Onopora
wårt de
fårt spr
förtwist
Boby

Göd
utförd o
nar ung
af halm
skapen i

den. Här och der woro uphängda döda Kråkor af det slaget, som på Island kallas Råkor, at derigenom inslaga en stråck hos deras efterlämnade anbrige, hällst emedan detta fogelslaget är i Angland den största best för År-åkrarna.

St. Foin war det höslag, hwarmed de här måst föda de fina hästar, hwilka äto det ganska gerna. Det gafs dem antingen, som det war, helt och hållt i med de gräs-
slag och wårter, som woro deribland, eller skars det i bunder helt smält som sin hackelse, och lades sedan i krubban för Hästarna.

Den 4 Julii.

Tistels inrotande. Här funno wi, at Bønderna nå woro mera efterränsamme, än i Sverige; ty på denna sistnämnda orten låta de Tistlarna stå och mogna, då wädret får sedan föra omkring deras siuniga frön til alla när och längre bårt liggande åkrar, trägårdar ic. Ja, hwem har icke ibland funnit dem så tanklöse, at då de skära Rågen eller Kornet, skära de bårt såden rundt omkring Tisteln; men lämna honom stå qwar, liksom de woro rådda, at han annors ic skulle få tillfälle, at nog fröa sig? Här i Angland hade Ländmannen helt andra tankar och bruk. Wi sågo stora sätt af åkrar, ångar eller betesmarker, hwarest *Onopordum* (L. F. S. 553.) och andra Tistel-slag, som wårt derpå, blifwit med litan afbugna, innan de wäl fått spricka ut med blomman, och lämnade at ligga och förviskna på sättet.

Bohwete war sätt i en och astan af åker-tåpporna.

Den 5 Julii.

Gödning. På et och annat ställe war gödselen utförd och lagd på trådes-återn i stora las, 2 a 3 samnar ungefär emellan hwar las. Gödselen bestod måst af halm-byssje och dylikt, som blifwit bredt under Boskapen i fågården. Den låg ännu outhedd. Åkern

var helt sin förd. På andra stället hade de redan fört ut gödselen på trädes-återn, bredt den ut och plögt den ned. Vi märkte sedan, at desse nu gödda land woro ämnade til Ros-land; ty den 21 följande Julii blefwo de besädda med Ros-strö, sedan gödselen förut blifwit utspridd, nedplögd, landet målad och mulen sin gjord.

Vicia sativa. Åttilliga ställen omkring Gravesend woro besädda med *Vicia sativa vulgaris*, femine nigro, C. B. (se Linn. Hort. Upsal. p. 219), hvilken stod tät, frodig och mycket härlig. Des längd war gemenligen 4 a 4½ qvarter. På somliga ställen war en del af denna redan aflagen och bärtförd til föda för arbets-hästarua. Den synes wara en växt, som lönar mödan, at så och cultivera.

Feniculum vulgare Germanicum, C. B. växte så wäl omkring London, som här omkring Gravesend, och äfwen uti Essex, på högder och Krittbackar.

Brånse. Det brånse, som de här i Gravesend måst brukade, war Stenkol, dem de lätteligen kunde hafwa af Stenkols-skeppen, som dageligen passerade rätt här förbi, då de skulle til London. Farmarne, som bodde här omkring på landet, och äfwen på andra sidan i Essex, betjente sig måst af sådant werte, som de fingo årligen, då de nedhögggo en gammal häck, och anlade en ny, hwarom är förut talt p. 319. Jag såg stora högar af sådana qwishtar och werte ligga wid Farmernas eller Landmännernas gårdar, oberäknadt hwad de sålt; så lönar det, at hafwa häckar. I Essex såg jag, at fattigt folk äfwen samlat en myckenhet af *Genista spinosa*

vulg. Raj. syn. 475. Den de brukade i stället för annan wed.

— 0 —

*

Regis

Albans
Amsterd
Anfare
Antor 25
Angria,
Antiquit
Arbutus,
Arendal
Argyle,
Alta, de

Badstug
Ba
Bartbröb
Berg 12
uph
Berggult
Berlin,
Beteshag
Bielke
Bi trism
hwad
Blackwe
Bleck, d
Blodfor
Blowfål
Blyarter
Bohwete
Bostap
Bostap

Register.

- A**lbans (St.) 179
 Allmänningar, deras skada 184. 278
 Amsterdam, döda årligen deri 446
 Antare 105. 113
 Antor 257
 Angria, Sjörswaren 369
 Antiquiteter 10. 124. 129. 179
 Arbutus, huru propageras af frön 376
 Arendal 60
 Argyle, (Hertigen af) 383. 440
 Aita, des nytta 70. 249
Badstuga 124
 Bakugn 55. 129
 Barkbröd 109. 110
 Berg 12. 53. 121. 124. 125
 uphögda strel deri 21
 Berggolta 65
 Berlin, döda årligen deri 446
 Beteshage 217
 Bielke (S. C.) 1. 178
 Di triswas ej i Norrtige 49
 hvad som föreges kan wara deras wintersöda 284
 Blackwell 18
 Bled, des nytta i medicine 148
 Blodser hos Bostapen, bot dersöre 48
 Blomfål 145
 Blvartspenna, skrifwa dermed, at det ej suddas ut 368
 Bohwete 114. 483
 Bostap, præservativ för den 13
 Bostaps föder 66. 108. 251

Register.

- Daggmask 257
 Damb, huru det förefonnes på wägar 397. 408
 Dantzic, döde årligen deri 447
 Delphiner 32
 Dikesbroar 373
 Dikesjord til gödning 249. 272
 Djupets måtande 46
 Dresbäntar 390
 Dresden, döde årligen deri 447
 Dricka, huru det hålles swalt, och des surnande söv
 kommes 296
 Dyrstact 126
 Dyrbet tiltagit 49
 Döde årligen i årtilliga städer 446

 Echinus 83
 Edvard 368
 Elfsborg 34. 35
 Ellicot 366
 Ellis 17. 178. 186. ic. 194. ic. 221. 232. 245. 254. 275
 280. 295. 300. 301. 302. 336. 338
 Enbärsmos 18
 Enstakad hemman, des förman 278
 Essex, anmärkning wid des hushållning 364

 Fiskens förminskning 48. 65. 84
 Fiskmetning 18
 Fiskar, huru de förwaras i en Natural-samling 421
 Fiskmåls 110. 258. 355
 Flinta 24. 183. 200. 244. 268. 274. 276. 296. 335. ic.
 342. 347. 479. ic.
 Flintsand 256
 Flundra 65. 94. 101
 Flunder-nät 132
 Flygsand 8. 23
 Fogelns förminskning 48
 Foglar, huru de förwaras i en Natural-samling 421
 Folkets förökelse 85
 Freestone 254. 286. ic.
 Friesland, nu förloradt 409

Register.

Fruktstråns plantering wid murar 333
 Frön af wårter ligga länge ostadde i jorden 398
 Fulham 396
 Får 58. 125. 151. 165. 185. 200. 231. 261. 267. 285. 298.
 302. 303. 347. 413
 Fåra, fållor 262. 292
 Fårens feder 109. 231. 232. 267
 tjenligaste mark och bete för Får 274. 302
 Fåhus 131
 Fårg, röd 23
 Fårgande 74
 Födda årligen i åtskilliga städer 446
 Fönster 8. 39. 86
 Fötter, swullna, bot dertföre 50

Gamla Elfsborg 34

Gator, fällare och rum under dem 477

Gaul (en fågel) 111

Getter 51. 175. 208

Gödinga 66. 71. 72. 74. 130. 176. 246. 249. 251. 264.
 298. 343. 425. 483

Se och Uffa, Dikesjord, Halm, Håsbunga, Klå,
 destlutat, Rodunga, Rrita, Got.

Glasbruk 58

Granater 65

Grind 219. 360

Gräsarter med beständig rot (*Gramina perennia*) rara
 uti America 424

Gräsmatt 38

Gräsmårtens oftagande på ångar 38

Grömlad 103

Gullgruswan i Norrige 58

Gurkor 143. 472

Gålf 169. 268

Gårdesgård 9. 29. 130. 181. 410. 481
 af Oxhorn 406. 453

Göf, 331

Hafre 65. 66. 72. 73. 296. 303

Hafsbjupets måtning 46

Hafsb

Hafsbre
 Hafsw
 Hai 33
 Halm r
 ti
 Halmh
 Halmte
 Hampa
 Handst
 Harf,
 Hattar
 Helgeb
 Hempf
 Hjort
 Hufv
 Hufv
 Humla
 Humm
 Humm
 Harlo
 Hus 5
 393
 Hush
 Hush
 Hwalf
 Hwete
 Hwitk
 Hwitl
 Hwit
 Hyrn
 Häll
 Håka
 153
 Hålf
 Håsta
 Håstg
 Håst
 Håst

Register.

- Hafsstrømmen 96. 106. 109
 Hafsvatnets lysende 102
 Høj 33
 Halm til brændse 273
 til gødsel 251. 264. 268. 282. 343
 Halmhøttar 334
 Halmtef 202. 280. 300
 Hampa 67
 Håndstærer 65
 Hørf, hørfning 4. 15. 193. 273. 329. 341
 Høttar af tagel 378
 Høgebøgers firande i England 322
 Hempstead 186
 Hjort 223
 Høstvedfæl 57
 Høstvedfæl af hørn summen i fæstgropar 444
 Humla 206
 Hummer 26. 47. 48. 53. 66. 81. 84. 85. 94
 Hummertina 82. 105
 Hurlock 260. 275. 287. seqq. 236
 Hus 53. 86. 102. 103. 116. 21. 128. 136. 166. 181. 200
 303. 347
 Høshøllningen i Cumberland, se Cumberland.
 Høshøllningen i Essex, se Essex.
 Hvalfisken 63
 Hvete 174. 278. 303. 412
 Hvitfæl 57
 Hvitling 94. 107
 Hvitrot, at utøda 15
 Hørmagn 448
 Høll och stung, bot derföre 76
 Høskar, eller hørbøsgårdar af lefwande træ 141. 146
 153. 159. seqq. 180. 246. 247. 276. 309. 322. 410. 481
 Hølsøbrunn 426
 Høskar 302
 huru de spånas för, tøras 167
 deras foder 109. 247. 252
 Høstgøbning 72. 103
 Høstho 349
 Høstførs uppta 452

Register.

Hö 155. 304

af hvad värter 155. 227. 303. 380. 417. 439

huru det göres grönt och wälluktande 325

des hopbrinning at förekomma 224

Hö-lada 128. 224

Hö-stack 211

Ickorn 462

Ickeltott 219

Ingeris villt 100

Inscriptioner 35. 389. 415. 456. 463

Jordmon, hvad skilnad kan förorsakas af en bäck 270

des ändringar 276. 277

hwad skilnad den förorsakar hos värter 413

419

Jordwallar i stället för gärdesgårdar 147. 379. 410

wärter tjenliga, at fästa deras sidor 442

454. 479

wid brådden af floden Thames 476

Islands waror 49

Ivinghoe 267

Järn-bröddhar, at fläwa i trån med 235

Järn-spic, summen uti et trä 235

Järn-sagnar 40. 89

Jätt-grötor 135

Kalk 90

af Musfalkat 17

af Krita 257. 301

Kampsten 74

Kaniner 148. 185. 233. 350

Kapp-sid 73

Keshållar 291. 308

Köfs-kyrdd-gårdar 145. 386. 393. 394

Klåde, hwadan det fås i Norrige 59

K ädesklutar til gödick 263. 305

Kaiswars skurning 222

Knutar på hus 136

Kud swullnade, bot dersöre 63

Kongsbergs Silfwergrufwa 58

Kor 66

Kogödn

Korn 6

303.

Korp 9

Korsste

Krabba

Krita,

257.

476.

Krustå

Kryddg

Kråta

Krupun

Kurfor

Kyrko-

Kyrko-

Källar

Källor

Kärth

Köpen

Kada

Kan

Lands

Lappan

Lax 63

Lin 67

Lit.ort

Linna

Linne

Lista

Little

Ljus

Loge

Lond

Kor

Register.

- Kor 66. 74. 151. 208. 251. 364
 Kogbning 186. 219
 Korn 65. 66. 68. 69. 74. 114. 126. 174. 261. 273. 285
 303. 412
 Korp 96. 133
 Korsten 7. 55
 Krabba 64. 133
 Små Krabbor 64
 Krita, Krittberg 139. 185. 229. 237. 239. 242. 247. 253
 257. 258. 259. 275. 236. ic. 296. 301. 328. 325. ic. 444
 476. 477. 479
 en art hårdare Krita, se Hurlock.
 Kruskål 24. 57
 Kvedgårdens frön, at få vnuget deraf 375
 Kråka 110
 Kpunge 95
 Korf, hvaraf de blifwit bngde 129. 293. 372. 479. 480
 Korfstak af halm eller Ljung 300
 Korfstorns starnad 348
 Källare, deri swalt bricka hålles 296
 under gator 471
 Källor 282. 461
 sällsynta 281. 461
 Kærthjul, at bruka på mosar 3
 København, dsda årligen deri 447

 Qada 134
 Lampor 36. 54
 Lands springs 277
 Lapparnas diæt 196
 Lax 63. 126
 Lin 67
 Liffornar, bot derföre 142. 369
 Linnæus, Carl i.
 Linne, hwadan det sås i Norrige
 Lista på födda, dsda ic. 445
 Little Gaddesden 180
 Ljus 36
 Loge 134
 London, elsbwåda deri 186

Register.

London, åtskilliga goda inrättningar deri 447
 des rariteter eller gamla Monumenter 367
 Lof til brånse 301

Måga orter 184

Maji, Ceremonier wid des början 383

Matrill 86. 92

Maniet 107. 108

Marswin 136

Matværens price 427

Mechaniska påfund wid skerbruk 188. 189. 232. 250

Medusa 107

Middlesex, ångskruket der 468

Miller, Phil. 398. 399. 401. 458. 4.

Mis of 58

Mis smör 58

Mitchell 384

Mjöl 364

Mjölspigor, deras plågseder 383

Monumentet i London 374

Moräfers uptagning til sker 128

Morib 102

Mortimer 366

Mordtet 67. 307

Muff 112

Mullwad 216

des högar 331

Musique uti St. Pauls kyrka 382

Muskelstal 17. 27. 78. 79. 416

backar fulla deraf 27

Måglupen mark 110. 184. 186. 217. 242. 248. 390

Måsans utrotelse 70. 341

Målhus 253

Newton, Sir Isaac, des graf 414

Norriges indelning 120

Norrsta waror, som berifrån utskedd 54

Norrsta folket 98. 135. 137

Näpor 67

Ondbet,

Sundb

Orang

Orenli

Ormad

Ormb

Ost 51

Ostrom

Ostrom

Orat,

Orhorn

Malste

Pa

St. Pa

Peder

St. Peh

Penny-

Peruqu

Petrific

Pibräl

Pilar

Plög

Fortlan

Poteter

Präfer

Prensi

447

Procell

Progn

Prästb

Punch

Påfogl

Quak

Qu

Register.

Sundbet, bot berföre 27
Oniscus 94
Orangerier 298
Orenlighet på gator, huru den nyttjas 176
Ormar, handterade med blåtta händer 404
Orm-bet, bot berföre 196. 405
Ost 51. 303
Ostron 50. 86. 94
Ostron-stal 78. 79
Orar, willa 385
Orhorn, deras nytta 406. 453. 462
gårdesgårdar eller bågna, berof. 406. 453

Pallsternackor 67
Paris, födda, gifta, döda ärligen berf 445
St. Pauls Korstorn 378
Peder Clauffon 136
St. Pehrs fogel 33
Penny-Posten i London 449
Peruque 88. 422
Petrificationer 275. 299
Pihral 100
Pilar 100
Plog 4. 16. 239. 250
Drillplog 188. 232
dubbla Hertfordshire Plogen 189. 250
Portlands-Sten (Portlands stone) 371
Poteter 172. 357
Præservativ för bostap 13
Preussiska länderna, födda, gifta, döda ärligen berf
447
Procellaria 33
Prognostic. tempestat. 32. 33. 40. 24. 308
Präst-barn, hjelp för dem 382
Punch 51. 420
Påfoglar 169

Quakare 454
Quarn, Watten= 297
Wäber= 297

Quarne

Registret

- Dvarnsten 65
 Dvøts 31
 Dvinsfolk 88. 138. 323. 334
R
 Ranalagh house 400
 Rariteten af fällor, äar, bäckar 281. 461
 Rariteter i London 367
 Ray, (Räjus, Joh.) 376. 432. 457
 Reuterholm 2
 Roswor 67. 218. 231. 237
 Rosolja 54
 Rosor (en art trätor) 174. 483
 Rosfål 57
 Räcker 101
 Räbdjur 148
 Råg 69. 73. 231. 303. 426
 Rådisor 146
 Råfor 64
 Rånnor under tal på hus 21. 64
 Röd färg 23
 Rödset, præservativ derföre 373
 Röststuga 122
 Rötter, bräneliga til mat 16
 Rötter af träån, huru de upgräfwaa 239
 Rötter af löfskryddgårds-wäxter, huru de förbevaras
 om Wintern 307

S
 Sallab 218. 472
 Salt 19. 41
 Salt föreges bäga til Wintersöba för B: 284
 Silfwergruwa i Norrige 58
 Sill 54. 58. 86. 93. 94. 97
 Sjöballar 83
 Sjöfogelns förminstning 48
 Sjölof 94
 Sjöäpplen 83
 Skants 11
 Skarwen (en fogel) 110
 Skata 112
 Skidor 65

Störbjung

Störb
Stog

Stor
Ståtit
Stoga
Stoanc

Ståda
Stiala
Stnis
Stäck
Stäck
Stöfsä
Stot 2
Spaldin

Spann
Spann
Sperti
Spis
Spjäll
Spän
Stekw
Stett

Steng
Steng
Steng
Storm
Storm
Strata
Stubb
Stuga
Stålar
Stöflo
Sturbr
Stwalo

Register.

- Etérbjugg 76. 196
Etoq 3. 49. 57. 67
 deß förminjning 3. 49. 57. 67. 98. 99
 deß afsamma wård 230. 259. 242. 243. 246. 269.
 319. 341
Etor 99. 244. 447
Ettikfärra 255
Eloqa 124
Eloane (Sir Hans) 403. 408. 456
 deß Natural Samling 376. 427
 deß Frus graf 388
Eldra, obekent i England 158
Enialar 221
Enus, deß nytta, at förwara foglar ic: 421
Endeför 286. se ock Cochlea.
Endefestal 78. 79
Enöfätor 99
Eot 248
Spalding 142
Spanmål 52
Spanmålsh-bodar 123
Spis 145. 387
Epiß 7. 167. 235
Epiß 7. 88. 144. 236
Epdnråd 88
Eickwändare 365
Ett af gamla Carthago 462
Ett med heterogena uti sig 291. 292
Ettgrufwa 286
Ettgårdeshgårdar 29. 130
Ettfål 163. 365. 399. 440. 484
Ettorm, gånsta stark 42
Ettormwäders-fogeln 33
Ettora terræ 8. 253. 345. 416
Ettubar af trån, huru de upgräfwad 239
Ettuga 86. 102. 122
Ettqwarn 254
Ettfior 423
Ettbrunn 426
Ettalor 350

Emare

Register.

Trågårdar 146. 386. 391. 451
Trågårds anlågning 453
Trågårds-murar, at hindra tjustvar flifwa beröfwer 381
Trågårds stötsel 15. 19
Tråus ålder 243. 244. 306. 307. 327. 328. 329. 332
Tråus plantering 156
Trån i Angelska skogslundar 215
Trån, at behändigat flifwa up i dem 233
Trå, spil sunnen midt uti et 235
Trå-rötter och stubbar, huru de upgräfwas 239
Trån, tjenslige til alloer och lusthus, it. til at plantera
wid gator och torg 473
Tröstande 363
Tufwor 2. 356
Tull 13

Vale land 254
Vaux-Hall 449

Ugn 7. 129
Ugnar i Orangerier 398
Vitriols-tilredningen 463
Utfall 14
Uthus 7. 8. 133. 178. 268. 481
Utsåde, huru mycket sås beresfter 126. 325

Wagn, trehjulat 280
Hjrwagn 448

Wallar wid sidor af floder 141. 476
Waltham-Abbey 178
Waltham-Cross 179
Warner (Richard) 156. 160. 164. 173. 353. 354. 355
367. 368. 376. 378
Watnets ostagande 12. 77. 113
Watten, rinnande genom källare, håller bricket swalt
298
- hurudant bruktes til kolvning 342. Se Källor.

Wattu, flod 83
Wattu, konst, at draga up watten med 229
Way af et slags trä 384
Web 484

Register.

Wed, hwad som brukas i des ställe. *Se* Stentål, Torf,
Genista spinosa, Ormbunkar, Sägspån, Halm,
Ljung, &c.

Wetenskaps Societeten i London 366

Wien, döbt årligen deri 446

Win af Stårtebår 29

Woodford 358

Wår, mycket tall 352. 426

Wåderletens förändring från forna tider 132

Wågor, huru de omlagas 393. 481

at förekomma dambande på dem 397. 409

Wåggår 9

Wågglöf 98. 421

Wålt 4. 15. 173. 267. 481

Wårktyg wid Åkerbruk 188. 189

Wårters frö luga länge ossabde i jorden 398

frodighet 413

hwad skilnad af jordman 413. 419

tjenliga på ångar, se H.

Åkrar 3 II. 29. 74. 114. 121. 125. 129. 183. 205. 217. 219
269. 270. 273. 279. 285. 296. 297. 344. 349. 356. 481

Åkerbruk 13. 57. 65. 66. 68. 73. 127. 128. 237. 356

Åkrar utan skåtsel 263

Åker, ren 217. 286

Åkrars gödning 66. 71. 72

Åkrars bättring utan gödsel 13

Ål 28. 49

Ål-jårn 27

Ål, lupa 39

Åsnor 352

Ångs ferswarande 14

Ång 38. 80. 217. 380. 407. 417. 438

Ångs skåtsel 70. 71. 80. 205. 249. 468

Se åfwen St. Fåin, Clover, Trefoil, Vicia,
Lucern, Riegrås.

Ångars gödning 70. 71. 80. 325. 341. 425

Ångs tuffwor 2. 356

Ånglands Climat 151

Ångelsmånnernas måltider, mat ic. 170

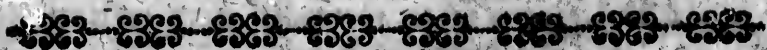
Ångelsta

Register.

- Angelsta Qwinsfolken 323. 334
 Angelsta Landtmännens plågsed 330
 Angelst Bonbes förmon wid Landbruket fram för en
 Ewenil 158
 Arter 58. 174. 210. 218. 246. 252. 412. 482
 huru de göras smalliga 142
 Artebackar 10. 124. 129
 Ögon, såra, bot. dersöre 196
 Orter eller växter, tjenliga
 til bröd 109. 110
 mat 16. 24. 218
 - - gröntål 218. 257. 354
 - - sallad 417. 472
 - - mos 18. 19. 25
 - - Spltsaker 20. 25. 26
 - - dricka 76
 - - Win 20
 - - at lägga i brännvin 50
 - - i stället för Humla 173
 - - foder för Hästar 109
 - - foder för Kor 66. 108
 - - foder för Får 109. 178. 267. 347. 413
 - - foder för Getter 125
 - - foder för Hjortar 223
 - - foder för Swin 248. 349. 405
 Orter eller Växter, som Bostap äta eller gå förbi 75. 445
 tjenliga på ångar 227. 420. 439
 E. H. Ångar.
 nyttiga i medicine 25. 50. 76
 mot Bostaps slutbomar 70
 tjenliga at fåsta sand 24
 - - strö på gäll 12
 til tal 22. 38. 141. 300
 färg, brun 132
 - - gul 74. 445
 - - rött 23
 til häckar 21. 30. 146. 190. 153. 159. 160. 164
 177. 220. 276. 309. seq. 410. 411
 til stul i trädgårdar 393
 busgerådsaker 30. 39. 82. 84. 105. 164. 173. 349
Orter

Register.

- Orter eller Växter, tjenliga, der hårdt trä fordras 47
 - - - - - til bränsele 30. 148. 165. 177. 184. 199. 208. 230.
 243. 246. 249. 258. 268. 341. 365. 484
 - - - - - Lampor, Ljus 37. 384
 - - - - - som gifwer wax 384
 - - - - - gödnin på åker 38. 209. 264
 - - - - - i stället för Liu 418
 - - - - - förorsaka torf 5. 6
 - - - - - tidigt blomstrande 152. 198
 - - - - - husbyggnad 89. 97. 133. 178
 - - - - - at mölja hus med 97. 128
 - - - - - widjor 199. 209
 - - - - - at barka läber med 248
 - - - - - Prognost. tempest. 308
 - - - - - som trifwas i utmager jord 24. 259. 401
 - - - - - tjenliga, at fästa mulen på sidor af mull
 wallar 442. 454. 479
 - - - - - ogräs bland säd 15. 413. 476. 482. 483
 Se och Erda.

Register

På de Växter, som antingen för deras nytta
 eller annan egenkap äro nämnde i detta verk.

- A**bies, Gran 6. 8. 9. 19. 105. 125.
 Achillea, millesel. v. 155
 Afwenbof, se Carpinus.
 Agrifolium 147. 148. 154. 160. 164. 216. 220. 255. 329
 Agrostis 155
 Aira 155
 Al, se Alnus.
 Ulm, se Ulmus.
 Alnus 132
 Alopecurus 380. 418. 420. 439
 Alsine 153. 349
 Andromeda 5
 Anthoxanthum 155
 Aparine 414

Arbutus

Arbutus
 Ardiu
 Arund
 Ast, s
 Asp, s
 Avena
 Baag
 B
 Betula
 Björt,
 Brom
 Burbo
 Buxus
 Böt,
 Capri
 C
 Carpin
 Cedru
 Clove
 Convo
 Coryi
 Cram
 Crata
 Crocu
 Et 9
 En, L
 Erica
 Eriop
 Erysin
 Escul
 Fagus
 2
 Filipe
 Gläde
 Föni
 Fraxi
 Fuma
 Suru,

Register.

- Arbutus 376
 Arctium 414
 Arundo, Rör, 22. 141. 146. 393
 Äst, se Fraxinus.
 Asp, se Populus.
 Avena 155
 Baagesöta 75
 Bellis. 153. 368
 Betula vulg. Björk 74. 105. 109. 113. 133
 Björk, se Betula.
 Bromus 381. 417. 420. 439. 443
 Buxbom, se Buxus.
 Buxus 161. 259
 Böf, se Fagus.
 Caprifolium 146
 Carduus, Zistel 155. 483
 Carpinus, Afwenbof 149. 154. 162. 184. 395
 Cedrus af Libanon 407. 410. 441. 456
 Clover, se Trifolium.
 Convolvulus 441
 Corylus, Nafel 153. 162. 203
 Crambe marit. 354
 Cratægus, Hagstorn 21. 47. 146. 149. 150. 154. 162. 223
 267. 309. seq. 352. 394. 411
 Crocus 152
 Et ganska stor 353. Se vidare Quercus.
 Empetrum, Kråkbärs-ris 24
 En, se Juniperus.
 Erica, Ryng 5. 30. 31. 130. 184. 300. 303. 397
 Eriophorum 4. 5. 7
 Erysimum, Winterkrage 417
 Esculus 473
 Fagus, Böf 149. 209. 215. 222. 223. 239. 242. 243. 247
 248. 268. 276. 306. 332
 Filipendula vulg. 16
 Gläder, se Sambucus.
 Foeniculum 484
 Fraxinus, Äst 125. 154. 223. 239. 290. 327
 Fumaria 393
 Juru, se Pinus.

Galan-

Register.

- G** Galanthus 153
 Genista spinosa 149 160. 163. 177. 199. 209. 216. 249. 255. 258
 267. 301. 397. 484
 Gentiana 75. 76
 Graan, se Abies.
H Hagtorn, se Craregus.
 Hedera 146. 150. 154. 216. 267. 307. 347
 Hedyslatum, St. Fois 215. 245. 483
 Helleborus 76
 Hordeum 443
 Hypnum, Waggmäste 98. 198
 Hägg, se Padus.
I flex, se Agrifolium.
 Juncus 37. 84. 349
 Juniperus, Eu 8. 9. 12. 18. 29
R Råstbär, se Empetrum.
L Lady finger gras 227
 Lamium 153
 Larix 401
 Lichen, Renmånse 5
 Lichen, Botrelet 23
 Lind, se Tilia.
 Ljung, se Erica.
 Lolium 155. 345. 440
 Lonicera, Caprifolium Germ. 23
 Lucerne 215
 Luceola 445
 Lycoperdon, Crepitus Lupi 50
M Malva 414
 Mays 405
 Medicago 215. 419
 Myrica, Wurttrå 384
O Onopordum 483
 Ormbuntar, se Pteris.
P Padus, Hägg 50
 Padus, Lauro-Cerasus 160
 Papaver errat. 476
 Phyllytes 161
 Pinus, Furu, Lat 6. 103. 105. 109. 125
 Poa 155. 439
 Populus, Asp 3. 6. 89. 109
 Primula 153
 Prunus spinosa, Glån, Stårkebårbusse 26. 29. 30. 162. 267.
 309. 341. 395
 Pteris, Ormbuntar 163. 199. 208. 213. 249. 252. 264. 267. 301. 320
 Pyrus, Appletråd 162

Quercu

Quercu
 Ranun
 Ribes
 Rosa
 Rubus
 Rumex
 Ruscus
 Rör
 Salix
 San
 St. Foin
 Scandix
 Senecio
 Silkgra
 Sinapia
 Glån
 Spartia
 Sphagn
 Orång
 Stårke
 Sora
 Syring
 Taxu
 Tisel
 Traugt
 Trefoil
 Trifoli
 Trifoli
 Triticu
 Tulipa
 Tullia
 Tusend
 Vacc
 Veroni
 Viburn
 Vicia
 Wite
 Winte
 Viscum
 Ulex
 Ulmus
 Urtica
 Yucca
 Zoster
 Areny

Register.

- Q**uercus, *Et* 6. 66. 67. 98. 99. 125. 132. 133. 149. 154. 244. 248
 292. 328
 Quercus, *Ilex* 161
Ranunculus 153
 Rhabarbarum 398
 Ribes spinos. Krusbærbuskar 162
 Rosa, *Röjne* 29. 150. 153. 154. 162. 352
 Rubus, Bidenbærbuske 26. 150. 153. 154. 199. 216
 Rumex 76
 Ruscus 150
 Rör, *se* Arundo.
Salix, *Wibe* 82. 203
 Sambucus, Blåbær 19. 163. 419
 St. Foin, *se* Hedysarum.
 Scandix 444
 Senecio 153. 414
 Silkgræs 418
 Sinapis 413
 Slån, *se* Prunus spinosa.
 Spartium, *Genista scaparia* 30. 150. 173
 Sphagnum 5. 7. 97. 128
 Stång-urt, *se* Gentiana.
 Stårlebærbuske, *se* Prunus.
 Sora, *se* Rumex.
 Syringa 146
Taxus 146. 160. 395
 Tilia, Lind 162. 450
 Tikel, *se* Carduus.
 Traquebær, 5. 452
 Trefoil 345
 Trifolium alb. *Hvit Wåpling* 155
 Trifolium purp. *sat. Clover* 205. 215. 247. 345
 Triticum, *Hvitrot* 15. 68. 413. 442. 479
 Tulipan - træ 179
 Tussilago 331
 Tusendstøn, *se* Bellis.
Vaccinium, *Lingon* 25
 Vaccinium, Tranbær 5. 452
 Veronica, *Arenyris* 70
 Viburnum, *Lauv-Tinus* 161
 Vicia, 247. 413. 481. 484
 Wibe, *se* Salix.
 Winterkræse, 417
 Viscum 452
 Ulex, *se* Genista spinosa.
 Ulmus, *Alm* 110. 125. 146. 161. 394. 450. 473
 Urtica 257. 349. 414
 Yucca 418
 Zostera, *Lång* 38. 103
 Arenyris, *se* Veronica.

Rättelser.

162. 267.

7. 301. 320

Quercus

Måttelser.

P. 1. l. 5. dagen förut, bör ordet dagen utströkas. p. 5. l. 2.
 antorkädes, l. annan. p. 9. l. 5. de båda fullerstenar, l. fullers
 stenar staplade på hvarandra enkelt, och ej flera i bredd.
 p. 12. l. 29. tog, l. togo. p. 13. l. 22. lät, l. uran lät.
 p. 14. l. 17. 6 gångor, l. 4 gångor. p. 21. l. 16. Caprifolium,
 Herman, l. Caprifolium German. p. 25. l. 29. om, l. som.
 p. 27. l. 28. sås till, l. sås nog till. p. 31. l. 26. som fötste, som
 bör utströkas. p. 33. l. 4. hovy, l. bey, p. 43. l. 19. stock
 gluggarna, l. stock, eller last-gluggarna. p. 44. l. 18. tillfä
 nu, l. tillfod sedan. p. 65. l. 26. sandken, l. sandsten.
 p. 67. l. 19. många alsintet, l. många så alsintet. p. 68. l. 24.
 utströk orden; de söro omtalca. p. 91. l. 26. stenpanna, l.
 stekpanna. p. 92. l. 18. en, l. den. p. 122. l. 4. 68. l.
 26. äro bekräfsne. p. 149. l. 11. 14. och 31. Gravesand, l. Gra
 vesand. p. 149. l. 1. 249. l. 149. p. 151. l. 21. hållos,
 l. hållt, eller hållos. p. 154. l. 8. ästven Bofar, l. Ästvens
 bokar. p. 162. l. 5. TILIO, läs TILIA. p. 166. l. 5. ångrar,
 l. ångar. p. 177. l. 16. Turce, l. Furce. p. 200. l. 23. Fät,
 l. Fär. p. 227. l. 26 the highest, l. in the highest. p. 228.
 l. 4. Kambying, l. Kambxing. l. 10. jessa, l. jassa. p. 242.
 l. 8. 264. l. 237. p. 248. l. 30. och 31. gard, l. yard. p. 257.
 ult. hon, l. hau. p. 269. l. 13. 258. l. p. 259. p. 281. l. 27.
 efter ordet dålder står et (,) men bör vara en punkt (.)
 eller (:). p. 289. l. 2. delt den till sig, l. den delt sig. p. 299.
 l. 12. 259. l. 262. p. 311. l. penult. 260. l. 262. p. 331. l. 26.
 och 27. strökas aldeles ut; se p. 192. p. 345. l. 29. Trefvil,
 l. Trefoil. p. 382. l. 18. 382. l. 382. l. 25. 276. l. 376. p. 402.
 l. 22. ordet hos strökes ut. p. 144. l. 7. hufsvudstola, l. hunds
 stola. p. 416. l. 28. gard, l. yard. p. 420. l. 24. något, l. y
 något. p. 432. l. 8. Gof od, l. of God. p. 437. l. 32. versico
 lar, l. versicolor. p. 441. l. 14. Thuga, l. Thuys. p. 462. l. 12.
 Buned, l. Buried. p. 472. l. 16. söddes, l. strädes. p. 476. l. 17.
 erucicum, l. erratum.

5. l. 2.
Fülle
i beed.
an lde.
folium
i. som
te, som
i. stoch
tilkär
andfien.
8. l. 24.
anna, l.
68. l.
i. Gra
hällos,
Nstrens
ängrar,
3. Fät,
p. 228.
p. 242.
p. 254.
1. l. 27.
and (.)
p. 299.
1. l. 26.
Trefvil,
p. 408.
l. hunda
, l. v
versico.
63. l. 12.
76. l. 17.

